

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

METŲ ATASKAITA 2010

2010

2010

2010

2010

2010

2010

2010

2010

2010

2010

2010

2010

METŲ ATASKAITA
2010

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

METŲ ATASKAITA 2010

Visuose 2011 m.
ECB leidiniuose
naudojamas
100 eurų banknoto
motyvas.

© Europos centrinis bankas, 2011 m.

Adresas

Kaiserstrasse 29
60311 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Pašto adresas

Postfach 16 03 19
60066 Frankfurtas prie Maino
Vokietija

Telefonas

+49 69 1344 0

Internetas

<http://www.ecb.europa.eu>

Faksas

+49 69 1344 6000

Visos teisės saugomos.

*Leidžiama perspausdinti švietimo ir
nekomerciniiais tikslais, jei nurodomas
šaltinis.*

Nuotraukos:

Andreas Böttcher

ESKQ

ISOCHROM.com

Robert Metsch

Walter Vorjohann

*Šiame leidinyje paskutiniai statistikos
duomenys pateikti 2010 m. vasario 25 d.*

ISSN 1830-2971 (online)

TURINYS

IŽANGINIS ŽODIS	9	3.2 Banknotų padirbinėjimas ir padirbinėjimo prevencija	108
I SKYRIUS		3.3 Banknotų išleidimas ir gamyba	109
EKONOMINĖ RAIDA IR PINIGŲ POLITIKA		4 STATISTIKA	112
I PINIGŲ POLITIKOS SPRENDIMAI	16	4.1 Nauja ir išsamesnė euro zonos statistika	112
2 PINIGŲ APLINKOS, FINANSŲ IR EKONOMIKOS RAIDA	23	4.2 Kiti statistikos pokyčiai	112
2.1 Pasaulio makroekonominė aplinka	23	4.3 Finansų krizės nulemti statistinių duomenų poreikiai	113
2.2 Pinigų ir finansų raida	27	5 EKONOMINIAI TYRIMAI	115
2.3 Kainų ir sąnaudų raida	52	5.1 Tyrimų prioritetai ir laimėjimai	115
2.4 Produkcijos, paklausos ir darbo rinkos pokyčiai	60	5.2 Supažindinimas su tyrimų rezultatais: leidiniai ir konferencijos	116
2.5 Fiskalinė raida	69	6 KITOS UŽDUOTYS IR VEIKLA	118
2.6 Valiutų kursų ir mokėjimų balanso pokyčiai	75	6.1 Piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimų laikymasis	118
3 EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA EURO ZONAI NEPRIKLAUSANČIOSE ES VALSTYBĖSE NARĖSE	80	6.2 Patariamąsios funkcijos	118
2 SKYRIUS		6.3 Europos Sąjungos ir Europos finansinio stabilumo fondo skolinimosi bei skolinimo operacijų ir sukauptų dvišalių paskolų Graikijos Respublikai administravimas	122
CENTRINIŲ BANKŲ OPERACIJOS IR VEIKLA		6.4 Eurosistemos atsargų valdymo paslaugos	123
I PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOS, UŽSIENIO VALIUTOS KEITIMO OPERACIJOS IR INVESTICINĖ VEIKLA	90	3 SKYRIUS	
1.1 Atvirosios rinkos operacijos ir nuolatinės galimybės	90	ESTIJOS PRISIJUNGIMAS PRIE EURO ZONOS	125
1.2 Užsienio valiutos keitimo operacijos ir operacijos su kitais centriniais bankais	98	I EKONOMINĖ IR PINIGŲ RAIDA ESTIJOJE	126
1.3 Vertybinių popierių rinkų programa	98	2 TEISINIAI EESTI PANK INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ ASPEKTAI	130
1.4 Padengtų obligacijų pirkimo programa	99	3 EESTI PANK INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ VEIKLOS ASPEKTAI	131
1.5 Investicinė veikla	99	4 GRYNŲJŲ PINIGŲ KEITIMAS ESTIJOJE	132
2 MOKĖJIMO IR VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMOS	102	4 SKYRIUS	
2.1 Sistema TARGET2	102	FINANSINIS STABILUMAS IR INTEGRACIJA	135
2.2 TARGET2-Securities	104	I FINANSINIS STABILUMAS	136
2.3 Atsiskaitymo už įkaitą tvarka	105	1.1 Finansinio stabilumo stebėjimas	136
3 BANKNOTAI IR MONETOS	107	1.2 Susitarimai dėl finansinio stabilumo	138
3.1 Eurų banknotų ir monetų apyvarta bei pinigų tvarkymas	107		

2	FINANSŲ REGULIAVIMAS IR PRIEŽIŪRA	140	8	SKYRIUS	
2.1	Bankai	140		ATSKAITOMYBĖ	
2.2	Vertybiniai popieriai	141			
2.3	Apskaita	142	1	ATSKAITOMYBĖ VISUOMENEI IR EUROPOS PARLAMENTUI	180
3	FINANSINĖ INTEGRACIJA	144	2	ECB NUOMONĖ DĖL KAI KURIŲ KLAUSIMŲ, APTARTŲ SUSITIKIMUOSE SU EUROPOS PARLAMENTU	181
4	MOKĖJIMO SISTEMŲ IR RINKOS INFRASTRUKTŪRŲ PRIEŽIŪRA	148	9	SKYRIUS	
4.1	Didelės vertės mokėjimo sistemų ir infrastruktūros paslaugų teikėjai	148		IŠORĖS KOMUNIKACIJA	
4.2	Mažmeninių mokėjimų sistemos ir priemonės	150	1	KOMUNIKACIJOS POLITIKA	184
4.3	Vertybinių popierių ir išvestinių finansinių priemonių kliringas ir atsiskaitymas	150	2	KOMUNIKACIJOS VEIKLA	185
4.4	Kiti darbai	152	10	SKYRIUS	
5	SKYRIUS			INSTITUCINĖ STRUKTŪRA, ORGANIZACIJA IR METINĖS ATASKAITOS	189
	EUROPOS KLAUSIMAI		1	SPRENDIMUS PRIIMANTYS ORGANAI IR BENDRASIS ECB VALDYMAS	190
1	POLITIKOS KLAUSIMAI	156		1.1 Eurosistema ir Europos centrinių bankų sistema	190
2	INSTITUCINIAI KLAUSIMAI	159		1.2 Valdančioji taryba	191
3	EKONOMIKOS VALDYMO ES GERINIMAS	160		1.3 Vykdomoji valdyba	194
4	ES ŠALIŲ KANDIDAČIŲ RAIDA IR SANTYKIAI SU JOMIS	161		1.4 Bendroji taryba	196
6	SKYRIUS			1.5 Eurosistemos ir ECBS komitetai, Biudžeto komitetas, Žmogiškųjų išteklių konferencija ir Eurosistemos IT stebėjimo komitetas	197
	UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU EUROPOS SISTEMINĖS RIZIKOS VALDYBOS (ESRV) VEIKLA			1.6 Bendrasis valdymas	198
1	INSTITUCINĖ SISTEMA	164	2	ORGANIZACINĖ RAIDA	201
2	ESRV PARENGIAMOJO SEKRETORIATO VEIKLA	166		2.1 Žmogiškųjų išteklių valdymas	201
3	ANALITINĖ, STATISTINĖ, LOGISTINĖ IR ADMINISTRACINĖ PAGALBA ESRV	167		2.2 Darbuotojų santykiai ir socialinis dialogas	202
7	SKYRIUS			2.3 Naujos ECB patalpos	202
	TARPTAUTINIAI KLAUSIMAI			2.4 Eurosistemos pirkimų koordinavimo biuras	203
1	SVARBIAUSI TARPTAUTINĖS PINIGŲ SISTEMOS POKYČIAI	172		2.5 Aplinkosaugos klausimai	203
2	BENDRADARBIAVIMAS SU NE ES ŠALIMIS	176	3	ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA	205
			4	ECBS SOCIALINIS DIALOGAS	206

5 ECB METINĖS FINANSINĖS ATASKAITOS	207			
2010 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų vadovybės ataskaita	208	B pav.	Realiojo BVP metinis augimas per didžiausio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius nuo 1990 m.	32
Balansas 2010 m. gruodžio 31 d.	212			
2010 m. gruodžio 31 d. pasibaigusių metų pelno (nuostolio) ataskaita	214	C pav.	Realiųjų PFI paskolų namų ūkiams metinis augimas per didžiausio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius nuo 1990 m.	33
Apskaitos politika	215			
Pastabos dėl balanso	221			
Pastabos dėl pelno (nuostolio) ataskaitos	234			
Nepriklausomo auditoriaus išvada	239			
Pastaba dėl pelno (nuostolio) paskirstymo	241	D pav.	Realiųjų PFI paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimas per didžiausio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius nuo 1990 m.	33
6 EUROSISTEMOS KONSOLIDUOTAS BALANSAS 2010 M. GRUODŽIO 31 D.	242			
PRIEDAI				
ECB PRIIMTI TEISINIAI DOKUMENTAI	246	3	Rinkos suformuotų infliacijos lūkesčių rodiklių raida 2010 m.	40
ECB PRIIMTOS NUOMONĖS	249	A pav.	Numatomą infliaciją kompensuojančios normos ir su infliacija susietų apsikeitimo sandorių palūkanų normos	40
EUROSISTEMOS PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ CHRONOLOGIJA	256	B pav.	Numatomą infliaciją kompensuojančių normų pokyčiai ir nominaliojo bei realiojo pajamingumo pokyčiai 2010 m.	41
ECB KOMUNIKACIJOS, SUSIJUSIOS SU LIKVIDUMO TEIKIMU, APŽVALGA	259	C pav.	Ilgalaikių išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančių normų išskaidymas pagal terminų struktūros modelį	41
LIKVIDUMO KITOMIS VALIUTOMIS TEIKIMAS IR SUTARTYS SU KITAIŠ CENTRINIAIS BANKAIS	262	D pav.	Euro zonos ir JAV 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančios normos po 5 m.	42
EUROPOS CENTRINIO BANKO NUO 2010 M. PUBLIKUOTI DOKUMENTAI	264	4	Paskolų teikimo įmonėms sąlygos. Apklausos rodiklių interpretavimas	48
ŽODYNAS	265	A pav.	Reikalavimų paskolų gavėjams, pritaikytų tvirtinant paskolas ar kredito linijas įmonėms, pokyčiai	49
INTARPŲ SĄRAŠAS		B pav.	Euro zonos įmonių galimybės gauti banko paskolą	50
1 Nestandartinės priemonės 2010 m.	17			
Pav. Vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai 2010 m. ir 2011 m. pradžioje	18			
2 PFI paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui naujausių pokyčių palyginimas su pokyčiais per ankstesnius ekonomikos nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius	32			
A pav. Realiųjų PFI paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui metinis augimas per didžiausio ekonominio				

C pav.	Reikalavimų paskolų gavėjams ribojantis ir ekspansinis režimai ir paskolų euro zonos nefinansinėms korporacijoms reikalavimai	50	8	Infliacija pagal SVKI euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje	81
5	Žaliavų kainų dinamika ir jų poveikis infliacijai pagal SVKI	54	9	Fiskalinė pozicija euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje	82
A pav.	Žaliavų kainų pokyčiai	54	10	Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių ir euro zonos mokėjimų balansas	83
Lentelė	Žalios naftos kainų perkėlimas energijos kainų SVKI	55	11	Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių oficialioji pinigų politikos strategija	86
B pav.	Pramonės žaliavos ir tarpinio vartojimo prekių gamintojų kainos	56	12	Sistemos TARGET2 mokėjimo operacijos	102
6	Euro zonos namų ūkių taupymo elgsena	62	13	Eurų banknotų gamybos paskirstymas 2010 m.	110
A pav.	Namų ūkių pajamos, vartojimas ir taupymas	62	14	Pagrindiniai Estijos ekonominiai rodikliai	126
B pav.	Namų ūkių grynas finansinis turtas	63	PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS		
7	Naujausi darbo rinkos pokyčiai euro zonoje ir JAV: pagrindiniai skirtumai ir istorinė perspektyva	66	1	ECB palūkanų normos ir euro vienos nakties palūkanų norma	16
Pav.	Euro zonos ir JAV užimtumo pokyčiai	67	2	Palūkanų normos nuo finansų krizės sustiprėjimo	17
Lentelė	Darbo rinkos rodikliai euro zonoje ir JAV	68	3	Labiausiai išsivysčiusių šalių pagrindinių rodiklių kaita	23
8	Fiskalinės konsolidacijos makroekonominės sąnaudos ir nauda	73	4	Svarbiausi žaliavų kainų pokyčiai	27
9	Statistiniai euro zonos išsiplėtimo prisijungus Estijai padariniai	128	5	P3 ir paskolos privačiam sektoriui	28
10	ESRV mokslinių tyrimų sistema, skirta makrolygio rizikos ribojimo tyrimui	168	6	Pagrindinės P3 sudedamosios dalys	28
LENTELIŲ SĄRAŠAS			7	PFI trumpalaikių indėlių palūkanų normos ir pinigų rinkos palūkanų norma	29
1	Kainų raida	53	8	Indėlių pasiskirstymas pagal sektorius	29
2	Darbo sąnaudų rodikliai	58	9	P3 priešiniai	30
3	Realiojo BVP augimo sudedamosios dalys	60	10	3 mėn. EUREPO, EURIBOR ir vienos nakties palūkanų apsikeitimo sandorių norma	36
4	Darbo rinkos raida	65	11	ECB palūkanų normos ir vienos nakties palūkanų norma	36
5	Euro zonos ir euro zonos valstybių fiskalinės pozicijos	70	12	Ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas	37
6	Perviršinio deficito procedūros euro zonos šalyse	72	13	Kai kurių euro zonos šalių vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai	39
7	Realiojo BVP augimas euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje	80			

14	Euro zonos nulinės atkarpos obligacijų numatomą infliaciją kompensuojančios normos	39	38	Euro zonos eksporto pagrindiniams prekybos partneriams apimtis	78
15	Pagrindiniai akcijų rinkų indeksai	43	39	Euro zonos tiesioginės investicijos ir investicijų portfelis	78
16	PFI paskolos namų ūkiams	44	40	Pagrindiniai finansinės sąskaitos straipsniai	79
17	Paskolų namų ūkiams ir nefinansinėms korporacijoms palūkanų normos	45	41	VKM II dalyvaujančių ES valiutų raida	84
18	Namų ūkių skola ir palūkanų mokėjimai	45	42	VKM II nedalyvaujančių ES valiutų raida euro atžvilgiu	85
19	Euro zonos nefinansinių korporacijų išorinio finansavimo realiosios išlaidos	46	43	Pagrindinės ECB palūkanų normos ir EONIA	90
20	Nefinansinių korporacijų išorinio finansavimo pasiskirstymas pagal priemonę	47	44	Euro zonos likvidumo veiksniai 2010 m.	92
21	Į biržos prekybos sąrašus įtrauktų euro zonos nefinansinių korporacijų pelno santykiai	48	45	Pinigų politikos operacijos, kurių terminas dar nepasibaigęs	93
22	Nefinansinių korporacijų išsiskolinimo lygis	51	46	Tinkamas įkaitas pagal turto rūšį	95
23	Pagal SVKI apskaičiuota infliacija pagal pagrindines sudedamąsias dalis	52	47	Įkaitas, panaudotas Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti, palyginti su kredito apimtimi pinigų politikos operacijose	96
24	Pagrindinių sudedamųjų dalių poveikis pagal SVKI apskaičiuotai infliacijai	53	48	Turto (įskaitant kredito reikalavimus), panaudoto kaip įkaitas, pasiskirstymas pagal turto rūšį	96
25	Gamintojų kainų išskaidymas	57	49	Eurų banknotų apyvartoje skaičius 2002–2010 m.	107
26	Atlygis vienam darbuotojui pagal sektorius	58	50	Eurų banknotų apyvartoje suma 2002–2010 m.	107
27	Euro zonos darbo sąnaudos	59	51	Eurų banknotų apyvartoje skaičius 2002–2010 m. pagal nominalą	108
28	BVP defliatoriaus išskaidymas	59	52	Išimtų iš apyvartos padirbtų eurų banknotų skaičius 2002–2010 m.	109
29	Gyvenamosios paskirties turto kainų raida euro zonoje	59	53	Padirbtų eurų banknotų pasiskirstymas pagal nominalus 2010 m.	109
30	Realiojo BVP ketvirtinio augimo kaitos veiksniai	61			
31	Pasitikėjimo rodikliai	61			
32	Pramonės produkcijos augimas ir kaitos veiksniai	65			
33	Nedarbas	66			
34	Euro zonos fiskalinė raida	73			
35	Valiutų kursų ir numanomo kintamumo tendencijos	76			
36	Euro nominalieji ir realieji efektyvieji kursai (EK20)	77			
37	Einamosios sąskaitos balansas ir jo sudedamosios dalys	77			

SANTRUMPOS

ŠALYS

BE	Belgija
BG	Bulgarija
CZ	Čekija
DK	Danija
DE	Vokietija
EE	Estija
IE	Airija
GR	Graikija
ES	Ispanija
FR	Prancūzija
IT	Italija
CY	Kipras
LV	Latvija
LT	Lietuva
LU	Liuksemburgas
HU	Vengrija
MT	Malta
NL	Nyderlandai
AT	Austrija
PL	Lenkija
PT	Portugalija
RO	Rumunija
SI	Slovėnija
SK	Slovakija
FI	Suomija
SE	Švedija
UK	Jungtinė Karalystė
JP	Japonija
US	Jungtinės Amerikos Valstijos

KITOS

BVP	bendrasis vidaus produktas
c.i.f.	kaina, draudimas ir frachtas (<i>cost, insurance and freight at the importer's border</i>)
EBPO	Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtos organizacija
ECB	Europos centrinis bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema
EEE	Europos ekonominė erdvė
EPI	Europos pinigų institutas
EPS	Ekonominė ir pinigų sąjunga
ES	Europos Sąjunga
ESS95	Europos sąskaitų sistema 1995
EK	efektyvusis kursas
EUR	euro valiuta
f.o.b.	franko laivo denis (<i>free on board at the exporter's border</i>)
GKI	gamintojų kainų indeksas
MBV5	TVF Mokėjimų balanso vadovas (5 leidimas)
NCB	nacionalinis centrinis bankas
PFI	pinigų finansinė institucija
SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
TAB	Tarptautinių atsiskaitymų bankas
TDO	Tarptautinė darbo organizacija
TVF	Tarptautinis valiutos fondas
VDSAP	vienetinės darbo sąnaudos apdirbamojoje pramonėje
VKI	vartotojų kainų indeksas

Remiantis Bendrijos praktika, ES valstybės narės šioje ataskaitoje išvardytos abėcėlės tvarka pagal šalių pavadinimus nacionalinėmis kalbomis.

Jeigu nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į Sutarties straipsnių numerius rodo numeraciją, galiojančią nuo tada, kai 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Lisabonos Sutartis.

ĮŽANGINIS ŽODIS

2010 m. pinigų politika buvo vykdoma, pirma, ekonominio atsigavimo euro zonoje sąlygomis, antra, finansų rinkose tebetvyrant įtampai. Realusis ekonomikos sektorius 2010 m. atsigavo daugiau negu tikėtasi. Iš dalies tai lėmė pagyvėjusi pasaulio ekonomika, tačiau atsigavimą skatino ir vidaus pokyčiai. Apskritai euro zonos realusis BVP 2010 m. padidėjo 1,7 %, nors 2009 m. jis sumažėjo 4,1 %. Kalbant apie kainas, pasakytina, kad 2010 m. infliacijos augimas dažniausiai buvo susijęs su kilusiomis kainomis pasaulyje. Kartu poveikis, kurį infliacijai daro ekonominių veiksnių raida, ir toliau buvo nedidelis. Todėl vidutinė metinė infliacija 2010 m. padidėjo iki 1,6 % (2009 m. – 0,3 %).

Esant tokioms sąlygoms, 2010 m. ir 2011 m. pradžioje Valdancioji taryba nekeitė pagrindinių refinansavimo operacijų normos, kuri nuo 2009 m. gegužės mėn. buvo 1 %, labai nedidelė, palyginti su anksčiau buvusiomis. Tokia politika neprieštaravo Valdanciosios tarybos atliktam įvertinimui, pagal kurį 2010 m. infliacija vidutiniu laikotarpiu toliau atitiko tikslą – palaikyti kainų

stabilumą. Taigi, jos vertinimu, palankesni augimo lūkesčiai ir infliacijos dinamika trumpuoju laikotarpiu nekėlė grėsmės kainų stabilumui vidutiniu laikotarpiu. Pinigų ir kreditų raida patvirtino, kad poveikį infliacijos didėjimui ilgesniu negu trumpuoju laikotarpiu darantys veiksniai neturėtų didėti. Infliacijos lūkesčiai vis dar atitiko Valdanciosios tarybos tikslą užtikrinti nedidelę infliaciją, kuri vidutiniu laikotarpiu turėtų būtų apie 2 %. Tai dar labiau didino pasitikėjimą ECB vykdoma pinigų politika.

Kalbant apie nestandartines pinigų politikos priemones, kurių Eurosystema ėmėsi finansų krizei įveikti, pažymėtina, kad 2009 m. ir per 2010 m. pirmus mėnesius finansų rinkose pagerėjusios sąlygos leido ECB apriboti savo kaip tarpininko vaidmenį. Gegužės mėn. staiga vėl pradėjo didėti finansinė įtampa. Šiuos pokyčius galima paaiškinti didėjančiu rinkų susirūpinimu dėl viešųjų finansų, ypač Graikijoje, ir akivaizdžiu tokio susirūpinimo poveikiu kitų euro zonos valstybių obligacijų rinkoms. Sumažėjo likvidumas šiuose eurais išreikštų skolos priemonių antrinės rinkos segmentuose. Be to, reitingų keitimas ir mažėjančios kainos reiškė dažnai taikomas įkaito vertės išlaikymo prievoles ir bankų sistemos turto perkainojimą mažėjančia linkme, todėl staiga ir labai sumažėjo bankų turimo įkaito vertė. Neigiama įtaka padaryta ir atpirkimo sandoriams privačiajame sektoriuje. Vėl išaugo palūkanų normų skirtumai pinigų rinkose, sumažėjo apimtys vienos nakties sandorių segmente, padidėjo siūlomos ir prašomos kainos skirtumai, buvo padarytas neigiamas poveikis padengtų obligacijų bei korporacijų obligacijų rinkoms. Reaguodama į tai, Valdancioji taryba vėl pradėjo taikyti kai kurias nestandartines priemones, kurių jau buvo atsisakyta arba kurių turėjo būti atsisakyta. Visų pirma Eurosystema nusprendė panaudoti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą, paskirstant visą sumą, per įprastines 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, kurios buvo vykdomos nuo gegužės pabaigos iki gruodžio pabaigos, ir pranešė apie naują 6 mėn. refinansavimo operaciją, paskirstant visą sumą. Ši operacija įvykdyta gegužės mėn. Be to, vėl buvo pradėtos naudoti laikinos apsikaitimo likvidumu

su Federaline rezervų sistema linijos ir pradėta įgyvendinti vertybinių popierių rinkų programa. Su šia programa Eurosistema įgijo galimybę vykdyti intervenciją į obligacijų rinkas, siekdama užtikrinti tinkamą pinigų politikos poveikio mechanizmo funkcionavimą sutrikusiuose rinkos segmentuose. Dėl šių pirkimų atsiradusių poveikį likvidumui visiškai panaikino savaitinės likvidumo mažinimo operacijos.

2010 m. pradėti finansų reformos darbai, skirti finansų sektoriaus atsparumui padidinti. Pasauliniu lygiu labai svarbus buvo G20 šalių finansų ministrų ir centrinių bankų valdytojų susitarimas dėl didelių tikslus keliančios darbotvarkės, kuri paskatino nuveikti svarbius darbus. Bazelio komitete pasiektas susitarimas, kuriam pritarė ir Centrinų bankų valdytojų ir priežiūros institucijų vadovų grupė, dėl reformų paketo „Bazelis III“, leisiančio padidinti bankams keliamus reikalavimus dėl kapitalo ir likvidumo ir tapsiančio naujos riziką ribojančios priežiūros sistemos kertiniu akmeniu. ECB visiškai pritaria naujai sistemai ir mano, kad susitarimas dėl nuoseklaus reformų paketo „Bazelis III“ įgyvendinimo turi būti vienas iš svarbiausių tikslų.

Svarbų darbą didinant finansų sistemos atsparumą atlieka Finansinio stabilumo taryba, siekianti sukurti integruotą sistemą, leisiančią sumažinti riziką ir šalutinius poveikius, siejamus su sistema svarbiomis finansų įstaigomis. ECB, būdamas Finansinio stabilumo tarybos nariu, supranta, kaip svarbu sukurti tinkamą sistemą, leidžiančią užtikrinti reikalavimų suderinamumą tarptautiniu lygiu ir taip sudaryti visiems vienodas sąlygas bei iki minimumo sumažinti riziką, kai taikomos palankesnės reguliavimo sąlygos.

2010 m. išibėgėjo krizių prevencijos, valdymo ir sprendimų priėmimo sistemos reforma. Reforma siekiama įgyvendinti ES politikos koordinavimo sistemą ir patobulinti ES teisinio reguliavimo sistemą. ECB aktyviai dalyvavo šiame darbe, o Eurosistema parėmė ES sprendimų priėmimo sistemos kūrimą.

Labai svarbiu įvykiu, rodančiu, kad Europa mokosi iš krizės, tapo 2010 m. gruodžio 16 d. sukurta Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV). ESRV atliks riziką makrolygiu ribojančią priežiūrą ES, nustatys ir vertins riziką bei skirstys ją pagal svarbą, taip pat skelbs perspėjimus ir rekomendacijas vadovaudamasi principu „veik arba paaiškink, kodėl neveiki“. Kartu su naujomis Europos ir nacionalinėmis priežiūros institucijomis ESRV sudaro naujos Europos finansų priežiūros institucijų sistemos dalį. ECB užtikrina ESRV sekretoriato darbą ir teikia ESRV analitinę, statistinę, logistinę ir administracinę pagalbą. Parengiamąjį ESRV kūrimo darbą ECB pradėjo 2010 m. kovo 1 d. įsteigęs ESRV parengiamąjį sekretoriatą. 2011 m. sausio 20 d. įvyko pirmasis ESRV sprendimų priėmimo organo posėdis.

ECB toliau dalyvavo rengiant ir įgyvendinant svarbias politikos ir teisinio reguliavimo iniciatyvas, kuriomis siekiama didinti finansų rinkų infrastruktūros, ypač susijusios su nebiržinėmis išvestinėmis priemonėmis, stabilumą. 2010 m. balandžio mėn. ECB paskelbė ataskaitą apie finansų krizės pamokas, susijusias su Europos finansų rinkos infrastruktūros darbu. Be to, centrinių bankų atliktas sistemai svarbių mokėjimo sistemų įvertinimas parodė, kad šių sistemų operatoriai yra puikiai pasirengę užtikrinti veiklos tęstinumą ir komunikaciją krizės metu. Be to, ECB, siūlydamas bendrų veiksmų galimybę, toliau lengvino veiklos privačiajame sektoriuje sąlygas. Kalbant apie Bendrą mokėjimų eurais erdvę (SEPA), pažymėtina, jog ECB, siekdamas, kad SEPA projektas būtų baigtas kuo greičiau, nemažai padirbėjo kartu su Europos įstatymų leidėjais. Siekiant užtikrinti laiku ir sklandų SEPA įgyvendinimą, nepaprastai svarbus yra planuojamas išleisti reglamentas, kuriuo bus nustatyti perėjimo prie SEPA ir galutiniai nacionalinių mokėjimo priemonių naudojimo nutraukimo terminai.

Centrinų bankų paslaugų srityje Eurosistema valdo didelės vertės operacijų mokėjimo sistemą TARGET2. Bendra TARGET2 platforma sudaro galimybę realiu laiku vykdyti

atskirusius atsiskaitymus eurais, o ES23 centriniams bankams ir jų paslaugų naudotojams gauti suderintas ir pažangias paslaugas. 2010 m. pasiekta esminė pažanga įgyvendinant Eurosistemos projektą, kuriuo diegiama nauja, daugiavaliutė atsiskaitymo už vertybinių popierių sandorius platforma TARGET2-Securities (T2S). Per metus gerokai pasistūmėjo ar buvo išspręsti kai kurie svarbūs politiniai klausimai, pavyzdžiui, dėl kainų politikos, dėl valdymo principų, kuriais remdamiesi Eurosistema, ne euro zonos centriniai bankai, centriniai vertybinių popierių depozitoriumai ir rinkos dalyviai galės dalyvauti tobulindami ir naudodami T2S ateityje. Be to, buvo pasiekta pažangos kuriant bendrą Eurosistamai pateikto įkaito valdymo platformą (CCBM2). 2013 m. planuojama pradėti naudoti platforma sudarys Eurosistamai galimybę veiksmingai ir ekonomiškai teikti įkaito ir likvidumo valdymo paslaugas jos sandorių šalims.

Kalbant apie organizacinius klausimus, pažymėtina, kad 2010 m. pabaigoje visą darbo dieną ECB dirbančių darbuotojų buvo 1 421,5 (2009 m. pabaigoje – 1 385,5). Šį padidėjimą daugiausia lėmė naujos ECB paskirtos užduotys, susijusios su ESRV sekretoriatu ir apskritai parama ESRV. ECB tarnautojai yra iš visų ES27 valstybių narių. Jie įdarbinami atviros atrankos būdu, siekiant, kad būtų užimtos laisvos ECB interneto svetainėje skelbiamos darbo vietos. 2010 m., taikant ECB vidaus mobilumo politiką, 204 personalo nariai pakeitė pareigas organizacijos viduje, 8 darbuotojai stažavosi kitose organizacijose, kad įgytų patirties išorėje, o 36 buvo suteikta galimybė paimti nemokamas atostogas mokytis dirbti kitose organizacijose arba dėl asmeninių priežasčių. Visų tarnautojų nuolatinis igūdžių bei gebėjimų įgijimas ir jų ugdymas toliau buvo ECB žmogiškųjų išteklių strategijos kertinis akmuo.

Daugiausia dėmesio ugdant organizacinę kultūrą teko lyčių įvairovei ir profesinei etikai. ECB įsipareigojęs užtikrinti įvairovę ir apie savo

politiką yra paskelbęs viešai. 2010 m. įsigaliojo patobulintas ECB personalo etikos kodeksas.

2010 m. gegužės 19 d. įvyko oficialus renginys, skirtas paminėti oficialią naujo ECB pastato statybos darbų pradžią. 2010 m. pradžioje sėkmingai baigtos atitinkamos viešojo konkurso procedūros ir pasirašytos sutartys dėl statybos darbų, kurių kaina sudaro 80 % statybai skirto biudžeto.

Kalbant apie finansines sąskaitas, pažymėtina, kad 2010 m. ECB uždirbo 1,33 mlrd. eurų grynujų pajamų (2009 m. – 2,22 mlrd. eurų). Valdančioji taryba nusprendė 2010 m. gruodžio 31 d. būklei pervesti 1,16 mlrd. eurų į atidėjinius valiutų kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms, padidindama atidėjinius iki didžiausios leidžiamos sumos (5,18 mlrd. eurų), kuri lygi euro zonos nacionalinių centrinių bankų iki tos dienos apmokėto ECB kapitalo sumai. Šių atidėjinių dydis peržiūrimas kiekvienais metais. 2010 m. ECB grynasis pelnas po atidėjinių panaudojimo sudarė 170 mln. eurų. Ši suma buvo paskirstyta euro zonos nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėtai ECB kapitalo daliai.

Jean-Claude Trichet

Naujos ECB patalpos, vaizdas iš rytų, fone – Frankfurto prie Maino miesto centras

I SKYRIUS

EKONOMINĖ
RAIDA IR PINIGŲ
POLITIKĄ

I PINIGŲ POLITIKOS SPRENDIMAI

2010 m. Eurosystema vėl susidūrė su dideliais iššūkius keliančiomis sąlygomis ir atsinaujinusia įtampa finansų rinkose. Labai dideli sukrėtimai buvo užregistruoti kai kuriose euro zonos obligacijų rinkose, ypač 2010 m. gegužės mėn., o tai rodė valstybės skolos krizę. Teigiama buvo tai, kad ir toliau buvo nedidelės infliacijos perspektyva, nenumatant nei defliacinės, nei infliacinės įtampos politikai svarbiu laikotarpiu. Per metus infliacija pagal SVKI nuosekliai didėjo ir 2010 m. vidutiniškai sudarė 1,6 % (2009 m. – 0,3 %). Ekonomikos augimo raida 2010 m. buvo gana palanki, ypač turint galvoje didelį ekonomikos nuosmukį 2009 m. Per metus paskelbti duomenys ir apklausos apskritai rodė šiek tiek geresnius ekonomikos rezultatus negu buvo tikėtasi. Esant tokiai aplinkai, Valdančioji taryba laikė skatinamąją pinigų politiką tinkama, todėl nepakeitė pagrindinių ECB palūkanų normų, palikdama jas istoriškai žemo 2009 m. gegužės mėn. lygio. 2010 m. pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma buvo 1,00 %, indėlių galimybės – 0,25 %, o ribinio skolinimo galimybės – 1,75 % (žr. 1 pav.).

Atidžiau panagrinėjus palūkanų normų raidą nuo finansų krizės sustiprėjimo 2008 m. rugsėjo

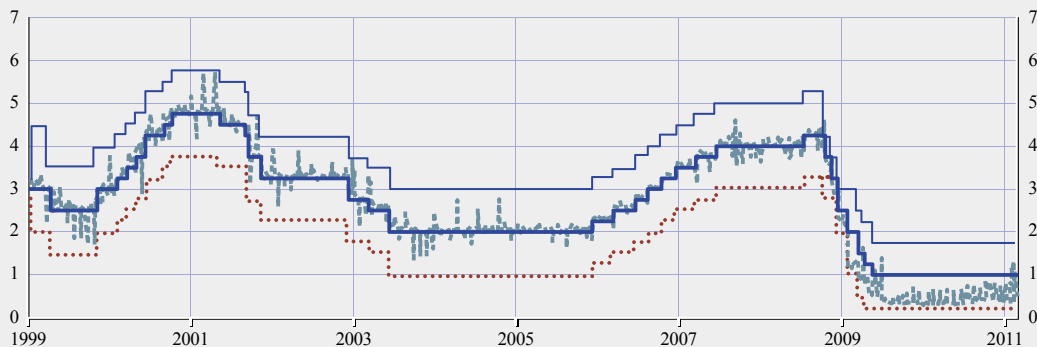
15 d., sužlugus JAV finansų įstaigai *Lehman Brothers*, galima išskirti kelias svarbiausias datas, rodančias naują finansų krizės etapą (žr. 2 pav.).

Teigiama pinigų rinkos veiklos raida 2009 m. sudarė sąlygas atšaukti kai kurias nestandartines priemones, skirtas pinigų politikos perdavimo mechanizmui pagerinti 2010 m. pradžioje. Tačiau 2010 m. gegužės mėn. prasidėjo naujas krizės epizodas. Ypač sustiprėjus susirūpinimui dėl valstybės finansų tvarumo kai kuriose euro zonos šalyse, labai sutriko šių šalių obligacijų rinkos veikla. Atsižvelgdamas į vyriausybės obligacijų rinkų vaidmenį pinigų politikos perdavimo mechanizme, ECB pradėjo vykdyti vertybinių popierių rinkų programą ir vėl pradėjo taikyti kai kurias nestandartines priemones, kurios buvo atšauktos ankstesniais mėnesiais (žr. 1 intarpą). Vertybinių popierių rinkų programa, kaip ir kitos nestandartinės priemonės, priimtoms nuo 2008 m. spalio mėn. didelės įtampos finansų rinkose metu, pagal savo struktūrą yra laikino pobūdžio ir visiškai dera su įsipareigojimu palaikyti kainų stabilumą vidutiniu laikotarpiu.

I pav. ECB palūkanų normos ir euro vienos nakties palūkanų norma

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

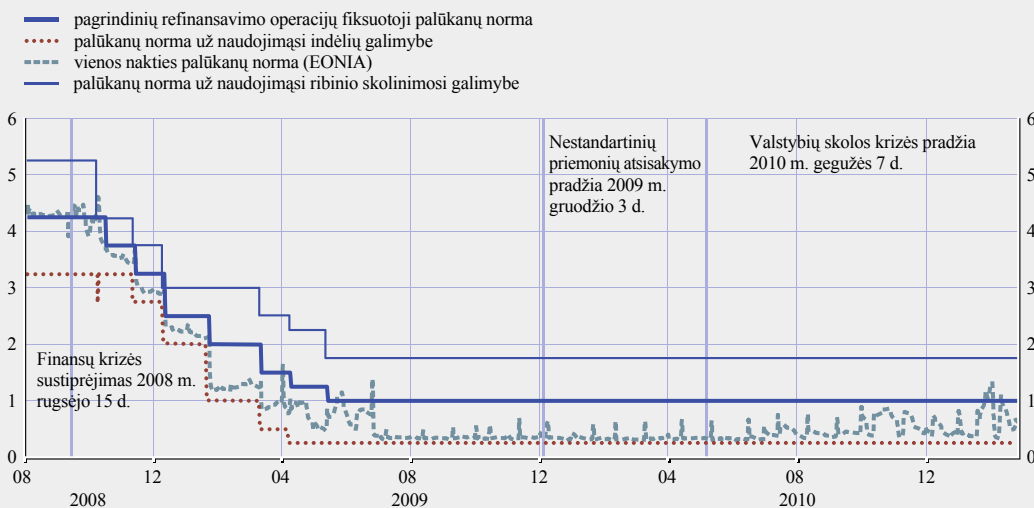
- pagrindinių refinansavimo operacijų minimali siūloma palūkanų norma / fiksuotoji palūkanų norma
- palūkanų norma už naudojimąsi indėlių galimybe
- vienos nakties palūkanų norma (EONIA)
- palūkanų norma už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe

Šaltiniai: ECB ir Thomson Reuters.

2 pav. Palūkanų normos nuo finansų krizės sustiprėjimo

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

Šaltiniai: ECB ir Thomson Reuters.

I intarpas

NESTANDARTINĖS PRIEMONĖS 2010 M.¹

ECB nestandartinės pinigų politikos priemonės – ypatinga jo reakcija į išskirtines aplinkybes. Pagal savo struktūrą šios priemonės yra laikino pobūdžio. Iš tiesų pagerėjus sąlygoms finansų rinkose ir vadovaujantis įrodymais, kad pinigų politikos perdavimo mechanizmas vėl normaliau funkcionuoja, 2010 m. pradžioje buvo atšauktos nereikalingos nestandartinės priemonės. Kalbant konkrečiau, 2009 m. gruodžio mėn. Valdančioji taryba nusprendė, kad 12 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacija (ITRO) tą mėnesį bus paskutinė tokio termino operacija, ir kad 2010 m. kovo mėn. bus įvykdyta tik dar viena 6 mėn. ITRO, o papildomos 3 mėn. ITRO turėtų būti nutrauktos. Be to, susiderinęs su kitais centriniiais bankais, ECB nutraukė laikinas užsienio valiutos likvidumą didinančias operacijas 2010 m. vasario mėn. Be to, 2010 m. kovo mėn. nuspręsta grįžti prie kintamųjų palūkanų konkurso procedūros vykdant 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas. Galiausiai birželio mėn. buvo užbaigta padengtų obligacijų pirkimo programa, pradėta 2009 m. gegužės mėn. vieniems metams, po to, kai Eurosistema nupirko 60 mlrd. eurų eurais išreikštų euro zonos padengtų obligacijų, kaip ir buvo planuota. Kartu toliau buvo taikomi kiti ECB padidintos kredito paramos elementai, tokie kaip fiksuotųjų palūkanų normų procedūra pagrindinėse refinansavimo operacijose, paskirstant visą sumą.

2010 m. pavasarį įtampa tam tikruose finansų rinkos segmentuose, ypač kai kuriuose euro zonos vyriausybės obligacijų rinkose, vėl pasireiškė. Kai kurių euro zonos šalių 10 m. termino vyriausybės obligacijų, palyginti su Vokietijos obligacijomis, pajamingumo skirtumai pradėjo

¹ Daugiau informacijos apie ECB reakciją į finansų krizę (nuo jos pradžios iki 2010 m. rugsėjo mėn. pradžios) žr. „The ECB response to the financial crisis“, *Monthly Bulletin*, ECB, October 2010.

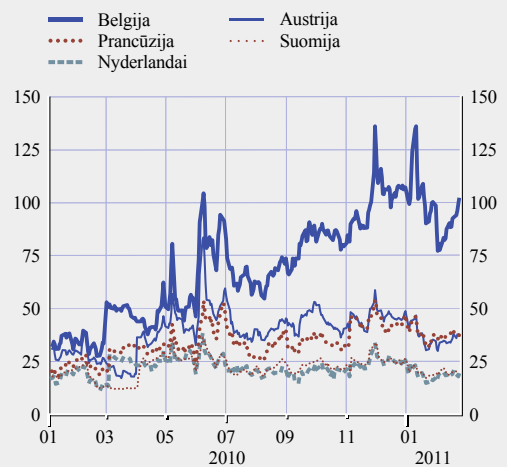
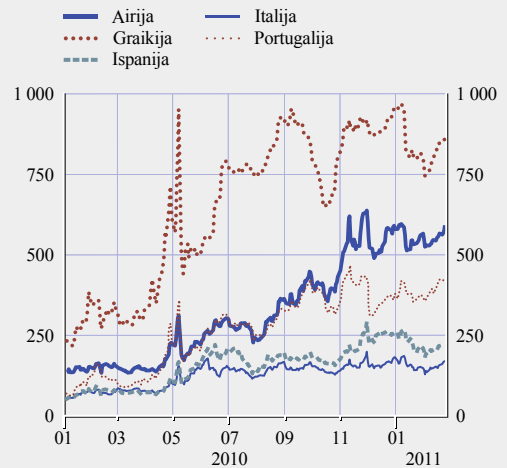
didėti labai sparčiai (žr. pav.). Šį pokytį iš esmės nulėmė padidėjęs rinkos susirūpinimas dėl valstybės finansų tvarumo kai kuriose euro zonos šalyse, nes didėjo valdžios sektoriaus deficitas ir skola. Pajamingumo skirtumai pradėjo sparčiai didėti 2010 m. balandžio mėn. ir gegužės pradžioje, o gegužės 6 ir 7 d. pasiekė beprecedenčius lygius nuo EPS pradžios². Todėl euro zonos šalių vyriausybės gegužės 9 d. paskelbė išsamų priemonių paketą, įskaitant Europos finansinio stabilumo fondą.

Esant tokiai padėčiai, 2010 m. gegužės 10 d. Eurosystema paskelbė savo vertybinių popierių rinkų programos pradžią. Pagal šią programą Eurosystema gali vykdyti intervencijas į euro zonos valstybės ir privačios skolos vertybinių popierių rinkas, siekdama užtikrinti gilumą bei likvidumą sutrikusiuose rinkos segmentuose ir atkurti tinkamą pinigų politikos perdavimo mechanizmo funkcionavimą. Vyriausybės obligacijų rinkoms tenka esminis vaidmuo pinigų politikos perdavimo procese per šiuos kanalus.

- Vyriausybės obligacijų palūkanų normos paprastai yra vienas iš lemiamų veiksnių palūkanų normoms, kurias turės mokėti finansų ir ne finansų įmonės, išleisdamos savo obligacijas („kainos kanalas“). Kai obligacijų rinkų veikla yra labai sutrikdyta, trumpalaikės centrinio banko palūkanų normos daro nepakankamą įtaką ilgesnio termino palūkanų, kurios yra svarbios namų ūkių ir įmonių sprendimams, kartu ir sprendimams dėl kainų, normoms.
- Daug mažesnės obligacijų kainos, kurias nulemia daug didesnės ilgesnės trukmės palūkanų normos dėl sutrikusios obligacijų rinkos veiklos, lemia didelius finansų ir ne finansų sektorių portfelių nuostolius; tai sumažina bankų pajėgumą teikti paskolas ekonomikai („balanso kanalas“).
- Dėl išskirtinai mažo vyriausybės obligacijų rinkų likvidumo sumažėtų vyriausybės obligacijų, kaip įkaito refinansavimo operacijose, vaidmuo, o tai taip pat trukdytų bankams teikti paskolas („likvidumo kanalas“).

Vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai 2010 m. ir 2011 m. pradžioje

(procentiniais punktais)

Šaltinis: Thomson Reuters.

Pastabos: pajamingumo skirtumai rodo 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumo ir 10 m. Vokietijos vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumus. Euro zonos šalių, kurios neparodytos paveiksle, palyginamų duomenų nėra.

2 Plačiau apie tai žr. 2010 m. birželio mėn. ECB mėnesinio biuletenio intarpe „Pokyčiai finansų rinkose gegužės pradžioje“.

Todėl buvo nuspręsta pradėti intervenciją į obligacijų rinkas, siekiant padėti palaikyti tinkamą pinigų politikos perdavimą realiajai euro zonos ekonomikai, sprendžiant sutrikusias kai kurių vertybinių popierių rinkų segmentų veiklos klausimus. Vadovaujantis Sutarties nuostatomis, visi Eurosistemos vyriausybinių obligacijų pirkimai buvo griežtai apriboti antrine rinka.

Euro zonos šalių vyriausybėms ir ECB 2010 m. gegužės 9 ir 10 d. paskelbus savo pareiškimus, įtampa finansų rinkose trumpam aprimo, prieš pradėdant kitą metų dalį vėl didėti pajamingumo skirtumams daugelyje šalių.

Likvidumo padidėjimas dėl obligacijų pirkimų pagal vertybinių popierių rinkų programą yra visiškai neutralizuojamas konkrečiomis operacijomis sumažinti likvidumą, nes daryti papildomas likvidumo injekcijas į bankų sistemą nėra programos tikslas. Todėl programa neturi įtakos dominuojančiam likvidumo lygiui ir pinigų rinkos palūkanų normoms (kitais – pinigų politikos pozicijai), todėl ji nesukelia jokios infliacijos rizikos. 2010 m. pabaigoje Eurosistemos intervencija į obligacijų rinkas sudarė 73,5 mlrd. eurų ir lygiai tokia pat suma sumažino likvidumą pinigų rinkoje.

Igyvendinant šią naują nestandartinę priemonę, 2010 m. gegužės 3 d. ECB sustabdė kredito kokybės minimalios ribos taikymą įkaito tinkamumui Graikijos vyriausybės išleistoms ar garantuotoms obligacijoms po to, kai pasibaigė ES ir TVF programa Graikijai. Be to, gegužės pradžioje jis vėl pradėjo taikyti keletą nestandartinių priemonių, kurios anksčiau buvo nutrauktos, siekiant išvengti neigiamo vyriausybės obligacijų rinkų persidavimo poveikio kitoms finansų rinkoms. Buvo rizika, kad normali rinkų veikla, ypač pirminis ryšys pinigų politikos perdavimo mechanizme tarp centrinio banko ir kredito įstaigų, galėjo pablogėti. Savo ruožtu tai galėtų rimtai paveikti bankų, svarbiausio euro zonos finansavimo šaltinio, gebą teikti kreditus realiajai ekonomikai. Ypač pažymėtina, kad Eurosistema vėl pradėjo taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą, paskirstant visą sumą per įprastą 3 mėn. ITRO laikotarpį, kuris prasideda gegužės pabaigoje, ir vykdamas 6 mėn. trukmės refinansavimo operaciją, paskirstant visą sumą gegužės mėn. Be to, buvo atnaujinti laikini likvidumo apsaugos sandoriai su Federaline rezervų sistema.

Atsižvelgiant į tebesitęsiančią įtampą kai kuriuose vyriausybės obligacijų rinkų segmentuose ir vis dar tvyrantį didelį netikrumą, Valdančioji taryba savo 2010 m. rugsėjo ir gruodžio mėn. posėdžiuose nusprendė, kad visos ilgesnės trukmės Eurosistemos refinansavimo operacijos bus toliau vykdomos kaip fiksuotųjų palūkanų konkursai, paskirstant visą sumą atitinkamai 2010 m. paskutinį ketvirtį ir 2011 m. pirmąjį ketvirtį. Buvo nuspręsta, kad šių konkursų procedūrų palūkanų normos bus vidutinės pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normos visu atitinkamos ITRO laikotarpiu. 2010 m. vykdytos kintamųjų palūkanų pagrindinės refinansavimo operacijos, paskirstant visą sumą.

Po didelio sumažėjimo 2008–2009 m. euro zonos ekonomikos augimas 2009 m. pabaigoje vėl tapo teigiamas ir 2010 m. toliau spartėjo. 2010 m. pirmąjį pusmetį ketvirtinis realiojo BVP augimas buvo geresnis negu tikėtasi. Tai iš dalies buvo susiję su didele fiskalinių paskatų ir skatinamosios pinigų politikos parama bei

atsigaunančia pasaulio ekonomine veikla. Kaip ir buvo tikėtasi, antrąjį pusmetį ekonomikos augimas šiek tiek sulėtėjo, tačiau svarbiausias euro zonos atsigavimą skatinantis veiksnys ir toliau buvo teigiamas. Apskritai 2010 m. euro zonos realusis BVP padidėjo apie 1,7 %, 2009 m. – sumažėjo 4,1 %.

Infliacijos spaudimas 2010 m. buvo nedidelis, tik metų pabaigoje ir 2011 m. pradžioje jis šiek tiek padidėjo. Vidutinė metinė infliacija 2010 m. sudarė 1,6 %. Atkreiptinas dėmesys į mėnesinės infliacijos kaitos pobūdį. 2010 m. metinė infliacija pagal SVKI pamažu padidėjo nuo žemo 0,9 % lygio (vasario mėn.) iki 2,2 % (gruodžio mėn.). Nuosekliai didėjanti infliacija pagal SVKI iš esmės buvo susijusi su žaliavų kainų raida, kurią nulėmė pasaulio ekonomikos atsigavimas ir bazės efektai. Rinkos duomenų ir apžvalgų pagrindu matuojami ilgalaikiai infliacijos lūkesčiai ir toliau iš esmės atitiko Valdančiosios tarybos tikslą vidutiniu laikotarpiu palaikyti mažesnę kaip 2 %, tačiau artimą šiam lygiui infliaciją.

2010 m. pinigų augimo tempas euro zonoje iš lėto didėjo. Tačiau 2010 m. pinigų P3 augimo tempas vis dar buvo vidutiniškai nedidelis – 0,6 %. Tai sustiprino vertinimą, kad svarbiausias pinigų augimo tempas buvo nuosaikus ir kad infliacijos spaudimas vidutiniu laikotarpiu buvo sustabdytas. Pinigų analizė, kaip pinigų ir paskolų raidos analizės pagrindas ir jos įvertinimas, laikui bėgant tapo išsamesnė ir tai sutvirtino ECB pinigų politikos strategiją vidutiniu laikotarpiu¹.

NUOSEKLUS EKONOMIKOS ATSIGAVIMAS IR KAI KURIŲ NESTANDARTINIŲ PRIEMONIŲ ATŠAUKIMAS

Visapusiškiau paanalizavus pinigų politikos sprendimus 2010 m. pradžioje, turima informacija ir analizės rodė santūrų euro zonos ekonomikos atsigavimą, kurį iš dalies stiprino laikini veiksniai. Be to, atrodo, kad šis atsigavimas buvo skirtingas. Ypač pažymėtina tai, kad augimo tempas ir infliacija euro zonos šalyse buvo nevienodi, nors skyrėsi ir mažiau negu 2009 m. Šie skirtumai daugiausia atsirado dėl euro zonoje vykstančių susibalansavimų procesų, kurie buvo kaip veidrodinis netvaraus augimo tendencijų kai kuriose šalyse iki krizės atspindys.

2010 m. pavasarį euro zonos makroekonominės prognozės iš esmės nekito. 2010 m. kovo mėn. ECB ekspertų makroekonominėse prognozėse numatyta, kad metinis realiojo BVP augimas

bus 0,4–1,2 % (2010 m.) ir 0,5–2,5 % (2011 m.). Tikimasi, kad kainų raida politikai svarbiu laikotarpiu ir toliau bus prislopinta, o infliacija pagal SVKI turėtų sudaryti 0,8–1,6 % (2010 m.) ir 0,9–2,1 % (2011 m.).

Kryžminis ekonominės analizės rezultatų ir pinigų analizės signalų sutikrinimas toliau patvirtino vertinimą, kad infliacijos spaudimas vidutiniu laikotarpiu yra nedidelis. Pinigai bei paskolos ir toliau didėjo nedaug, nors pinigų augimas rodė šiek tiek pervertintą pinigų augimo sulėtėjimo tempą, nes, pajamingumo kreivei tapus statesnei, įvyko P3 pokyčiai.

Vadovaudamasi 2009 m. gruodžio mėn. priimtais sprendimais, 2010 m. pradžioje Valdančioji taryba pradėjo pamažu atšaukti likvidumo priemones, kurių jau nereikėjo taikyti tokiu pačiu mastu kaip anksčiau. Ypač pažymėtina, kad buvo sumažintas ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų skaičius. Šių priemonių buvo imtasi 2009 m. gerėjant sąlygoms finansų rinkose, įskaitant ir pinigų rinką. Tačiau Eurosystema toliau teikė euro zonos bankų sistemai išskirtinę likvidumo paramą, taip palengvindama kreditų teikimą euro zonos ekonomikai, vis dar esant netikrumo aplinkai. Todėl vienos nakties palūkanų norma tebebuvo artima indėlių galimybės normai. Taip buvo nuo fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūros taikymo, paskirstant visą sumą, pradžios 2008 m. spalio mėn. Iki tol labai trumpo termino pinigų rinkos palūkanų normos pirmiausia buvo reguliuojamos minimalia pagrindinių refinansavimo operacijų siūloma palūkanų norma.

KRIZĖ KAI KURIOSE VYRIAUSYBĖS OBLIGACIJŲ RINKOSE NUO 2010 M. GEGUŽĖS MĖN.

Dėl didelio valdžios sektoriaus deficito, sparčiai didėjančių vyriausybės skolos ir BVP santykių bei didėjančių galimų įsipareigojimų, susijusių su garantijomis bankams, vėl prasidėjo finansų krizės suintensyvėjimo etapas. 2009 m.

¹ Plačiau žr. straipsnį „Enhancing monetary analysis“, *Monthly Bulletin*, ECB, November 2010 ir (eds.) „Enhancing monetary analysis“, Papademos L. and Stark J., ECB, 2010.

pabaigoje ir 2010 m. pradžioje įtampa rinkoje didėjo, tačiau aukščiausią lygį ji pasiekė 2010 m. gegužės pradžioje. Tada kai kurių euro zonos vyriausybės obligacijų kainų skirtumas Vokietijos lyginamosios obligacijos atžvilgiu pasiekė nuo euro įvedimo nematytą lygį. Tai buvo ypač akivaizdu kalbant apie Graikijos vyriausybės obligacijų pajamingumą, pasiekusį labai aukštą lygį Vokietijos lyginamosios obligacijos atžvilgiu. Be to, buvo paveiktas ir kitų vyriausybių obligacijų pajamingumas. Atsižvelgdamas į vyriausybės obligacijų rinkų vaidmenį pinigų politikos paskatų ekonomikai ir galiausiai kainoms perdavimui, ECB pradėjo vykdyti vertybinių popierių rinkų programą, sudarančią sąlygas Eurosistemai pirkti valstybės ir privačias obligacijas.

2010 m. pirmąjį pusmetį makroekonominė raida buvo daug palankesnė negu tikėtasi, nepaisant valstybės skolos krizės poveikio. Apskritai šios palankios raidos dėka vėliau šiais metais paskelbtos euro zonos makroekonominės prognozės, įskaitant 2010 m. birželio mėn. Eurosistemos ekspertų makroekonominės prognozes, buvo peržiūrėtos ir reikšmingai pagerintos. Kartu buvo tikimasi, kad kitą metų dalį augimo tempas bus lėtesnis, nors sparta bus teigiama. 2010 m. rugsėjo mėn. ECB ekspertų prognozėse numatyta, kad metinis realiojo BVP augimas bus 1,4–1,8 % (2010 m.) ir 0,5–2,4 % (2011 m.). Tai reiškė, kad reikės peržiūrėti ir padidinti 2010 m. prognozių skaičius, palyginti su 2010 m. birželio mėn. Eurosistemos ekspertų prognozėmis, kuriose 2010 m. buvo numatomas 0,7–1,3 % augimas.

Gerėjo ne tik makroekonominės sąlygos, daug palankesnė buvo ir kredito raida. 2010 m. rudenį tapo akivaizdu, kad metų pradžioje įvyko metinio paskolų privačiajam sektoriui augimo lūžio taškas. Tuo metu, kai metinis paskolų namų ūkiams augimas jau buvo pasiekęs lūžio tašką 2009 m. trečiąjį ketvirtį, paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimas netapo mažiau neigiamas iki 2010 m. pabaigos. Ši tendencija iš esmės atitiko keletą paskutinių ciklų stebėtą paskolų nefinansinėms korporacijoms uždelstą reakciją į ekonominį aktyvumą per verslo ciklą.

Iš esmės stabilizavęsis 2010 m. pirmąjį pusmetį euro vienos nakties palūkanų vidurkio indeksas (EONIA) šiek tiek padidėjo antrąjį pusmetį, nes iš lėto mažėjo paviršinis likvidumas. Atsižvelgiant į tai, kad šiuo laikotarpiu ECB toliau teikė likvidumą neribotomis sumomis pinigų finansinėms institucijoms už tinkamą įkaitą fiksuotąja pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, EONIA nulėmė paklausa. Todėl ši raida nebuvo požymis, kad griežtėja pinigų politika. Tai, kad sumažėjo bankų paklausa Eurosistemos finansavimui, greičiausiai galima paaiškinti pagerėjusia prieiga prie rinka grindžiamo finansavimo, tokio kaip bankų vertybiniai popieriai ir tarpbankinis skolinimas.

2010 m. pabaigoje tam tikrose obligacijų rinkose įtampa vėl padidėjo. Tai buvo susiję su padidėjusiu susirūpinimu dėl valstybės finansų tvarumo kai kuriose euro zonos šalyse ir iš dalies su finansinės pagalbos poreikiu „sirguliuojančioms“ bankų sistemoms, be to, tai tam tikru mastu rodė susirūpinimą dėl Europos vyriausybės krizės prevencijos ir įvairių jos sprendimo mechanizmų aspektų. Kai kurių obligacijų pajamingumas dar kartą labai padidėjo. Kartu pablogėjo kai kurių bankų finansavimo sąlygos, o tai didino kreipimosi dėl Eurosistemos teikiamo likvidumo poreikį.

Dėl įtampos kai kuriuose finansų rinkų segmentuose ir jų potencialaus persidavimo euro zonos realiajai ekonomikai susiformavo papildoma augimą mažinanti rizika ekonomikos perspektyvai, numatyta 2010 m. gruodžio mėn. Eurosistemos darbuotojų pateiktose ekonomikos prognozėse. Ši perspektyva iš esmės nesikeitė nuo 2010 ir 2011 m. perspektyvų, numatytų 2010 m. rugsėjo mėn. ECB ekspertų prognozėse. Valdančiosios tarybos nuomone, esant padidėjusiam netikrumui, rizika ekonomikos perspektyvai apskritai padidėjo. Be įtampos finansų rinkoje, augimą mažinanti rizika susijusi su vėl kylančiomis naftos bei kitų žaliavų kainomis, protekcionistiniu spaudimu ir pasaulio ekonomikos nesubalansuotumo netvarkingo koregavimosi galimybe. Kita vertus, pasaulinė prekyba gali didėti greičiau negu tikėtasi, taip

didindama euro zonos eksportą. Kartu verslo pasitikėjimo lygis euro zonoje tebėra gana aukštas.

Kalbant apie kainų raidą, pažymėtina, kad 2010 m. gruodžio mėn. Eurosistemos ekspertų prognozėse numatyta, jog metinė infliacija pagal SVKI bus 1,3–2,3 % (2011 m.). Valdančioji taryba mano, kad rizika kainų stabilumo perspektyvai iš esmės yra subalansuota, nors per ateinančius mėnesius tikimasi, kad kainos pakils. Didinanti rizika yra ypač susijusi su energijos ir žaliavų, neįskaitant energijos, kainų pokyčiais. Be to, dėl fiskalinės konsolidacijos artimiausiais metais būtinybės netiesioginiai mokesčiai ir administruojamosios kainos gali būti didesnės negu tikėtasi.

Esant tokiai padėčiai, Valdančioji taryba nusprendė 2010 m. rugsėjo pradžioje ir gruodžio pradžioje toliau vykdyti pagrindines refinansavimo operacijas ir specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą ir paskirstant visą sumą per ateinantį ketvirtį. Todėl šių refinansavimo operacijų ypatumai buvo tokie patys kaip ir 2010 m. gegužės mėn. Be to, per tuos pačius posėdžius Valdančioji taryba nusprendė vykdyti 3 mėn. ilgesnio termino refinansavimo operacijas, kurių sumos bus paskirstytos 2010 m. paskutinį ketvirtį ir 2011 m. pirmąjį ketvirtį, taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras ir paskirstant visą pageidaujamą sumą. Šių operacijų palūkanų normos buvo nustatytos kaip vidutinės pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų normos visu atitinkamos operacijos laikotarpiu.

2011 m. pradžioje infliacijos lygis toliau didėjo, o tai iš esmės buvo susiję su didesnėmis žaliavų kainomis. 2011 m. kovo mėn. Valdančioji taryba padarė išvadą, kad, vadovaujantis ekonomine analize, rizika kainų raidos perspektyvai stiprėjo, o pinigų kiekis didėjo vangiai. Euro zonos ekonominės veiklos sparta buvo teigiama, nors netikrumas buvo padidėjęs. Norint suvaldyti didėjančią riziką kainų stabilumui, buvo būtinas didelis budrumas. Buvo manoma, jog yra būtina,

kad pastaruoju metu didėjusi infliacija nesukeltų plataus masto infliacijos spaudimo vidutiniu laikotarpiu. Todėl Valdančioji taryba buvo pasirengusi veikti ryžtingai ir laiku, siekdama užtikrinti, kad vidutiniu laikotarpiu didesnė rizika kainų stabilumui nepasireikš. Buvo manoma, kad būtina ir toliau ryžtingai numatyti infliacijos lūkesčius.

Be to, Valdančioji taryba nusprendė toliau vykdyti kintamųjų palūkanų pagrindines refinansavimo operacijas, paskirstant visą sumą tiek, kiek reikia, ir bent jau iki 2011 m. liepos 12 d. Ši procedūra buvo taikoma ir specialios trukmės refinansavimo operacijoms, kurios turėtų būti vykdomos tol, kol jų reikia, ir bent jau iki 2011 m. antrojo ketvirčio. Be to, Valdančioji taryba nusprendė tęsti kintamųjų palūkanų 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas 2011 m. antrąjį ketvirtį, paskirstant visą sumą.

2 PINIGŲ APLINKOS, FINANSŲ IR EKONOMIKOS RAIDA

2.1 PASAULIO MAKROEKONOMINĖ APLINKA

2010 M. PASAULIO EKONOMIKA TOLIAU ATSIGAVO

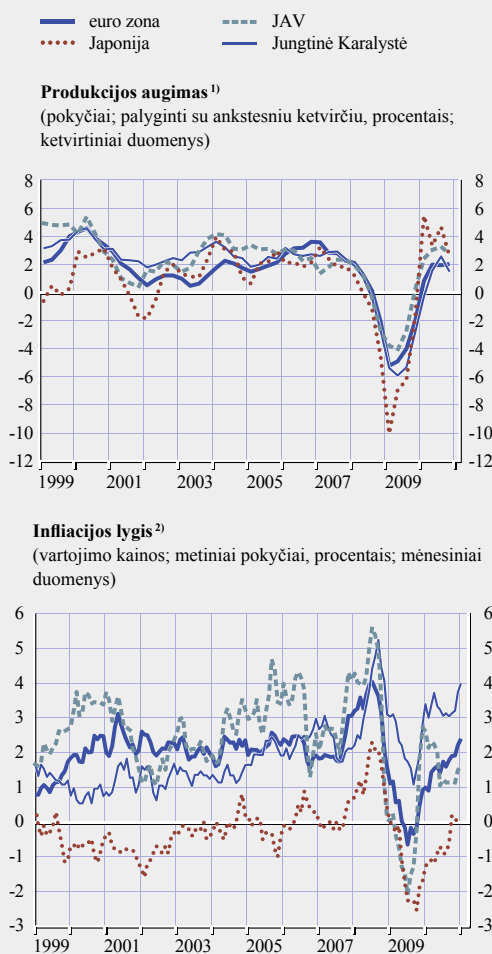
Pasaulio finansų krizės metu fiksuojant gilų nuosmukį, 2010 m. pasaulio ekonomikos aktyvumas toliau atsigavo. Ypač pirmąjį pusmetį ekonomikos kilimą palaikė pinigų ir fiskalinės politikos paskatų priemonės, tam tikras tolesnis pasaulinių finansavimo sąlygų normalizavimasis, padidėjęs vartotojų ir verslo pasitikėjimas. Be to, pasaulio ekonomikos atsigavimą palaikė pailgintas atsargų ciklas, nes įmonės pertvarkė savo atsargas reaguodamos į palankesnes pasaulio ekonomikos perspektyvas. Tiesą sakant, šis atsargų pertvarkymas reikšmingai prisidėjo prie svarbiausių ekonomikų BVP augimo šiuo laikotarpiu. Atitinkamai pasaulio sudėtinis pirkimų vadybininkų indeksas (PVI) 2010 m. pradžioje toliau didėjo ir buvo didžiausias balandžio mėn. (57,7), t. y. jo lygiai buvo aukštesni už prieš pat pasaulio ekonominės krizės sustiprėjimą buvusius lygius po *Lehman Brothers* žlugimo 2008 m. rugsėjo mėn. Bendrai pagerėjus ekonominei padėčiai ir padidėjus aktyvumui dėl apdirbamosios pramonės sektoriaus, labai atsigavo pasaulinė prekyba. Tai rodo labai spartus, ypač pirmąjį pusmetį, eksporto ir importo augimas. Tačiau atsigavimo tempas visuose regionuose buvo gana nevienodas. Išsivysčiusių ekonomikų augimas ir toliau buvo gana nedidelis. Kartu pasauliniam atsigavimui darė įtaką besiformuojančios ekonomikos, ypač Azijos, jos net kėlė susirūpinimą dėl perkaitimą galinčio lemti spaudimo kai kuriose šalyse. Per ankstesnius dvejus metus daugybei žmonių netekus darbo, visus metus nuosekliai gerėjo ir pasauliniai užimtumo rodikliai.

Antrąjį pusmetį pasaulinio atsigavimo tempas laikinai šiek tiek sulėtėjo dėl pasaulinio atsargų ciklo mažėjančios įtakos ir sumažėjusių fiskalinių paskatų, tačiau atsigavimas, atrodo, tapo tvaresnis. Be to, kai kurios šalys pranešė apie konsolidavimo priemones, skirtas rizikingai fiskalinei padėčiai sureguliuoti. Balanso koregavimo įvairiuose sektoriuose procesas ir menki pokyčiai darbo rinkoje, ypač išsivysčiusiose šalyse, toliau stabdė pasaulio ekonomikos atsigavimą. Atitinkamai 2010 m.

antrąjį pusmetį sulėtėjo ir pasaulinės prekybos dinamika. Pasaulinė prekyba didėjo lėčiau negu pirmąjį pusmetį. Tačiau turimi duomenys rodo, kad metų sandūroje augimo tempas vėl paspartėjo.

Nepaisant nuosekliai kilusių žaliavų kainų (daugiausia antrąjį pusmetį), infliacinis spaudimas išsivysčiusiose ekonomikose 2010 m. ir toliau buvo nedidelis (žr. 3 pav. pirmą grafiką), išskyrus

3 pav. Labiausiai išsivysčiusių šalių pagrindinių rodiklių kaita

Šaltiniai: nacionaliniai duomenys, TAB, Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.

1) Euro zonos ir Jungtinės Karalystės duomenys iš Eurostat; JAV ir Japonijos naudojami nacionaliniai duomenys. BVP duomenys dėl sezoniškumo pakoreguoti.

2) Euro zonos ir Jungtinės Karalystės atveju – SVKI; JAV ir Japonijos atveju – VKI.

tam tikras pastebimas išimtis, tokias kaip Didžioji Britanija, dėl gerai įtvirtintų infliacijos lūkesčių ir esamų laisvų pajėgumų. Tai buvo priešinga dinamiškoms besiformuojančioms rinkoms, kuriose infliacinis spaudimas buvo didesnis, iš dalies dėl pakilusių žaliavų kainų ir didėjančių pajėgumų suvaržymų. Nemažėjant susirūpinimui dėl perkaitimo lemiamos infliacijos, keletas besiformuojančių ekonomikų centrinių bankų nusprendė nebetaikyti kai kurių išimtinių likvidumo priemonių, pradėtų taikyti reaguojant į krizę, ir sugriežtinti savo pinigų politikos pozicijas. Naujausiais turimais duomenimis, bendroji metinė infliacija pagal VKI EBPO zonoje 2010 m. nuosekliai mažėjo nuo buvusios didžiausios 2 % (2010 m. sausio mėn.) iki 1,6 % (rugpjūčio mėn.), o po to vėl padidėjo iki 2,1 % (gruodžio mėn.). Tai atitinka ir sąnaudų, remiantis PVI, kurios 2010 m. antrąjį pusmetį taip pat padidėjo, o 2011 m. sausio mėn. jų lygis buvo aukščiausias per beveik 2,5 metų pokyčius. Šiam padidėjimui turėjo įtakos pakilusios maisto ir energijos kainos. Metinė infliacija pagal VKI, neįskaitant maisto ir energijos, EBPO zonoje visus metus mažėjo – nuo 1,6 % (2010 m. pradžioje) iki 1,2 % (gruodžio mėn.).

JUNGTINĖS AMERIKOS VALSTIJOS

JAV ekonomika 2010 m. toliau atsigavo. Buvo spartesnis nedidelis ciklinis pakilimas, palaikomas didelių makroekonominės politikos paskatų ir nuosekliai gerėjančių finansinių sąlygų. 2009 m. 2,6% sumažėjęs realusis BVP padidėjo 2,8%. Vertinant istoriškai, privati vidaus paklausa atsigavo vangiai dėl mažai didėjusių vartojimo išlaidų. Namų ūkių vartojimą toliau ribojo didelis nedarbas, mažas pasitikėjimas ir tolesnės pastangos sureguliuoti įtemptus balansus. Sparčiai didėjusios verslo investicijos į įrenginius ir programinę įrangą buvo svarbus atsigavimo veiksnys, kuriam turėjo įtakos gerėjanti kredito prieiga, taip pat didelis įmonių pelningumas dėl nuosmukio metu įgyvendintų išlaidų mažinimo priemonių. Augimui teigiama įtaką darė ir laikini veiksniai, tokie kaip vykdoma vyriausybės politika ekonomikos atsigavimui ir atsargų pertvarkymui skatinti. Grynoji prekyba neturėjo įtakos BVP augimui 2010 m., nes importas didėjo sparčiau už eksportą.

Nuosmukio metu labai sumažėjęs einamosios sąskaitos deficitas prasidėjus atsigavimui truputį padidėjo ir 2010 m. pirmuosius tris ketvirčius vidutiniškai sudarė 3,3 % BVP (2009 m. – 2,7 %). Padėtis būsto sektoriuje nepagerėjo; išankstiniais duomenimis, pirmąjį pusmetį padidėję būsto sektoriaus aktyvumas ir kainos antrąjį pusmetį vėl sumažėjo baigus įgyvendinti kai kurias paramos būstui iniciatyvas.

Atsižvelgiant į nedidelį ekonomikos atsigavimą, kainų pokyčiai ir toliau buvo nedideli, nes išlaidas didinančių spaudimą ribojo vis dar vangios produktų ir darbo rinkos. Metinis VKI pokytis 2010 m. šoktelėjo iki 1,6 % (prieš metus buvo –0,4 %) dėl didėjančių energijos sąnaudų. Pagal VKI apskaičiuotos infliacijos, neįskaitant maisto ir energijos, didėjimo tempas toliau mažėjo, vidutinė infliacija visus metus buvo 1,0 % (2009 m. – 1,7 %).

Federalinės rezervų sistemos Federalinis atvirosios rinkos komitetas visus 2010 m. nekeitė federalinių fondų tikslinės palūkanų normos ribų (0–0,25 %) ir toliau tikėjosi, kad ekonominės sąlygos turėtų užtikrinti išskirtinai žemus federalinių fondų palūkanų normas lygius ilgesniu laikotarpiu. Nors specialiųjų likvidumo priemonių, sukurtų rinkoms krizės metu palaikyti, taikymas buvo nutrauktas, o didelės apimties su hipotekos paskolomis susijusio turto pirkimas baigtas iki 2010 m. vidurio, 2010 m. rugpjūčio mėn. Federalinis atvirosios rinkos komitetas nusprendė palaikyti Federalinės rezervų sistemos turimų vertybinių popierių atsargas dabartinio lygio, reinvestuodamas įmonių paskolų ir įmonių hipoteka užtikrintų vertybinių popierių pagrindinės skolos dalies grąžinimą į ilgesnės trukmės išdo vertybinius popierius. Jis taip pat nusprendė toliau vykdyti Federalinės rezervų sistemos turimų išdo vertybinių popierių refinansavimo operacijas suėjus jų terminui. Vėliau 2010 m. lapkričio mėn. Federalinis atvirosios rinkos komitetas paskelbė apie savo ketinimą iki 2011 m. antrojo ketvirčio pabaigos dar įsigyti 600 mlrd. JAV dol. vertės ilgesnės trukmės išdo vertybinių popierių, siekdamas paskatinti spartesnę ekonomikos atsigavimą.

Kalbant apie fiskalinę politiką, 2010 fiskaliniiais metais, pasibaigusiais 2010 m. rugsėjo mėn., federalinio biudžeto deficitas šiek tiek sumažėjo – iki 8,9 % BVP (prieš metus buvo 10 %). Tai dar labiau padidino federalinės valdžios skolos našta visuomenei – iki 62 % 2010 m. fiskalinių metų pabaigoje (ankstesniais fiskaliniiais metais ji sudarė 53 %). Atsižvelgiant į didelį deficitą, didėjančią federalinės valdžios skolą ir tolesnį fiskalinių paskatų įgyvendinimą trumpuoju laikotarpiu (858 mlrd. JAV dol.), 2010 m. gruodžio mėn. Prezidento fiskalinių reikalų komisija pateikė ataskaitą su konkrečiais pasiūlymais, kaip spręsti fiskalines problemas vidutiniu laikotarpiu ir pasiekti fiskalinį tvarumą ilguoju laikotarpiu.

KANADA

Pakilęs iš 2009 m. viduryje buvusio nuosmukio ekonominis aktyvumas Kanadoje 2010 m. pradžioje vėl sparčiai didėjo, palaikomas didelės vidaus paklausos, makroekonominių paskatų ir padidėjusio eksporto. Tačiau iki 2010 m. trečiojo ketvirčio atsigavimo tempas sulėtėjo dėl sulėtėjusio statybos aktyvumo tempo, taip pat gryniosios prekybos neigiamos įtakos augimui. Darbo rinkos sąlygos buvo palyginti palankios, nes jos ir toliau nuosekliai gerėjo kartu kylant ekonomikai. Tačiau, nepaisant to, kad nedarbas sumažėjo iki 7,6 % (2010 m. gruodžio mėn.), t. y. žemiausio lygio nuo 2009 m. sausio mėn., jo lygis vis dar buvo gerokai aukštesnis už iki krizės buvusį lygį. Ekonominį aktyvumą ir toliau palaikė mažų palūkanų sąlygos (nepaisant to, kad Kanados bankas nuo 2010 m. vidurio įgyvendino priemones pinigų politikos pozicijai griežtinti), stabilios finansų rinkos sąlygos ir atspari bankų sistema, leidusi nenutrūkti kredito verslui ir namų ūkiams srautui. Kalbant apie kainų pokyčius, bendroji ir grynoji infliacija pagal VKI tebesvyravo tarp centrinio banko tikslinės infliacijos ribų – 1–3 %. Metinė bendroji infliacija pagal VKI 2010 m. antrąjį pusmetį turėjo tendenciją didėti ir buvo 2,4 % (gruodžio mėn.), tai rodė pakilusių energijos ir maisto kainų įtaką, o 2010 m. šiek tiek lėčiau didėjusi grynoji infliacija gruodžio mėn. buvo 1,5 %.

JAPONIJA

Japonijos ekonomika 2010 m. pirmuosius tris ketvirčius toliau atsigavo palaikoma įgyvendinamos kiekybinės pinigų politikos ir didelių fiskalinių paskatų. Ekonominė padėčiai Japonijoje gerėti padėjo ir sparčiai didėjusi pasaulinė paklausa, ypač besiformuojančios ekonomikos Azijos šalyse 2010 m. pirmąjį pusmetį. Antrąjį pusmetį sumažėjo išorės sektoriaus įtaka dėl sulėtėjusio pasaulinės prekybos augimo, o vidaus išlaidos ir toliau buvo pastovios. Tačiau metų pabaigoje, dėl vidaus išlaidų kintamumo nustojus taikyti vyriausybės paskatas, Japonijos ekonomikos atsigavimas tapo nuosaikus, o tai lėmė sumažėjusį verslo pasitikėjimą. 2010 m. šiek tiek pagerėjo darbo rinkos sąlygos, nors, vertinant istoriškai, nedarbo lygis tebebuvo gana aukštas.

Kalbant apie kainų pokyčius, vartojimo kainos 2010 m. didžiąją dalį, palyginti su atitinkamu ankstesnių metų laikotarpiu, mažėjo dėl didelio ekonomikos sąstingio. Tačiau spalio mėn. metinė infliacija pagal VKI pirmą kartą per beveik dvejus metus tapo teigiama, tai iš dalies lėmė padidintas mokestis cigaretėms ir pakilusios žaliavų kainos, o metinė infliacija pagal VKI, neįskaitant maisto ir energijos, nors kilo ir lėčiau, bet tęsė defliacijos tendenciją.

Visus 2010 m. Japonijos bankas, siekdamas paskatinti ekonomiką ir sustabdyti defliaciją, palaikė kiekybinės pinigų politikos poziciją, sumažindamas savo vienos nakties paskolų be užstato palūkanų normą nuo 0 iki 0,1 % (2010 m. spalio mėn.) ir pradėdamas taikyti kitas priemones, tokias kaip nauja turto pirkimo programa, taip pat pratęsdamas lėšų teikimo su fiksuotomis palūkanomis operaciją. 2010 m. rugsėjo 15 d. Japonijos valdžios institucijos pirmą kartą nuo 2004 m. kovo mėn. atliko intervenciją į užsienio valiutų rinką, siekdamas sustabdyti jenos kurso kilimą.

BESIFORMUOJANČIOS EKONOMIKOS AZIJOS ŠALYS

Besiformuojančios ekonomikos Azijos šalių atsparumą pasaulinei ekonomikos ir finansų krizei parodė labai geri 2010 m. viso regiono ekonominės veiklos rezultatai – BVP augimas

buvo 9,1 %. Nors palaikančios fiskalinės ir pinigų politikos buvo pamažu atsisakyta, o grynojo eksporto įtaka antrąjį pusmetį sumažėjo, vidaus privati paklausa, o ypač investicijos į pagrindinį kapitalą, tapo svarbiausiais ekonomikos augimą lemiančiais veiksniais, ypač Indijoje ir Indonezijoje. Bendri ekonominės veiklos rezultatai 2010 m. antrąjį pusmetį ir toliau buvo puikūs, nors augimo tempas, palyginti su ankstesniu pusmečiu, šiek tiek sulėtėjo.

2009 m. fiksavus labai mažą infliaciją pagal VKI, 2010 m. infliacinis spaudimas pastebimai didėjo. Metinė infliacija pagal VKI regione 2010 m. gruodžio mėn. buvo 5 %, daugiausia dėl kylančių maisto ir žaliavų kainų. Dauguma regiono centrinių bankų 2010 m. antrąjį pusmetį pradėjo griežtinti savo pinigų politikos poziciją, sumažindami prieš metus pradėtas taikyti pinigų politikos paskatas. Atsižvelgiant į besiformuojančios ekonomikos Azijos šalių puikius makroekonominės veiklos rezultatus ir mažėjančią tarptautinių investuotojų rizikos vengimą, labai padidėjo ir kapitalo įplaukos į regioną. Daugelyje šalių buvo atliktos intervencijos į valiutų rinkas, siekiant sukelti valiutų kursus didinančią spaudimą, ir pradėtos taikyti kapitalo kontrolės bei rizikos ribojimo makrolygiu priemonės.

Kinijos realiojo BVP augimas paspartėjo – nuo 9,2 % (2009 m.) iki 10,3 % (2010 m.). Labai geri ekonominės veiklos rezultatai buvo susiję su privačių investicijų ir grynojo eksporto didėjančia įtaka, kuri atsvėrė neigiamą laipsniško pinigų politikos paskatų nebetaikymo įtaką. Tačiau santykinė vartojimo įtaka augimui 2010 m. sumažėjo, o nominalusis einamosios sąskaitos perteklius padidėjo. Tai rodė, kad tebėra vidaus ir išorės nesubalansuotumai. Visus metus didėjo infliacinis spaudimas, metinė infliacija pagal VKI gruodžio mėn., palyginti su tuo pačiu ankstesnių metų laikotarpiu, padidėjo iki 4,6%, daugiausia dėl kylančių maisto kainų. Didelio likvidumo, toliau laisvai suteikiamo kredito ir indėlių neigiamų realiųjų palūkanų normų sąlygomis atsirado spaudimas gyvenamosios paskirties turto kainoms. Pinigų politikos institucijos sureagavo sugriežtindamos

savo poziciją antrąjį pusmetį. Tai, be kita ko, lėmė griežtesnius kiekybinius kredito apribojimus ir didesnes skolinimo bei indėlių palūkanas. Dėl didesnių kapitalo įplaukų, ypač 2010 m. paskutinį ketvirtį, sparčiau didėjo užsienio valiutos atsargos, iki 2010 m. pabaigos jos sudarė 2,85 trilijono JAV dolerių. 2010 m. birželio 19 d. Kinija vėl pradėjo taikyti lankstesnį žemai juanio kurso režimą, 2010 m. šios valiutos kursas JAV dolerio atžvilgiu padidėjo 3,6 %, o realusis efektyvusis kursas (apskaičiuotas pagal VKI) – 4,7 %.

LOTYNŲ AMERIKA

Lotynų Amerikos šalių ekonominis aktyvumas 2010 m. toliau sparčiai atsigavo. Pirmąjį pusmetį BVP didėjo ypač sparčiai – daugiausia dėl didelės vidaus paklausos, kuri daugiau negu atsvėrė neigiamą išorės paklausos įtaką (trečiąjį ketvirtį – 3 proc. p.) BVP augimui. Vėliau, ėmus nebetaikyti pinigų politikos paskatų priemonių ir lėčiau didėjus užsienio paklausai, augimo tempas šiek tiek sulėtėjo. Viso regiono realusis BVP per 2010 m. pirmus tris ketvirčius, palyginti su tuo pačiu ankstesnių metų laikotarpiu, padidėjo vidutiniškai 6,0%. Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas, įskaitant atsargų kaupimą, ir privatus vartojimas buvo pagrindiniai augimą lemiantys veiksniai regione. Investicijas didino pagerėjusios augimo perspektyvos, pakilusios žaliavų kainos, sumažėjusios realiosios palūkanų normos ir geresnės finansavimo galimybės, kurias kai kuriose šalyse didino valstybinių bankų skolinimas. Privatus vartojimas augo tviai dėl sparčiai atsigauančio pasitikėjimo, užimtumo ir realiojo darbo užmokesčio.

2010 m. pradžioje, nepaisant didelių skirtumų tarp šalių, daugumoje šalių, kuriose taikomas infliacijos tikslo siekimo strategijos modelis, infliacija gerokai priartėjo prie atitinkamos infliacijos tikslo reikšmės. Tačiau, sparčiai didėjant ekonominiam aktyvumui ir kylant žaliavų kainoms, vėliau tais metais pradėjo didėti infliacinis spaudimas, o kai kurios šalys vėl pradėjo taikyti dalį krizės metu taikytų pinigų politikos paskatų. Nuo balandžio mėn. ir vėliau keletas regiono centrinių bankų inicijavo oficialiųjų palūkanų normų didinimų ciklą.

Toliau gerėjant finansinėms sąlygoms pasaulyje ir vėl atsiradus galimybėms rizikuoti, sumažėjo Lotynų Amerikos šalių vyriausybių kredito įsipareigojimų neįvykdymo apsiikeitimo sandorių skirtumai, labai pakilo akcijų kainos ir grįžo finansiniai srautai, lėmę valiutų sustiprėjimą. 2010 m. pabaigoje, atsižvelgiant į tai, kad didesnės palūkanų normos keltų didelių kapitalo įplaukų skatinimo riziką, taip pat dėl neapibrėžtumo, susijusio su pasaulio ekonomikos pokyčiais, kai kuriose šalyse pinigų politikos palūkanų normų griežtinimo procesas buvo nutrauktas ir pradėta taikyti daug priemonių didelėms kapitalo įplaukoms skatinti (pvz., atsargų kaupimas, rizikos ribojimo makrolygių politika ir kapitalo kontrolė).

2010 M. KILO ŽALIAVŲ KAINOS

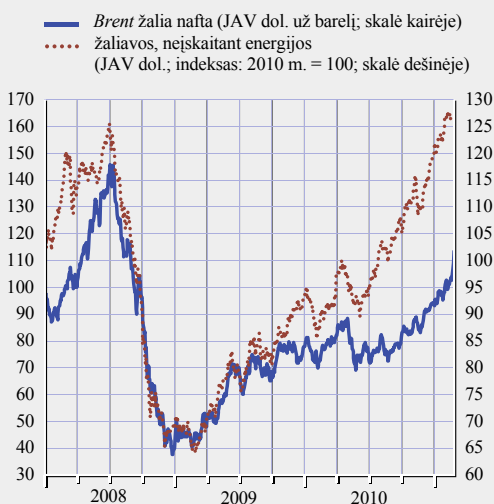
2010 m. pirmąjį pusmetį buvusios iš esmės pastovios, tačiau šiek tiek svyravusios naftos kainos rugpjūčio mėn. pradėjo pastoviai kilti. Brent žalios naftos kaina 2011 m. vasario 25 d. buvo 113 JAV dol. už barelį (2010 m. pradžioje – 78 JAV dol. už barelį). Skaičiuojant JAV doleriais, naftos kainų lygis 2011 m. vasario pabaigoje iš esmės buvo panašus į 2008 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Vidutinė

Brent žalios naftos barelio kaina visus 2010 m. buvo 80 JAV dol., t. y. 29 % didesnė negu jos vidutinė kaina prieš metus.

Naftos kainos kilo atsigavus pasaulinei naftos paklausai. Paklausa visus metus materializavosi ir didėjo, jai teigiamą įtaką darė ekonomikos atsigavimas, taip pat oro sąlygos šiaurės pusrutulyje antrąjį pusmetį. Be to, dėl šio paklausos didėjimo reikėjo iš naujo įvertinti ateities paklausos perspektyvas, kurios atrodė gerokai geresnės negu prieš metus ir rodė, kad ateityje naftos rinkoje gali kilti įtampa. Vienas iš to įrodymų buvo Tarptautinės energetikos agentūros daugkartinis paklausos tiek besiformuojančiose, tiek išsivysčiusiose ekonomikose prognozių didinimas patikslinus. Kalbant apie pasiūlą, gamyba Šiaurės Amerikoje ir buvusios Tarybų Sąjungos šalyse pasirodė esanti didesnė negu buvo prognozuota, tačiau, kita vertus, OPEC nusprendė nedidinti savo gamybos kvotų 2010 m., nepaisant gausių laisvų pajėgumų. Esant didžiulei paklausai, tai lėmė esminį EBPO šalių naftos atsargų sumažėjimą, kurių lygiai, vertinant istoriškai, ir toliau buvo aukšti. Dėl geopolitinių įvykių Šiaurės Afrikoje ir Vidurio Rytuose 2011 m. pirmus du mėnesius su naftos pasiūla susijusi padėtis tapo įtemptesnė, todėl dar sparčiau kilo jos kainos.

Žaliavų, neįskaitant energijos, kainos 2010 m. taip pat pakilo (žr. 4 pav.) dėl didelės paklausos besiformuojančiose ekonomikose ir pasiūlos apribojimų. Labai pakilo metalo, ypač vario, nikelio ir alavo, kainos, kurias palaikė ir didėjantis importas besiformuojančiose ekonomikose. Dėl pasiūlos apribojimų pakilo ir maisto, ypač kukurūzų, cukraus ir kviečių, kainos. Apskritai 2011 m. vasario pabaigoje, palyginti su 2010 m. pradžia, žaliavų, neįskaitant energijos, kainos (JAV doleriais) buvo apie 36 % didesnės.

4 pav. Svarbiausi žaliavų kainų pokyčiai

Šaltiniai: Bloomberg ir HTEI.

2.2 PINIGŲ IR FINANSŲ RAIDA

PIRMIEJI PINIGŲ AUGIMO ATSIGAVIMO ŽENKLAI

2010 m. skelbiamas metinis P3 augimo tempas tapo teigiamas ir 2010 m. gruodžio mėn. sudarė

1,7 % (2009 m. pabaigoje jis buvo –0,3 %). Šis pokytis rodo pinigų dinamikos atsigavimą, nors 2010 m. pabaigoje dėl konkrečių veiksmų (turto pervedimų „blogiems bankams“² ir atvirktinio atpirkimo veiklos dėl per pagrindines sandorio šalis vykdomų tarpbankinių sandorių) padaugėjo abejonių dėl jo tvarumo. Apskritai 2010 m. pinigų raidą dažniausiai lėmė trys ekonominiai veiksniai: didinantis poveikis tiek dėl padidėjusio ekonominio aktyvumo, tiek dėl silpnėjančio pajamingumo kreivės mažinančio poveikio (plataus masto lėšų perkėlimas iš priemonių, įtrauktų į P3, į finansinį turtą, nepatenkantį į P3); mažinančio poveikio, atsirandančio dėl anksčiau sukaupto piniginio likvidumo panaikinimo, silpnėjimas. Kalbant apie priešinius, pažymėtina, kad 2010 m. didėjo PFI paskolų privačiam sektoriui metinis augimo tempas ir 2010 m. gruodžio mėn. sudarė 1,9 % (ankstesnių metų pabaigoje jis buvo –0,2 %) (žr. 5 pav.). Lėtas paskolų privačiam sektoriui augimas buvo susijęs su paskolų namų ūkiams metinio augimo tempo normalizavimusi ir šiek tiek padidėjusiu paskolų nefinansinėms korporacijoms metiniu augimo tempu. Panašiai

sparčiau didėję P3 ir paskolos rodo, kad sulėtėjęs pinigų augimas, apskaičiuotas atsižvelgiant į pinigų raidos tendencijas, leidžiančias išvengti kainų stabilumui kylančią riziką, 2010 m. tolygiai mažėjo atverdamas kelią nedideliame atsigavimui.

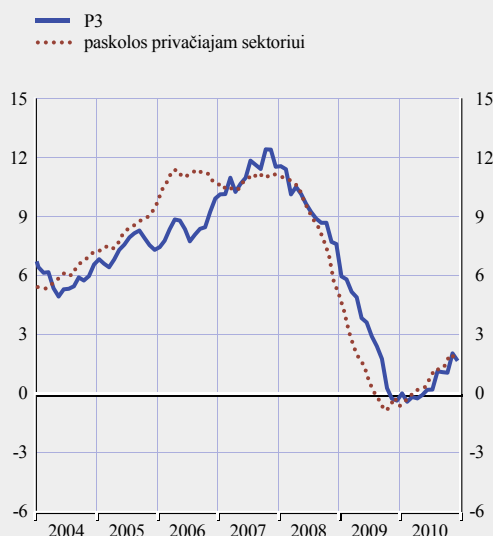
SUMAŽĖJO STAČIOS PAJAMINGUMO KREIVĖS POVEIKIS

Palūkanų normų sandaros pokyčiai paveikė ne tik P3 priskiriamo ir į P3 nepatenkančio turto restruktūrizavimą, bet ir P3 pasikeitimus. Nuosekliai didėjęs P3 metinis augimo tempas neleido pamatyti labai nevienodų atskirų jo sudedamųjų dalių metinio augimo tempo tendencijų (žr. 6 pav.). 2010 m. P1 metinis augimas labai sulėtėjo, nors vis dar buvo tvirtai teigiamas (gruodžio mėn. jis sudarė 4,4 %), o likvidžių rinkos priemonių ir trumpalaikių indėlių, išskyrus vienadienius indėlius (P3–P1), buvo pastebimai mažiau neigiamas (gruodžio mėn. sudarė 1,5 %). Todėl šių augimo tempų

2 Plačiąja prasme „blogi bankai“ yra vyriausybės sudarytos ir remiamos specializuotos programos, skirtos kredito istaigų turto, kurį sunku arba kurio neįmanoma tiksliai įvertinti, valdymui palengvinti.

5 pav. P3 ir paskolos privačiam sektoriui

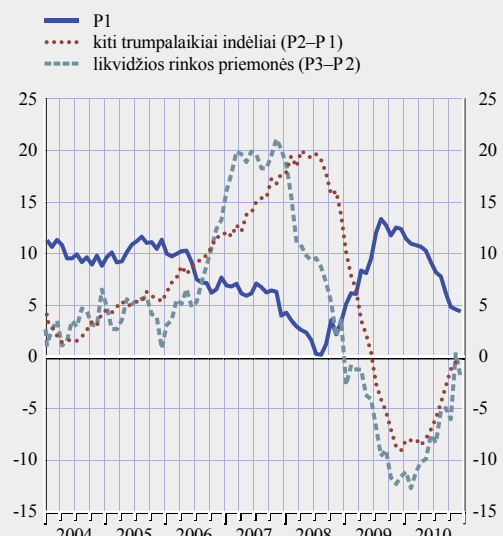
(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoniškumo ir kalendoriškai pakoreguota)

Šaltinis: ECB.

6 pav. Pagrindinės P3 sudedamosios dalys

(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoniškumo ir kalendoriškai pakoreguota)

Šaltinis: ECB.

skirtumas per metus reikšmingai sumažėjo ir gruodžio mėn. buvo 6,1 proc. p. (2009 m. pabaigoje – 22,0 proc. p.). Tai daugiausia buvo susiję su palūkanų normų pokyčiais (žr. 7 pav.). 2010 m. vienadienių indėlių palūkanų norma beveik nesikeitė, nepaisant, kad indėlių, kurių sutartas terminas iki 2 m., pelningumas pastebimai padidėjo, o išpėjamojo iki 3 mėn. laikotarpio indėlių palūkanų normos pakilo tik šiek tiek. Dėl to padidėjo likvidžiausių indėlių alternatyviosios laikymo sąnaudos ir susilpnėjo poveikis, kurį jam daro P3 turto grupėse vykstantys pokyčiai. 2010 m. mažėjo stačios pajamingumo kreivės poveikis, dėl to sumažėjo plačiai vykdytas finansinio turto perkėlimas į P3 nepatenkantį turtą, o tai paveikė likvidžias rinkos priemones ir trumpalaikius indėlius, išskyrus vienadienius. Todėl šių turto rūšių metinis augimo tempas buvo mažiau neigiamas. Be to, likvidžių rinkos priemonių metinį augimo tempą didino išaugęs atpirkimo sandorių aktyvumas, ypač baigiantis metams, daugiausia susijęs su tarpbankiniais sandoriais, vykdomais per pagrindines sandorio šalis (priskiriamas prie ne pinigų finansinių tarpininkų, išskyrus draudimo korporacijas ir pensijų fondus (KFT)).

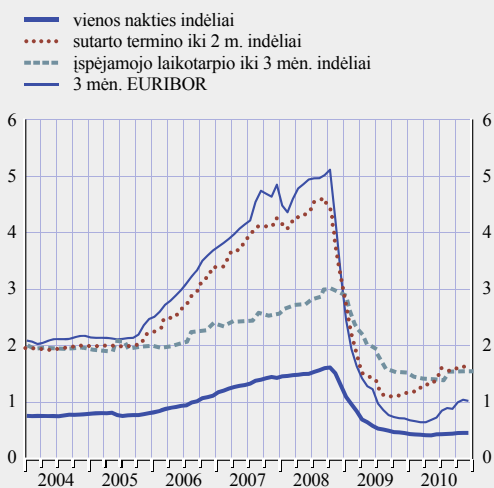
SEKTORIŲ TURIMŲ PINIGŲ KIEKIO KITIMO TENDENCIJOS TEBEBUVO SKIRTINGOS

Trumpalaikiai indėliai ir atpirkimo sandoriai (toliau – „P3 indėliai“) sudaro plačiausią P3 sudedamųjų dalių, apie kurias turima informacijos pagal sektorius, junginį. 2010 m. įvykęs P3 indėlių metinio augimo tempo tendencijos pasikeitimas daugiausia buvo susijęs su itin didele įtaka, kurią darė ne pinigų finansiniai tarpininkai, išskyrus draudimo korporacijas ir pensijų fondus (KFT). KFT turimų P3 indėlių metinis augimo tempas labai paspartėjo ir gruodžio mėn. sudarė 10,8 % (2009 m. pabaigoje buvo –3,1 %). Padidėjimas daugiausia buvo susijęs su tarpbankiniais atpirkimo sandoriais antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais, taip pat su nuolat per tris pirmuosius ketvirčius didėjusiomis vienadienių indėlių iplaukomis.

Namų ūkių turimų P3 indėlių metinis augimo tempas, priešingai negu KFT, nuo 2009 m. pabaigos iki 2010 m. gruodžio mėn. sumažėjo labai nedaug – nuo 2,0 iki 1,9 % (žr. 8 pav.). Tai slepia jo mažėjimą 2010 m. pirmąjį pusmetį ir atsigavimą antrąjį pusmetį. 2010 m. namų ūkių turimų P3 pokyčiai daugiausia buvo

7 pav. PFI trumpalaikių indėlių palūkanų normos ir pinigų rinkos palūkanų norma

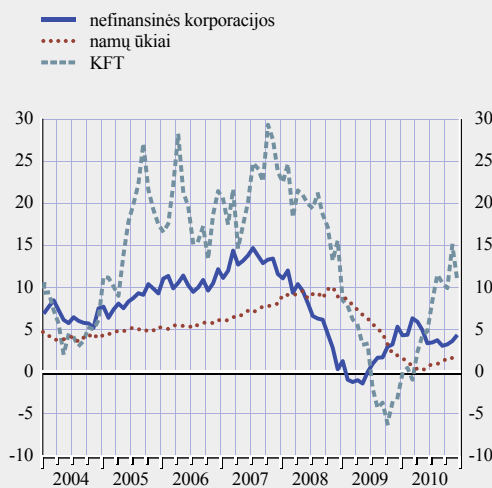
(metinės palūkanos, procentais)

Šaltinis: ECB.

8 pav. Indėlių pasiskirstymas pagal sektorius

(metiniai pokyčiai, procentais; dėl sezoniškumo ir kalendoriškai nepakoreguoti)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: apžvelgiama sektorių sudaro PFI, neįskaitant Eurosystemos.

susiję su palūkanų normų pokyčiais. 2010 m. pirmąjį pusmetį stebėtas metinio augimo tempo mažėjimas dažniau buvo susijęs su mažesniu vienadienių indėlių srautu dėl mažėjančio pajamingumo kreivės statumo. Antrąjį pusmetį stebėtas nedidelis atsigavimas buvo susijęs su labai sulėtėjusiu indėlių, kurių sutartas terminas iki 2 m., mažėjimu, nes sumažėjo šių indėlių ir trumpalaikių taupomųjų indėlių bei kitų indėlių, nepatenkančių į P3, pelningumo skirtumas.

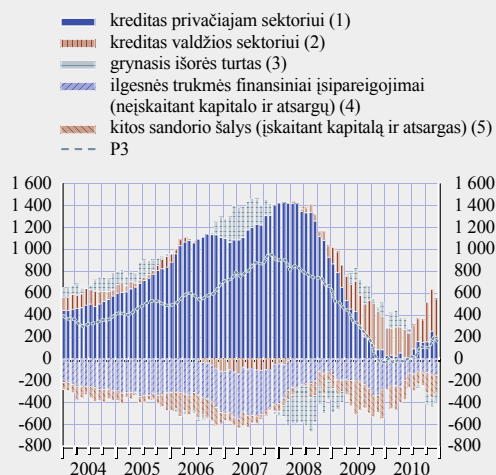
2010 m. mažėjo ir nefinansinių korporacijų turimų P3 indėlių metinis augimo tempas. Pirmąjį ketvirtį jam buvo būdingas šioks toks kintamumas, nors bendrai jis sumažėjo. Antrąjį ketvirtį šis rodiklis padidėjo labai nedaug. Gruodžio mėn. jis buvo 4,4 % (2009 m. gruodžio mėn. – 5,4 %). Nefinansinių korporacijų turimų P3 pokyčiai buvo susiję su padidėjusiu ekonominiu aktyvumu ir galbūt su paskolų pokyčiais, nes pirmąjį pusmetį įmonės galėjo naudoti turimus indėlius savo skoloms mažinti arba kaip banko paskolų pakaitalą. Gali būti, kad teigiamas paskolų srautas antrąjį ketvirtį sudarė įmonėms galimybę metų pabaigoje atkurti savo likvidumo atsargas.

ŠIEK TIEK PAsPARTĖJO KREDITO PRIVAČIAJAM SEKTORIUI AUGIMAS

Kalbant apie P3 priešinius, pasakytina, kad 2010 m. PFI kredito euro zonos rezidentams metinis augimo tempas toliau šiek tiek spartėjo ir per metus iki 2010 m. gruodžio mėn. padidėjo nuo 2,5 iki 3,4 % (žr. 9 pav.). Visų pirma ši spartėjimą per antrąjį pusmetį daugiausia lėmė šiek tiek išaugęs kredito privačiam sektoriui metinis augimo tempas. Metų pabaigoje kredito valdžios sektoriui metinis augimo tempas buvo beveik toks pat kaip 2009 m. pabaigoje, nors beveik visus 2010 m. jis nuolat lėtėjo. Tai buvo susiję su tuo, kad pajamingumo kreivės statumui nesikeičiant, o rinkose vyraujant įtampai, PFI mažiau pirkė vyriausybės vertybinių popierių. Ši tendencija ketvirtąjį ketvirtį pasikeitė į priešingą, kai dėl PFI turto perkėlimo į „blogus bankus“ padarinių labai išaugo kredito valdžios sektoriui³.

9 pav. P3 priešiniai

(metiniai srautai; mlrd. eurų; dėl sezoniškumo ir kalendoriškai pakoreguota)

Šaltinis: ECB.

Pastabos: P3 pateiktas tik palyginimui (P3 = 1+2+3-4+5).

Ilgesnės trukmės finansiniai išsipareigojimai (neįskaitant kapitalo ir atsargų) pateikiami su priešingu ženklu, kadangi jie yra PFI sektoriaus išsipareigojimai.

Kredito privačiam sektoriui augimo pagyvėjimas daugiausia buvo susijęs su paskolų metinio augimo tempu, kuris lėtai, bet stabiliai didėjo. PFI turimų privačiojo sektoriaus vertybinių popierių, išskyrus akcijas, metinis augimo tempas, priešingai, 2010 m. pirmąjį pusmetį toliau lėtėjo dėl pakeitimo vertybiniais popieriais veiklos aktyvumo. Tačiau antrąjį pusmetį iš dalies dėl turto pervedimo iš PFI į „blogus bankus“ ši veikla šiek tiek pagyvėjo, taip prisidedama prie PFI turimų privačiojo sektoriaus vertybinių popierių, išskyrus akcijas, atsargų stabilizavimo.

PFI paskolų privačiam sektoriui, didžiausios kredito privačiam sektoriui sudedamosios dalies, metinio augimo tempas nuo 2009 m. pabaigoje užfiksuoto neigiamo dydžio nuolat didėjo ir 2010 m. gruodžio mėn. buvo 1,9 %

3 Apie tai daugiau informacijos pateikta 2011 m. sausio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpe „Revisiting the impact of asset transfers to “bad banks” on MFI credit to the euro area private sector“.

(žr. 5 pav.). Tai turėtų sutapti su šiek tiek atsigavusia paskolų paklausa. Be to, ši faktą patvirtintų turimi duomenys apie kreditų standartų raidą. Šia prasme euro zonos bankų apklausa dėl skolinimo sąlygų leidžia manyti, kad per metus susilpnėjo su pasiūla susijusių veiksmų poveikis. Dėl pakeitimo vertybiniais popieriais veiklos mažo aktyvumo 2010 m. skelbiamo paskolų privačiam sektoriui metinio augimo tempo ir augimo tempo, pakoreguoto dėl paskolų pripažinimo panaikinimo PFI balansuose, skirtumas buvo nedidelis.

Paskolų privačiam sektoriui metinio augimo tempo atsigavimas sektorių lygiu visų pirma gali būti siejamas su skolinimu nefinansiniam privačiam sektoriui, t. y. namų ūkiams ir nefinansinėms korporacijoms. 2010 m. gruodžio mėn. paskolų namų ūkiams metinis augimo tempas buvo 2,9 % (2009 m. pabaigoje – 1,3 %), o skolinimo nefinansinėms korporacijoms metinis augimo tempas sudarė –0,2 % (2009 m. gruodžio mėn. buvo –2,2 %). Paskolų KFT metinis augimo tempas antrąjį pusmetį pamažu spartėjo. Tokią raidą daugiausia lėmė vykdytų tarpbankinių atpirkimo sandorių per pagrindines sandorio šalis didėjusi apimtis. Dėl šio didėjimo proporcingai didėjo PFI paskolos šiems finansiniams tarpininkams.

Pirmąjį pusmetį paskolos privačiame sektoriuje daugiausia didėjo dėl paskolų namų ūkiams pokyčių, kuriuos daugiausia skatino atsigavusios būsto paskolos. Tai sutapo su euro zonos gyvenamosios paskirties turto kainų metinio augimo tempo didėjimu. Antrąjį ketvirtį toliau buvo stebimas paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui atsigavimas, kurį daugiausia lėmė pasikeitusi paskolų nefinansinėms korporacijoms metinio augimo tendencija (nors augimo tempas vis dar

buvo neigiamas). Pakoreguotas atsižvelgiant į paskolų PFI balansuose pripažinimo panaikinimą, kuris dažniausiai buvo susijęs su lėšų perkėlimu į „blogus bankus“, paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimo tempas 2010 m. būtų tapęs teigiamas.

Apskritai paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui pokyčiai 2010 m. iš esmės sutapo su įprastais verslo ciklais. Paskolų namų ūkiams augimo lūžio taškas paprastai pasiekiamas ekonominio ciklo ankstyvajame etape, o paskolų nefinansinėms korporacijoms augimas turi tendenciją nuo jo šiek tiek atsilikti. Paskolų nefinansinėms korporacijoms metinio augimo tempo ketvirtiniai duomenys rodo, kad lūžio taškas pasiektas 2010 m. antrąjį ketvirtį, praėjus metams po to, kai užfiksuotas paskolų namų ūkiams lūžio taškas. Kaip ir ankstesniais etapais, panašu, kad 2010 m. skolinimo nefinansinėms korporacijoms apimtys greičiausiai didėjo dėl išaugusių įmonių investicijų ir išlaidų poreikių, kuriuos lėmė gerėjantys verslo lūkesčiai ir didėjantis ekonomikos aktyvumas. Tai taip pat galėjo būti susiję ir su finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis sąlyginiu patrauklumu, nes korporacijų obligacijų pajamingumą iš dalies paveikė su valstybių įsiskolinimo krize siejamas didėjęs obligacijų pajamingumas. Kartu euro zonos šalyse paskolų dinamika buvo skirtinga ir greičiausiai susijusi su nevienodo lygio atsigavimu įvairiose euro zonos šalyse ir ekonomikos sektoriuose, taip pat sektorių skirtingais poreikiais ir galimybėmis finansavimui naudoti bankų paskolas, o ne savo sukauptas ir (arba) rinkoje pasiskolintas lėšas. (Žr. 2 interpa, kuriame palyginti naujausi paskolų nefinansinėms korporacijoms privačiame sektoriuje ir jo svarbiausioms sudedamosioms dalims metinio augimo tempas ir tempo pokyčiai ankstesniais ekonominio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpiais.)

PFI PASKOLŲ NEFINANSINIAM PRIVAČIAJAM SEKTORIUI NAUJAUSIŲ POKYČIŲ PALYGINIMAS SU POKYČIAIS PER ANKSTESNIUS EKONOMIKOS NUOSMUKIO IR ATSIGAVIMO LAIKOTARPIUS

Ekonomikos nuosmukio, po kurio prasidėjo finansų krizė, mastas ir pobūdis, tikėtina, lėmė išskirtinius PFI paskolų pokyčius. Šiame interpe pateiktas paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui ir jo pagrindinėms sudedamosioms dalims metinio augimo tempo pokyčių palyginimas su naujausiais jo pokyčiais per du ankstesnius ekonomikos nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius: praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio pradžia ir XXI a. pirmojo dešimtmečio pradžia. Siekiant kuo didesnio palyginamumo vertinant šių pokyčių dydį, šiame interpe daugiausia dėmesio skiriama realiosioms PFI paskoloms (pritaikius BVP defliatorių).

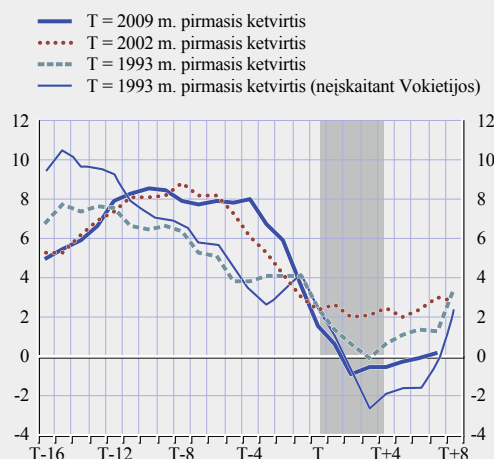
Visų paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui pokyčiai

Per pastarąjį nuosmukio laikotarpį realiųjų paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui metinis augimo tempas sumažėjo (nuo aukščiausio iki žemiausio lygio) 9 proc. p. – iki neigiamo dydžio. Šį kartą jis sumažėjo gerokai daugiau, palyginti su ekonomikos nuosmukiu praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio pradžioje ir XXI a. pirmojo dešimtmečio pradžioje, kai metinis augimo tempas nukrito atitinkamai 6 ir 7 proc. p., bet buvo teigiamas (žr. A pav.). Be to, pastarąjį kartą metinis augimo tempas labai sumažėjo per gana trumpą laiką (šešis ketvirčius), palyginti su užsitęsusiu kritimu ankstesniais laikotarpiais (šešiolika ketvirčių praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio pradžioje ir devynis ketvirčius XXI a. pirmojo dešimtmečio pradžioje). Tačiau nei paskutinio sumažėjimo dydis, nei sparta neatrodo pernelyg dideli tokio nemažo kaip pastarasis nuosmukio sąlygomis. Per vienus naujausio ekonomikos nuosmukio metus realiojo BVP metinis augimo tempas sumažėjo beveik 9 proc. p., nors per praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio ketverius metus jis nukrito 6 proc. p., o per XXI a. pirmojo dešimtmečio dvejus metus – 4 proc. p. (žr. B pav.).

Paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui metinio augimo tempo sumažėjimas iki neigiamo dydžio yra labai neįprastas, tačiau euro zonos šalyse tokių atvejų yra buvę anksčiau. Praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio pradžioje buvusio nuosmukio metu paskolos nefinansiniam privačiam sektoriui mažėjo ne taip daug dėl to, kad po Vokietijos susivienijimo gana sparčiai augo paskolos šios šalies namų ūkiams. Išskyrus Vokietijos nefinansinį privatųjį sektorių, realiųjų paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui metinis augimo tempas sumažėjo 13 proc. p. – iki dar didesnės neigiamos reikšmės negu užfiksuota per pastarąjį nuosmukio laikotarpį (žr. A pav.).

A pav. Realiųjų PFI paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui metinis augimas per didžiausio ekonominio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius nuo 1990 m.

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltiniai: ECB ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: pilkame fone pavaizduota pasikliautoji sritis aplink vidutinį išankstinį (atsiliekančią) ketvirtį, per kurį atitinkamos paskolų eilutės ir realiojo BVP metinio augimo tempų koreliacija yra didžiausia. Šis pasikliautinis intervalas yra apskaičiuojamas prie koreliacijos koeficiento pridėdant (atimant) standartinę paklaidą. Taip pat žr. teksto 1 išnašą. „T“ – ketvirtis, per kurį pasiektas realiojo BVP augimo ciklo žemiausias taškas.

Realiųjų paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui metinio augimo tempo lūžio taškas pasiektas 2009 m. trečiąjį ketvirtį ir atitiko ciklo tendencijas¹. Tiek paskutinio nuosmukio metu, tiek buvusio nuosmukio 2000 m. pradžioje paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui atsigavimas prasidėjo praėjus dviem ketvirčiams po realiojo BVP lūžio taško, o atsigavimas po praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio pradžioje buvusio nuosmukio prasidėjo praėjus trimis ketvirčiams po to, kai buvo pasiektas realiojo BVP lūžio taškas.

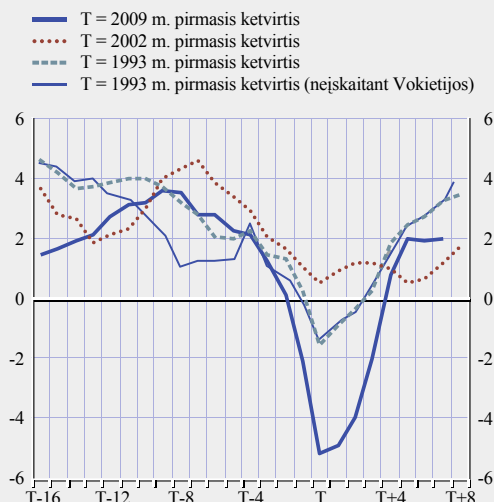
Paskolų namų ūkiams pokyčiai

Paskolų namų ūkiams pokyčių poveikis, palyginti su ankstesniais lėto ekonomikos aktyvumo laikotarpiais, paskolų nefinansiniam privačiam sektoriui bendrai raidai naujausio nuosmukio ir pagyvėjimo laikotarpiu buvo gerokai didesnis. Šį kartą realiųjų paskolų namų ūkiams metinio augimo tempo kritimas nuo aukščiausio iki žemiausio lygio buvo daug ryškesnis, be to, dėl itin susitraukusios būsto rinkos šis rodiklis sumažėjo iki neigiamo dydžio (žr. C pav.). Realiųjų paskolų namų ūkiams metinio augimo lūžio taškas pasiektas 2009 m. trečiąjį ketvirtį, praėjus dviem ketvirčiams po realiojo BVP augimo metinio tempo pagyvėjimo. Tai šiek tiek vėliau negu ankstesniais dviem minėtais laikotarpiais. Be to, realiųjų paskolų namų ūkiams ir realiojo BVP pokyčių sąryšis nebuvo tipiškas.

Tačiau santykinai vėlai pasiektas realiųjų paskolų namų ūkiams metinio augimo tempo lūžio taškas turi precedentą. Praėjusio šimtmečio paskutinį dešimtmetį realiųjų paskolų euro zonos, išskyrus Vokietijos, namų ūkiams metinio augimo tempo aiškus lūžio taškas buvo pasiektas tik praėjus trimis ketvirčiams po realiojo BVP metinio augimo tempo pagyvėjimo. Be to, šiam laikotarpiui buvo būdingas būsto kainų mažėjimas, prasidėjęs po itin spartaus jų kilimo daugelyje euro zonos šalių. Mažėjimas rodo, kad abiem

B pav. Realiojo BVP metinis augimas per didžiausio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius nuo 1990 m.

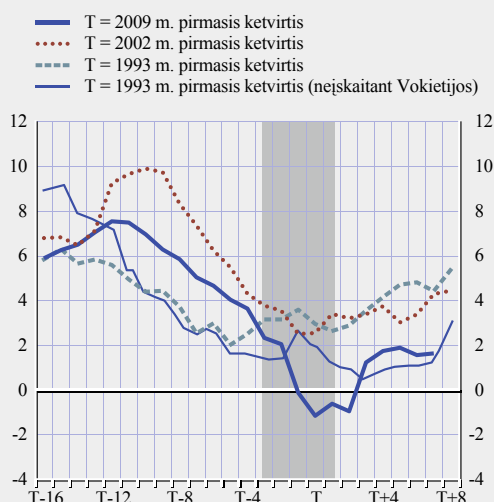
(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltiniai: ECB ir ECB apskaičiavimai.

C pav. Realiųjų PFI paskolų namų ūkiams metinis augimas per didžiausio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius nuo 1990 m.

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltiniai: ECB ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: pilkame fone pavaizduota pasikliautinoji sritis aplink vidutinį išankstinį (atsiliekantį) ketvirtį, per kurį atitinkamos paskolų eilutės ir realiojo BVP metinio augimo tempų koreliacija yra didžiausia. Šis pasikliautinasis intervalas apskaičiuojamas prie koreliacijos koeficiento pridėdam (atimant) standartinę paklaidą. Taip pat žr. teksto 1 išnašą. „T“ – ketvirtis, per kurį pasiektas realiojo BVP augimo ciklo žemiausias taškas.

¹ Žr. 2009 m. spalio mėn. ECB mėnesinio biuletenio interpa „Loans to the non-financial private sector over the business cycle in the euro area“.

atvejais vėluojantis jų atsigavimas susijęs su namų ūkių ir bankų balansų perbalansavimu. Per kiekvieną šių laikotarpių realiųjų paskolų namų ūkiams metinį augimo tempą labiausiai veikė paskolos būstui įsigyti.

Paskolų nefinansinėms korporacijoms pokyčiai

Paskolų nefinansinėms korporacijoms metinio augimo tempo kitimo tendencijos per paskutinį nuosmukio laikotarpį buvo iš esmės tokios pat kaip ir ankstesniais nuosmukio laikotarpiais (žr. D pav.). Tačiau kritimas buvo daug didesnis, nes paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimo tempas sumažėjo 15,5 proc. p. (nuo aukščiausio iki žemiausio taško), kai praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio pradžioje ir XXI a. pirmojo dešimtmečio pradžioje jis sumažėjo atitinkamai 10 ir 12 proc. p. Toks ryškus realiųjų paskolų nefinansinėms korporacijoms sumažėjimas per pastarąjį nuosmukio laikotarpį rodo didžiulį ekonominio aktyvumo sumažėjimą visų pirma nekilnojamojo turto sektoriuje, taip pat tai, kad finansavimui daugiau buvo naudojamos rinkoje skolintomis lėšomis². Šių sektorių išsiskolinimo lygis yra santykinai aukštas, todėl jis buvo pagrindiniu veiksniu, skatinusiu paskolų euro zonos nefinansinėms korporacijoms didėjimą dėl pastaraisiais metais įvairiose euro zonos šalyse itin sparčiai besiplėtojusios būsto rinkos.

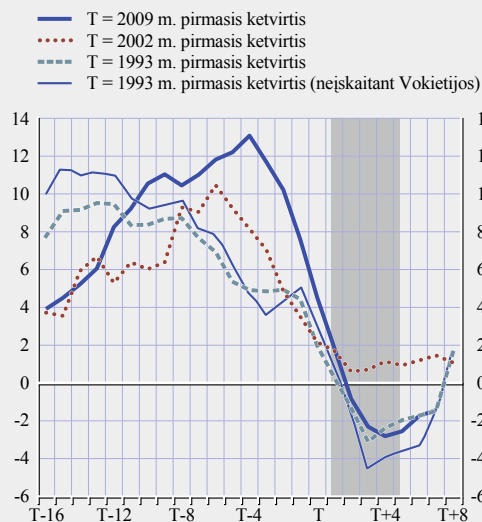
Realiųjų paskolų nefinansinėms korporacijoms metinio augimo tempo lūžio taškas pasiektas 2010 m. pradžioje, praėjus keturiems ketvirčiams po realiojo BVP metinio augimo tempo pagyvėjimo. Tai iš esmės atitiko istorines tendencijas, nors ir šiek tiek vėlavo, palyginti su dviem ankstesniais nuosmukio laikotarpiais. Nors 2010 m. pabaigoje realiųjų paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimo tempas toliau vis dar buvo šiek tiek neigiamas, tačiau jis atsigavo greičiau ir užkopė aukščiau negu praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio pradžioje. Kaip ir per ankstesnius nuosmukio laikotarpius, paskolų dinamikos spartėjimą skatino pastebimai padidėjęs trumpalaikių paskolų metinis augimo tempas.

Išvada

Paskolų nefinansiniam privačiajam sektoriui metinio augimo tempas per pastarąjį nuosmukio laikotarpį, vertinant absoliučiais dydžiais, sumažėjo gana daug. Tačiau, vertinant realųjį BVP, jis atitiko per ankstesnius nuosmukio laikotarpius vyravusias tendencijas. Realiųjų paskolų namų ūkiams metinio augimo tempo pokyčiai buvo šiek tiek neįprasti, nes augimo tempas sumažėjo gana daug, net iki neigiamų dydžių, o jo lūžio taškas vėlavo, palyginti su realiojo BVP metinio

D pav. Realiųjų PFI paskolų nefinansinėms korporacijoms metinis augimas per didžiausio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius nuo 1990 m.

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltiniai: ECB ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: pilkame fone pavaizduota pasikliautoji sritis aplink vidutinį išankstinį (atsiliekančių) ketvirtį, per kurį atitinkamos paskolų eilutės ir realiojo BVP metinio augimo tempų koreliacija yra didžiausia. Šis pasikliautinis intervalas apskaičiuojamas prie koreliacijos koeficiento pridodant (atimant) standartinę paklaidą. Taip pat žr. teksto 1 išnašą. „T“ – ketvirtis, per kurį pasiektas realiojo BVP augimo ciklo žemiausias taškas.

² Žr. 2010 m. gegužės mėn. ECB mėnesinio biuletenio 2 intarpą „Real estate developments in the euro area and their impact on loans to the private sector“.

augimo tempo atsigavimu. Abu šie aspektai greičiausiai susiję su konkrečiu būsto rinkos vaidmeniu per pastarąjį nuosmukio laikotarpį. Apskritai realiųjų PFI paskolų nefinansiniam privačiajam sektoriui pokyčiai iš esmės atitiko tokius pat pokyčius per ankstesnius ekonominio nuosmukio ir atsigavimo laikotarpius.

Kalbant apie kitus P3 priešinius, pasakytina, kad pinigų turinčio sektoriaus PFI ilgesnės trukmės finansinių išsipareigojimų (neįskaitant kapitalo ir atsargų) metinis augimo tempas per metus labai sumažėjo – nuo 6,0 % (2009 m. pabaigoje) iki 3,0 % (2010 m. gruodžio mėn.). Tai daugiausia buvo būdinga ilgesnės trukmės indėliams (tiek įspėjamojo nuo 3 mėn. laikotarpio indėliams, tiek sutarto nuo 2 m. termino indėliams), taip pat ilgesnės trukmės PFI skolos vertybiniais popieriais (tiems, kurių terminas nuo 2 m.). Lėtėjantis ilgesnės trukmės indėlių metinis augimo tempas greičiausiai buvo susijęs su faktu, kad visus metus didėjant pelningumo kreivės nuožulnumui mažėjo jų patrauklumas, o lėtėjantis ilgesnės trukmės vertybinių popierių metinio augimo tempas galėjo būti susijęs su suvokiama didesne PFI vertybinių popierių rizika.

Pagaliau 2010 m. toliau mažėjo euro zonos PFI grynoji išorės pozicija (sumažėjo 89 mlrd. eurų). Taip įvyko todėl, kad šiek tiek padidėjo išorės išsipareigojimai. Tam reikšmingą įtaką turėjo išorės turto neigiamas srautas, viršijęs išorės išsipareigojimų sumažėjimą. Viską įvertinus, grynasis kapitalo įplaukas lėmė pinigų turinčio sektoriaus sąveika su likusiu pasauliu per euro zonos PFI.

NEPAISANT NEDIDELIO KINTAMUMO, PINIGŲ RINKOS SĄLYGOS PAGERĖJO

2010 m. euro zonos pinigų rinkos palūkanų normų raidą veikė įvairūs veiksniai. Apskritai Euro sistema toliau teikė papildomą likvidumą kaip paramą euro zonos bankams. 2009 m. pagerėjus finansų rinkų sąlygoms, 2010 m. pradžioje Euro sistemoje pradėta atsisakyti taikyti nestandartines pinigų politikos priemones, kurių, kaip manoma, daugiau nereikėjo, todėl buvo sutrumpinta vidutinė likvidumo didinimo operacijų trukmė. Tačiau

dėl valstybių išiskolinimo krizės gegužės mėn. kai kurių euro zonos šalių vyriausybės obligacijų rinkose kilo didžiulė įtampa, padariusi neigiamą poveikį pinigų politikai. Tai rodė padidėjusios likvidumo ir kredito rizikos. Siekiant pašalinti vertybinių popierių rinkų sutrikimus ir atkurti tinkamą pinigų politikos poveikio perdavimą, Euro sistemoje buvo pradėta įgyvendinti vertybinių popierių rinkų programa ir vėl grįžta prie nestandartinių priemonių, kurių jau buvo atsisakyta. 2010 m. taikytos nestandartinės priemonės, būtinos siekiant apriboti blogą poveikį pinigų rinkos palūkanų normoms, aprašomos 1 intarpe. 2010 m. antrąjį pusmetį automatinis nestandartinių priemonių (6 mėn. ir 1 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų) atsisakymas (pasibaigė jų terminas) leido sumažinti perteklinį likvidumą ir padidinti pinigų politikos rinkos palūkanų normas.

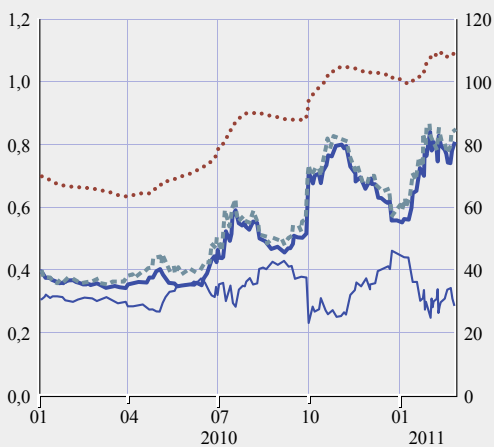
2010 m. pirmąjį ketvirtį įkaitu užtikrintos ir įkaitu neužtikrintos visų terminų grupių pinigų rinkos palūkanų normos sumažėjo, bet vėliau, iki pat metų pabaigos, jos labai pakilo. Kalbant konkrečiau, analizuojant 3 mėn. įkaitu neužtikrintas palūkanų normas, matyti, kad 2010 m. sausio mėn. 3 mėn. EURIBOR buvo beveik 0,70 %, kovo pabaigoje ji sumažėjo iki 0,63 %, o 2011 m. vasario 25 d. pakilo iki 1,09 % (žr. 10 pav.). Kalbant apie įkaitu užtikrintą pinigų rinkos segmentą, pažymėtina, kad 2010 m. sausio mėn. 3 mėn. EUREPO buvo 0,40 %, bet pirmąjį ketvirtį mažėjo ir kovo pabaigoje buvo 0,34 %, tada vėl pradėjo sparčiai kilti ir lapkričio pabaigoje pasiekė aukščiausią tašką – 0,80 %. 2011 m. sausio pradžioje ji sumažėjo iki 0,56 %, nors iki vasario 25 d. vėl šoktelėjo iki 0,81 %.

Dėl tokių pokyčių visus metus buvo stebimas įkaitu užtikrintų ir įkaitu neužtikrintų pinigų rinkos palūkanų normų skirtumo kintamumas, kuris 2011 m. vasario 25 d. buvo šiek tiek

10 pav. 3 mėn. EUREPO, EURIBOR ir vienos nakties palūkanų apsikeitimo sandorių norma

(metinės palūkanų normos, procentais; skirtumas, baziniais punktais; dienos duomenys)

- 3 mėn. EUREPO (skalė kairėje)
- 3 mėn. EURIBOR (skalė kairėje)
- - - 3 mėn. vienos nakties palūkanų apsikeitimo sandorių norma (skalė kairėje)
- skirtumas tarp 3 mėn. EURIBOR ir 3 mėn. EUREPO (skalė dešinėje)

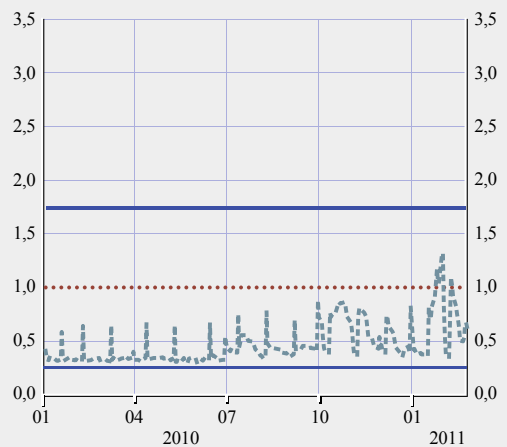

Šaltiniai: ECB, Bloomberg ir Thomson Reuters.

11 pav. ECB palūkanų normos ir vienos nakties palūkanų norma

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

- palūkanų norma už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe
- pagrindinių refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma
- - - vienos nakties palūkanų norma (EONIA)
- palūkanų norma už naudojimąsi indėlių galimybe

Šaltiniai: ECB, Bloomberg ir Thomson Reuters.

mažesnis negu 2010 m. sausio pradžioje, tačiau istoriniu požiūriu jis toliau buvo gana didelis. Visus 2010 m. 3 mėn. EURIBOR ir 3 mėn. EUREPO skirtumas svyravo nuo 23 iki 46 bazinių punktų: 2010 m. jis buvo apie 30, o 2011 m. vasario 25 d. – 28 baziniai punktai (žr. 10 pav.).

Vertinant trumpalaikes pinigų rinkos palūkanų normas, matyti, kad 2010 m. EONIA pokyčius dažniausiai lėmė tai, kad nuo 2008 m. spalio mėn. Eurosystema toliau teikė papildomą likvidumą euro zonos bankams. Išskyrus tik kelis atvejus, EONIA, esant dideliame likvidumo pertekliui, tebebuvo mažesnė negu Eurosystemos pagrindinių refinansavimo operacijų ir ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma, bet artima palūkanų normai už naudojimąsi indėlių galimybe (žr. 11 pav.). Birželio pabaigoje suėjus 6 mėn. bei 1 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų terminui ir bankams nusprendus perkelti kai kuriuos likvidumo didinimo operacijų terminus, perteklinis likvidumas sumažėjo, o EONIA

pradėjo šiek tiek svyruoti. Mažėjant pertekliniam likvidumui, EONIA pokyčiai kiekvieną atsargų laikymo laikotarpį buvo gerokai didesni (atsargų laikymo laikotarpio pradžioje EONIA indeksas būdavo gana didelis, o laikotarpio pabaigoje pamažu nukrisdavo). Tokia tendencija glaudžiai susijusi su tuo, kad bankai buvo linkę įvykdyti atsargų laikymo reikalavimus dar nepasibaigus atsargų laikymo laikotarpiui. Šitoks jų elgesys buvo stebimas nuo ekonomikos krizės pradžios 2007 m. rugpjūčio mėn. Išankstinis paskirstymas visiškai nepaveikė rinkos palūkanų normų per 12 mėn. laikotarpį, per kurį suėjo pirmosios 1 m. ITRO terminas (nuo 2009 m. vidurio iki 2010 m. vidurio) ir per kurį likvidumo perteklius pasiekė precedento neturintį lygį, tačiau jis paveikė palūkanų normas 2010 m. antrąjį pusmetį, kai likvidumo perviršis sumažėjo. 2011 m. pradžioje EONIA indeksas toliau buvo nepastovus ir pirmą kartą nuo 2009 m. viršijo PRO normą. Be to, visus metus kiekvieno atsargų laikymo laikotarpio pabaigoje ir baigiantis grynųjų pinigų valdymo laikotarpiams (metų pabaigoje), EONIA kartais šoktelėdavo aukštyn.

2010 M. KAI KURIŲ EURO ZONOS ŠALIŲ VYRIAUSYBIŲ OBLIGACIJŲ RINKOJE VYRAVO DIDELĖ ĮTAMPA

2010 m. obligacijų kainoms rinkoje darė įtaką du svarbūs veiksniai. Pirmas, būdingas tik euro zonai, atsirado kartu su sutrikimais kai kurių euro zonos šalių vyriausybės skolos vertybinių popierių rinkose, antras, daug platesnio pobūdžio, – lūkesčiai, kad 2010 m. antrąjį pusmetį lėčiau augs pasaulio ekonomika.

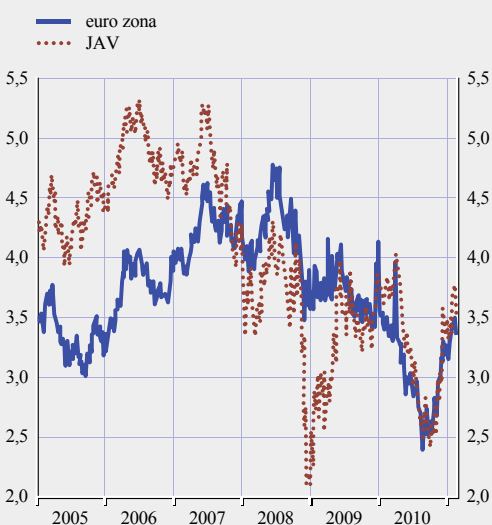
2010 m. pabaigoje 10 m. lyginamųjų obligacijų pajamingumas JAV ir euro zonoje (turinčių AAA reitingą) buvo beveik vienodas – 3,2–3,4 %. Apskritai metų pabaigoje jis buvo atitinkamai 50 ir 40 bazinių punktų mažesnis negu atitinkamuose ekonomikos regionuose 2009 m. pabaigoje (žr. 12 pav.). Sumažėjęs bendras pajamingumas slepia tais metais vykusius priešingos krypties pokyčius – iki rugpjūčio pabaigos užsitęsusių nuosmukio etapą, po kurio pajamingumas iki metų pabaigos

gerokai padidėjo. Maždaug rugpjūčio pabaigoje, kai nuosmukis sustojo, pajamingumas, palyginti su 2009 m. pabaiga, buvo sumažėjęs atitinkamai 140 ir 120 punktų. Dėl tokių priešingų pokyčių numanomas obligacijų pajamingumo kintamumas svyravo visus 2010 m., o aukščiausią tašką pasiekė gegužės ir rugsėjo mėn. Apskritai abiejose ekonominėse zonose jis vidutiniškai šoktelėjo nuo 5 iki 7 %. Nepaisant šio padidėjimo, 2010 m. kintamumas buvo gerokai mažesnis negu 2008 m. pabaigoje ir 2009 m. pirmąjį pusmetį, kai abiejose ekonominėse zonose jis vidutiniškai buvo didesnis kaip 10 %.

Neįprasta buvo tai, kad 2010 m. JAV ir euro zonos šalių 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumo pokyčiai buvo ganėtinai panašūs, nors jų koreliacija labai svyravo. Kalbant konkrečiau, pažymėtina, kad per 2010 m. pirmus keturis mėnesius ši koreliacija buvo nedidelė, nes pajamingumas JAV iš esmės nesikeitė, o euro zonoje sumažėjo. Bet vėliau, iki metų pabaigos koreliacija padidėjo, ypač nuo liepos mėn., kol šiose ekonominėse zonose pajamingumas supanašėjo ir pradėjo keistis vienodai. Šią metų dalį abiejose zonose verslo aktyvumas didėjo gana sparčiai, o tai, be kitų dalykų, rodė faktas, kad nuosavybės vertybinių popierių kainos tiek JAV, tiek euro zonoje keitėsi praktiškai vienodai. Tačiau per tą patį laikotarpį euro zonos šalių vyriausybės obligacijų, turinčių AAA reitingą, pajamingumą mažino saugaus prieglobsčio paieškos, kurias skatino anksčiau minėti neramumai kai kuriose euro zonos šalių vyriausybės obligacijų rinkose, o JAV obligacijų pajamingumas didėjo rodydamas besitęsiantį ekonomikos augimą. Iš naujo įvertintas JAV ekonomikos atsigavimo intensyvumas ir laikinai apimusi euro zonos šalių vyriausybės skolos vertybinių popierių rinka faktiškai skatino labiau sinchroniškus obligacijų pajamingumo pokyčius abiejose Atlanto pusėse. Tačiau, artėjant metų pabaigai, kai pasaulio ekonomika buvo vertinama kaip vėl kylanti (tai, be kitų dalykų, rodė gruodžio mėn. padidėjęs pasaulio PVI), JAV 10 m. obligacijų pajamingumas pakilo sparčiau negu tokios pat

12 pav. Ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas

(metinės palūkanų normos, procentais; dienos duomenys)

Šaltiniai: Bloomberg, EuroMTS, Thomson Reuters ir ECB.
Pastabos: euro zonos 10 m. obligacijų pajamingumas išreiškiamas 10 m. nominaliuoju pajamingumu, išvestu iš euro zonos vyriausybės obligacijų, turinčių AAA reitingą, pajamingumo kreivės, apskaičiuotos ECB. JAV obligacijų pajamingumas yra 10 m. termino obligacijų pajamingumas.

trukmės euro zonos obligacijų pajamingumas. Panašūs pokyčiai buvo stebimi ir akcijų rinkose – JAV akcijų kainos kilo daug sparčiau. Greičiausiai tai buvo susiję su rinkose kilusiu nerimu dėl Europos finansų institucijų, ypač su tuo, kad dėl euro zonos vyriausybės skolos vertybinių popierių rinkose vėl kilusios įtampos jos gali patirti nuostolių.

Kalbant konkrečiau apie maždaug nuo 2009 m. lapkričio vidurio iki 2010 m. balandžio pradžios užfiksuotus pokyčius, pasakytina, kad JAV ir euro zonos šalių vyriausybės obligacijų rinkų raida buvo skirtinga. Pajamingumas JAV padidėjo apie 50 bazinių punktų, o euro zonoje jis sumažėjo maždaug 25 baziniais punktais. Buvo tikimasi, kad per šį laikotarpį pinigų politikos palūkanų normos abiejose Atlanto pusėse gana ilgai bus nedidelės, o makroekonominėse apžvalgose buvo teigiama, kad ekonomikos augimo atsigavimas yra tvirtas. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, abiejose ekonominėse zonos užfiksuotus skirtingus ilgalaikių obligacijų pajamingumo pokyčius visų pirma galima būtų paaiškinti rinkoje didėjančiomis abejonėmis dėl fiskalinių pozicijų tvarumo kai kuriose euro zonos šalyse. Aukščiausią reitingą turinčioms euro zonos šalių vyriausybės obligacijoms šis veiksnys darė mažinantį poveikį.

Be to, nuo balandžio pradžios vyriausybės obligacijų pajamingumas JAV taip pat pradėjo mažėti. Per šį laikotarpį pajamingumas JAV sumažėjo gana sparčiai, ir pajamingumo skirtumas tarp abiejų ekonominių zonų nuo 60 proc. p. (kovo mėn.) nukrito iki maždaug 0 (birželio pabaigoje). Nors ekonomikos pokyčiai euro zonoje toliau buvo palankūs, o pasitikėjimo indeksai gerėjo, dėl intensyvėjančių neramumų Europoje vyriausybės skolos vertybinių popierių rinkose euro zonos AAA reitingą turinčių ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas mažėjo. Padėtis siek tiek stabilizavosi, kai balandžio 10–11 d. buvo susitarta dėl ES paramos paketo Graikijai, tačiau praėjus kelioms dienoms buvo sumažinti Graikijos ir Portugalijos vyriausybės skolos vertybinių popierių reitingai (pirmosios atveju – iki spekuliacinio reitingo), o tai paskatino nepasitikėjimą Graikijos fiskalinės

pozicijos tvarumu, ir nestabilumas vėl padidėjo. Pasitikėjimo trūkumas savo ruožtu paskatino intensyvių lėšų perkėlimą į AAA reitingą turinčias euro zonos šalių ar JAV vyriausybės obligacijas, o tai baigėsi plataus masto saugaus prieglobsčio paieškomis, kulminaciją pasiekusiomis gegužės 6–7 d. Pažymėtina, kad Graikijos 10 m. obligacijų pajamingumas, palyginti su atitinkamomis Vokietijos obligacijomis, buvo padidėjęs jau 2010 m. pirmąjį ketvirtį, tačiau kitose euro zonos šalyse pajamingumas iš esmės nesikeitė, ir rizika, kad nestabilumas išplis į kitas šalis, vis dar buvo labai nedidelė. Padėtis pasikeitė balandžio pradžioje, kai ne tik Graikijoje, bet ir Airijoje bei Portugalijoje, taip pat, nors ir ne taip daug, Ispanijoje, Italijoje ir Belgijoje pajamingumas šoktelėjo aukštyn. Per šį laikotarpį pablogėjusius atskirų euro zonos šalių skolos tvarumo vertinimus patvirtino vyriausybės kredito išsipareigojimų neįvykdymo apsikeitimo sandorių (priemonių, kurias investuotojai naudoja apsisaugoti nuo vyriausybės išsipareigojimų nevykdymo rizikos) palūkanų normų skirtumai.

Dėl precedento neturinčių priemonių, kurių buvo imtasi ES lygiu, gegužės mėn. sąlygos pastebimai pagerėjo. Tarp paminėtinų priemonių buvo sprendimai dėl Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonės (EFPSP) ir Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF), taip pat kelios priemonės, apie kurias Eurosystema paskelbė gegužės 10 d. ir kurios buvo skirtos pinigų politikos poveikio perdavimo tinkamam funkcionavimui atkurti, taip pat pradėta vykdyti vertybinių popierių rinkų programa, atvėrusi kelių intervencijoms į euro zonos privačių ir valstybės skolos vertybinių popierių rinkas. Papildomą paramą euro zonos obligacijų rinkai liepos mėn. galima suteikė ES mastu atliktų testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai ir su tuo susijusi informacija apie bankų turimas vyriausybės skolos vertybinių popierių pozicijas. Tačiau įtampos visiškai panaikinti nepavyko. Tai rodė daugelyje euro zonos šalių toliau didėjęs pajamingumas, nors Vokietijos obligacijų pajamingumas mažėjo. Pastarasis reiškinys galėjo būti susijęs ne tik su saugaus prieglobsčio paieškomis, bet ir tuo, kad buvo

vis daugiau ekonomikos lėtėjimo ženklų euro zonoje, o ypač JAV, kur padėtis būsto bei darbo rinkose ir vėl labai pablogėjo. Lėtėjantis JAV verslo ciklas neigiamai paveikė rinkos nuotaikas kitose didžiosiose valstybėse ir paskatino didelius kapitalo srautus į tas vyriausybių obligacijų rinkas, kurios buvo vertinamos kaip mažiau rizikingos, dėl to atsirado lūkesčių, kad antrą kartą gali būti pritaikytos kiekybinės lėgvinimo politikos priemonės.

Paskutinį ketvirtį pajamingumas pradėjo kilti abiejose Atlanto pusėse. Šiuo laikotarpiu bendras pajamingumo didėjimas sutapo su grįžimu prie palankesnės ekonomikos perspektyvos, kuri buvo šiek tiek aiškesnė euro zonoje negu JAV, kur skelbiamos makroekonominės prognozės apskritai buvo teigiamos, nors ir labai nevienodos. Palyginti su AAA reitingą turinčiais ilgalaikiais vyriausybės skolos vertybiniais popieriais, žemesnį reitingą turinčių euro zonos šalių vyriausybės obligacijų pajamingumas padidėjo daugiau, o kintamumas paskutinį ketvirtį buvo gerokai didesnis. Itin reikšmingai padidėjo 10 m. vyriausybės

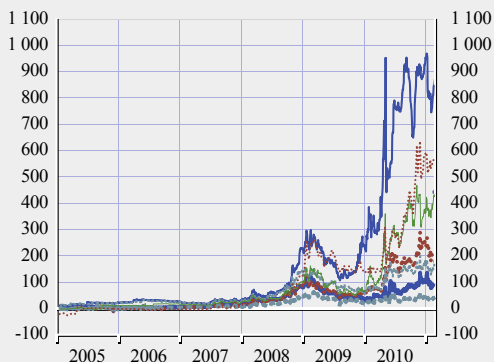
obligacijų pajamingumo skirtumai Airijoje, palyginti su Vokietijos vyriausybės obligacijų skirtumais. Nuo rugsėjo pradžios iki lapkričio pabaigos jie pakilo 280 bazinių punktų, nes rinkos dalyviai labai susirūpino dėl fiskalinės naštos, tekusios Airijos vyriausybei po to, kai ji suteikė paramą savo finansų sektoriui. Įtampa persimetė į Portugaliją ir Ispaniją, kur per tą patį laikotarpį pajamingumo skirtumai, palyginti su Vokietijos vyriausybės obligacijų pajamingumu, padidėjo atitinkamai 110 ir 105 baziniais punktais. Tačiau šių pokyčių poveikis tokioms šalims kaip Graikija, Italija ir Belgija buvo ribotas, ir pajamingumas jose padidėjo atitinkamai tik 7, 42 ir 65 baziniais punktais (žr. 13 pav.). Antrąjį pusmetį rinkose daugėjant abejonių, tiek JAV, tiek euro zonoje gerokai padidėjo numanomas obligacijų pajamingumo kintamumas.

Palyginti tiek su nominaliuoju pajamingumu, tiek su jo pokyčiais 2009 m., 2010 m. realusis pajamingumas kito mažiau ir beveik visoje euro zonoje pastoviai sudarė apie 1,5 %. Nuo sausio iki rugsėjo mėn. jis sumažėjo 50 bazinių

13 pav. Kai kurių euro zonos šalių vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai

(baziniais punktais; dienos duomenys)

- BE
- ES
- FR
- GR
- IE
- IT
- PT

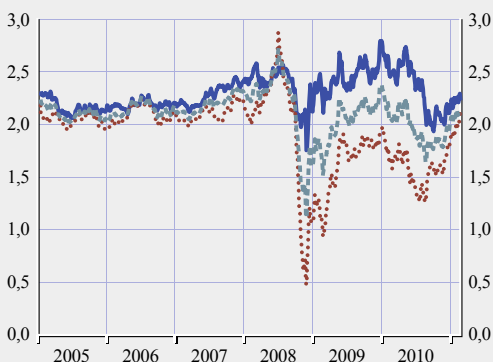
Šaltinis: Thomson Reuters.

Pastaba: 10 m. vyriausybės obligacijų ir Vokietijos vyriausybės atitinkamos obligacijos pajamingumo skirtumas.

14 pav. Euro zonos nulinės atkarpos obligacijų numatomą infliaciją kompensuojančios normos

(metiniais procentais; 5 d. dienos duomenų slenkamieji vidurkiai; dėl sezonikumo pakoreguota)

- 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojanti norma po 5 m.
- 5 m. neatidėliotinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojanti norma
- 10 m. neatidėliotinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojanti norma

Šaltiniai: Thomson Reuters ir ECB apskaičiavimai.

punktų, tačiau vėliau šis sumažėjimas buvo visiškai kompensuotas. Vėlesnis jo didėjimas buvo susijęs su geresnėmis ekonominėmis perspektyvomis, ypač metų pabaigoje. Kadangi realusis pajamingumas buvo pastovus, mažėjantis nominalusis pajamingumas reiškė, kad infliacijos lūkesčiai, apskaičiuojami iš neatidėliotųjų sandorių pagal infliaciją kompensuojančias normas, visus metus mažėjo. Liepos ir rugpjūčio mėn. mažėjo itin sparčiai, o vėliau šiek tiek stabilizavosi (taip pat žr. toliau pateiktą 3 intarpą). 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančios palūkanų normos po 5 m. nepakito ir nuo 2010

m. sausio iki liepos mėn. buvo 2,5 %. Tik metų pabaigoje jos nukrito iki 2 % (žr. 14 pav.). Tačiau panašu, kad šis mažėjimas daugiau buvo susijęs su infliacijos rizikos premijos pokyčiais, o ne su numatomos infliacijos pokyčiais. Be to, reikėtų šiek tiek atsargiau interpretuoti su infliacija susietų obligacijų pokyčius, ypač esant aplinkybėms, kai būdinga didelė įtampa. Šiuo atveju *Consensus Economics* atliktos apklausos dėl vidutinės trukmės ir ilgalaikių infliacijos lūkesčių rezultatai, nors laikotarpis šiek tiek ir skiriasi, rodo nedidelį prognozuojamos infliacijos padidėjimą – nuo 1,9 % (2009 m. spalio mėn.) iki 2,1 % (2010 m. spalio mėn.).

3 intarpas

RINKOS SUFORMUOTŲ INFLIACIJOS LŪKESČIŲ RODIKLIŲ RAIDA 2010 M.

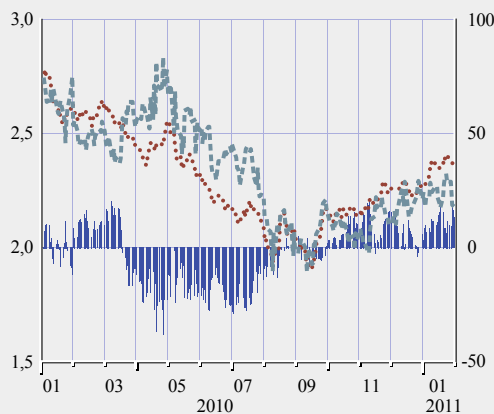
Siekiant įvertinti infliacijos perspektyvą, dažnai naudojami rinkos suformuoti infliacijos lūkesčių rodikliai. Tačiau finansų krizių metu tokius rodiklius būtina vertinti itin atsargiai. Nors 2010 m., palyginti su laikotarpiu po *Lehman Brothers* žlugimo, Europos finansų rinkose vyravo didelė įtampa, rinkos suformuotiems infliacijos lūkesčių rodikliams, apskaičiuotiems iš su infliacija susietų apsigaitimo sandorių bei iš nominaliųjų ir realiųjų vyriausybės obligacijų, buvo būdingas mažesnis kintamumas ir juos mažiau veikė likvidumo netolygumai. Šiame intarpe apžvelgiami infliacijos lūkesčių pokyčiai euro zonoje 2010 m. remiantis finansų rinkų priemonių kainomis.

Pirmąjį pusmetį 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojanti norma po 5 m., apskaičiuota remiantis nominaliosiomis ir su infliacija susietomis obligacijomis, beveik nesikeitė ir svyravo apie 2,5 % (žr. A pav.). Vasarą ji gana reikšmingai sumažėjo, nors iki 2011 m. iš dalies atsigavo. Alternatyvus rodiklis, apskaičiuotas iš su infliacija susietų apsigaitimo sandorių, rodo panašius, nors ir ne tokius didelius, pokyčius. Apskritai 2010 m. rinkos suformuotų infliacijos lūkesčių rodiklių kintamumas buvo mažesnis negu ankstesniais metais. Pavyzdžiui, 2010 m. skirtumas tarp 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančios normos po 5 m.,

A pav. Numatomą infliaciją kompensuojančios normos ir su infliacija susietų apsigaitimo sandorių palūkanų normos

(metiniais procentais; baziniais punktais)

- 5 m. su infliacija susietų apsigaitimo sandorių palūkanų normos po 5 m. ir numatomą infliaciją kompensuojančios normos skirtumas (skalė dešinėje)
- 5 m. su infliacija susietų apsigaitimo sandorių palūkanų norma po 5 m.
- 5 m. išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojanti norma po 5 m.

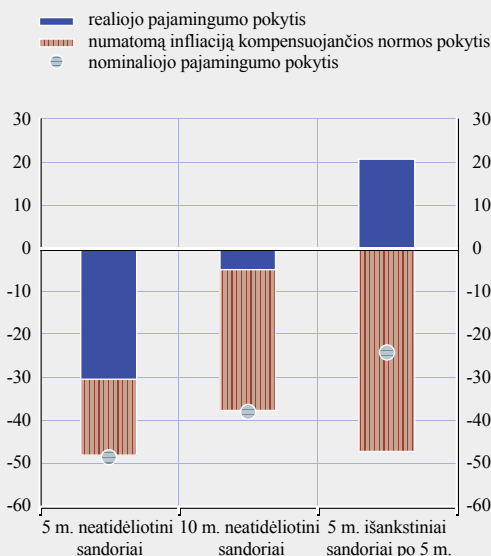

Šaltiniai: Thomson Reuters, EuroMTS ir ECB.

Pastaba: numatomą infliaciją kompensuojančios normos dėl sezoninio pakoreguotos.

B pav. Numatomą infliaciją kompensuojančių normų pokyčiai ir nominaliojo bei realiojo pajamingumo pokyčiai 2010 m.

(baziniais punktais)

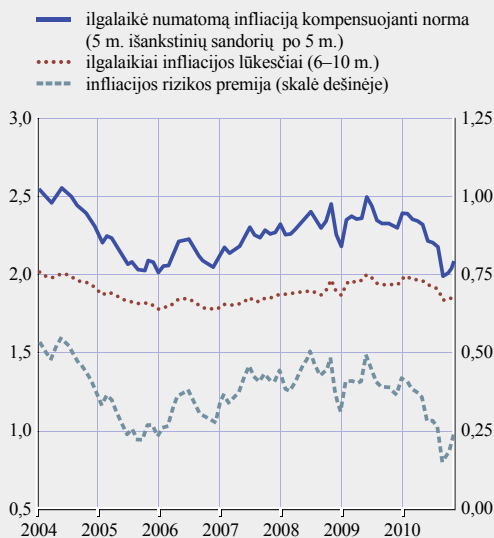

Šaltiniai: Thomson Reuters, EuroMTS ir ECB.

Pastaba: numatomą infliaciją kompensuojančios normos ir realius pajamingumus dėl sezoniškumo pakoreguoti.

C pav. Ilgalaikių išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančių normų išskaidymas pagal terminų struktūros modelį

(procentiniais punktais)

Šaltiniai: Thomson Reuters ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: ilgalaikių išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančios normos ir jų sudedamosios dalys apskaičiuotos atsižvelgiant į 5 m. išankstinius sandorius po 5 m. Daugiau informacijos apie terminų struktūrą žr. Garcia ir Werner (palyginkite su 1 išnaša).

apskaičiuotos pagal obligacijas, ir šios normos, apskaičiuotos pagal apsikaitimo sandorius, buvo tik šiek didesnis kaip 30 bazinių punktų, o 2008 m. antrąjį ketvirtį, krizei po *Lehman Brothers* žlugimo pasiekus aukščiausią tašką, šis skirtumas buvo didesnis kaip 70 bazinių punktų.

2010 m. šiek tiek sumažėjus 5 m. realiajam obligacijų pajamingumui, o 10 m. realiajam obligacijų pajamingumui nesikeičiant (žr. B pav.), sumažėjo neatidėliotinų ir išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančios normos. Taigi nominaliojo pajamingumo sumažėjimas buvo susijęs su sumažėjusia rinkos dalyvių reikalaujama kompensacija už būsimą infliaciją. Šioje kompensacijoje yra numatomos infliacijos ir infliacijos rizikos premijos dalis. Siekiant atskirti šias dvi dalis, C pav. pateikti ilgalaikių išankstinių sandorių numatomą infliaciją kompensuojančių normų, kurias galima apskaičiuoti taikant terminų struktūros modelį, išskaidymo rezultatai¹. Remiantis šiuo modeliu, infliaciją kompensuojančios normos, apskaičiuotos pagal rinkos kintamumo stebėjimus, iš tikrųjų 2010 m. mažėjo, o vėliau, iki 2011 m. pradžios, šiek tiek vėl atsigavo. Šiuos pokyčius daugiausia lėmė infliacijos rizikos premijų pokyčiai, o ne infliacijos lūkesčių pokyčiai *per se*, kurie beveik nesikeitė ir buvo artimi ilgalaikiam vidurkiui. Šią išvadą patvirtina ir euro zonoje vykdomų apklausų rodomi ilgesnės trukmės infliacijos lūkesčiai, kurie 2010 m. buvo gana pastovūs.

Euro zonoje infliaciją kompensuojančios normos 2010 m. buvo stabilesnės negu kitose ekonomikose (žr. D pav.). Nors sumažėjimas 2010 m. gegužės–rugpjūčio mėn. buvo dalis

¹ Daugiau informacijos žr. Garcia J. A. and Werner T. „Inflation risks and inflation risk premia“, *Working Paper Series*, No 1162, ECB, March 2010.

platesnio masto rodiklių pokyčių, taip pat stebėtų Jungtinėje Karalystėje ir JAV, ilgalaikių išankstinių sandorių normų stabilizavimasis euro zonoje antrąjį pusmetį ir 2011 m. pradžioje nebuvo būdingas JAV.

Apskritai rinkos suformuoti euro zonos infliacijos lūkesčių rodikliai rodo, kad 2010 m., ypač vasaros mėnesiais, rinkos dalyvių reikalaujama kompensacija už infliaciją ir infliacijos riziką vidutiniu–ilguoju laikotarpiu mažėjo. Tokią raidą daugiausia lėmė sumažėjusi infliacijos rizikos premija, o infliacijos lūkesčiai beveik nesikeitė ir buvo artimi savo ilgalaikiam vidurkiui, jie ir toliau visiškai atitiko ECB tikslą – palaikyti kainų stabilumą vidutiniu laikotarpiu.

D pav. Euro zonos ir JAV 5 m. išankstinių sandorių numatoma infliaciją kompensuojančios normos po 5 m.

(metinės palūkanos, procentais)

Šaltiniai: Thomson Reuters, Federalinė rezervų sistema ir ECB ekspertų apskaičiavimai.

Per 2011 m. du pirmus mėnesius AAA reitingą turinčių ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas euro zonoje šiek tiek viršijo 2010 m. pabaigoje buvusį pajamingumą, nors JAV jis beveik nesikeitė ir toliau buvo apytikriai toks pat kaip ir 2010 m. pabaigoje. Šis sąlyginai pastovus per 2011 m. du pirmus mėnesius ilgalaikių obligacijų pajamingumas abiejose ekonominėse zonose slepia gana didelius svyravimus. Vasario pradžioje dėl teigiamų ekonominių žinių ir euro zonoje mažėjančios įtampos pajamingumas šoktelėjo gana aukštai, tačiau mėnesio pabaigoje jį vėl stumtelėjo žemyn padidėjusi geopolitinė rizika. Per 2011 m. du pirmus mėnesius euro zonoje toliau buvo stebima 2010 m. gruodžio mėn. prasidėjusi 10 m. obligacijų pajamingumo skirtumų, palyginti su atitinkamos trukmės Vokietijos vyriausybės obligacijų pajamingumu, mažėjimo tendencija, kuri, be kitų dalykų, rodė rinkos dalyvių lūkesčius dėl galimo EFSF apimties ir dydžio keitimo, taip pat dėl skolų aukcionų, kurių paklausa, kaip paaiškėjo, buvo didesnė negu tikėtasi.

EURO ZONOJE AKCIJŲ KAINŲ ATSIGAVIMAS 2010 M. SULĖTĖJO

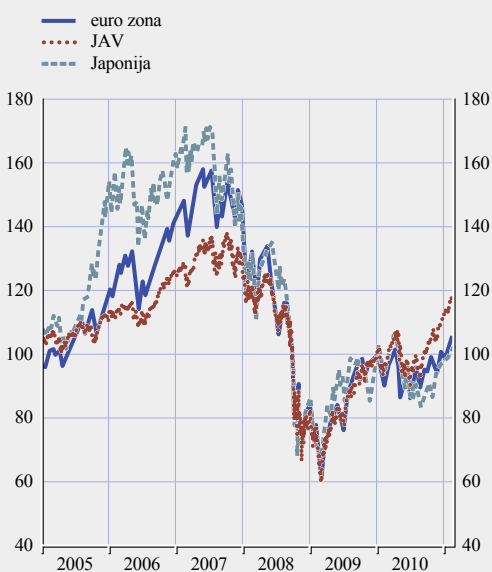
Nors 2009 m. akcijų indeksų tiek JAV, tiek euro zonoje skelbiami pelnai buvo panašūs

(abiem atvejais apie 23,5 %), 2010 m. šiose dviejose ekonominėse zonose jų raida gerokai skyrėsi. JAV akcijų indekso, kuris pakilo 13 %, padėtis buvo daug geresnė negu euro zonos akcijų indekso, kuris beveik visiškai nesikeitė (žr. 15 pav.). Nepaisant skirtingos raidos 2010 m., visus metus, palyginti su 2009 m. pabaiga, akcijų kainos abiejose ekonominėse zonose labai svyravo (net po 10 % – tai duodamos pelną, tai nešdamos nuostolį), todėl reikšmingai svyravo ir realizuotas kintamumas. Su šiais svyravimais bei investuotojų lūkesčiais dėl įtampos ateityje susijęs numanomas akcijų kainos kintamumas visus 2010 m. taip pat labai kito ir maždaug gegužės pabaigoje pasiekė aukščiausią tašką – beveik 35 % (perskaičiuotas į metinį, vidutinis, abiejose ekonominėse zonose). 2010 m. aukščiausias kintamumo taškas buvo gerokai žemiau negu 2008 m. gruodžio mėn.–2009 m. kovo mėn. Apskritai visus 2010 m. būsimi akcijų kainų euro zonoje pokyčiai buvo vertinami kaip neapibrėžtini negu būsimi akcijų kainų JAV pokyčiai.

Po teigiamų pokyčių 2009 m. antrąjį pusmetį akcijų kainos 2010 m. sausio ir vasario mėn. tiek JAV, tiek euro zonoje sumažėjo. Rinkos nuotaikoms galėjo daryti įtaką tebesitęsiantis

15 pav. Pagrindiniai akcijų rinkų indeksai

(nustatyti nauji indeksų baziniai metai – 2010 m. sausio 1 d. = 100; dienos duomenys)

Šaltinis: Thomson Reuters.

Pastaba: euro zonai taikomas bendras Dow Jones EURO STOXX indeksas, JAV – Standard & Poor's 500 indeksas, Japonijai – Nikkei 225 indeksas.

nestabilumas euro zonos šalių vyriausybės obligacijų rinkoje. Euro zonoje daugiausia nukrito finansų įmonių akcijų kainos, o kitų sektorių akcijų kainų pokyčiai buvo įvairūs – jokių aiškių tendencijų nepastebėta. JAV, priešingai, finansų sektoriaus padėtis buvo daug geresnė, visų pirma dėl tvirtai didėjusio pelno. Apie tai pranešė didžiausi bankai. Su skola susijusioms abejonoms išsisklaidžius, abiejose ekonominėse zonose akcijų kainos vėl kilo ir maždaug gegužės pradžioje pasiekė aukščiausią tašką nuo 2008 m. lapkričio mėn. Šiuos teigiamus pokyčius skatino ir pranešami duomenys apie teigiamus ekonomikos pokyčius pirmąjį ketvirtį bei padidėjusį pelno augimo tempą, kuris, nors vis dar ir buvo neigiamas, pradėjo rodyti pirmuosius atsigavimo ženklus po itin sunkių laikų. Į Dow Jones EURO STOXX indeksą įtrauktų akcijų pelno augimas pakito nuo –40 % (2009 m. lapkričio mėn.) iki –22 % (2010 m. vasario mėn.), o 2010 m. vasario mėn. buvo prognozuojama, kad pelnas per kitus 12 mėn. padidės 27 %.

Kadangi euro zonoje su įsiskolinimu susijusi įtampa vėl išaugo dėl didėjančio visuotinio nenoro rizikuoti, lėšos buvo investuojamos į sąlyginai saugesnėmis laikomas Vokietijos ir JAV vyriausybės obligacijas. Todėl tarptautinėje akcijų rinkoje įvyko didelis išpardavimas, nustelbęs teigiamą poveikį, kurį darė palankūs pranešimai apie ekonominius rodiklius, ir reikšmingai sumažinęs kainas abiejose ekonominėse zonose. Kaip ir sausio bei vasario mėn., dėl kilusios įtampos pirmiausia sumažėjo euro zonos finansinių korporacijų akcijų kainos. Tai buvo susiję su nerimu dėl bankų turimų euro zonos šalių vyriausybės skolos vertybinių popierių galimo nurašymo. Tačiau dėl šiuo laikotarpiu užfiksuoto itin didelio nestabilumo nukrito ir nefinansinių korporacijų akcijos tiek euro zonoje, tiek JAV.

Apskritai vėliau, nuo gegužės iki rugpjūčio mėn., akcijų indeksai tebesvyravo, bet labai nedaug, ir tai buvo susiję su rinkos nuotaukų svyravimais ir nenoru rizikuoti. Kai dėl mažėjančios įtampos ir nedidelių lūkesčių dėl būsimo kintamumo atsirado galimybė pakelti gegužės pradžioje sumažėjusias akcijų kainas, pasaulio ekonomikos augimui pradėjus vėl lėtėti, o rinkos dalyviams sutelkus dėmesį į konkrečių euro zonos šalių skolos problemas, nuostoliai taip pat pradėjo didėti. Per tą patį laikotarpį rinkos lūkesčiai dėl pelno augimo per kitus 12 mėn. vis dar buvo teigiami tiek JAV, tiek euro zonoje ir sudarė apie 20 %, todėl akcijų kainų mažėjimas daugiausia buvo susijęs su rizika dėl teigiamo poveikio, kuris viršijo palankius pokyčius dėl numatomų dividendų.

Paskutinį ketvirtį bendrieji akcijų indeksai padidėjo abiejose Atlanto pusėse. JAV akcijų rinkų pokyčius skatino įvairios, bet iš esmės teigiamos ekonominės naujienos ir duomenys apie palankius į biržos prekybos sąrašus įtrauktų bendrovių pelno pokyčius trečiąjį ketvirtį. Tačiau šį teigiamą poveikį, matyt, iš dalies mažino investuotojų abejonės dėl JAV atsigavimo tvarumo. Euro zonoje akcijų kainas palaikė teigiama augimo sparta, bet gali būti, kad kylančios ilgalaikės palūkanų normos, taip pat skolos vertybinių popierių rinkoje vėl

atsinaujinusi įtampa padarė joms neigiamą poveikį. Tačiau įtampos Europos vyriausybės skolos vertybinių popierių rinkoje neigiamas poveikis Europos akcijų rinkai šiuo laikotarpiu apsiribojo tik šalių, kuriose buvo daugiausia problemų, finansų sektoriumi, o kiti sektoriai ir šalys toliau džiaugėsi teigiamu poveikiu dėl nemažų augimo lūkesčių. Kalbant konkrečiai, investuotojai į akcijų rinkas ir toliau gana teigiamai vertino daugelio sektorių, išskyrus finansų sektorių, perspektyvas, o Graikijos bankų akcijų kainos, palyginti su Prancūzijos ir Vokietijos bankų akcijomis, nukrito daugiau kaip keletą kartų. 2010 m. euro zonos finansų sektoriaus akcijų kainos apskritai sumažėjo apie 15 %, o nefinansinio sektoriaus akcijų kainos pakilo 7,5 %. Per tą patį laikotarpį JAV finansų sektoriaus akcijų kainos išaugo 11 %, o nefinansinių korporacijų akcijų – apie 15 %.

Per 2011 m. pirmus du mėnesius akcijų kainos kilo tiek JAV, tiek euro zonoje. Tačiau priešingai negu 2010 m. antrąjį pusmetį, per kurį akcijų kainos JAV, palyginti su euro zona, padidėjo dvigubai, per 2011 m. pirmus du mėnesius akcijų pelnas abiejose ekonominėse zonose buvo beveik toks pat – 5 %. Akcijų kainų pokyčiai visų pirma buvo susiję su pranešimais apie pelną, kuris iš esmės buvo didesnis negu rinkos dalyviai tikėjosi, taip pat su abiejose ekonominėse zonose gerėjančia ekonomine perspektyva.

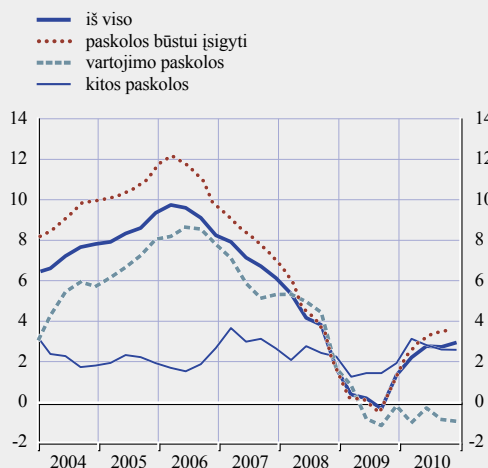
NAMŲ ŪKIŲ SKOLINIMASIS STABILIZAVOSI

2010 m. visų paskolų namų ūkiams metinis augimo tempas nors ir lėtai, bet toliau didėjo ir 2010 m. ketvirtąjį ketvirtį sudarė apie 2,8 %. Tai daugiausia buvo susiję su PFI paskolų namų ūkiams pokyčiais. Tačiau ne PFI paskolų namų ūkiams metinis augimo tempas, daugiausia susijęs su turto pakeitimo vertybiniais popieriais apimtį mažėjimu, 2010 m. ir toliau lėtėjo.

Paskolos namų ūkiams būstui įsigyti buvo pagrindinis PFI paskolų namų ūkiams didėjimo veiksnys. 2010 m. gruodžio mėn. hipotekos paskolų metinis augimo tempas padidėjo iki 3,7 % (2009 m. gruodžio mėn. buvo 1,5 %) (žr. 16 pav.). Tačiau antrąjį pusmetį jų srauto

16 pav. PFI paskolos namų ūkiams

(metiniai pokyčiai, procentais)

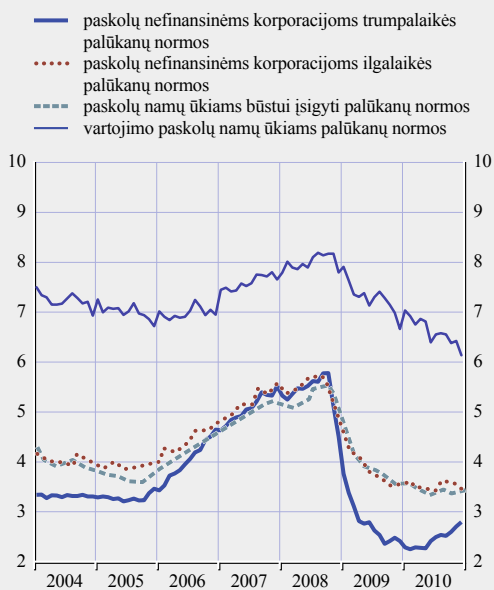
Šaltinis: ECB.

dydis stabilizavosi. Hipotekos paskolų pokyčiai buvo susiję su gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto kainomis, kurios 2010 m. po gana didelio nuosmukio 2009 m. šiek tiek pakilo. Jos, beje, atitiko euro zonos bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų duomenis. Pagal šią apklausą bankų, patvirtinusių, kad sugriežtino reikalavimus kredito gavėjams, dalis buvo didesnė negu bankų, kurie kredito reikalavimų negriežtino. Be to, apklausa parodė, kad padidėjo, ypač pirmąjį pusmetį, paskolų būstui įsigyti paklausa. 2010 m. bankų paskolų namų ūkiams palūkanų normos sumažėjo labai nedaug: paskolų būstui įsigyti atveju sumažėjo 19 bazinių punktų, o vartojimo paskolų atveju – 52 baziniais punktais.

Priešingai hipotekos paskoloms, 2010 m. vartojimo paskolų metinis augimo tempas neatsigavo ir toliau buvo neigiamas. Vartojimo paskolų pokyčiai sutapo su ekonominiiais rodikliais, pavyzdžiui, labai sumažėjusia automobilių pardavimo apimtimi (pasibaigus automobilių atidavimo į metalo laužą sistemų taikymo laikui) arba vartotojų apklausų rezultatais, kurie rodė, kad nemažai vartotojų atsisakė planų įsigyti stambių pirkinį. Be to, bankų apklausa dėl skolinimo sąlygų rodo vis

17 pav. Paskolų namų ūkiams ir nefinansinėms korporacijoms palūkanų normos

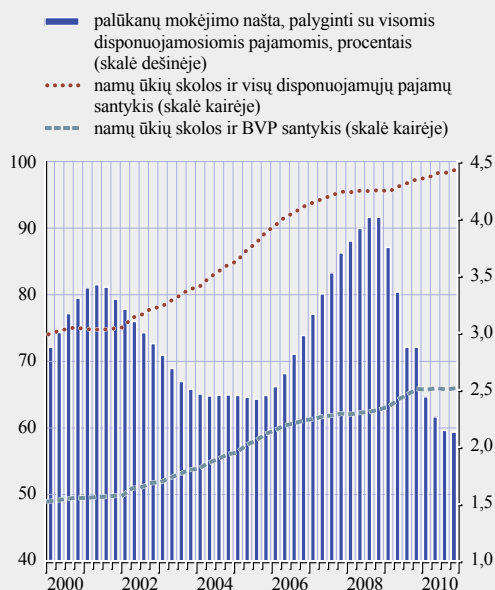
(metinės palūkanų normos, procentais; neįskaitant mokesčių; naujų paskolų palūkanų normos)

Šaltinis: ECB.

18 pav. Namų ūkių skola ir palūkanų mokėjimai

(procentais)

Šaltiniai: ECB ir Eurostatas.

Pastabos: namų ūkių skola apima visas paskolas namų ūkiams iš visų institucinių sektorių, įskaitant kitas šalis. Palūkanų mokėjimai neapima visų namų ūkių mokamų finansavimo išlaidų, kadangi į juos neįtraukti mokesčiai už finansines paslaugas. Paskutinio pateikto ketvirčio duomenys yra iš dalies įverčiai.

dar nedidelę vartojimo paskolų paklausą. Gali būti, kad priešingi vartojimo paskolų ir paskolų būstui įsigyti pokyčiai tam tikru mastu susiję ir su palūkanų normomis. Vartojimo paskolos paprastai būna brangesnės negu paskolos būstui įsigyti, nes pirmosios nėra taip gerai apdraustos įkeistu turtu kaip pastarosios. Tačiau 2010 m. vartojimo paskolų palūkanų normos mažėjo, ypač paskolų, kurių trukmė buvo trumpesnė kaip 1 m. (žr. 17 pav.).

NAMŲ ŪKIŲ ĮSISKOLINIMAS TOLIAU DIDĖJO, NORS PALŪKANŲ NAŠTA TEBE MAŽĖJO

2010 m. namų ūkiai skolinosi mažiau, bet vis tiek jų skolinimasis augo greičiau negu disponuojamosios pajamos. Todėl namų ūkių įsiskolinimo rodiklis toliau didėjo ir ketvirtąjį ketvirtį buvo 98,8 % (žr. 18 pav.). Namų ūkių įsiskolinimo ir BVP santykis, priešingai, beveik nesikeitė, palyginti su 2009 m. gruodžio mėn.,

nes realusis BVP augo sparčiau negu namų ūkių disponuojamosios pajamos. Nors namų ūkių sektoriaus įsiskolinimas euro zonoje beveik nesikeitė, o JAV ir Jungtinėje Karalystėje gerokai sumažėjo, tačiau jis ir toliau buvo mažesnis euro zonoje. Kartu įvairiose euro zonos šalyse namų ūkių sektoriaus įsiskolinimas vis dar labai skyrėsi: šalyse, kur vyriausybės skolos vertybinių popierių rinkos išgyveno sunkius laikus, jis buvo gerokai didesnis už euro zonos vidurkį.

Nors namų ūkių palūkanų mokėjimo našta (apskaičiuojama kaip disponuojamųjų pajamų dalis) 2010 m. šiek tiek mažėjo, bet metų pabaigoje ji nusistovėjo. Tai buvo susiję su dviem veiksniais: su tebemažėjančiomis naujų paskolų ar pakartotinai suderėtų paskolų palūkanų normomis, kurioms įtaką darė oficialiosios palūkanų normos, ir su šiek tiek padidėjusiomis namų ūkių disponuojamosiomis pajamomis.

2010 M. FINANSAVIMO SKOLINTOMIS LĖŠOMIS KAINA ISTORIŠKAI BUVO MAŽA

2009 m. labai sumažėjusi euro zonos nefinansinių korporacijų realioji bendroji finansavimo skolintomis lėšomis kaina šiek tiek pakilo 2010 m. finansų rinkose didėjant įtampai dėl vyriausybės skolų. Šie pokyčiai slepia didelius įvairių finansavimo šaltinių grupių skirtumus. Nors 2010 m. bankų paskolų ir skolos vertybinių popierių išleidimo realiosios kainos pasiekė žemiausią tašką, nuosavybės vertybinių popierių išleidimo realioji kaina iki metų pabaigos pakilo iki istoriškai aukščiausio lygio (žr. 19 pav.). Apskritai finansavimo skolintomis lėšomis realioji bendroji kaina 2010 m., palyginti su ankstesniais metais, ir toliau buvo labai nedidelė.

Kalbant konkrečiau apie bankų finansavimo kainą, pasakytina, kad trumpalaikių PFI paskolų realiosios palūkanų normos nuo 2009 m. gruodžio mėn. iki 2010 m. gruodžio mėn. sumažėjo labai nedaug – nuo 1,62 iki 1,40 %. Bankų trumpalaikių paskolų palūkanų

normos visų pirma buvo susijusios su pinigų rinkų palūkanų normų pokyčiais, kurie paprastai veikia bankų trumpalaikių paskolų kainas. Nuo 2009 m. pabaigos iki 2010 m. pabaigos 3 mėn. EURIBOR praktiškai padidėjo labai nedaug – vos 33 baziniais punktais. 2010 m. balandžio mėn. ji nukrito iki 0,64 %, bet vėliau lėtai didėjo ir metų pabaigoje buvo 1,03 %. Jos pokyčiai buvo glaudžiai susiję su bankų trumpalaikių paskolų nefinansinėms korporacijoms nominaliosiomis palūkanų normomis, tačiau dėl nuolat didėjančių trumpalaikių infliacijos lūkesčių per metus bankų trumpalaikių paskolų realiosios palūkanų normos sumažėjo 22 baziniais punktais.

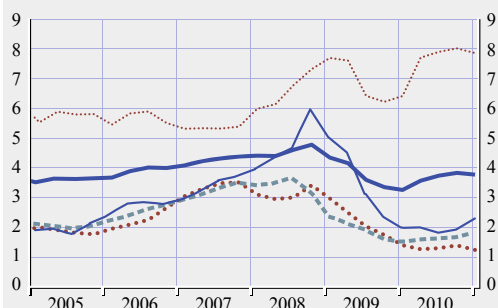
Ilgalaikių PFI paskolų realiosios palūkanų normos buvo mažiausios 2010 m. pradžioje, o nuo 2009 m. pabaigos iki 2010 m. pabaigos jos šiek tiek pakilo – nuo 1,56 iki 1,71 %. Bankų ilgalaikių paskolų palūkanų normos paprastai susijusios su vyriausybės obligacijų pajamingumu. Iš euro zonos pajamingumo kreivės apskaičiuotas 7 m. vyriausybės obligacijų pajamingumas 2010 m. didžiąją dalį mažėjo ir rugpjūčio mėn. buvo 2,11 %, o metų pabaigoje padidėjo, todėl nuo 2009 m. gruodžio mėn. iki 2010 m. gruodžio mėn. bendrai sumažėjo 33 baziniais punktais. Ilgalaikių paskolų nominaliosios palūkanų normos kito kitaip: metų pradžioje jos stabilizavosi, o vėliau iki 2010 m. pabaigos po truputį kilo. Todėl bankų ilgalaikių paskolų palūkanų normų bei tokios pat trukmės vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai vėl padidėjo ir per valstybių skolos krizę pavasarį pasiekė aukščiausią tašką, daugiau kaip 100 bazinių punktų, t. y. dydį, užfiksuotą per finansų krizę 2008 m.

2010 m. PFI paskolų palūkanų normų pokyčiai taip pat daugiausia buvo susiję su anksčiau mažintų pagrindinių ECB palūkanų normų mažėjusiu poveikiu mažmeninės bankininkystės klientams. Nepaisant finansų krizės, matyti, kad pagrindinių pinigų politikos palūkanų normų sumažinimo poveikis euro zonos bankuose iš esmės atitiko istorines tendencijas.

19 pav. Euro zonos nefinansinių korporacijų išorinio finansavimo realiosios išlaidos

(procentais per metus)

- bendrosios finansavimo išlaidos
- realiosios PFI trumpalaikių paskolų palūkanų normos
- realiosios PFI ilgalaikių paskolų palūkanų normos
- realiosios finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis išlaidos
- realiosios kotiruojamųjų akcijų išlaidos

Šaltiniai: ECB, Thomson Reuters, Merrill Lynch ir Consensus Economics prognozės.

Pastabos: nefinansinių korporacijų išorinio finansavimo realiosios išlaidos apskaičiuojamos kaip bankų skolinimo išlaidų, skolos vertybinių popierių išlaidų ir akcijų išlaidų svertinis vidurkis, pagrįstas jų atitinkamais likučiais ir sumažintas infliacijos lūkesčių suma (žr. 2005 m. kovo mėn. ECB mėnesinio biuletenio 4 intarpa).

Finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis realiajai kainai didelę įtaką darė 2010 m. korporacijų obligacijų pajamingumo skirtumų (apskaičiuojami kaip bendrovių ir vyriausybės obligacijų pajamingumo skirtumai) pokyčiai. Nepaisant 2010 m. gegužės–rugpjūčio mėn. didėjusių skirtumų ir valstybių skolų rinkoje augusios įtampos, skatinusios finansinius investuotojus rinktis likvidesnę ir saugesnę turtą, 2010 m. finansavimo rinkoje skolintomis lėšomis realioji kaina buvo mažesnė negu ankstesniais metais ir mažiausia kada nors užfiksuota.

Kotiruojamųjų akcijų išleidimo realioji kaina, priešingai, 2010 m. gerokai pakilo, visų pirma skatinama sparčiai atsigauinančių lūkesčių dėl korporacijų sektoriaus pajamų (per kitus 2–5 m.). Nuo 2009 m. gruodžio mėn. iki 2010 m. gruodžio mėn. ši kaina, palaikoma pasaulio finansų rinkose padidėjusio kintamumo, šoktelėjo 194 baziniais punktais – iki aukščiausio kada nors užfiksuoto dydžio.

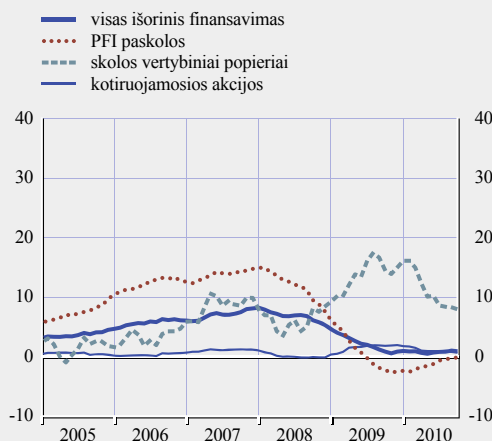
FINANSAVIMAS SKOLINTOMIS LĖŠOMIS IR 2010 M. MAŽĖJO

Euro zonos nefinansinių korporacijų finansavimo skolintomis lėšomis metinis augimo tempas ir 2010 m. mažėjo dėl vis dar mažėjusių PFI skolinimo apimčių. Tai kompensavo teigiamos, bet mažėjančios skolos vertybinių popierių ir akcijų išleidimo apimtys (žr. 20 pav.). Nepaisant visuotinio ekonominių sąlygų pagerėjimo, nefinansinių korporacijų finansavimo išorės lėšomis poreikis ir toliau buvo nedidelis, jį ribojo nedidelės investicijų išlaidos ir ne tokia intensyvi susijungimų ir įsigijimų veikla, taip pat toliau didėjančios turimos vidaus lėšos. 2010 m. pabaigoje pasirodė ženklų, kad padėtis pradėjo pamažu normalizuotis, o korporacijų finansavimo poreikiai didėti. Bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų rezultatai parodė, kad korporacijų paskolų grynoji paklausa tapo teigiama, nors prieš tai beveik dvejus metus nuolat buvo neigiama. Vis didesnę įtaką paskolų paklausos atsigavimui darė atsargos ir apyvartinis kapitalas.

Konkrečiau – vienas iš pagrindinių veiksnių, skatinusių sąlyginai mažą finansavimo skolintomis lėšomis paklausą 2010 m., buvo

20 pav. Nefinansinių korporacijų išorinio finansavimo pasiskirstymas pagal priemonę

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltinis: ECB.

Pastaba: kotiruojamosios akcijos išreikštos eurais.

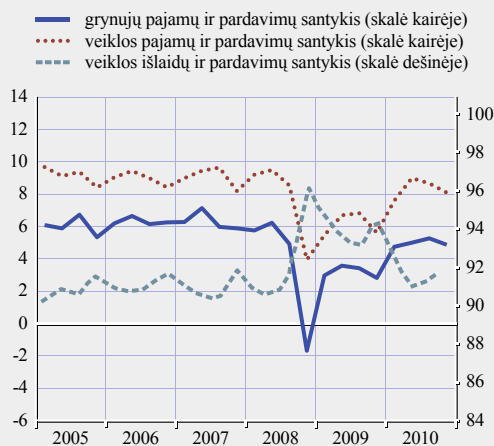
bendras pardavimo apimčių ir pelningumo padidėjimas nefinansinių korporacijų sektoriuje, dėl kurio gerokai išaugo galimybė pasinaudoti vidaus lėšomis. Pagal į biržos prekybos sąrašus įtrauktų nefinansinių korporacijų finansines ataskaitas pelningumas, apskaičiuojamas kaip grynąjų pajamų ir pardavimo santykis, 2010 m. gerokai padidėjo (žr. 21 pav.). Turimų vidaus lėšų padidėjimas buvo susijęs su išaugusiomis pinigų atsargomis, kurios greičiausiai susidarė tiek dėl nuolat mažinamų sąnaudų, tiek dėl sumažėjusių palūkanų normų ir dividendų. Įmonių pagerėjusi finansinė padėtis turėtų būti vertinama atsargiai, nes apklausos rezultatai parodė, kad mažų ir vidutinio dydžio įmonių pelno pokyčiai 2010 m. nebuvo tokie palankūs kaip didelių įmonių, o tai reiškia, kad mažų ir vidutinio dydžio įmonių padėtis gali būti ne tokia tvirta kaip didelių arba jos tiesiog šiek tiek atsilieka nuo didelių įmonių⁴.

Panašu, kad pastaraisiais metais euro zonos nefinansinės korporacijos, be padidėjusių vidaus lėšų, naudojo daug įvairesnius finansavimo šaltinius, bankų paskolas pakeisdamos rinkoje

4 Žr. „Survey on the access to finance of SMEs in the euro area“, ECB, October 2010 (pateikta ECB interneto svetainėje).

21 pav. | biržos prekybos sąrašus įtrauktų euro zonos nefinansinių korporacijų pelno santykiai

(ketvirtiniai duomenys, procentais)

Šaltiniai: Thomson Reuters ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: apskaičiavimai pagrįsti į biržos prekybos sąrašus įtrauktų euro zonos nefinansinių korporacijų apibendrintomis ketvirtinėmis finansinėmis ataskaitomis. Iš pavyzdžio išbraukti išsiskiriantys dydžiai. Kitaip negu veiklos pajamos, kurios apskaičiuojamos iš pardavimų atėmus veiklos išlaidas, grynosios pajamos parodo veiklos ir ne veiklos pajamas, atėmus mokesčius ir išskaičiuojamus nepaprastuosius straipsnius.

skolinamomis lėšomis ir visų pirma didindamos skolos vertybinių popierių išleidimo apimtis.

Dėl 2009 m. prasidėjusio tokio „tarpininkavimo atsisakymo“ proceso, kuris vyko ir 2010 m., bankų paskolų paklausa reikšmingai sumažėjo. Todėl paskolų metinis augimo tempas, pirmąjį ketvirtį nukritęs iki žemiausio taško, visus 2010 m. vis dar buvo neigiamas. Ypač sumažėjo trumpalaikių paskolų suteikimas, nes dėl tebevykstančio perėjimo nuo trumpalaikių prie ilgalaikių paskolų dar sparčiau mažėjo paskolų paklausa. Vidutiniškai trumpalaikių paskolų, kurių nustatytas pradinis fiksavimo laikotarpis iki 1 m., metinis augimo tempas sumažėjo iki beveik -9 %, o ilgalaikių paskolų, kurių nustatytas pradinis fiksavimo laikotarpis nuo 5 m., metinis augimo tempas tebebuvo teigiamas ir sudarė apie 3 %. Tačiau, atsižvelgiant į itin gilų pastarąjį nuosmukį ir šį pakeitimo procesą, paskolų augimo pokyčiai korporacijų sektoriuje toliau atitiko istorines verslo ciklo tendencijas. Nors finansų krizės poveikis buvo didelis, bet dėl jos ekonomikos kreditavimas staiga nenutrūko. Tais metais bankai pradėjo švelninti reikalavimus paskolų gavėjams, dažniausiai dėl mažesnio riziką didinančių veiksnių, pavyzdžiui, bendrų ekonomikos sąlygų ar paskolų gavėjų įsipareigojimų nevykdymo, poveikio (žr. 4 intarpą).

4 intarpas

PASKOLŲ TEIKIMO ĮMONĖMS SĄLYGOS. APKLAUSOS RODIKLIŲ INTERPRETAVIMAS

2008 m. dėl finansų krizės euro zonos bankai labai sugriežtino paskolų teikimo privačiam sektoriui, o ypač nefinansinėms korporacijoms, sąlygas. Nuo 2009 m. reikalavimai paskolų gavėjams buvo toliau griežtinami, nors ir šiek tiek mažiau. Šiame interpe pateikiama paskolų teikimo sąlygų rodiklių bankų apklausoje dėl skolinimo sąlygų pokyčių, ypač 2010 m., išsami apžvalga; be to, jame paaiškinta, kaip tai susiję su sumažėjusia kreditų pasiūla.

Paskolų teikimo sąlygų rodiklių bankų apklausoje laipsniškas normalizavimas

ECB paskelbti bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų išsamūs rezultatai apima paskolų teikimo nefinansinėms korporacijoms sąlygų pokyčių procentinius skirtumus, kurie apskaičiuojami kaip respondentų, teigusių, kad jie šiek tiek arba labai sugriežtino paskolų teikimo sąlygas, procento ir respondentų, teigusių, kad jie šiek tiek arba labai sušvelnino paskolų teikimo sąlygas, procento skirtumas. Todėl teigiamas skaičius rodo, kad sugriežtinusiųjų sąlygas procentas buvo didesnis, o neigiamas skaičius rodo, kad didesnis buvo sušvelninusiųjų sąlygas procentas. Per finansų krizę

bankų, patvirtinusių, kad sugriežtino paskolų teikimo sąlygas, procentinis skirtumas 2008 m. pabaigoje labai padidėjo – net iki 64 %. Nuo tada šis skirtumas po truputį mažėjo, tačiau vis tiek buvo didesnis už bankų, teigusių, kad sušvelnino paskolų teikimo sąlygas, procentas. 2010 m. euro zonos bankai vykdė saikingą reikalavimų griežtinimo politiką ir bankų, patvirtinusių, kad sugriežtino paskolų teikimo sąlygas, procentinis skirtumas svyravo apie dydį, kuris buvo artimas ilgalaikiam vidurkiui (žr. A pav.). Antrąjį ketvirtį, priešingai lūkesčiams, kilus įtampai dėl valstybių skolų krizės, reikalavimų paskolų gavėjams procentinio skirtumo mažėjimo tendencija laikinai pasikeitė. Po paskolų teikimo sąlygų neigiamų pokyčių 2010 m. antrąjį ketvirtį antrojo pusmečio duomenys rodė, kad sąlygos nusistovėjo, ir bankų, pranešusių apie griežtinamas paskolų teikimo sąlygas, procentinis skirtumas iš pradžių buvo 4 %, o vėliau – 0 %.

A pav. Reikalavimų paskolų gavėjams, pritaikytų tvirtinant paskolas ar kredito linijas įmonėms, pokyčiai

(reikalavimus paskolų gavėjams griežtinusių bankų procentinis skirtumas)

Šaltinis: ECB bankų apklausa dėl skolinimo sąlygų.

Su 2007 m. viduryje prasidėjusia finansų krize siejamas spaudimas kapitalo pakankamumo rodikliams ir finansavimo pozicijoms vertė bankus peržiūrėti savo išsiskolinimo rodiklius. Paprastai paaiškėdavo, kad bankų padėtis yra tokia, jog reikia atsisakyti turto, pirmiausia likvidesnio ir trumpalaikio, o paskolos įmonėms ir namų ūkiams, kurios yra ilgalaikis turtas, buvo atsisakomo turto sąrašo pabaigoje. Apskritai toks turtas gali būti sumažintas tik tada, jei sumokamos esamos paskolos arba apribojamas naujų paskolų teikimas. Todėl šis „grynai tik“ pasiūlos sumažėjimas, susijęs su nerimu dėl bankų balansų, paaiškina bent kai kuriuos pastaruoju metu vykdyto kreditavimo griežtinimo atvejus. Išsamūs apklausos rezultatai rodo, kad 2010 m. rizikos vertinimai, t. y. bankų atlikto poveikio, kurį makroekonominės sąlygos gali daryti paskolos gavėjų patiriamos rizikos pobūdžiui ir kreditingumui, įvertinimas praktiškai buvo svarbiausias dalykas, paaiškinantis reikalavimų paskolų gavėjams griežtinimą. Palyginti su 2008 ir 2009 m., panašu, kad „grynai tik“ pasiūlos sumažėjimo nepakanka norint paaiškinti kreditavimo reikalavimų griežtinimą, o tai rodo, kad pamažu atsigauna bankų noras ir vėl teikti paskolas privačiajam sektoriui. Galimas dalykas, kad tai apsaugos nuo kreditavimo krizės rizikos, kuri nesimaterializavo dėl sumažėjusios paskolų paklausos, o „grynai tik“ pasiūlos sumažėjimą pristabdė ECB taikytos nestandartinės pinigų politikos priemonės.

Bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų duomenis galima papildyti apklausos dėl galimybių mažoms ir vidutinėms įmonėms gauti finansavimui reikalingų lėšų rezultatais. Naujausia mažų ir vidutinių įmonių apklausa, apimanti laikotarpį nuo 2010 m. kovo iki rugsėjo mėn., rodo, kad galimybė gauti banko paskolų šiek tiek padidėjo (žr. B pav.). Visą įvertinusių mažos ir vidutinės įmonės ir toliau mano, kad tokia galimybė sumažėjo, tačiau respondentų, tvirtinusių, kad padėtis pablogėjo, skaičius, palyginti su apklausos etapais 2009 m., sumažėjo per pusę. Tarp didelių įmonių tokių, kurios teigė, kad galimybė gauti banko paskolų padidėjo, buvo daugiau, negu tų, kurie sakė, kad ji sumažėjo. Be to, apklausos rezultatai parodė, kad vis daugiau įmonių, prašančių bankų paskolų, jas gaudavo, taip pat ir padidėjusį bankų norą teikti paskolas.

Alternatyvi apklausos rezultatų, rodančių paskolų teikimo sąlygas, interpretacija

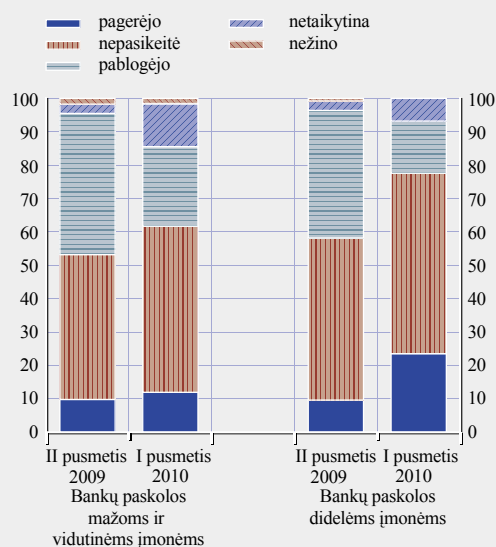
Nors 2010 m. apklausos rezultatai rodo, kad paskolų teikimo sąlygos pamažu normalizuojasi, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad šie rezultatai daugiausia rodo pokyčius, todėl paskolų teikimo sąlygų griežtumą galima įvertinti tik netiesiogiai. Atsižvelgiant į tai, kad paskolų teikimo sąlygos buvo nuolat griežtinamos ilgiau kaip dvejus metus, gali kilti klausimas, kaip paskolų teikimo sąlygų griežtumas veikia bendrą paskolų pasiūlą.

Iš esmės paskolų teikimo sąlygų pakaitinį rodiklį galima apskaičiuoti sudėjus į vieną visus laikui bėgant gautus kreditavimo sąlygų procentinius skirtumus. Tai atlikus eilutėje išryškėja kylanti tendencija. Gali būti, kad tai rodo nukrypimą bankams pateikiant atsakymus apie paskolų teikimo sąlygų griežtinimą. Tas pats reiškinys būdingas ir JAV, kurios vykdo tokią pat bankų apklausą kaip ir euro zona. Ši apklausa vadinasi *Senior Loan Officer Opinion Survey on Bank Lending Practices*. Galima daryti prielaidą, kad labai paprasta priemonė, leidžianti apskaičiuoti šį nukrypimą, yra paskolų teikimo sąlygų ilgametis vidurkis (procentinis skirtumas griežtinusių sąlygas naudai yra 16 %). Kartu, atsižvelgiant į tai, kad turimas stebėjimo laikotarpis yra sąlyginai trumpas, šis ilgametis vidurkis apima daugiau reikalavimų griežtinimo negu švelninimo ciklą, todėl faktiškas nukrypimas yra pervertinamas. Suvestinis paskolų teikimo sąlygų dydis, panaikinus tendencijas, kad galima būtų atsižvelgti į galimą šališkumą, gali būti naudojamas nustatyti skirtingiems paskolų teikimo sąlygų režimams, kai neigiami nukrypimai nuo tendencijos rodo ekspansinę paskolų teikimo sąlygų politiką, o teigiami nukrypimai – ribojančią politiką.

Vadovaujantis tokia analize, laikotarpis nuo 2003 iki 2004 m. gali būti apibūdinamas kaip „ribojantis paskolų teikimo sąlygų režimas“, kai kalbama apie paskolas įmonėms, o laikotarpis

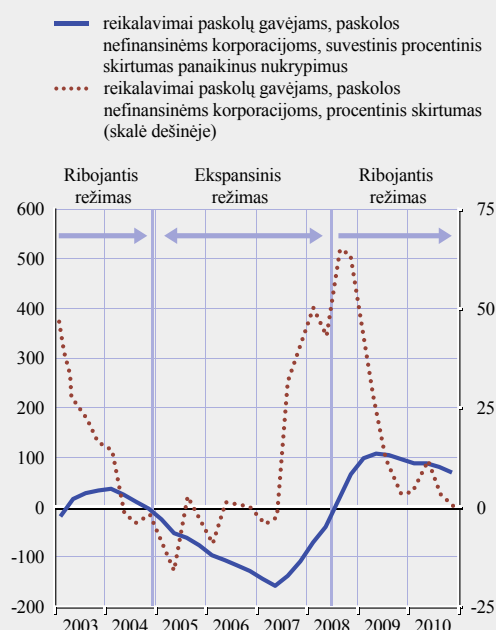
B pav. Euro zonos įmonių galimybės gauti banko paskolą

(respondentų skaičius, procentais)

Šaltinis: EK–ECB mažų ir vidutinių įmonių apklausa dėl galimybių gauti lėšų.
Pastaba: 2010 pirmasis pusmetis–2010 m. kovo–rugsėjo mėn.

C pav. Reikalavimų paskolų gavėjams ribojantis ir ekspansinis režimai ir paskolų euro zonos nefinansinėms korporacijoms reikalavimai

Šaltinis: ECB.

nuo 2005 m. pradžios iki 2008 m. vidurio buvo „ekspansinis paskolų teikimo sąlygų režimas“ (žr. C pav.). Nuo tada šis rodiklis rodo, kad vėl prasidėjo kreditavimo mažinimo laikotarpis ir kad 2010 m. pabaigoje jis vis dar buvo gerokai didesnis negu kada nors anksčiau.

Apskritai paskolų teikimo sąlygų griežtinimas turi tendenciją varžyti paskolų augimą, o sąlygų švelninimas lemia paskolų didėjimą. Empiriniai duomenys, gauti naudojant lygio rodiklį, rodo papildomą netiesinį poveikį. Visų pirma pasirodo, kad paskolų teikimo sąlygų poveikis paskolų augimui mažėja priklausomai nuo paskolų teikimo sąlygų režimo: esant ribojančiam paskolų teikimo sąlygų režimui, paskolų teikimo sąlygų procentinio skirtumo neigiamas poveikis nėra toks didelis kaip esant ekspansiniam paskolų teikimo sąlygų režimui (žr., pvz., laikotarpį nuo 2007 m. vidurio iki 2008 m.). Be to, teigiamas poveikis paskolų augimui, kai paskolų teikimo sąlygas švelninančiųjų yra daugiau negu tas sąlygas griežtinančiųjų, mažėja esant ribojančiam paskolų teikimo sąlygų režimui, o tam, kad paskolų teikimo sąlygos pradėtų teigiamai veikti paskolų augimą, reikia ilgesnio laikotarpio, per kurį sąlygos būtų nuolat švelninamos. Atrodo, kad tai buvo aktualu kalbant apie faktinius pokyčius 2010 m. Dėl vėluojančio paskolų teikimo sąlygų griežtinimo poveikio ir šių akivaizdžių netiesinio poveikio atvejų 2010 m. bankų apklausos dėl skolinimo sąlygų rezultatai, nepaisant akivaizdaus paskolų teikimo sąlygų pokyčių normalizavimosi, rodo galimą neigiamą paklausos veiksnių poveikį paskolų augimui pasibaigus 2010 m. ir 2011 m. pirmąjį pusmetį. Vertinant perspektyvą, pažymėtina, kad nusistovėjus paklausai vis dar bus svarbu didinti galimybes privačiajam sektoriui gauti paskolų.

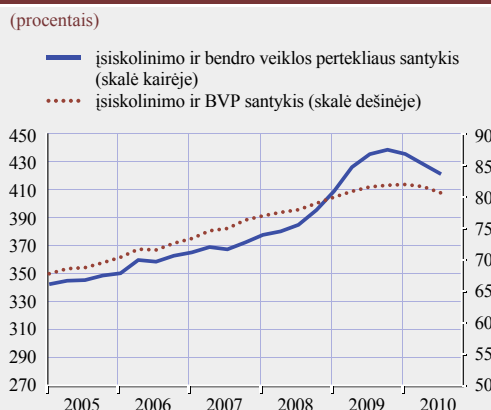
Skolos vertybinių popierių išleidimo metinis augimas aukščiausią tašką (12,3 %) praktiškai pasiekė 2010 m. pirmąjį ketvirtį, o vėliau, iki metų pabaigos, po truputį lėtėjo. Investuotojų poreikiai buvo dideli visus metus dėl investicijų gražos paieškų ir pagerėjusios korporacijų sektoriaus balansų padėties. 2010 m. didelio pajamingumo segmente išleidimo apimtys šoktelėjo į rekordines aukštumas. Tačiau kotiruojamųjų akcijų buvo išleidžiama nedaug, be to, jų išleidimo apimtys greičiausiai dėl kylančios akcijų išleidimo kainos turėjo tendenciją mažėti.

SUMAŽĖJO KORPORACIJŲ ĮSISKOLINIMAS

Kadangi, didėjant korporacijų pelnui, nei investicijos, nei bendros darbo išlaidos labai neišaugo, dėl atsigavusio pajamų srauto visus 2010 m. reikšmingai didėjo euro zonos nefinansinių korporacijų sektoriaus santaupų rodiklis. 2010 m. antrąjį ketvirtį, pirmą kartą nuo 2009 m. pradžios, viso turto augimo tempas, kurį skatino grynųjų pinigų kaupimas, tapo teigiamas. Dėl korporacijų pastangų mažinti finansinį įsiskolinimą ir spartaus korporacijų santaupų, palyginti su BVP, augimo 2010 m. finansinis atotrūkis (mastas, kuriuo

nefinansinėms korporacijoms reikia pasinaudoti išorės finansavimo šaltiniais, kad padengtų savo investicijas) pirmą kartą per daugiau kaip dešimt metų tapo teigiamas, o tai rodo, kad įmonės

22 pav. Nefinansinių korporacijų įsiskolinimo lygis

Šaltiniai: ECB, Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.
Pastabos: įsiskolinimas pateiktas remiantis ketvirtinėmis Europos sektoriaus ataskaitomis. Įskaityta paskolos, skolos vertybiniai popieriai ir pensijų fondų atsargos. Duomenys apima informaciją iki 2010 m. trečiojo ketvirčio.

turėjo pakankamai vidaus lėšų savo finansavimo poreikiams tenkinti.

Todėl 2010 m. korporacijų išskolinimas sparčiai mažėjo (žr. 22 pav.). 2010 m. trečiąjį ketvirtį skolos ir BVP santykis bei skolos ir bendrojo likutinio pertekliaus santykis sumažėjo atitinkamai iki 80,6 ir 421,1 %. Nepaisant to, visus 2010 m. euro zonos korporacijų tikėtinas išsipareigojimų nevykdymo rodiklis toliau buvo labai didelis. Išskolinimo rodikliai, žinoma, istoriškai tebebuvo labai dideli, o tai rodo euro zonos korporacijų sektoriaus pažeidžiamumą dėl didesnių finansavimo skolintomis lėšomis kainų ir mažo ekonomikos aktyvumo.

2.3 KAINŲ IR ŠAŅAUDŲ RAIDA

2010 m. metinė infliacija pagal SVKI vidutiniškai padidėjo iki 1,6% (2009 m. sumažėjo iki 0,3 % nuo 3,3% 2008 m.) (žr. 1 lentelę). Šis padidėjimas žymi poslinkį kainų raidos normalizavimosi link, nes 2010 m. metinė infliacija pagal SVKI buvo teigiama, o 2009 m. birželio–spalio mėn. – neigiama. Nors 2010 m. metinė infliacija pagal SVKI buvo mažesnė už vidutinę (2,0 %), nuo 1999 m. pabaigos ji pradėjo didėti.

Infliacijos pagal SVKI padidėjimą 2010 m. daugiausia lėmė reikšmingai pakilusios žaliavų kainos (ypač žalios naftos), palyginti su žemu jų lygiu, užfiksuotu 2009 m. (žr. 23 pav.). Savo ruožtu žaliavų kainų dinamika rodė atsigavimą po pasaulinio ekonomikos nuosmukio, patirto 2009 m., dėl kurio šios kainos sumažėjo. Žaliavų kainų poveikis infliacijai pagal SVKI buvo didesnis už mažesnę spaudimą paslaugų kainoms, kurioms didelio nuosmukio ir pablogėjusių darbo rinkos sąlygų 2009 m. poveikis buvo uždelstas. 2009 m. nuosekliai lėtėjęs metinis paslaugų kainų didėjimas 2010 m. pradžioje toliau truputį lėtėjo, o po to, galima sakyti, nekito.

Kalbant apie atlygio didėjimą 2010 m., yra požymių, kad dėl darbo rinkos sąlygų stabilizavimosi darbo sąnaudų dinamika, pasiekusi žemiausią lygį, nustojo lėtėti. Atlygio

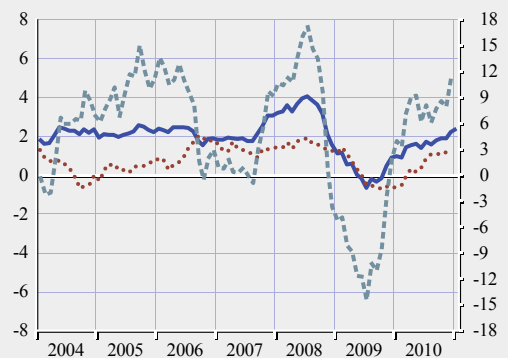
vienam darbuotojui didėjimo tempas 2010 m. buvo panašus kaip ir ankstesniais metais, jį lenkė vieno darbuotojo darbo našumo kilimas, dėl to sumažėjo vienetinės darbo sąnaudos ir padidėjo pelno maržas. Nepaisant to, sutarto darbo užmokesčio didėjimas vis dar reikšmingai mažėjo tikriausiai dėl sutartinių susitarimų uždelstos reakcijos į rinkos sąlygas. Valandinio darbo užmokesčio didėjimas taip pat labai sulėtėjo ir tam tikru mastu tiesiog rodė padidėjusio dirbtų valandų skaičiaus poveikį.

Vartotojų suvokiama infliacija ir trumpo laikotarpio lūkesčiai, kurie 2009 m. buvo labai

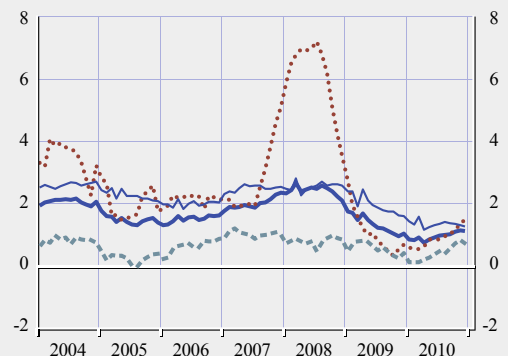
23 pav. Pagal SVKI apskaičiuota infliacija pagal pagrindines sudedamąsias dalis

(metiniai pokyčiai, procentais; mėnesiniai duomenys)

— bendra pagal SVKI apskaičiuota infliacija (skalė kairėje)
 neperdirbti maisto produktai (skalė dešinėje)
 - - - - - energija (skalė dešinėje)

— bendra pagal SVKI apskaičiuota infliacija, neįskaitant energijos ir neperdirbtų maisto produktų
 perdirbti maisto produktai
 - - - - - pramonės prekės, neįskaitant energijos
 — paslaugos

Šaltinis: Eurostatas.

I lentelė Kainų raida

(metiniai pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip)

	2008	2009	2010	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.	2010 12	2011 01
SVKI ir jo sudedamosios dalys										
Bendras indeksas ¹⁾	3,3	0,3	1,6	0,4	1,1	1,5	1,7	2,0	2,2	2,4
Energija	10,3	-8,1	7,4	-3,2	4,8	8,1	7,3	9,1	11,0	.
Neperdirbti maisto produktai	3,5	0,2	1,2	-1,5	-0,8	0,7	2,3	2,8	3,2	.
Perdirbti maisto produktai	6,1	1,1	0,9	0,5	0,6	0,8	0,9	1,3	1,5	.
Pramonės prekės, neįskaitant energijos	0,8	0,6	0,4	0,3	0,1	0,3	0,5	0,8	0,7	.
Paslaugos	2,6	2,0	1,4	1,7	1,5	1,2	1,4	1,3	1,3	.
Kiti kainų ir sąnaudų rodikliai										
Gamintojų kainos ²⁾	6,1	-5,1	2,9	-4,7	-0,1	3,0	4,0	4,7	5,3	.
Naftos kainos (eurais už barelį) ³⁾	65,9	44,6	60,7	51,2	56,0	62,6	59,6	64,4	69,6	72,6
Žaliavų kainos ⁴⁾	2,0	-18,5	44,7	3,1	29,0	48,2	51,5	48,6	49,6	45,7

Šaltiniai: Eurostatas, Thomson Reuters, Hamburgo tarptautinės ekonomikos institutas ir ECB apskaičiavimai.

Pastaba: 2011 m. SVKI duomenys apima Estiją.

1) 2011 m. sausio mėn. infliacija pagal SVKI yra išankstinis Eurostatto įvertis.

2) Neįskaitant stovybos.

3) Brent Blend (pristatymas pagal išankstinį 1 mėn. sandorį).

4) Neįskaitant energijos; eurais.

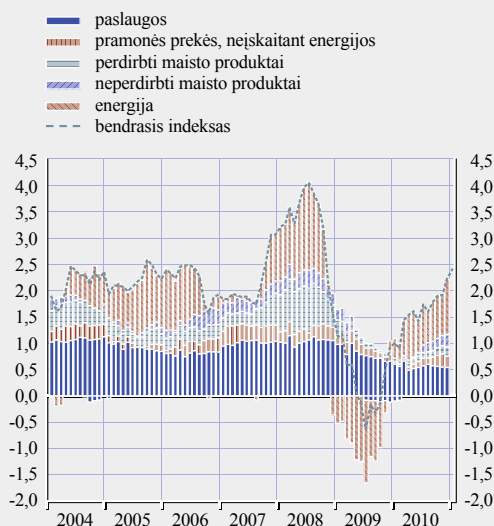
žemo lygio, 2010 m. padidėjo. Iš apklausų matyti, kad ilgalaikiai lūkesčiai buvo labai pastovūs, o tai rodo, kad lūkesčiai ir toliau atitiko ECB valdančiosios tarybos tikslą vidutiniu laikotarpiu palaikyti infliaciją artimą, bet mažesnę kaip 2 %.

INFLIACIJA PAGAL SVKI DIDĖJA DĖL ENERGIJOS IR MAISTO KAINŲ POKYČIŲ

Reikšmingai pakilusios žaliavų kainos buvo pagrindinis veiksnys, lėmęs euro zonos infliacijos pagal SVKI didėjimą 2010 m. Pramonės, maisto, ypač energijos žaliavų, kainos pakilo nuo labai žemo lygio, užfiksuoto 2009 m. (žr. 5 intarpą), o infliacija pagal SVKI didėjo nepaisant lėtėjančio darbo užmokesčio augimo ir vis dar mažo aktyvumo lygio daromo mažinančio poveikio. Mažas darbo sąnaudų spaudimo lygis padeda paaiškinti metinio paslaugų kainų didėjimo raidą – šis didėjimas toliau truputį lėtėjo 2010 m. pradžioje ir nuo tada buvo palyginti nedidelis (žr. 1 lentelę ir 24 pav.).

24 pav. Pagrindinių sudedamųjų dalių poveikis pagal SVKI apskaičiuotai infliacijai

(metinis poveikis, procentiniais punktais; mėnesiniai duomenys)

Šaltinis: Eurostatas.

Pastaba: dėl apvalinimo klaidų poveikiai nesudaro tikslaus bendrojo indekso.

ŽALIAVŲ KAINŲ DINAMIKA IR JŲ POVEIKIS INFLIACIJAI PAGAL SVKI

Pastaraisiais metais didelį nerimą kėlė dideli žaliavų kainų svyravimai. Nors tiek naftos, tiek ne naftos žaliavų kainos staiga sumažėjo dėl finansų krizės, nuo 2009 m. jos vėl pakilo (žr. A pav.). Kadangi žaliavų kainos yra svarbus veiksnys euro zonos infliacijos pagal SVKI dinamikai, šiame interpe analizuojami naujausi tarptautinių žaliavų kainų pokyčiai ir jų perspektyvos, įvertinant jų poveikį euro zonos infliacijai pagal SVKI tiek konceptualiai, tiek empiriškai.

Žaliavų kainų raida

Naftos kainos padidėjo nuo maždaug 45 JAV dol. už barelį (2008 m. pabaigoje) iki 97 JAV dol. už barelį (2011 m. sausio mėn.). Be to, per tą patį laikotarpį labai pakilo metalo ir maisto žaliavų kainos. Šie padidėjimai gali būti susiję su teigiamesniais lūkesčiais dėl pasaulio ekonomikos kilimo. OPEC šalių gamybos sumažinimas taip pat didino kainas visus 2010 m., o ryškų metalo ir maisto žaliavų kainų pakilimą, atrodo, lėmė didėjanti besiformuojančių ekonomikų šalių paklausa, pasiūlos trūkumas ir mažos atsargos. Finansinių srautų ir spekuliacijų žaliavų rinkoje vaidmuo buvo aktyviai svarstomas, tačiau faktinių jų poveikį empiriškai nustatyti yra sunku.

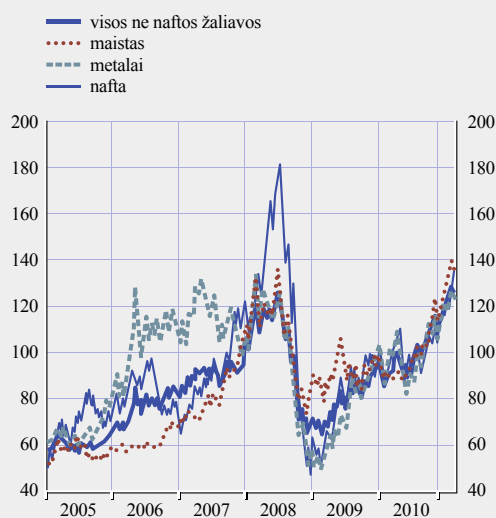
Vertinant žaliavų kainų vidutinio laikotarpio perspektyvas, atrodo, kad jos yra susijusios su tarptautine ekonominės veiklos perspektyva. Didėjant pasauliniam atsigavimui, pasiūlos ir paklausos pusiausvyra naftos rinkoje gali tapti įtempta ir ne naftos žaliavų kainoms gali būti daromas didinantis spaudimas. Nors būsimą žaliavų kainų raidą prognozuoti sunku, įvairūs išankstiniai rodikliai, tokie kaip ateities sandorių kainos ir investicinių bankų bei kitų profesionalių prognozuotojų lūkesčiai, sutartinai rodo, kad žaliavų kainos vidutiniu laikotarpiu kils.

Žaliavų kainų šoko perkėlimas: koncepcinis pagrindas

Žaliavų kainų šoko poveikį vartotojų kainoms galima išskaidyti į tiesioginį ir netiesioginį pirminį ir antrinį poveikius¹. Tiesioginiai pirminiai poveikiai rodo pagrindinių žaliavų kainų (pvz., maisto ir naftos) pokyčių poveikį vartotojų maisto ir energijos kainoms. Netiesioginiai pirminiai poveikiai rodo vartotojų kainų pokyčius, kurie atsiranda žaliavų kainoms darant poveikį gamintojų sąnaudoms (pvz., naftos kainos pakilimas, didinantis sąnaudų kainą ir prekių,

A pav. Žaliavų kainų pokyčiai

(indeksas: 2010 m. = 100)

Šaltiniai: Bloomberg ir HTEI.

Pastaba: paskutinis stebėjimas – 2011 m. vasario 24 d. (naftos žaliavos) ir 2011 m. vasario 18 d. (kitos žaliavos).

¹ Žr. straipsnį „Oil prices and the euro area economy“, *Monthly Bulletin*, ECB, November 2004 ir intarpą „Recent oil price developments and their impact on euro area prices“, *Monthly Bulletin*, ECB, July 2004.

kurių didelę dalį sudaro nafta, tokių kaip kai kurie cheminiai preparatai ir transporto paslaugos, kaina). Pirminiai poveikiai sukelia kainų lygio padidėjimą, bet ne ilgalaikį infliacinį poveikį.

Antriniai poveikiai rodo atlygio ir kainų nustatytojų reakciją į žaliavų kainų šoką. Ūkio subjektų pastangos kompensuoti realiąsias pajamas, kurios buvo prarastos dėl ankstesnių infliacijos šokų, gali paveikti infliacijos lūkesčius ir toliau daryti įtaką kainų ir atlygio nustatymo elgsenai. Taip laikinas infliacijos šokas gali tapti didesnis, o jo padarinių pašalinimas gali kainuoti daugiau. Tikimybė, kad žaliavų kainų šokas sukels antrinį poveikį, priklauso nuo kelių veiksnių, įskaitant ciklinę ekonomikos poziciją, prekių ir darbo rinkos lankstumą (ypač automatinio indeksavimo mechanizmus, kurie daro poveikį derėjimuisi dėl darbo užmokesčio ir kainų nustatymui), infliacijos lūkesčių reakciją ir, o tai yra būtina apie tai kalbant, centrinio banko patikimumą.

Naftos kainų šokas ir infliacija pagal SVKI

Naftos kainų svyravimai daro tiesioginį poveikį infliacijai pagal SVKI per SVKI energijos sudedamąją dalį. Paprastai naftos kainų šokas vartotojų energijos kainoms iki mokesčių perkeliamas tiesiogiai, visiškai, greitai ir simetriškai². Dėl fakto, kad energijos kainos vartotojų lygiu, ypač kuro transportui ir kuro būstui šildyti, taip pat priklauso nuo tokių veiksnių, kaip perdirbimo ir pardavimo maržos bei sąnaudos ir dideli akcizo mokesčiai, perkėlimo, lankstumas tampa žalios naftos kainų lygio funkcija (žr. lentelę). Esant 20 eurų už barelį, dėl 10 % pakilusių žalios naftos kainų SVKI energijos kainų pokytis sudarys apie 16 %, esant 60 eurų už barelį, – 33 %. Jei naftos kainos pakiltų iki 100 eurų už barelį, lankstumas padidėtų iki daugiau kaip 40 %, darant prielaidą apie pastovias perdirbimo maržas, paskirstymo maržas ir akcizo mokesčius.

Įvertinti energijos kainų pokyčių netiesioginį ir antrinį poveikį yra sudėtingiau, o rezultatams būdingas didesnis netikrumas. Pavyzdžiui, remiantis paprastu nestruktūriniu modeliu, bendri netiesioginiai ir antriniai poveikiai infliacijai pagal SVKI praėjus trejiems metams po to, kai naftos kainos pakilo 10 %, sudaro apie 0,2 proc. p.³ Tačiau sudėtingesni modeliai, kai lūkesčiai daro oficialų poveikį ir aiškiai parodyta realiosios ekonomikos reakcija bei jos grįžtamojo ryšio poveikis nominaliesiems kintamiesiems, po trejų metų rodo mažesnį poveikį (maždaug 0,1 proc. p.) tiek, kiek, pakitus energijos kainoms, energijos kainų

2 Žr. Meyler A. „The pass through of oil prices into euro area consumer liquid fuel prices in an environment of high and volatile oil prices“, *Energy Economics*, Vol. 31, No 6, November 2009, p. 867–881.

3 *Energy markets and the euro area macroeconomy*, Structural Issues Report, ECB, June 2010.

Žalios naftos kainų perkėlimas energijos kainų SVKI

(elastingumas)

Žalia nafta (eurais už barelį)	Svertinio vidurkio perkėlimas į energijos kainų SVKI (%) ¹⁾	Benzinas (2,6 %) ²⁾	Dyzelinis kuras (1,4 %) ²⁾	Šildymo kuras (0,7 %) ²⁾	Gamtinės dujos (1,8 %) ²⁾
20	16	15	19	39	24
40	26	26	32	56	39
60	33	35	41	66	49
80	38	41	48	72	56
100	42	47	54	76	61

Šaltinis: Eurosistemos ekspertų apskaičiavimai.

Pastaba: tikėtina, kad svertinis vidurkis truputį sumažina perkėlimo mastą dėl to, kad nėra aiškaus ir tvirto santykio su naftos kainomis, pagal jį laikoma, kad elektros ir kietojo kuro perkėlimas yra nulinis.

1) Remiantis 2009 m. pabaigos mokesčiais (PVM, akcizo ir kt.), taip pat vidutinėmis perdirbimo ir paskirstymo sąnaudomis bei maržomis nuo 1999 m. Laikoma, kad šildymo energijos SVKI kaita (svoris 0,6 %) atitinka gamtinių dujų kaitą.

2) Svoris visame SVKI.

nepastovumas suvokiamas kaip laikinas, ir infliacijos lūkesčiai tebėra labai stabilūs.

Pramonės žaliavų ir maisto žaliavų kainų pokyčių poveikis

Empiriniai faktai rodo, kad nuolat 10 % pakylančios pramonės žaliavų kainos (pvz., žemės ūkio žaliavų ir metalų) lemia SVKI didėjimą, mažesni kaip 0,1 proc. p. per trejus metus, o pirmais metais daro labai mažą poveikį. Pramonės žaliavos naudojamos daugelio į SVKI įtraukiamų prekių ir paslaugų gamyboje arba kaip tiesioginės sąnaudos (pvz., metalas automobilių gamybai, tekstilė drabužiams), arba kaip netiesioginės sąnaudos įrangai, kuri naudojama prekių ir paslaugų gamyboje. Ankstyvuose gamybos proceso etapuose pramonės žaliavos yra labai reikšmingos ir egzistuoja aiškus uždelstas ryšys tarp jų kainų pokyčių ir tarpinio vartojimo prekių pramonės gamintojų kainų euro zonoje (žr. B pav.). Tačiau, kalbant apie galutinio vartojimo prekes, pramonės žaliavų sąnaudų dalis tampa nedidelė, palyginti su kitomis sąnaudomis, tokiomis kaip darbo jėga ir energija, ir tai paaiškina palyginti nedidelį perkėlimą⁴.

Vertinama, kad nuolat 10 % pakylančios maisto žaliavų kainos prie bendrų SVKI maisto kainų prideda apie 0,5 proc. p. ir, turint omenyje, kad maisto kainos sudaro 19,2 % bendro SVKI krepšelio, – 0,1 proc. p. prie bendros infliacijos pagal SVKI per pirmus vienus metus po šoko. Šiame įvertyje atsižvelgiama į faktą, kad daugelio maisto prekių, kurios gaminamos tiesiogiai ES (tokių kaip grūdinės kultūros, kviečiai, kukurūzai, taip pat sviestas ir nugriebtas pienas), kainos tarptautinėse rinkose istoriškai yra šiek tiek mažesnės ir kur kas nepastovesnės negu tos, kurios vyrauja ES. Daugiausia šis skirtumas rodo Bendrosios žemės ūkio politikos vaidmenį švelninant pasaulinių šokų persidavimą ES vidaus kainoms, taikant kainų rėmimo mechanizmus, tokius kaip intervencinių kainų, importo tarifų ir kvotų⁵.

Apskritai žaliavų kainų šokų perkėlimas vartotojų kainoms yra sudėtinis ir daugelio veiksnių nulemtas, įskaitant šoko šaltinį (tai, ar jį sukėlė paklausa ar pasiūla), lūkesčius dėl jo laikino arba nuolatinio pobūdžio, taip pat struktūrinius ekonomikos aspektus, tokius kaip sektoriaus veiklos specializacija, atlygis ir kainas nustatančios institucijos. Nors pinigų politika mažai ką gali padaryti dėl žaliavų kainų šoko pirminių poveikių, antrinių poveikių reikia vengti. Šiuo atžvilgiu lankstesnis atlygio bei kainų nustatymo mechanizmas ir patikima pinigų politika yra labai svarbūs siekiant užtikrinti, kad dėl vienkartinųjų žaliavų kainų pokyčių nepadidėtų infliacija vidutiniu laikotarpiu.

B pav. Pramonės žaliavos ir tarpinio vartojimo prekių gamintojų kainos

(metiniai pokyčiai, procentais)

Šaltiniai: HTEI, Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.

1) Eilutė parodyta su 6 mėn. išankstiniu laikotarpiu.

4 Žr. Landau B. and Skudelny F. „Pass-through of external shocks along the pricing chain: A panel estimation approach for the euro area“, *Working Paper Series*, No 1104, ECB, November 2009.

5 Žr. Ferrucci G., Jiménez-Rodríguez R. and Onorante L. „Food price pass-through in the euro area: The role of asymmetries and non-linearities“, *ECB Working Paper Series*, No 1168, ECB, April 2010.

Dėl mažėjusių pasaulinių naftos kainų SVKI energijos sudedamoji dalis, kuri sudaro 9,6 % bendro SVKI, 2010 m. didėjo ir pasiekė 12 mėn. vidurkį (7,4 %) – tai buvo priešinga tendencija 2009 m. stebėtam 8,1 % mažėjimui. Šis poveikis buvo ryškiausias kalbant apie prekes, tiesiogiai susijusias su naftos kainomis, tokias kaip skystasis kuras ir asmeninė transporto įranga, degalai ir tepalai, o kalbant apie vartotojų dujų kainas, šis poveikis buvo uždelstas. Maisto, ypač neperdirbtų maisto produktų, kainos taip pat kilo (2010 m. vidutiniškai – 1,2 %, o 2009 m. – 0,2 %). Be kilusių pasaulinių maisto žaliavų kainų, didėjusios vartotojų maisto kainos rodė laikinai nepalankias vidaus oro sąlygas, kurios darė poveikį vaisių ir daržovių kainoms. Vis sparčiau kilusios perdirbto maisto, kuris apima tokias prekes kaip duona ir grūdų produktai, kainos 2010 m. paskutiniaisiais mėnesiais didėjo palyginti nedaug – 2010 m. 12 mėn. vidurkis (0,9 %) buvo net mažesnis už 2009 m. pasiektą 1,1 %.

Neįskaitant energijos ir maisto kainų, metinė infliacija pagal SVKI 2010 m. buvo mažesnė negu 2009 m. Ši vidutinės infliacijos pagal SVKI sumažėjimą lėmė vidaus veiksmų mažinantis poveikis paslaugų kainų kilimui kartu su palyginti stabilium vidutiniu metiniu pramonės prekių, neįskaitant energijos, kainų didėjimu. Ši metinių vidurkių raida slepia infliacijos pagal SVKI, neįskaitant energijos ir maisto, nuoseklų didėjimą, palyginti su labai mažu jos lygiu 2010 m. antrąjį ketvirtį. Tai galima paaiškinti didinančiu kainų spaudimu tiekimo grandinėje, kaip, pavyzdžiui, didėjančiu tarpinio vartojimo prekių kainų ir pajėgumų panaudojimo lygiu. Be to, dėl didesnių netiesioginių mokesčių ir sumažėjusios euro vertės pakilo pramonės prekių, neįskaitant energijos, metinės kainos – nuo mažo 0,1 % lygio (2010 m. pirmąjį ketvirtį) iki 0,7 % (gruodžio mėn.). Pramonės prekių, neįskaitant energijos, kainų didėjimą tam tikru mastu švelnino vangūs darbo sąnaudų pokyčiai. Priešingai pramonės prekių, neįskaitant energijos, kainų didėjimui, užfiksuotam 2010 m., stebėto metinio paslaugų kainų didėjimo pokyčiai visus metus buvo labai nedideli, kainos, metų pradžioje pradėjusios kilti

lėčiau, ir toliau truputį mažėjo. Dėl to metinis paslaugų kainų didėjimas visus 2010 m. toliau mažėjo ir sudarė 1,4 % (2009 m. – 2,0 %). Šis lėtesnis paslaugų kainų pokyčių tempas buvo palyginti plataus masto ir rodė mažesnę sąnaudų spaudimą bei didesnę konkurenciją dėl klientų esant palyginti mažai paklausai. Viena išimtis – ryšių paslaugos, kur mažėjančių kainų įprastai neigiamas poveikis tapo palyginti mažiau pastebimas.

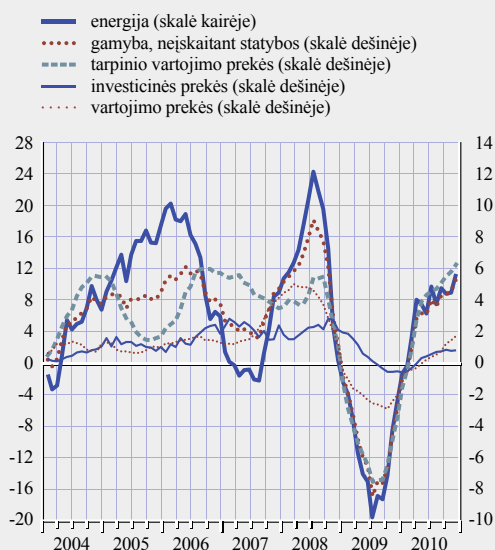
GAMINTOJŲ KAINOS 2010 M. KILO

Didinantis tiekimo grandinės kainų spaudimas 2010 m. kilo daugiausia dėl pasaulyje padidėjusios žaliavų paklausos. Dėl to padidėjo gamintojų kainos įvairiuose gamybos etapuose ir ši padidėjimą stiprino bazės efektai dėl vangios veiklos ir didesnės konkurencijos 2009 m.

2010 m. pramonės gamintojų, neįskaitant statybos, prekių kainų metinis didėjimas euro zonoje buvo 2,9 % (2009 m. – 5,1 %). Pagrindinis veiksnys, lėmęs šiuos kainų pokyčius, buvo naftos kainos, dėl kurių 2010 m. energijos gamintojų kainų metinis pokyčio tempas padidėjo iki 6,4 % (2009 m. sumažėjo 11,8 %).

25 pav. Gamintojų kainų išskaidymas

(metiniai pokyčiai, procentais; mėnesiniai duomenys)

Šaltinis: Eurostatas.

Neįskaitant statybos ir energijos, pramonės gamintojų kainų metinis didėjimo tempas taip pat spartėjo, tik gerokai lėčiau (2010 m. sudarė 1,6 %, o 2009 m. sumažėjo 2,9 %). Tarpinio vartojimo prekių šis pokytis buvo ypač didelis, o vartojimo ir investicinių prekių – ne toks ryškus (žr. 25 pav.).

DARBO ŠAŅAUDŲ RAIDA BUVO LĒTA

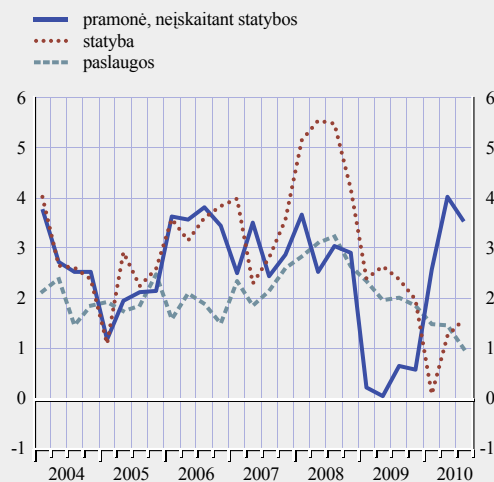
Duomenys apie darbo šaŅaudų rodiklius euro zonoje rodo, kad jie 2010 m. mažėjo, ir yra požymių, jog darbo ųmokesčio dinamika pasiekė žemiausią lygį ir nustojo lėtėti. Nors tiek sutarto, tiek valandinio darbo ųmokesčio metinis didėjimo tempas labai sumažėjo, atlygis vienam darbuotojui 2010 m. mažai didėjo, panašiai kaip ir ankstesniais metais.

Sutartas darbo ųmokestis 2010 m. reikšmingai mažėjo ir metinis jo didėjimo tempas 2010 m. trečiąjį ketvirtį buvo 1,6 % (2009 m. – 2,6 %). Šis rodiklis rodo pagrindinę darbo ųmokesčio, iš anksto nustatyto kolektyvinėje sutartyje, sudedamąją dalį. Jo mažėjimas susijęs su sutartinių susitarimų ųzdelsta reakcija į prastėjančias darbo rinkos sąlygas, dėl kurių sumažėjo darbuotojų derėjimosi galia (žr. 2 lentelę).

2010 m. trečiąjį ketvirtį atlygio vienam darbuotojui metinis didėjimo tempas buvo 1,5 %, t. y. nesikeitė nuo 2009 m. Trijose veiklos srityse atlygis vienam darbuotojui didėjo, tai – pramonė, neįskaitant statybos, rinkos paslaugos, susijusios su prekyba bei transportu, ir su finansais bei verslo veikla susijusios paslaugos.

26 pav. Atlygis vienam darbuotojui pagal sektorius

(metiniai pokyčiai, procentais; ketvirtiniai duomenys)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.

Kituose sektoriuose atlygio vienam darbuotojui metinis didėjimo tempas lėtėjo (žr. 26 pav.).

Kaip ir sutarto darbo ųmokesčio, vienetinių darbo šaŅaudų metinis didėjimo tempas reikšmingai lėtėjo, ir tai yra priešinga tendencija, stebėtai 2009 m., kai valandinio darbo ųmokesčio didėjimas buvo pervertintas. Lėčiau didėjantis valandinis darbo ųmokestis iš dalies tiesiog gali rodyti didesnę dirbtų valandų skaičių, nes dėl didesnio dirbtų valandų skaičiaus darbuotojams reikia mokėti didesnę atlygį taikant įvairias schemas (tokias kaip lanksti laiko apskaita ir vyriausybės remiamos trumpalaikio darbo schemas). Lėtesnį valandinių

2 lentelė Darbo šaŅaudų rodikliai

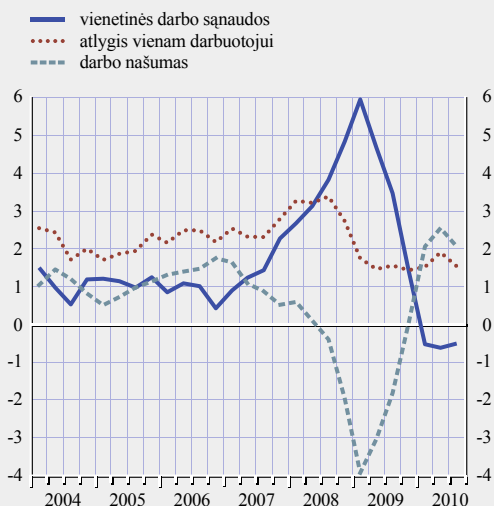
(metiniai pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip)

	2008	2009	2010	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.
Sutartas darbo ųmokestis	3,3	2,6	1,7	2,1	1,8	1,9	1,5	1,6
Bendros valandinės darbo šaŅaudos	3,4	2,9	.	2,0	1,9	1,6	0,8	.
Atlygis vienam darbuotojui	3,2	1,5	.	1,4	1,5	1,9	1,5	.
<i>Palyginimui</i>								
Darbo našumas	-0,3	-2,3	.	0,0	2,1	2,5	2,1	.
Vienetinės darbo šaŅaudos	3,5	3,9	.	1,4	-0,5	-0,6	-0,5	.

Šaltiniai: Eurostatas, nacionaliniai duomenys ir ECB apskaičiavimai.

27 pav. Euro zonos darbo sąnaudos

(metiniai pokyčiai, procentais; ketvirtiniai duomenys)

Šaltinis: Eurostatas.

darbo sąnaudų metinio didėjimo tempą 2010 m. lėmė pramonės veikla. 2009 m. šiame sektoriuje valandinis darbo užmokestis didėjo daugiausia, jame dažniausiai buvo taikomos lanksčios laiko apskaitos priemonės.

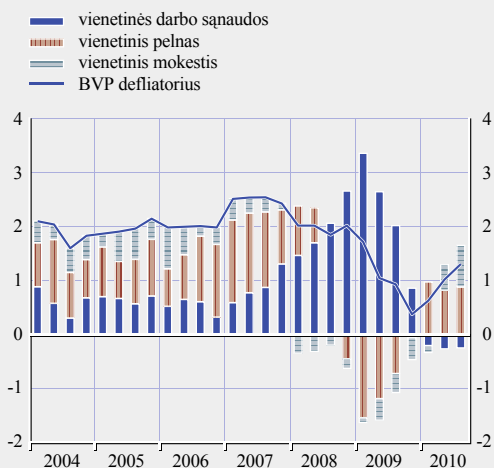
Vieno darbuotojo darbo našumas euro zonoje kilo sparčiau negu atlygis vienam darbuotojui, tai rodė, kad vienetinės darbo sąnaudos sumažėjo, o pelno maržos padidėjo. 2010 m. pirmus tris ketvirčius metinis darbo našumas vienam darbuotojui pa kilo iki 2,2 % (2009 m. sumažėjo 2,3 %). Atsižvelgiant į atlygio vienam darbuotojui pokyčius, vienetinės darbo sąnaudos iki 2010 m. trečiojo ketvirčio sumažėjo 0,5 % (2009 m. padidėjo 3,9 %) (žr. 27 pav.). Sumažėjus vienetinėms darbo sąnaudoms, atitinkamai atsigavo veiklos maržos, sustiprėjo kainų nustatymo galia, tai patvirtino nuosekliai spartėjantis BVP defliatoriaus metinio didėjimo tempas. Pastarasis padidėjimas rodė vienetinio mokesčio sudedamosios dalies teigiamą įtaką nuo 2010 m. antrojo ketvirčio (žr. 28 pav.).

PAKILŲ GYVENAMOSIOS PASKIRTIES TURTO KAINOS

Euro zonos gyvenamosios paskirties turto kainos, neįtraukiamos apskaičiuojant SVKI, iki 2010 m. trečiojo ketvirčio pakilo 2,4 % (2009 m. sumažėjo 2,9 %) (žr. 29 pav.). Tačiau nuo 2010 m. pradžios fiksuojamas bendras padidėjimas slepia euro zonos šalių ir regionų skirtingą raidą, kai kuriuose iš jų būsto kainos 2010 m. toliau mažėjo.

28 pav. BVP defliatoriaus išskaidymas

(metiniai pokyčiai, procentais; procentiniais punktais)

Šaltinis: Eurostatas.

29 pav. Gyvenamosios paskirties turto kainų raida euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais; metiniai duomenys)

Šaltinis: ECB apskaičiavimai, pagrįsti nesuderintais nacionaliniais duomenimis.
Pastaba: 2010 m. duomenys – iki trečiojo ketvirčio.

INFLIACIJOS LŪKESČIŲ POKYČIAI

Profesionalių prognozuotojų pateikta informacija rodo, kad apklausomis pagrįsti ilgalaikiai infliacijos lūkesčiai (po 5 m.) tebėra artimi 2,0 %, taip teigiama *Consensus Economics*, *Euro Zone Barometer* ir ECB profesionalių prognozuotojų apklausoje. Remiantis pastarąja, vidutiniai ECB prognozuotojų pateikti 2015 m. infliacijos įverčiai 2010 m. tebebuvo tarp siaurų 1,9–2 % ribų. Rinka pagrįsti rodikliai, kaip rodo numatomą infliaciją kompensuojančios normos, apskaičiuotos iš su infliacija susietų obligacijų, ir palyginamosios normos, gautos iš su infliacija susietų apsikeitimo sandorių, taip pat rodė stabilius infliacijos lūkesčius.

2.4 PRODUKCIJOS, PAKLAUSOS IR DARBO RINKOS POKYČIAI

EURO ZONOS BVP 2010 M. ATSIGAVO

Po 2009 m. užfiksuoto didelio (4,1%) sumažėjimo iki 2010 m. trečiojo ketvirčio euro zonos realusis BVP padidėjo 1,9% (žr. 3 lentelę). 2010 m. aktyvumą skatino keli veiksniai. Pirmia, euro zonos eksportą skatino atsigaunantys pasaulinis aktyvumas ir paklausa. Antra, teigiamą poveikį darė atsargos, įmonėms lėtinant atsargų mažinimo tempą, ypač pirmąjį pusmetį. Trečia, truputį atsigavo vidaus paklausa, neįskaitant atsargų, toliau didėjo valdžios vartojimas, privatus vartojimas, ir investicijos per metus daugiau nemažėjo,

3 lentelė Realiojo BVP augimo sudedamosios dalys

(pokyčiai, procentais, jei nenurodyta kitaip; dėl sezoniškumo pakoreguota)

	Metinis tempas ¹⁾								Ketvirtinis tempas ²⁾				
	2008	2009	2010	2009	2010	2010	2010	2010	2009	2010	2010	2010	2010
				IV	I	II	III	IV	IV	I	II	III	IV
Realusis bendrasis vidaus produktas	0,4	-4,1	.	-2,0	0,8	2,0	1,9	2,0	0,2	0,4	1,0	0,3	0,3
<i>iš jo:</i>													
Vidaus paklausa ³⁾	0,4	-3,4	.	-2,8	0,4	2,1	1,9	.	-0,1	0,9	0,9	0,2	.
Privatus vartojimas	0,4	-1,1	.	-0,4	0,4	0,6	1,0	.	0,3	0,3	0,2	0,1	.
Valdžios sektoriaus vartojimas	2,4	2,4	.	1,7	1,1	0,6	0,4	.	-0,1	0,1	0,1	0,4	.
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas	-0,8	-11,4	.	-9,6	-5,0	-0,8	0,2	.	-1,2	-0,4	2,0	-0,3	.
Atsargų pasikeitimas ^{3),4)}	-0,2	-0,8	.	-0,8	1,0	1,7	1,2	.	0,0	0,7	0,4	0,1	.
Grynasis eksportas ³⁾	0,1	-0,7	.	0,7	0,3	-0,1	0,0	.	0,3	-0,5	0,1	0,2	.
Eksportas ⁵⁾	1,0	-13,2	.	-5,3	5,7	11,7	11,3	.	2,0	2,6	4,4	1,9	.
Importas ⁵⁾	0,8	-11,9	.	-7,1	4,8	12,4	11,7	.	1,2	4,2	4,3	1,5	.
Realioji bendroji pridėtinė vertė													
<i>iš jo:</i>													
Pramonė (neįskaitant statybos)	-2,2	-13,3	.	-6,8	3,6	6,8	5,2	.	0,6	2,0	2,0	0,4	.
Statyba	-1,2	-5,9	.	-5,8	-6,6	-4,2	-3,1	.	-1,7	-1,6	0,8	-0,7	.
Tik su rinka susijusios paslaugos ⁶⁾	1,5	-3,1	.	-1,9	0,7	1,4	1,7	.	0,1	0,5	0,7	0,4	.

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: pateikiami skaičiai yra sezoniškai ir iš dalies dėl darbo dienų pakoreguoti, kadangi ne visos euro zonos šalys pateikia duomenis apie ketvirtinės nacionalinės sąskaitos eilutę, pakoreguotą dėl darbo dienų skaičiaus.

1) Pokytis procentais, palyginti su atitinkamu ankstesnių metų laikotarpiu.

2) Pokytis procentais, palyginti su ankstesniu ketvirčiu.

3) Įtaka realiojo BVP augimui; procentiniais punktais.

4) Įskaitant vertybių įsigijimą atėmus netekimą.

5) Importo ir eksporto duomenys apima prekes ir paslaugas, taip pat įtraukiama prekyba tarp euro zonos šalių. Kadangi šie prekybos tarp euro zonos šalių duomenys nepašalinami iš eksporto ir importo statistikos nacionalinėse sąskaitose, šie duomenys nėra visiškai suderinami su mokėjimų balanso duomenimis.

6) Įskaitant prekybą ir remontą, viešbučius ir restoranus, transportą ir ryšius, finansinį tarpininkavimą, nekilnojamąjį turtą, nuomą ir verslo veiklą.

kaip kad buvo 2009 m., bet 2010 m. trečiąjį ketvirtį šiek tiek didėjo. Didėjantys privatus vartojimas ir investicijos iš dalies rodė, kad auga pasitikėjimas, palyginti su ankstesniu labai mažu jo lygiu. Be to, euro zonos ekonomikos aktyvumo atsigavimą palaikė skatinamoji pinigų politika ir priemonės, taikytos finansų sistemos funkcionavimui atkurti.

BVP DIDĖJIMĄ DAUGIAUSIA SKATINO EKSPORTO IR ATSARGŲ POKYČIAI

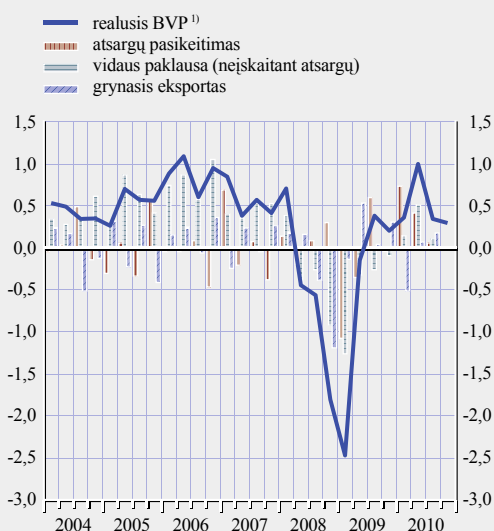
Ekonominę plėtrą 2010 m. daugiausia skatino eksporto ir atsargų pokyčiai, tuo metu valdžios sektoriaus vartojimas toliau didėjo. Privatus vartojimas ir investicijos nustojo mažėti, kaip kad buvo 2009 m., o 2010 m. trečiąjį ketvirtį buvo stebimas nedidelis jų augimas. Teigiamas atsargų poveikis labiausiai buvo juntamas pirmąjį pusmetį įmonėms nusprendus atsargas mažinti lėčiau negu 2009 m. Euro zonos eksportui teigiamą įtaką darė dėl besibaigiančios finansų krizės pagerėjusi išorės aplinka. Tai rodo tiek besivystančių, tiek besiformuojančių ekonomikų šalių spartesnis augimas. Dėl

padidėjusios užsienio paklausos ypač sparčiai 2010 m. augo eksportas, nors apskritai dėl to grynasis eksportas nedarė teigiamos įtakos, nes didėjo importas, kurio augimo tempas buvo truputį spartesnis. Privataus vartojimo ir investicijų augimas vėl tapo teigiamas, tačiau galutinai neatsigavo nuo pastarojo precedento neturinio finansinio nuosmukio poveikio ir ekonomikos recesijos (žr. 30 pav.).

Privataus vartojimo didėjimas buvo teigiamas ir 2010 m. trečiąjį ketvirtį sudarė 1,0 % (2009 m. jis sumažėjo 1,1 %). Ši atsigavimą skatino didėjančios realiosios disponuojamosios pajamos ir sumažėjęs taupymas atsargumo tikslais. Tai lėmė darbo rinkos nuoseklus stabilizavimasis sumažėjus netikrumui. Dėl pagerėjusių turto rinkų turto efektai gali būti kitas skatinamasis veiksnys (žr. 6 intarpą). 2010 m. privatus vartojimas didėjo kartu su augančiu vartotojų pasitikėjimu (žr. 31 pav.). Realiosios disponuojamosios pajamos skatino privataus vartojimo didėjimą, o vis dar prastos darbo rinkos sąlygos buvo pagrindinis veiksnys,

30 pav. Realiojo BVP ketvirtinio augimo kaitos veiksniai

(ketvirtiniai kaitos veiksniai, procentiniais punktais; dėl sezoninio pakoreguota)

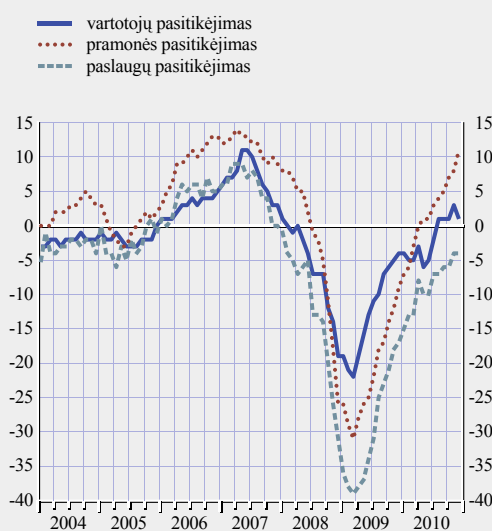

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.

1) Pokytis procentais, palyginti su ankstesniu ketvirčiu.

31 pav. Pasitikėjimo rodikliai

(balansas, procentais; dėl sezoninio pakoreguota)

Šaltinis: Europos Komisijos verslo ir vartotojų apklausos.

Pastaba: duomenys apskaičiuoti kaip nuokrypis nuo vidurkio: nuo 1985 m. sausio mėn. – vartotojų ir pramonės pasitikėjimo, o nuo 1995 m. balandžio mėn. – paslaugų pasitikėjimo.

ribojantis namų ūkių išlaidų atsigavimą. Privatų vartojimą ypač mažino toliau mažėjanti namų ūkių paklausa lengviesiems automobiliams. Tačiau šis mažėjimas slėpė reikšmingus šalių

skirtumus, kurie iš dalies galėjo kilti dėl nevienodai naikinamų fiskalinių paskatų paketų, ypač lengvųjų automobilių atidavimo į metalo laužą schemų.

6 intarpas

EURO ZONOS NAMŲ ŪKIŲ TAUPYMO ELGSENA

Per nuosmukį 2008–2009 m. euro zonos namų ūkių taupymo norma labai padidėjo. Pagal keturių ketvirčių slenkamąją sumą 2009 m. ketvirtąjį ketvirtį taupymo norma pasiekė aukščiausią lygį – 15,2 % ir buvo 1,4 proc. p. didesnė, palyginti su nuosmukio pradžia 2008 m. pirmąjį ketvirtį. Vėliau 2010 m. taupymo norma sumažėjo ir trečiąjį ketvirtį buvo 14,2 % (žr. A pav.). Šiame interpe apžvelgiami veiksniai, turėję įtakos taupymo elgsenai euro zonoje nuosmukio ir dabartinio atsigavimo laikotarpiu, be to, aptariama tikėtina būsima taupymo raida.

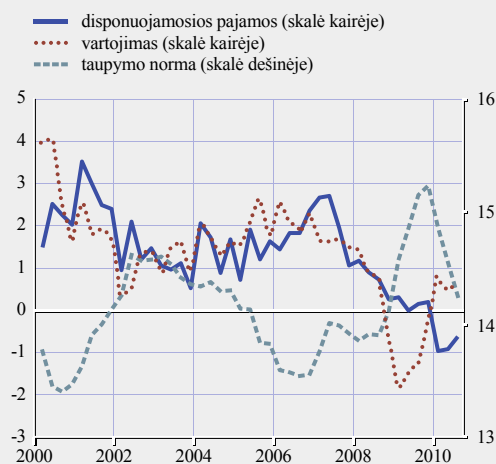
Teoriniai namų ūkių elgsenos motyvai

Teorijoje yra daug motyvų dėl namų ūkių vartojimo ir taupymo sprendimų, kuriuos gali būti sunku išnarplioti. Pagrindinis principas yra tas, kad žmonės savo vartojimą grindžia realiomis pajamomis, kurias jie tikisi gauti per visą savo gyvenimą. Taigi namų ūkių taupymas yra priemonė vartojimo išlaidomis suvienodinti kintant pajamoms: tiek ilguoju laikotarpiu (pvz., kai taupoma pensiniam amžiui), tiek trumpesniais laikotarpiais (tuo atveju, kai pajamos laikinai svyruoja).

Tačiau pajamų svyravimai gali būti ne vienintelis veiksnys, lemiantis taupymo normos pokyčius. Kai kuriems namų ūkiams įtakos turi jų finansinio ir nefinansinio turto pokyčiai, nes padidėjusi grynoji jų turto vertė yra svarbus papildomas dabartinės ir būsimos perkamosios galios šaltinis. Jiems taip pat poveikį gali daryti netikrumo dėl pajamų (pvz., dėl užimtumo perspektyvų) ateityje lygis. Dėl to namų ūkiai gali pradėti kaupti didesnes grynųjų pinigų atsargas, kurias panaudotų tuo atveju, jei pajamos netikėtai sumažėtų, – ši tendencija žinoma kaip „taupymas atsargumo tikslais“. Be to, namų ūkių sprendimams dėl taupymo dažniausiai turi įtakos ir kitų rinkos dalyvių sprendimai bei veiksmai. Pavyzdžiui, svarbus veiksnys gali būti valdžios finansų pokyčiai: dėl padidėjusios valdžios sektoriaus skolos namų ūkiai gali pradėti elgtis „rikardiškai“, t. y. didinti savo taupymo lygį, bent jau tam tikru mastu, tikėdamiesi būsimų mokestinių prievolių.

A pav. Namų ūkių pajamos, vartojimas ir taupymas

(augimas, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu; disponuojamosios pajamos, procentais)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB.

Pastaba: taupymo norma skaičiuojama pagal keturių ketvirčių slenkamąjį vidurkį.

Pastarojo meto namų ūkių taupymo raida euro zonoje

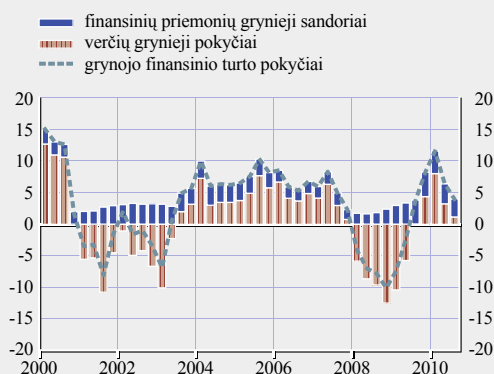
Nėra paprasta paaiškinti taupymo normos padidėjimą nuosmukio laikotarpiu, kai, mažėjant pajamoms, palaikomas vartojimo išlaidų lygis. Vienas iš svarbiausių veiksnių, kuris galėjo turėti įtakos namų ūkių sprendimams dėl taupymo nuosmukio laikotarpiu, – tai netikrumas dėl pajamų ateityje perspektyvų finansų krizės ir ekonominio aktyvumo sumažėjimo sąlygomis. Nuosmukio laikotarpiu užimtumas reikšmingai sumažėjo, o nedarbas euro zonoje padidėjo. Todėl turimo darbo saugumas namų ūkiams buvo ypač aktualus, ir tai paskatino juos sumažinti savo išlaidas bei padidinti taupymą atsargumo tikslais. Tačiau nuosmukiui pasibaigus, Europos Komisijos vartotojų pasitikėjimo rodiklis rodė, kad namų ūkiai pradėjo optimistiškiau vertinti ekonominę situaciją, o ypač nedarbo raidą euro zonoje. Tai gali būti viena iš priežasčių, lėmusių, kad namų ūkių taupymo norma 2010 m. sumažėjo.

Be to, gali būti, kad namų ūkių elgsenai pastarąjį ciklą poveikį darė pakitę lūkesčiai dėl pajamų ateityje. Namų ūkiai gali pradėti tikėtis, kad dėl būsto rinkos korekcijų daugelyje euro zonos šalių namų ūkių turto vertė negražinamai sumažėjo. Be to, dėl 2008 m. ir 2009 m. pradžioje kritusių akcijų kainų akcijų rinkose namų ūkių finansinis turtas reikšmingai sumažėjo. Šie abu veiksniai paskatino namų ūkius daugiau taupyti. Nuo tada finansų rinkose buvo stebimas pagyvėjimas, ir naujausia paskelbta informacija rodo, kad būsto kainos euro zonoje apskritai jau pasiekė žemiausią lygį ir nebeturėtų mažėti. Šie du veiksniai prisidėjo prie euro zonos namų ūkių grynojo turto didėjimo (palyginti su ankstesnių metų tuo pačiu laikotarpiu) (žr. B pav.) nuo 2009 m. paskutinio ketvirčio ir iš dalies gali paaiškinti 2010 m. stebėtą mažėjusį taupymą. Tačiau nerimą vis dar gali kelti balansų būklė kai kuriuose euro zonos regionuose, ypač tuose, kur turto kainos ir skolos lygiai reikšmingai augo jau kelerius metus prieš finansų krizę, o tai gali paskatinti kai kuriuos namų ūkius ir toliau palaikyti palyginti aukštą taupymo lygį.

Kitas netikrumo šaltinis yra nuo finansų krizės pradžios labai išaugęs valdžios sektoriaus deficitas. Savaiminių stabilizavimo priemonių taikymas nuosmukio laikotarpiu padėjo apsaugoti namų ūkių pajamas, pavyzdžiui, sumažinus mokesčius ir padidinus pervedimus. Kai kurios savarankiškos vyriausybės priemonės, pavyzdžiui, daugelyje euro zonos šalių taikytos subsidijos lengvųjų automobilių pirkimui irgi paskatino vartojimą nuosmukio laikotarpiu. Tačiau bendras poveikis namų ūkių taupymo normai priklausė nuo to, kaip namų ūkiai vertino valdžios sektoriaus skolos finansavimo poveikį ilgesniu laikotarpiu. Reikšmingai padidėję valdžios sektoriaus skolos lygiai, taip pat prognozės, kad deficitai ir toliau bus dideli, ilgą laiką galėjo sustiprinti namų ūkių nerimą dėl fiskalinės perspektyvos. Būsima fiskalinė konsolidacija, nesvarbu, ar ji bus vykdoma didinant mokesčius, ar mažinant valdžios sektoriaus išlaidas, turi įtakos namų ūkių pajamoms kelerius ateinančius metus, o tai savo ruožtu gali skatinti juos iš anksto kaupti santaupas. Toks nerimas galėjo būti ypač pastebimas, kai padidėjo netikrumas dėl vyriausybės skolos finansų

B pav. Namų ūkių grynas finansinis turtas

(augimas, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu; augimo, palyginti su tuo pačiu praėjusių metų laikotarpiu, kaitos veiksniai)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB.

rinkose 2010 m. pradžioje ir vėliau tais pačiais metais, ir tai tikriausiai padidino taupymo lygį daugiau negu jis būtų buvęs kitomis aplinkybėmis.

Euro zonos namų ūkių taupymo perspektyvos

2010 m. namų ūkiams pradėjus taupyti mažiau, manoma, kad ir ateityje euro zonos namų ūkių taupymo norma tebemažės, kadangi namų ūkiai bus paskatinti mažinti taupymą atsargumo tikslais, toliau fiksuojant ekonomikos atsigavimą ir gerėjant darbo rinkai.

Visgi netikrumas dėl namų ūkių taupymo veikslių tebėra didelis. Pildantis mažiau tikėtinam scenarijui, spartesnis negu prognozuotas atsigavimas gali sustiprinti pasitikėjimą ir paskatinti namų ūkius padidinti savo vartojimą ir sumažinti savo taupymo apimtį. Tačiau taip pat gali būti, kad namų ūkių taupymo lygis nuolat bus didesnis negu prieš nuosmukį, jeigu, pavyzdžiui, nepaisant pastaruosius trejus metus trukusio koregavimo, krizė sukėlė namų ūkiams daugiau rūpesčių negu anksčiau dėl pajamų perspektyvų arba privertė juos pertvarkyti balansus ir sumažinti skolas. Be to, susprogos kainų burbulams kai kuriose turto rinkose, dabar namų ūkių turto pokyčių ateityje įvertinimas gali būti mažiau optimistinis. Galiausiai santaupos ir toliau gali būti didelės, jei namų ūkiai bus susirūpinę dėl jų būsimos mokesčių naštos, kurią gali lemti išaugusi valdžios sektoriaus skola ir didelis valdžios sektoriaus deficitas. Toks susirūpinimas parodo, kaip yra svarbu, kad euro zonos šalių vyriausybės parengtų patikimas fiskalinės konsolidacijos strategijas, siekdamas pakoreguoti nuosmukio metu kilusį fiskalinį nesubalansuotumą.

Didėjantis valdžios sektoriaus vartojimas toliau skatino ekonominę veiklą, nors 2010 m. jis augo ne taip sparčiai kaip 2009 m. Sulėtėjęs valdžios sektoriaus vartojimas rodė konsolidacijos pastangas, kuriomis buvo siekiama apriboti valdžios sektoriaus biudžeto balansų prastėjimą.

Bendrų investicijų į pagrindinį kapitalą metinis didėjimas augo ir 2010 m. trečiąjį ketvirtį buvo teigiamas. Atsiradus geresnėms verslo perspektyvoms, daugėjant užsakymų, o prieigai prie finansavimo tapus paprastesnei, įmonės grįžo prie plėtros planų. Nepaisant to, investicijų atsigavimo tempas buvo gana lėtas. Statybos investicijos augo palyginti lėtai ir rodė korekcijas daugelio euro zonos šalių būsto rinkose po 2009 m. nuosmukio labai kritusių būsto kainų. Ne statybos investicijos ir toliau buvo nedidelės, nes šią sudedamąją dalį varžė nuolatinis balansų pertvarkymas ir lėtai didėjantis pajėgumų panaudojimas.

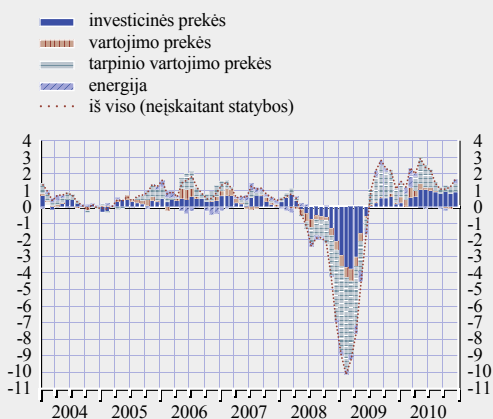
Atsargos turėjo didelę reikšmę aiškinant paspartėjusį realiojo BVP didėjimą 2010 m. pirmąjį pusmetį. Jos prisidėjo prie BVP ketvirtinio didėjimo 2010 m. pirmąjį ir antrąjį

ketvirčiais – atitinkamai 0,7 ir 0,4 proc. p. 2010 m. pirmąjį pusmetį stebėtą aktyvumą lėmė įmonių sprendimai atsargas mažinti lėčiau negu 2009 m., todėl tiekimo grandinėje pristatymai buvo spartesni. Nacionalinių sąskaitų duomenys rodo, kad trečiąjį ketvirtį atsargos didėjo daug lėčiau, o šios visuminės paklausos sudedamosios dalies poveikis ketvirtiniam realiojo BVP augimui sudarė 0,1 proc. p.

Euro zonos prekių ir paslaugų eksportas reikšmingai padidėjo (iki 2010 m. trečiojo ketvirčio – 11,3 %) ir kompensavo didelę dalį 2009 m. patirto nuostolio. Šį padidėjimą skatino prekyba tiek euro zonoje, tiek už jos ribų ir nulėmė labai atsigavęs pasaulinis aktyvumas, nes mažėjo finansų krizės keliami įtampa. Atsižvelgiant į tai, kad labai greitai augo ir importas, per 2010 m. pirmus tris ketvirčius grynojo eksporto bendras poveikis ketvirtiniam BVP didėjimui buvo truputį neigiamas, tik nedidelis teigiamas poveikis buvo užregistruotas antrąjį ir trečiąjį ketvirčiais. Galima sakyti, didėjo visų pagrindinių gaminių kategorijų importas ir eksportas. Procentinis tarpinių sąnaudų didėjimas buvo ypač didelis.

32 pav. Pramonės produkcijos augimas ir kaitos veiksniai

(augimo tempas ir kaitos veiksniai, procentiniais punktais; mėnesiniai duomenys; dėl sezoninio pakoreguota)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.

Pastaba: pateikiami duomenys apskaičiuojami kaip 3 mėn. slenkamieji vidurkiai pagal atitinkamą vidurkį prieš tris mėnesius.

apklausų duomenimis, pajėgumų panaudojimas apdirbamosios pramonės sektoriuje apskritai pagerėjo ir 2010 m. sudarė 76,8 %.

Dėl sulėtėjusio atsargų mažinimo pristatymo tiekimo grandinėje ypač padidėjo tarpinio vartojimo prekių gamyba. Dėl didelės išorės paklausos ir mažesniu mastu gerėjančių vidaus ekonomikos perspektyvų investicinių prekių gamyba taip pat labai padidėjo (žr. 32 pav.). Statybos apimtys toliau mažėjo dėl būsto rinkos korekcijų daugelyje euro zonos šalių. Apskritai nepalankūs pokyčiai gyvenamosios paskirties būsto sektoriuje buvo pastebimesni už vyriausybių įgyvendinamų infrastruktūros projektų poveikį.

DARBO RINKOS SĄLYGOS PAGALIAU STABILIZAVOSI

Po didelio 2009 m. pablogėjimo, 2010 m. pasibaigus užimtumo mažėjimui ir nedarbo didėjimui, euro zonos darbo rinkos sąlygos pradėjo stabilizuotis.

PRAMONĖS GAMYBA ATSIGAVO

Kalbant apie sektorius, gamybos augimą daugiausia skatino pramonės veikla, pridėtinė vertė pramonėje (neįskaitant statybos) iki 2010 m. trečiojo ketvirčio pakilus 5,2 %, su rinka susijusių paslaugų pridėtinė vertė padidėjo 1,7 %, o statybos pridėtinė vertė per tą patį laikotarpį sumažėjo 3,1 %. Remiantis

Užimtumas euro zonoje (apskaičiuojamas pagal darbuotojų skaičiaus padidėjimą) per 2010 m. pirmus tris ketvirčius apskritai nekito, bet buvo reikšmingai padidėjęs, palyginti su 1,8 % sumažėjimu 2009 m. (žr. 4 lentelę). 2009 m. nuosmukio metu daug įmonių buvo labiau linkusios kaupti darbo jėgą, o ne patirti išlaidų

4 lentelė Darbo rinkos raida

(pokyčiai, palyginti su ankstesniu laikotarpiu, procentais; procentais)

	2008	2009	2010	2009 IV ketv.	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.
Darbo jėga	0,8	0,2	.	0,0	0,1	0,2	0,0	.
Užimtumas	0,8	-1,8	.	-0,2	0,0	0,1	0,0	.
Žemės ūkis ¹⁾	-1,7	-2,2	.	0,6	0,0	-1,1	-0,2	.
Pramonė ²⁾	-0,7	-5,7	.	-1,0	-0,8	-0,3	-0,6	.
– neįskaitant statybos	-0,0	-5,3	.	-1,2	-0,8	-0,3	-0,4	.
– statyba	-2,1	-6,6	.	-0,5	-1,0	-0,2	-1,1	.
Paslaugos ³⁾	1,4	-0,5	.	0,0	0,3	0,3	0,2	.
Nedarbo lygis⁴⁾								
Iš viso	7,5	9,4	10,0	9,9	9,9	10,0	10,0	10,0
Jaunesni kaip 25 m.	15,5	19,5	20,3	20,1	20,2	20,2	20,1	20,4
25 m. ir vyresni	6,6	8,3	8,8	8,7	8,8	8,8	8,9	8,9

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB apskaičiavimai.

1) Įskaitant žuvininkystę, medžioklę ir miškininkystę.

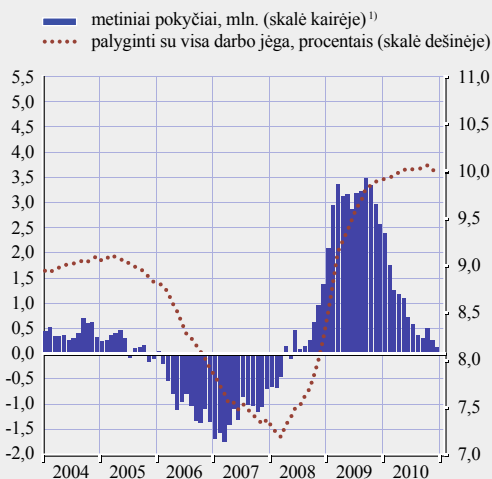
2) Įskaitant apdirbamąją pramonę, statybą, kasybą ir karjerų eksploatavimą, elektros, dujų ir vandens tiekimą.

3) Neįskaitant kitose šalyse esančių įstaigų ir organizacijų.

4) Pagal TDO rekomendacijas darbo jėgos dalis, procentais.

33 pav. Nedarbas

(mėnesiniai duomenys; dėl sezoninio pakoreguota)

Šaltinis: Eurostatas.

1) Metiniai pokyčiai pagal sezoninį nepakoreguoti.

(žmogiškojo kapitalo praradimo arba išeitinių išmokų prasme), susijusių su darbuotojų atleidimu. Kadangi didelę užimtumo koregavimo dalį 2009 m. sudarė vieno darbuotojo dirbtų valandų skaičiaus sumažinimas, nustatyta, kad 2010 m. stebimas pagerėjimas daugiau yra susijęs su bendru dirbtų valandų skaičiumi,

o ne su darbuotojų skaičiumi (žr. 7 intarpą, kuriame lyginami pastarojo mėto darbo rinkų pokyčiai euro zonoje ir JAV). Darbo našumas reikšmingai pakilo (kalbant apie vieną dirbtą valandą ir dar daugiau – apie vieną asmenį) ir prisidėjo prie įmonių pelningumo padidėjimo esant nedideliems užmokesčio pokyčiams.

Kalbant apie sektorius, iki 2010 m. trečiojo ketvirčio paskelbti duomenys apie darbuotojus rodo, kad 2010 m. užfiksuoti geri užimtumo rezultatai kai kuriose paslaugų veiklos, būtent viešojo administravimo ir rinkos paslaugų, susijusių su finansais bei verslu, srityse. Šie geri rezultatai suprastėjo dėl užimtumo mažėjimo žemės ūkio, pramonės ir rinkos paslaugų, susijusių su prekyba bei transportu, srityse. Iš pramonės veiklų labiausiai paveiktas buvo statybos sektorius.

Nedarbo lygis 2010 m. vidutiniškai sudarė 10,0 % (2009 m. – 9,4 %), t. y. nuo antrojo ketvirčio mėnesinis šio rodiklio didėjimas pradėjo stabilizuotis. Atsižvelgiant į šalims būdingus specifinius bruožus, euro zonos nedarbo lygio pokyčiai buvo gana panašūs. Be to, vidutinis mėnesinis bedarbių skaičiaus didėjimas reikšmingai sumažėjo, palyginti su 2009 m. užfiksuotais duomenimis (žr. 33 pav.).

7 intarpas

NAUJAUSI DARBO RINKOS POKYČIAI EURO ZONOJE IR JAV: PAGRINDINIAI SKIRTUMAI IR ISTORINĖ PERSPEKTYVA

Pastarasis nuosmukis, kuriam buvo būdingas nemažas, palyginti su ankstesniais nuosmukiais, ekonominės veiklos sulėtėjimas, padarė didelį poveikį darbo rinkoms abiejose Atlanto pusėse. Darbo vietų praradimai buvo stebimi daugelyje ekonomikos sektorių. Kai kurie iš jų (statyba ir finansinės paslaugos) buvo ypač paveikti tiek euro zonoje, tiek JAV. Abiejose ekonominėse erdvėse bendras dirbtų valandų skaičius reikšmingai sumažėjo, nors JAV didelę koregavimo dalį sudarė atleidimai iš darbo, o euro zonoje palyginti nemažą įtaką turėjo vidutinio savaitinio darbo valandų skaičiaus sumažinimas¹. Euro zonoje darbo jėgos aktyvumas tebebuvo gana pastovus dėl darbo jėgos kaupimo, o JAV jis labai sumažėjo, nes daug darbuotojų, kurie neteko darbo, pasitraukė iš darbo rinkos. Tai rodo užimtumo galimybių trūkumą.

1 Žr. intarpą „A comparison of employment developments in the euro area and the United States“, *Monthly Bulletin*, ECB, July 2010.

Šiame interpe apžvelgiama naujausia darbo rinkos raida euro zonoje ir JAV, aptariama pagrindinių rodiklių kaita šio nuosmukio metu, palyginti su ta, kuri buvo stebima ankstesniais nuosmukiais nuo praėjusio amžiaus aštuntojo dešimtmečio pradžios ir dabartinio atsigavimo laikotarpiu.

Reikšmingas užimtumo koregavimas nuosmukio laikotarpiu

Per pastarąjį nuosmukį euro zonos užimtumas sumažėjo apie 2,7 mln. (žr. pav.), arba 0,8 % (2,1 % visų valandų), kaip parodyta lentelėje. Tai buvo susiję su 3,0 % sumažėjusiu realiuoju BVP², kuris rodo elastingumą, lygų 0,25 (arba 0,7 valandų atžvilgiu). Kitaip tariant, BVP sumažėjimą 1 proc. p. atitiko užimtumo euro zonoje sumažėjimas 0,25 proc. p. Užimtumo elastingumo BVP atžvilgiu euro zonos suvestinis rodiklis slepia įvairių šalių reikšmingą heterogeniškumą, šio spektro

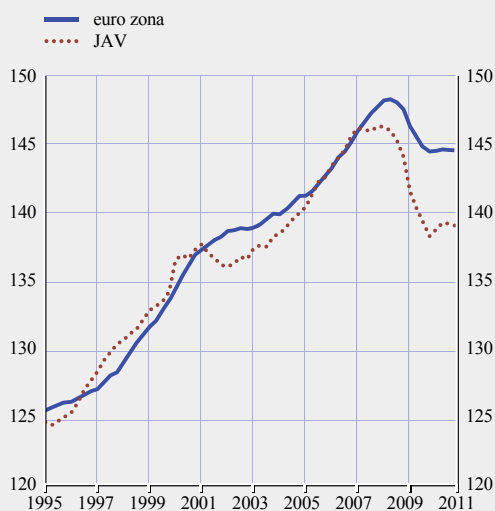
galuose yra Ispanija ir Vokietija, kurių elastingumas – atitinkamai 2,2 ir 0,1³. Darbo vietų praradimas ir toliau buvo stebimas euro zonoje iki 2009 m. pabaigos, net ir pradėjus atsigausti ekonomikai. Nuosmukio poveikis užimtumui buvo reikšmingai didesnis JAV, kur užimtumo lygis (matuojamas kaip piliečių užimtumas) nuosmukio metu sumažėjo apie 5,9 mln.⁴ Užimtumo JAV sumažėjimas 2,8 % (4,2 % visų valandų) buvo susijęs su BVP sumažėjimu 2,7 %, o tai reiškia, kad užimtumo elastingumas gamybos pokyčiams lygus 1 (valandų skaičiaus atžvilgiu – 1,5).

Palyginti su ankstesniais nuosmukiais nuo praėjusio amžiaus aštuntojo dešimtmečio pradžios, užimtumo prisitaikymas prie gamybos iš esmės atitiko JAV istorinius standartus, tačiau euro zonoje jis buvo gerokai mažesnis. Kalbant apie dirbtų valandų skaičių, jis buvo panašus į ankstesnių nuosmukių JAV ir mažesniu mastu euro zonoje metu. Užimtumo reakcijos pasikeitimas euro zonoje iš dalies rodo tai, kad euro zonos šalys, siekdamos tiesiogiai palaikyti užimtumą, plačiai taiko dirbtų valandų skaičiaus mažinimo schemas.

Tačiau pastarasis nuosmukis padarė poveikį darbo rinkai ne tik užimtumo sumažėjimo prasme. Euro zonos nedarbo lygis padidėjo nuo 7,2 % (2008 m. pirmąjį ketvirtį) iki 9,3 % (2009 m. antrąjį ketvirtį, t. y. nuosmukio pabaigoje) ir pasiekė aukščiausią lygį nuo 1998 m. trečiojo ketvirčio. JAV jis padidėjo dar daugiau, t. y. maždaug 5 proc. p. (nuo aukščiausio iki žemiausio lygio), ir 2009 m. antrąjį ketvirtį sudarė 9,5 %. Be to, nors euro zonoje darbo jėgos aktyvumo lygis buvo gana pastovus pagal istorinius standartus, JAV jis sumažėjo kur kas daugiau, palyginti su ankstesnių nuosmukių metu, o tai reiškia, kad nedarbo lygis gali nepakankamai parodyti

Euro zonos ir JAV užimtumo pokyčiai

(asmenys, milijonais)

Šaltiniai: Eurostatas, Darbo statistikos biuras ir ECB apskaičiavimai.

2 Jei nenurodyta kitaip, skaičiai apskaičiuojami kaip ketvirtinių arba mėnesinių didėjimo tempų (perskaičiuotų į metinį) vidurkis.

3 Plačiau apie euro zonos šalių heterogeniškumą žr. straipsnį „Labour market adjustments to the recession in the euro area“, *Monthly Bulletin*, ECB, July 2010.

4 Atitinkamas dirbančiųjų skaičius nuo aukščiausio iki žemiausio lygio (2007 m. paskutinį ketvirtį–2009 m. paskutinį ketvirtį) buvo maždaug 8 mln.

sąstingio darbo rinkoje mastą. Dėl nuolat didėjančio nedarbo padidėjo ir bedarbių, neturinčių darbo ilgiau kaip šešis mėnesius, dalis iki lygio, kuris pagal JAV standartus yra išskirtinai didelis, t. y. apie 30 % viso bedarbių skaičiaus. Ilgalaikio nedarbo dalis istoriškai yra gerokai didesnė euro zonoje negu JAV, tačiau per pastarąjį nuosmukį iš esmės nepakito ir sudarė beveik 59 %. Pastarojo nuosmukio metu vienetinės darbo sąnaudos euro zonoje padidėjo 4,4 % (darbo jėgos kaupimo sąnaudos nesumažėjo tiek, kiek pridėtinė vertė), ir tai buvo kur kas spartesnis tempas negu 1,7 %, užfiksuotas JAV, kur dėl sumažėjusio užimtumo labai pakilo našumas ir daug lėčiau didėjo darbo sąnaudos⁵.

Nedideli užimtumo rezultatai atsigavimo pradžioje

Nors dar per anksti, vertinant darbo rinkos perspektyvą, spręsti apie dabartinį atsigavimą, visgi svarbu paminėti kai kuriuos būdingus vykstančių korekcijų bruožus. Kaip buvo prognozuota, atsižvelgiant į tipiškai uždelstą darbo rinkos reakciją į spartesnę ekonominę veiklą, euro zonos darbo rinkos rezultatai tam tikru mastu dabartinio atsigavimo laikotarpiu toliau prastėja. 2008 m. antrąjį ketvirtį–2009 m. pabaigoje užimtumas sumažėjo 3,7 mln. Remiantis ES darbo jėgos apklausa, 2010 m. trečiąjį ketvirtį euro zonos nedarbas sumažėjo iki 9,8 % visos darbo jėgos (truputį mažesnis už aukščiausią lygį, pasiektą pirmąjį ketvirtį). Kiti pagerėjimo požymiai euro zonoje – teigiamas dirbtų valandų skaičiaus augimas ir mažėjančios vienetinės darbo sąnaudos. JAV darbo rinkos padėtis pradėjo gerėti 2010 m. pradžioje (praėjus šešiams mėnesiams po atsigavimo pradžios), buvo stebimi truputį geresni užimtumo rezultatai ir nedidelis nedarbo lygio sumažėjimas.

5 Detalesnį atlygių euro zonoje ir JAV pokyčių palyginimą žr. interpe „Wage developments in the euro area and the United States during the recent economic downturn: a comparative analysis“, *Monthly Bulletin*, ECB, May 2010.

Darbo rinkos rodikliai euro zonoje ir JAV

(pokyčiai, procentais; procentiniais punktais)

	Dabartinė plėtra		Paskutinis nuosmukis		Ankstesni nuosmukiai	
	euro zona	JAV	euro zona	JAV	euro zona	JAV
Gyventojai, vyresni kaip 16 metų	0,4	0,9	0,4	0,9	0,7	1,1
Aktyvumo lygis (procentais)	56,1	64,3	56,4	65,7	53,4	64,4
Aktyvumo lygio pokyčiai	-0,2	-0,9	0,0	-0,2	-0,3	-0,1
Nedarbo lygis (procentais)	9,8	9,4	9,3	9,5	9,5	7,9
Nedarbo lygio pokytis	0,3	-0,1	1,3	3,0	0,0	2,4
Nedarbas: daugiau negu 6 mėn. (procentais, palyginti su visu nedarbo lygiu)	65,0	44,5	58,6	29,8	-	12,9
Nedarbo daugiau negu 6 mėn. pokytis	6,3	9,8	-4,0	6,8	-	2,6
Užimtumas	-0,5	-0,3	-0,8	-2,8	-0,6	-1,2
Visas dirbtų valandų skaičius	-0,5	0,3	-2,1	-4,2	0,9	-1,9
Užimtumo ir gyventojų skaičiaus santykis (procentais)	50,6	58,3	51,1	59,4	48,3	59,4
Užimtumo ir gyventojų skaičiaus santykio pokytis	-0,4	-0,7	-0,7	-2,2	-0,7	-1,6
Vienetinės darbo sąnaudos	-0,6	-0,9	4,4	1,7	10,8	6,3
Palyginimui:						
Realusis bendrasis vidaus produktas	1,8	3,0	-3,0	-2,7	-0,6	-1,2
Vidutinė trukmė (ketvirčiais)	4,0	5,0	5,0	6,0	8,0	4,0

Šaltiniai: Eurostatas, EBPO, Europos Komisija, Darbo statistikos biuras ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: Nacionalinio ekonominio tyrimų biuro ir Ekonominės politikos tyrimų centro ciklų datos. Euro zonos dabartinės plėtros duomenys pateikti iki 2010 m. trečiojo ketvirčio, o JAV – iki 2010 m. ketvirtojo ketvirčio. JAV – gyventojai, vyresni kaip 15 metų. Jei nenurodyta kitaip, duomenys apskaičiuojami kaip (į metinį perskaičiuotų) ketvirtinių (mėnesinių) augimo tempų vidurkis. Aktyvumo ir užimtumo lygiai apskaičiuojami pagal gyventojus, kuriems atitinkamai daugiau kaip 16 ir 15 m. Aktyvumo lygis bei užimtumo ir nedarbo lygiai apskaičiuojami paskutinį atsigavimo ir nuosmukio ketvirtį, o ne kaip vidurkis, kaip kad pokyčių ir augimo tempų atveju. Pateiktos verslo sektoriaus vienetinės darbo sąnaudos JAV.

Be to, darbo rinkų pagerėjimą rodo bendro dirbtų valandų skaičiaus pokyčiai tiek euro zonoje, tiek JAV (žr. lentelę). Iki 2010 m. pirmojo ketvirčio nedarbo lygis JAV nemažėjo ir nuo to laiko tebėra iš esmės pastovus. Euro zonoje, priešingai, jis toliau didėjo, nors pastaraisiais ketvirčiais ir lėtesniu tempu. Tai rodo nedidelį gerėjimą darbo rinkoje, kurioje darbo vietų kūrimas šiuo metu nėra pakankamai didelis, kad sumažintų bedarbių skaičių. Kitas aspektas, rodantis darbo rinkos atsigavimo vangumą, yra faktas, kad darbo jėgos aktyvumo lygis tebėra mažas. Tai ypač pasakytina apie JAV, nors per pastaruosius kelis mėnesius atsirado stabilizavimosi požymių. Kartu bendro nedarbo dalis, kalbant apie darbuotojus, kurie neturi darbo ilgiau kaip šešis mėnesius, toliau didėja ir pasiekė istoriškai aukštą lygį tiek euro zonoje, tiek JAV (atitinkamai – 65 ir beveik 45 % (žr. lentelę). Abiem atvejais, atsižvelgiant į tai, kad šio didėjimo kilmė iš esmės yra ciklinė, tai rodo žmogiškojo kapitalo situacijos blogėjimą, dėl to gali padidėti struktūrinis nedarbas.

Apskritai euro zonos ir JAV darbo rinkų raida truputį skyrėsi. Pirma, nors aktyvumo sumažėjimas buvo labiau pastebimas euro zonoje negu JAV, korekcija JAV rinkoje buvo didesnė. Kalbant apie darbo sąnaudas, korekcija euro zonoje santykinai buvo didesnė dėl vieno darbuotojo dirbtų valandų skaičiaus negu dėl darbuotojų skaičiaus (iš dalies dėl plačiai taikomų trumpesnių darbo valandų schemų), o JAV ji santykinai daugiausia priklausė nuo darbuotojų skaičiaus pokyčių. Antra, atsižvelgiant į spartų gamybos sumažėjimą, korekciją euro zonoje galima laikyti ne tokia pastebima, palyginti su tomis, kurios buvo stebimos ankstesnių nuosmukių metu, ypač kalbant apie užimtumo mažėjimą. JAV darbo rinkai, priešingai, buvo būdingas gerokai didesnis darbo jėgos aktyvumo sumažėjimas ir reikšmingai pailgėjusi nedarbo trukmė, o, atsižvelgiant į aktyvumo mažėjimo mastą, užimtumo mažėjimas iš esmės atitiko tą, kuris buvo stebėtas ankstesnių nuosmukių metu. Nepaisant ne taip labai prastėjančios darbo rinkos, bedarbių, kurie neturėjo darbo ilgiau kaip šešis mėnesius, dalis šiuo metu pasiekė ypač aukštą lygį euro zonoje, o tai reiškia, kad reikia reaguoti įgyvendinant veiksmingą politiką. Jei nebus laiku imtasi įgyvendinti aktyvios darbo rinkos politikos ir priemonių, kuriomis būtų remiamas nuolatinis mokymasis, žmogiškojo kapitalo prastėjimo rizika, susijusi su ilgais nedarbo tarpsniais, faktiškai gali lemti struktūrinio nedarbo padidėjimą. Dėl to suaktyvėjus atsigavimui gali būti sunku sumažinti nedarbą iki lygio, koks buvo iki nuosmukio.

2.5 FISKALINĖ RAIDA

2010 EURO ZONOS VALDŽIOS SEKTORIAUS DEFICITAS STABILIZAVOSI

Dėl pastarojo meto finansų ir ekonominės krizės sukrėtimo labai padidėjo valdžios sektoriaus deficito ir BVP bei valstybės skolos ir BVP santykiai, o finansų rinkos dalyviams kilo abejonių dėl valstybės finansų tvarumo 2010 m. kai kuriose euro zonos šalyse. Reaguodamos į valstybės skolos krizės plėtrą ir neigiamą persidavimo poveikį, daugelis jos paveiktų šalių, siekdamas atkurti patikimumą, įgyvendino papildomas konsolidacijos priemones ir struktūrines reformas.

Krizė parodė, kad patikimų valstybės finansų užtikrinimas yra būtina makroekonomikos ir finansinio stabilumo sąlyga.

Dvejus metus iš eilės labai blogėjęs bendras euro zonos valdžios sektoriaus deficitas 2010 m. stabilizavosi, nors deficito lygiai šalyse labai skyrėsi. Remiantis Europos Komisijos rudens ekonominėmis prognozėmis, paskelbtomis 2010 m. lapkričio 29 d., valdžios sektoriaus deficito vidurkis euro zonoje 2010 m., palyginti su 2009 m., nepasikeitė ir buvo lygus 6,3 % BVP (žr. 5 lentelę). Biudžeto deficitas iš dalies stabilizavosi dėl to, kad sparčiau didėjo valdžios

5 lentelė Euro zonos ir euro zonos valstybių fiskalinės pozicijos

(procentais, palyginti su BVP)

Valdžios sektoriaus perviršis (+) arba deficitas (-)

	Europos Komisijos prognozė			Stabilumo programa
	2008	2009	2010	2010
Belgija	-1,3	-6,0	-4,8	-4,8
Vokietija	0,1	-3,0	-3,7	-5,5
Airija	-7,3	-14,4	-32,3	-11,6
Graikija	-9,4	-15,4	-9,6	-8,0 ¹⁾
Ispanija	-4,2	-11,1	-9,3	-9,3 ²⁾
Prancūzija	-3,3	-7,5	-7,7	-8,2
Italija	-2,7	-5,3	-5,0	-5,0
Kipras	0,9	-6,0	-5,9	-6,0
Liuksemburgas	3,0	-0,7	-1,8	-3,9
Malta	-4,8	-3,8	-4,2	-3,9
Nyderlandai	0,6	-5,4	-5,8	-6,1
Austrija	-0,5	-3,5	-4,3	-4,7
Portugalija	-2,9	-9,3	-7,3	-7,3 ²⁾
Slovėnija	-1,8	-5,8	-5,8	-5,7
Slovakija	-2,1	-7,9	-8,2	-5,5
Suomija	4,2	-2,5	-3,1	-3,6
Euro zona	-2,0	-6,3	-6,3	-6,6

Bendroji valdžios sektoriaus skola

	Europos Komisijos prognozė			Stabilumo programa
	2008	2009	2010	2010
Belgija	89,6	96,2	98,6	100,6
Vokietija	66,3	73,4	75,7	76,5
Airija	44,3	65,5	97,4	77,9
Graikija	110,3	126,8	140,2	143,0 ¹⁾
Ispanija	39,8	53,2	64,4	65,9
Prancūzija	67,5	78,1	83,0	83,2
Italija	106,3	116,0	118,9	116,9
Kipras	48,3	58,0	62,2	61,0
Liuksemburgas	13,6	14,5	18,2	18,3
Malta	63,1	68,6	70,4	68,6
Nyderlandai	58,2	60,8	64,8	67,2
Austrija	62,5	67,5	70,4	70,2
Portugalija	65,3	76,1	82,8	83,5 ³⁾
Slovėnija	22,5	35,4	40,7	39,6
Slovakija	27,8	35,4	42,1	40,8
Suomija	34,1	43,8	49,0	48,3
Euro zona	69,8	79,2	84,2	84,3

Šaltiniai: Europos Komisijos *European Economic Forecast autumn 2010*, 2009–2010 m. atnaujintos stabilumo programos ir ECB apskaičiavimai.

Pastaba: duomenys pagrįsti ESS95 apibrėžimais.

1) TVF/ES programos tikslas Graikijai.

2) Nauji Ispanijos ir Portugalijos vyriausybės tikslai.

3) Pagal Biudžeto politikos valdymo ataskaitą (2010 m. liepos mėn.).

sektoriaus pajamos besistabilizuojančios makroekonomikos sąlygomis po to, kai 2009 m. jos buvo labai sumažėjusios. Tuo pačiu metu valdžios sektoriaus išlaidos didėjo lėčiau, nes buvo atsisakyta fiskalinių paskatų priemonių, įgyvendintų nuo 2008 m. pabaigos, o naujos fiskalinės konsolidacijos priemonės kompensavo vis dar santykinai didelį socialinių mokėjimų, kapitalo pervedimų ir palūkanų normų

mokėjimų augimą. Ypač akivaizdžiai buvo ribojamos išlaidos vyriausybės investicijoms ir atlygiams viešojo sektoriaus darbuotojams, kai kuriose šalyse mažėjo visuomenės užimtumas, buvo iššaldomi atlyginimai arba jie buvo mažinami. Kalbant apie šių rodiklių ir BVP santykį, palyginti su 2009 m., visos valdžios sektoriaus pajamos ir išlaidos iš esmės nesikeitė ir sudarė atitinkamai 44,4 ir 50,8 %.

Komisijos 2010 m. rudens fiskalinės prognozės daugeliui šalių yra palankesnės negu įverčiai atnaujintose stabilumo programose, pateiktose 2009 m. gruodžio mėn.–2010 m. kovo mėn. Iš šių programų matyti, kad deficitas visoje euro zonoje yra didesnis ir 2010 m. sudarė 6,6 % BVP, Komisijos prognozėse – 6,3 % (žr. 5 lentelę). Daugeliu atvejų palankesnės Komisijos prognozės susijusios su didesniu negu anksčiau tikėtasi ekonomikos augimu, didinančiu mokesčių pajamas. Portugalijos atveju naujo vyriausybės pajamų tikslo įgyvendinimas daugiausia yra susijęs su didele vienkartinė priemone – Portugalijos *Telecom* pensijų fondo pervedimu į valstybės tarnautojų pensijų sistemą.

Tačiau kai kurioms šalims Europos Komisijos valdžios sektoriaus deficito prognozės yra daug didesnės negu buvo numatyta stabilumo programose ar vyriausybės atnaujintuose tiksluose. Taip yra Slovakijoje dėl mažesnių negu tikėtasi pajamų, taip pat Graikijoje ir Airijoje, kuriose 2010 m. biudžeto nesubalansuotumas buvo ypač didelis.

Graikijoje nuolatinis valdžios sektoriaus deficitas ir didelė skola, klaidingos fiskalinių duomenų ataskaitos iki 2009 m., taip pat labai reikalingų ekonomikos ir socialinių reformų atidėjimas gerokai pakirto pasitikėjimą valdžios institucijomis. Graikijoje vis didėjo skolinimosi kaina ir daugėjo rimtų finansavimo sunkumų, kol balandžio pabaigoje vyriausybė turėjo paprašyti euro zonos šalių ir TVF finansinės paramos. Ši parama buvo suteikta vadovaujantis griežtomis sąlygomis pagal ambicingą ekonominę, finansinę, fiskalinę ir valstybės valdymo reformos programą. Ryžtingai pradėjus pensijų bei darbo rinkos reformas ir atlikus didelį fiskalinį koregavimą, antrąjį pusmetį vykdant šią programą iškilo keletas problemų, todėl kai kurios struktūrinės reformos buvo atidėtos. Pažymėtina, kad dėl perkeliamojo poveikio po statistinio 2009 m. valdžios sektoriaus balanso peržiūrėjimo mažesnių negu planuota pajamų ir socialinių apsaugos fondų įsiskolinimų susikaupimo 2010 m. valdžios sektoriaus deficitas pagal ESS95 turėtų būti didesnis už

numatyta. 2011 m. valdžios institucijos ėmėsi papildomų konsolidacijos priemonių, siekdamos visiškai susigrąžinti 2010 m. prarastas pozicijas, todėl programos iš esmės yra laikomasi. Tačiau vis dar reikia papildomų apie 6 % BVP dydžio priemonių per būsimus kelerius metus, siekiant 2014 m. sumažinti valdžios sektoriaus deficitą iki mažesnio kaip 3 % BVP lygio. Be to, būtinos ambicingos pastangos vykdant struktūrines reformas.

Airijoje plataus masto vyriausybės patvirtintos fiskalinės konsolidacijos priemonės negalėjo sustabdyti blogėjusios fiskalinės padėties, o tai buvo susiję su silpna pradine fiskaline pozicija, rimtais sunkumais bankų sektoriuje ir didele valstybės finansų išlaidų dalimi finansų sektoriuje. Deficitas labai padidėjo iš dalies dėl to, kad dėl ekonominio ciklo staigiai sumažėjo mokesčių pajamos, labai nukrito vidaus paklausa ir visiškai pasikeitė pajamų, gautų iš nekilnojamojo turto, tendencijos susproguos būsto kainų burbului. Be to, išskirtinės vyriausybės pagalbos bankų sektoriui dėka valdžios sektoriaus deficitas tapo didesnis kaip 30 % BVP. Sumažėjus rinkos pasitikėjimui, Airijos vyriausybė lapkričio mėn. turėjo kreiptis dėl ES ir TVF finansinės pagalbos, taikant griežtas sąlygas. Su tuo susijusi koregavimo programa grindžiama ketverių metų fiskaline konsolidacija ir struktūriniu reformų planu, įskaitant didelę bankų sektoriaus restruktūrizaciją. Programos tikslas – 2015 m. sumažinti valdžios sektoriaus deficitą iki mažesnio kaip 3 % BVP lygio ir susigrąžinti pasitikėjimą valstybės finansų tvarumu Airijoje.

Beveik visų euro zonos šalių deficitas 2010 m. buvo didesnis kaip 3 % BVP kontrolinis dydis. Iki 2010 m. pabaigos penkiolikai euro zonos šalių buvo taikoma perviršinio deficito procedūra. Deficito sumažinimo iki mažesnio kaip 3 % BVP kontrolinio dydžio terminas – 2011–2015 m. (žr. 6 lentelę).

2010 m. euro zonos valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis vėl labai padidėjo, nors didėjo ir lėčiau negu 2009 m. Kaip rodo Europos Komisijos rudens prognozės, euro zonos

6 lentelė Perviršinio deficito procedūros euro zonos šalyse

(procentais, palyginti su BVP)

	2010 m. biudžeto balansas	Pradžia	Terminas	Rekomenduojamas vidutinis struktūrinis suregulavimas per metus
Belgija	-4,8	2010	2012	¾
Vokietija	-3,7	2011	2013	≥ 0,5
Airija	-32,3	2010	2015 ¹⁾	2
Graikija	-9,6	2010	2014	2009–2014 m. iš viso ≥ 10
Ispanija	-9,3	2010	2013	>1,5
Prancūzija	-7,7	2010	2013	>1
Italija	-5,0	2010	2012	≥ 0,5
Kipras	-5,9	2010	2012	1 ½
Liuksemburgas	-1,8	-	-	-
Malta	-4,2	2010	2011	¾
Nyderlandai	-5,8	2011	2013	¾
Austrija	-4,3	2011	2013	¾
Portugalija	-7,3	2010	2013	1 ¼
Slovėnija	-5,8	2010	2013	¾
Slovakija	-8,2	2010	2013	1
Suomija	-3,1	2010	2011	½

Šaltiniai: Europos Komisijos European Economic Forecast autumn 2010 (1 stulpelis) ir ECOFIN tarybos rekomendacijos (2, 3 ir 4 stulpeliai).

1) 2010 m. gruodžio 7 d. ECOFIN taryba pratęsė perviršinio deficito procedūros terminą Airijai vienais metais – iki 2015 m.

valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykio vidurkis padidėjo nuo 79,2 % (2009 m.) iki 84,2 % (2010 m.), daugiausia dėl didelių deficitų ir šiek tiek mažiau dėl finansų sektoriui ir Graikijai suteiktos paramos. 2010 m., kitaip negu per keletą ankstesnių metų, skolos santykis padidėjo mažiau negu buvo manoma pagal deficitą. Taip buvo dėl to, kad skirtumo tarp skolos pokyčio bei deficito korekcijos, nors jau ir mažesnės, vis dar didino skolos lygį, ir jas daugiau negu kompensavo nominaliojo BVP, naudojamo vardiklyje, poveikis. 2010 m. pabaigoje dvylikoje iš šešiolikos euro zonos šalių skola buvo didesnė kaip 60 % BVP, o Graikijoje ir Italijoje – gerokai didesnė negu 100 % BVP.

Nors daugelyje šalių fiskalinės perspektyvos, palyginti su ankstesniais lūkesčiais, pagerėjo, euro zonos fiskalinė padėtis tebėra nesaugi. Tai turi įtakos padidėjusiai įtampai vyriausybės obligacijų rinkose. 2010 m. ir 2011 m. pradžioje, kaip rodo vyriausybės obligacijų pajamingumas, padidėjo susirūpinimas šalių, kuriose fiskalinė raida yra ypač nepalanki, finansų rinkose (žr. vyriausybės obligacijų rinkos raidos analizę 1 skyriaus 2.2 skirsnyje).

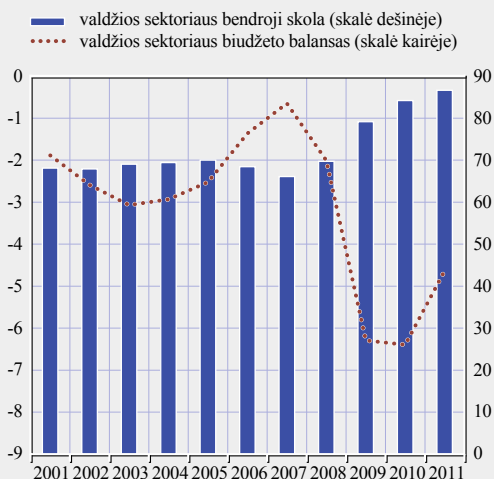
Dėl neapibrėžtumo, susijusio su augimo tendencijos ir gamybos atotrūkio nustatymu realiu laiku, labai sunku išskirti ciklo ir struktūrinius veiksnius, nulemiančius biudžeto raidą. Nepaisant šio neapibrėžtumo, anot Europos Komisijos, deficito ciklinė komponentė 2010 m. pagerėjo pirmą kartą nuo 2007 m. Vertinama, kad 2010 m. euro zonos fiskalinė padėtis pagal cikliškai pakoreguoto pirminio biudžeto balanso pokytį (pakoreguotą dėl išskirtinių rekapitalizacijos priemonių Airijoje) buvo beveik neutrali. Tai rodo jos kitimą iš ekspansinio pobūdžio 2008–2009 m. į numatomą sugriežtinimą 2011 m.

2011 M. NUMATOMA FISKALINĖ KONSOLIDACIJA

2011 m. tikimasi, kad euro zonos fiskalinė padėtis šiek tiek pagerės, nors manoma, kad deficitas ir toliau bus padidėjęs. Vadovaujantis Europos Komisijos 2010 m. rudens ekonominėmis prognozėmis, euro zonos valdžios sektoriaus deficito vidurkis sumažės 1,8 proc. p. – iki 4,6 % BVP (žr. 34 pav.). Prognozuojama, kad euro zonos pajamos padidės 0,4 proc. p. BVP, pirminės išlaidos dėl konsolidacijos priemonių sumažės 1,5 proc. p. BVP, o euro zonos palūkanų išlaidų vidurkis turėtų padidėti 0,1 proc. p. BVP.

34 pav. Euro zonos fiskalinė raida

(2001–2011 m.; procentais, palyginti su BVP)

Šaltinis: Europos Komisijos *European Economic Forecast autumn 2010*.

Pastaba: pateikti biudžeto balanso duomenys, į kuriuos neįskaitytos pajamos iš UMTS licencijų pardavimo.

Apskritai euro zonos biudžeto pozicija turėtų pagerėti dėl griežtinamos fiskalinės padėties, ir atrodo, kad ekonominio ciklo poveikis bus palankus, bet nedidelis. Nors agreguota fiskalinė pozicija turėtų gerėti, kelių euro zonos šalių (Vokietijos, Liuksemburgo, Maltos ir Suomijos) valdžios sektoriaus deficitas 2011 m. turėtų pasiekti 3 % BVP kontrolinį dydį arba būti mažesnis už jį. Prognozuojama, kad vidutinis euro zonos valdžios sektoriaus skolos santykis 2011 m. ir toliau didės 2,4 proc. p. – iki 86,5 % BVP, o trijose šalyse (Belgijoje, Graikijoje ir Italijoje) skolos santykis bus didesnis kaip 100 %

BVP. Tikimasi, kad Airijoje dėl konsolidacijos priemonių, priimtų po Komisijos prognozių pabaigos datos, skolos santykis 2011 m. bus mažesnis kaip 100 % BVP.

BŪTINAS ĮSIPAREIGOJIMAS DĖL FISKALINĖS KONSOLIDACIJOS

Kadangi daugelyje šalių fiskalinė padėtis tebėra rizikinga, būtinas įsipareigojimas dėl fiskalinės konsolidacijos. 2011 m. biudžetuose numatyta fiskalinė konsolidacija yra pirmas žingsnis teisinga kryptimi. Tačiau dėl dabartinių fiskalinių iššūkių masto daugeliui šalių būtina imtis ambicingų daugiamečių konsolidavimo veiksmų. Iš dalies atsižvelgiant į labai padidėjusį krizės metu išlaidų rodiklį, daugelyje šalių daugiau dėmesio reikėtų skirti struktūrinių išlaidų mažinimui, įskaitant viešojo sektoriaus išlaidų masto ir valstybės finansų kokybės pakartotinį vertinimą. Tai dar labiau būtina dėl dabartinio didelio fiskalinio nesubalansuotumo: dideli valstybės skolos santykiai ir mažesnio augimo perspektyva dar labiau didina riziką biudžetui, susijusią su bet kokia tolesne bankų restruktūrizacija, prognozuojamomis būsimomis išlaidomis dėl visuomenės senėjimo ir iš to išplaukiančių valstybinių pensijų sistemų ir sveikatos apsaugos finansavimo sunkumų. Patikima ir išsami reformų strategija taip pat padeda palaikyti rinkos pasitikėjimo tvarumą. Tai gali būti ypač svarbu šalyse, kuriose fiskalinė pozicija yra pažeidžiama. Be to, tokia strategija turėtų palankiai veikti finansavimo sąlygas ilgesniu laikotarpiu, o tai kompensuotų trumpalaikes nedidelio ekonomikos augimo išlaidas (žr. 8 intarpa).

8 intarpas

FISKALINĖS KONSOLIDACIJOS MAKROEKONOMINĖS SĄNAUDOS IR NAUDA

Per ekonominę ir finansų krizę labai padidėjo valdžios sektoriaus deficito ir BVP bei skolos ir BVP santykiai. Dalį šio padidėjimo nulėmė savaiminė valdžios sektoriaus pajamų ir išlaidų reakcija į makroekonominio ciklo raidą ir kitus trumpalaikius veiksnius, tokius kaip laikinos fiskalinių paskatų priemonės ar vyriausybės pervedimai, siekiant paremti bankų sektorių. Tačiau dėl krizės buvo peržiūrėti ir labai sumažinti daugelis potencialios gamybos įverčių, taip pat

mokestinių pajamų netekimai (pvz., susijusių su nuosavybės sandoriais), kurie, tikėtina, bus pastovūs. Todėl didžiąją valdžios sektoriaus deficitų padidėjimo krizės metu dalį reikėtų laikyti struktūrine. Tai reiškia, kad per kelerius ateinančius metus reikia rimtų konsolidacijos veiksmų norint valstybės finansus grąžinti į tvarią raidą.

Plačiai pripažįstama, kad fiskalinė konsolidacija yra naudinga ekonomikos augimui ilgu laikotarpiu. Sumažinus valdžios sektoriaus finansavimo poreikį, krinta ilgalaikės palūkanų normos ir taip gerinamos privačiojo sektoriaus finansavimo sąlygos ir skatinamos našios investicijos. Vyriausybės požiūriu mažesnė skola ir susiję palūkanų mokėjimai atlaisvina jai išteklius mažinti krizės metu iškraipytus mokesčius ir finansuoti našesnes išlaidas. Be to, esant patikimoms fiskalinėms pozicijoms, namų ūkiai ir įmonės gali pasikliauti vyriausybės sugebėjimu sušvelninti ekonomikos svyravimus savaiminėmis stabilizavimo priemonėmis. Daugelio išsivysčiusių šalių empiriniai tyrimai patvirtina didelės valdžios sektoriaus skolos slopinantį poveikį ekonomikos augimui¹.

Kalbant apie fiskalinę konsolidaciją, yra priešingai – paprastai manoma, kad ji daro smukdantį poveikį ekonomikos augimui trumpuoju laikotarpiu. Sumažėjus valdžios sektoriaus vartojimui ir investicijoms, tiesiogiai mažėja visos išlaidos, o didesni mokesčiai ir mažesni valdžios sektoriaus pervedimai sumažina namų ūkių ir įmonių disponuojamąsias pajamas. Iš daugelio empirinių įrodymų matyti, kad mokesčių ir išlaidų multiplikatoriai yra teigiami trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiais, nors laikui bėgant mažėja. Tai taip pat matyti iš standartinių struktūrinių ekonomikos modelių, taikomų ekonomikai analizuoti ir ekonominėms prognozėms trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiais daryti². Visgi, esant tam tikroms aplinkybėms (ypač tuo atveju, kai fiskalinis sugriežtinimas reiškia posūkį nuo artimos netvariai fiskalinės pozicijos į tvaresnę), įmanoma, kad fiskalinės konsolidacijos „keinsistinis“ efektas trumpuoju laikotarpiu gali būti gerokai prislopintas arba netgi priešingas ilgesniu laikotarpiu. Teoriškai poveikis „ne pagal keinsistinę teoriją“ trumpuoju laikotarpiu grindžiamas mintimi, kad išlaidų mažinimas ar mokesčių didinimas gali būti nedelsiant kompensuotas privačiu vartojimu ir padidėjusiomis investicijomis, jei dėl to ateityje sumažės mokesčiai ir taip padidės disponuojamosios pajamos. Ši mintis glaudžiai siejasi su Rikardo lygiavertiškumo teorija, pagal kurią racionalus privatusis sektorius turėtų įsisavinti valdžios sektoriaus biudžeto suvaržymus.

Nepaisant sunkumų atskiriant fiskalinės politikos poveikį ekonomikai nuo kitų veiksnių, yra nedaug empirinių įrodymų, kad poveikis ne pagal keinsistinę teoriją vyrauja esant normaliai ekonomikos raidai. Visgi yra įrodymų, kad bet koks neigiamas trumpalaikis fiskalinės konsolidacijos poveikis ekonomikos augimui yra daug labiau prislopintas, kai: i) pradinė fiskalinė pozicija yra ypač rizikinga (kai padidėja abejonės finansų rinkoje ir išauga rizikos priedai); ii) privatusis sektorius nepatiria kredito suvaržymų (taigi laikui bėgant namų ūkiai bei įmonės gali subalansuoti savo vartojimą ir investicijas) ir iii) palankus fiskalinės konsolidacijos poveikis infliacijai (ir infliacijos lūkesčiams) leidžia įgyvendinti labiau skatinančią pinigų (ir valiutos kurso) politiką.

1 Nustatyta koreliacija tarp didelės skolos ir mažesnio augimo labai ilgu laikotarpiu aprašyta straipsnyje Reinhart C. M. ir Rogoff K. S. „Growth in a time of debt“, *Working Paper Series*, No 15639, National Bureau of Economic Research, 2010. Euro zonos ekonometriniai įrodymai pateikti straipsnyje Checherita C. ir Rother P. „The impact of high and growing government debt on economic growth: an empirical investigation for the euro area“, *Working Paper Series*, No 1237, ECB, 2010.

2 Žr. straipsnį „The effectiveness of euro area fiscal policies“, *Monthly Bulletin*, ECB, July 2010.

Tačiau neatrodo, kad geresnių laikotarpių duomenų pavyzdžiais pagrįsti empiriniai tyrimai būtų tinkamas orientyras nagrinėjant fiskalinės konsolidacijos poveikį prasidėjus valstybės skolos krizei³. Pasitikėjimo valstybės finansais praradimas turėtų įtakos valstybės skolos turėtojams, tokiems kaip bankai, pensijų fondai bei individualūs investuotojai, ir taip pakenktų finansų stabilumui bei realiosios ekonomikos perspektyvai. Esant tokioms aplinkybėms, tiesiog negalima nepaskelbti apie didelį fiskalinį koregavimą ir jo neatlikti. Prieštaringas neveiklos modeliavimas stipraus fiskalinio sukrėtimo laikotarpiais nėra tvari alternatyva, nes, padidėjus įtampai finansų rinkose, tikriausiai augimas būtų daug mažesnis negu fiskalinės konsolidacijos sukeltas poveikis. Iš tiesų būtinos konsolidacijos atidėjimas gali tik padidinti sunkumus ir ne laiku nulemti griežtą konsolidaciją, nepasinaudojus ankstesnėmis galimybėmis reikiamai „fiskalinei erdvei“ sukurti⁴.

3 Aptarimą žr. Rother P., Schuknecht L. ir Stark J. straipsnyje „The benefits of fiscal consolidation in uncharted waters“, *Occasional Paper Series*, No 121, ECB, 2010.

4 Sąvoka „fiskalinė erdvė“ ir jos poveikis skolos tvarumui ir (arba) prasidėjus krizei apibūdinta Ostry et al. „Fiscal Space“, *Staff Position Note*, No 2010/11, IMF, September 2010.

Politikos formuotojams būtina vadovautis fiskalinės politikos nuostatomis, nustatytomis Sutartyje bei Stabilumo ir augimo pakte, nes jos stiprina visuomenės ir finansų rinkų pasitikėjimą EPS fiskaline politika. Vyriausybės turi griežtai laikytis ECOFIN tarybos rekomendacijose nustatytų terminų ir tikslų, įgyvendindamos visas planuotas priemones, ir būti pasirengusios imtis papildomų priemonių, jei jų prireiks tikslams įgyvendinti. Todėl jau paskelbtos, bet dar nevisiškai sukonkretintos priemonės turėtų būti pateiktos detalčiau. Be to, šalys, turinčios geresnę makroekonominę aplinką, turėtų pasinaudoti proga pakoreguoti perviršinius deficitus prieš sueinant nustatytiems terminams. Po to jos turėtų sparčiai siekti savo vidutinės trukmės biudžeto tikslų, kurti fiskalinę erdvę, reikalingą žinomiesiems iššūkiams išspręsti, ir būti pasirengusios susitvarkyti su bet koku nenumatytu biudžeto būklės pablogėjimu.

Būtinai tvirtas politinis įsipareigojimas gerinti valstybės finansų tvarumą, vykdyti struktūrines reformas, sprendžiančias makroekonominį nesubalansuotumą ir problemas bankų sektoriuje, dar ir dėl to, kad tuo grindžiami lūkesčiai. Atsižvelgiant į dabartinę padidėjusią įtampą euro zonos šalyse, egzistuojant rizikos persidavimo poveikiui, būtina, kad visos šalys siektų ir palaikytų patikimas fiskalines pozicijas, kad išvengtų bet kokios papildomos rizikos finansavimo sąlygoms.

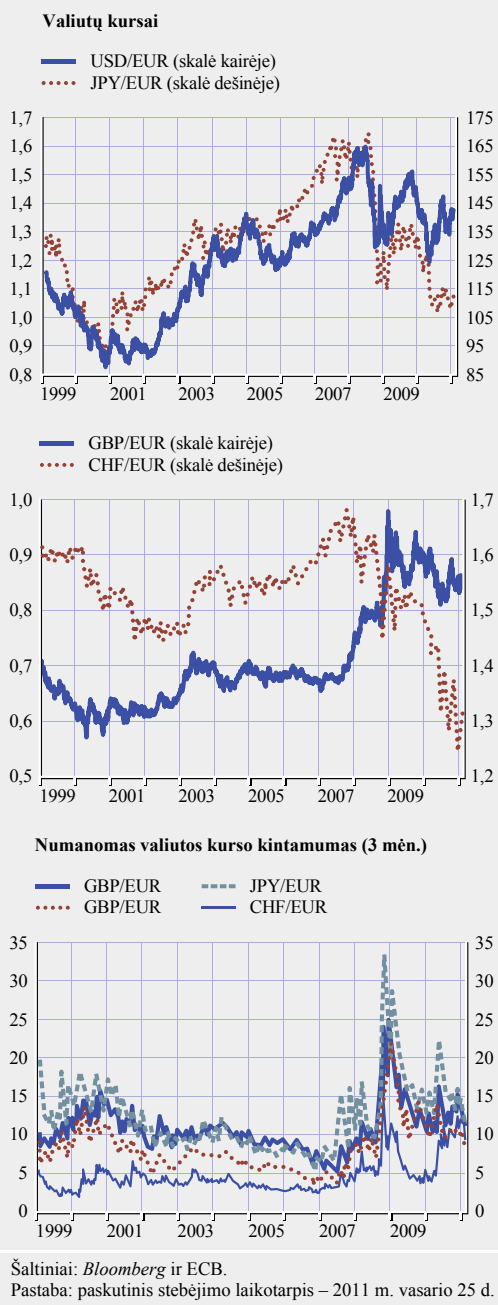
2.6 VALIUTŲ KURSŲ IR MOKĖJIMŲ BALANSO POKYČIAI

PER METUS EURO EFEKTYVUSIS KURSAS SUMAŽĖJO

2010 m. valiutų kursų pokyčius daugiausia lėmė ekonomikos atsigavimas, fiskalinės sąlygos ir pinigų politika visame pasaulyje. Daugelyje išsivysčiusiosios ekonomikos šalių pokyčiai šiek tiek kito, nes ekonomikos atsigavimas buvo vis dar pažeidžiamas ir priklausė nuo fiskalinės ir pinigų politikos. Pirmąjį pusmetį euro valiuta nuvertėjo kelių pagrindinių valiutų atžvilgiu (žr. 35 pav.), o tai reiškė didėjančią susirūpinimą dėl valstybės skolos būklės kai kuriose euro zonos šalyse. Dėl šio netikrumo padidėjo ir numanomas euro kurso pagrindinių valiutų atžvilgiu kintamumas gegužės ir birželio mėn. (žr. 35 pav.). 2010 m. antrąjį pusmetį euro valiuta atsigavo, nors jos kursas kito. Tai daugiausia lėmė tai, kad sumažėjo susirūpinimas dėl valstybės skolos ir teigiamesnių negu tikėtasi žinių apie euro zonos makroekonomiką. Visą euro stiprėjimą iš esmės nulėmė JAV dolerio kurso raida euro atžvilgiu. 2010 m. euro efektyvusis kursas nukrito 8,2 %, palyginti su 20 euro zonos svarbių prekybos partnerių valiutomis (žr. 36 pav.). Todėl vidutinis euro nominalusis efektyvusis kursas 2010 m., palyginti su 2009 m., buvo 6,3 % mažesnis. 2010 m. euro kursas buvo 5,5 % didesnis už istorinį jo vidurkį nuo 1999 m.

35 pav. Valiutų kursų ir numanomo kintamumo tendencijos

(dienos duomenys)

2010 m. gruodžio 31 d. euro valiuta buvo parduodama už 1,34 JAV dolerio – beveik 7,3 % mažiau negu 2010 m. pradžioje, ji 4,2 % buvo silpnesnė už 2009 m. vidutinį jos kursą. 2010

m. pirmąjį pusmetį euro kursas JAV dolerio atžvilgiu nukrito dėl didesnio makroekonomikos atsigavimo JAV, palyginti su padėtimi euro zonoje 2010 m. pradžioje. Euro valiuta 2010 m. antrojoje pusėje sustiprėjo JAV dolerio atžvilgiu, dėl to, kad JAV kompetentingos institucijos patvirtino papildomą ekonominę paskatą.

2010 m. pirmąjį pusmetį euro valiuta toliau nuvertėjo Japonijos jenos atžvilgiu. Tai buvo visiškai priešinga padėtis negu 2009 m., kai jos kursas sustiprėjo (žr. 35 pav.). Per 2010 m. kitą dalį dvišalis Japonijos jenos ir euro kursas svyravo tarp gana siaurų ribų, o euro valiuta buvo parduodama už 105–115 Japonijos jenų. 2010 m. gruodžio 31 d. euro valiuta buvo parduodama už 108,65 Japonijos jenos, – ji buvo 18,4 % pigesnė negu metų pradžioje ir 16,7 % už 2009 m. vidurkį. 2010 m. gegužės ir birželio mėn. labai pakilo Japonijos jenos kursas euro atžvilgiu, prieš sumažėdamas 2010 m. antrąjį pusmetį.

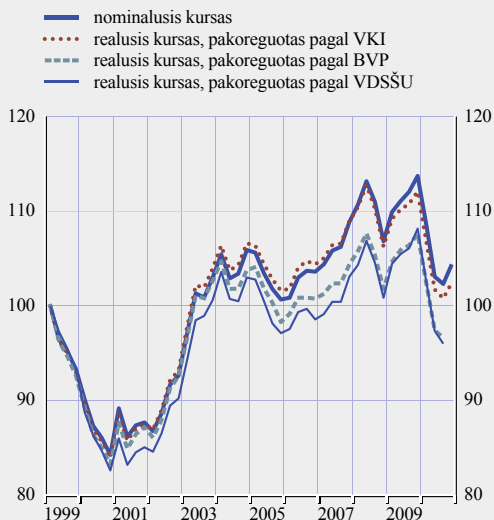
2010 m. euro valiuta 3,1 % nuvertėjo svaro sterlingų atžvilgiu – nuo 0,89 iki 0,86 svoro sterlingų. 2010 m. pirmąjį pusmetį ji nuvertėjo svoro sterlingų atžvilgiu esant rinkų susirūpinimui dėl fiskalinio stabilumo kai kuriose euro zonos šalyse. Antrąjį pusmetį euro valiuta šiek tiek atsigavo ir atgavo savo anksčiau patirtą nuostolį. Iki 2010 m. pabaigos dvišalis euro kursas svoro sterlingų atžvilgiu buvo vis dar didesnis už istorinį jo vidurkį nuo 1999 m. dėl jo sustiprėjimo 2008 m. ir 2009 m. pradžioje.

2010 m. euro valiuta 15,7 % nuvertėjo Šveicarijos franko atžvilgiu. Iki 2010 m. birželio mėn. šis nuvertėjimas sumažėjo dėl Šveicarijos nacionalinio banko įsikišimo. 2010 m. antrąjį pusmetį euro valiuta toliau dar daugiau nuvertėjo Šveicarijos franko atžvilgiu vyraujant kintamumui.

Nuo 2010 m. pradžios iki gruodžio 31 d. euro valiuta susilpnėjo Kanados dolerio (11,9 %), Australijos dolerio (17,9 %) ir Norvegijos kronos (6,0 %) atžvilgiais – daugiausia dėl teigiamų palūkanų normos skirtumų euro zonos

36 pav. Euro nominalieji ir realieji efektyvieji kursai (EK20) ¹⁾

(ketvirtiniai duomenys; indeksas: 1999 m. I ketv. = 100)

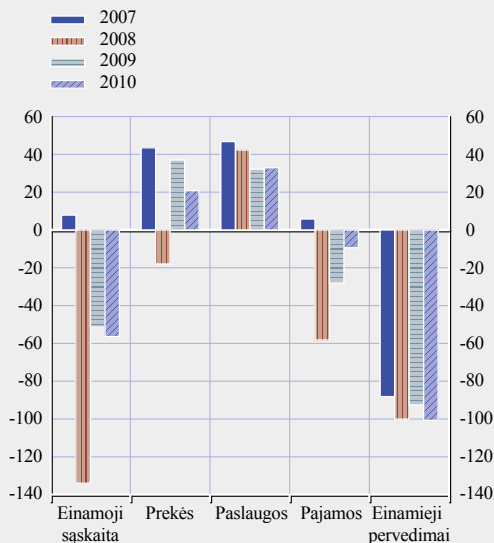

Šaltinis: ECB.

1) EK20 indeksų didėjimas reiškia euro vertės kilimą. Nominaliojo ir pagal VKI pakoreguoto realiojo kurso atveju paskutinė stebėjimo data yra 2010 m. ketvirtasis ketvirtis, o pagal BVP pakoreguoto realiojo ir pagal VDSŠU pakoreguoto realiojo kurso atveju – 2010 m. trečiasis ketvirtis ir jie yra iš dalies pagrįsti įverčiais. VDSŠU – vienetinės darbo sąnaudos šalies ūkyje.

37 pav. Einamosios sąskaitos balansas ir jo sudedamosios dalys

(metiniai duomenys; mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

atžvilgiu. Euro valiuta nuvertėjo ir Azijos valiutų, būtent Kinijos ženminbi juanio (10,3 %) ir Honkongo dolerio (7,0 %), susietų su JAV doleriu, atžvilgiais. Be to, euro valiuta nuvertėjo Korėjos vono atžvilgiu (10,7 %).

Euro realusis efektyvusis kursas, pagrįstas įvairiais sąnaudų ir kainų apskaičiavimais, 2010 m. pirmąjį pusmetį sumažėjo, o vėliau stabilizavosi (žr. 36 pav.). Iki 2010 m. pabaigos euro realiojo efektyviojo kurso vertės buvo labai artimos istoriniams vidurkiams nuo 1999 m. Euro realusis efektyvusis kursas, skaičiuojamas taikant VKI, 2010 m. vidutiniškai buvo 6,9 % mažesnis negu 2009 m.

EINAMOSIOS SĄSKAITOS DEFICITAS 2010 M. TRUPUTĮ PADIDĖJO

2010 m. einamojoje euro zonos sąskaitoje užregistruotas 56,4 mlrd. eurų (arba 0,6 % euro zonos BVP) deficitas, 2009 m. – 51,4 mlrd.

eurų. Šie pokyčiai susidarė dėl to, kad 18,6 mlrd. eurų sumažėjo pajamų balanso deficitas, o prekybos paslaugomis balansas ir toliau buvo pastovus (žr. 37 pav.). Tačiau 2010 m. prekybos prekėmis balansas pablogėjo, atsverdama pajamų balanso pagerėjimą. 2009 m. pradžioje atsigavus prekybai ir 2009 m. pagerėjus prekių balansui, 2010 m. prekių balansas buvo perteklinis, 16,2 mlrd. eurų mažesnis už 2009 m. registruotą perteklių. Galiausiai 2010 m. einamųjų pervedimų balanso deficitas sumažėjo 8,2 mlrd. eurų.

Palyginti su atitinkamu ankstesnių metų laikotarpiu, euro zonos prekių eksporto augimo tempas atitiko pasaulines prekybos tendencijas. Jis pasiekė aukščiausią lygį 2010 m. pirmąjį pusmetį ir po to nuosekliai lėtėjo. Svarbiausias eksporto didėjimo pirmąjį pusmetį veiksnys – didelė užsienio importo paklausa dėl laikinų veiksnių, tokių kaip fiskalinės politikos paskatos

ir atsargų ciklas. Tačiau sulėtėjusi ekonominė veikla pasauliniu lygiu ir nuosekliai mažėjantis laikinų veiksnių poveikis 2010 m. antrąją pusę prisidėjo prie eksporto augimo tempo sumažėjimo. Euro zonos eksporto augimą toliau stiprino eksportas į Azijos ir OPEC šalis. Per metus šis rodiklis toliau didėjo (žr. 38 pav.). Eksportas į JAV ir Jungtinę Karalystę didėjo 2010 m. pirmąjį ketvirtį, tačiau vėliau jo augimas buvo prislopintas. Nuvertėjusi euro valiuta ir susijęs teigiamas poveikis euro zonos eksporto kainų konkurencingumui 2010 m. šiek tiek padidino užsienio paklausą.

2010 m. euro zonos prekių importo raida buvo panaši į eksporto raidą. Palyginti su atitinkamu ankstesnių metų laikotarpiu, importo apimtis toliau didėjo ir antrąjį ketvirtį pasiekė aukščiausią lygį, o 2010 m. trečiąjį ketvirtį sumažėjo. Tai buvo susiję su antrąjį pusmetį euro zonos vidaus paklausos prislopinta raida. Euro zonos eksporto

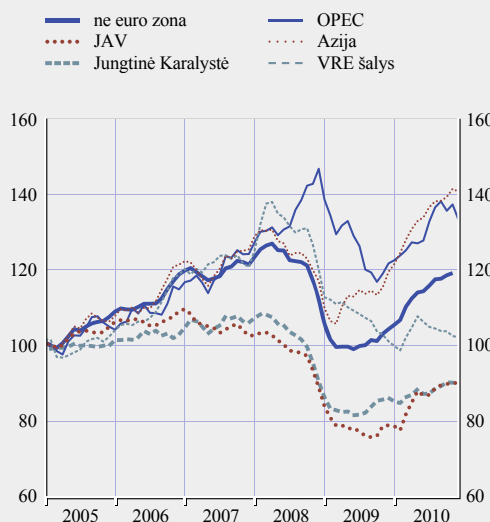
priklausomybė nuo importuotų žaliavų toliau didino euro zonos importą. Kylančios importo kainos taip pat prisidėjo prie visus metus didėjusių importo kainų. Didesnes importo kainas iš dalies nulėmė per metus pakilusios naftos kainos. Tai padidino naftos prekybos deficitą 169,6 mlrd. eurų 12 mėn. laikotarpiu (iki 2010 m. lapkričio mėn.), t. y. daug daugiau negu buvo prieš metus (132,1 mlrd. eurų).

2010 M. LABAI SUMAŽĖJO GRYNOSIOS BENDROSIOS TIESIOGINIŲ INVESTICIJŲ IR INVESTICIJŲ PORTFELIO ĮPLAUKOS

2010 m. euro zonos finansinėje sąskaitoje grynosios tiesioginių ir investicijų portfelio įplaukos sudarė 111,2 mlrd. eurų, prieš metus – 190,3 mlrd. eurų. Įplaukos pirmiausia sumažėjo dėl to, kad labai sumažėjo (72,9 mlrd. eurų) grynosios skolos priemonių įplaukos, ir mažesniu mastu dėl to, kad 11,4 mlrd. eurų padidėjo grynosios tiesioginių užsienio investicijų (TUI)

38 pav. Euro zonos eksporto pagrindiniams prekybos partneriams apimtis

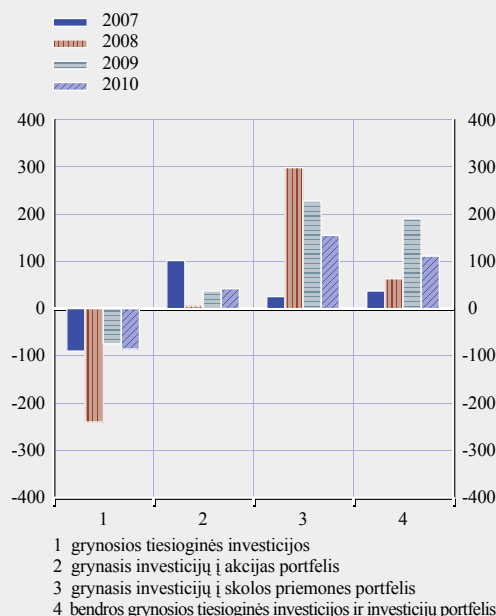
(indeksas: 2005 m. I ketv. = 100; dėl sezoniškumo pakoreguota; 3 mėn. slenkamasis vidurkis)

Šaltinis: ECB.
Pastabos: VRE šalys – Vidurio ir Rytų Europos šalys. Paskutinis stebėjimo laikotarpis – 2010 m. gruodžio mėn., išskyrus ne euro zoną ir Jungtinę Karalystę (2010 m. lapkričio mėn.).

39 pav. Euro zonos tiesioginės investicijos ir investicijų portfelis

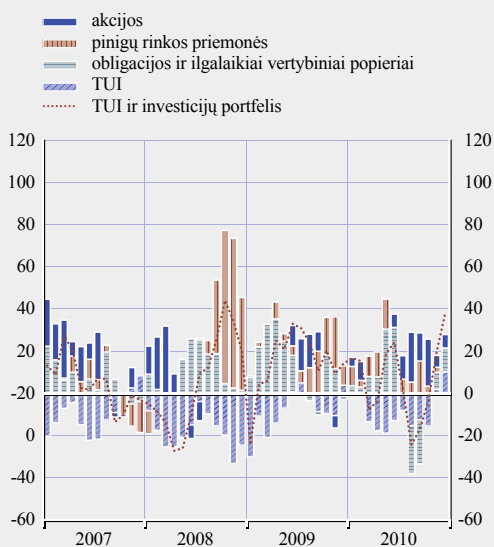
(metiniai duomenys; mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

40 pav. Pagrindiniai finansinės sąskaitos straipsniai

(grynjieji srautai; mlrd. eurų; 3 mėn. slenkamieji vidurkiai; mėnesiniai duomenys)

Šaltinis: ECB.

išlaidos. Šiuos pokyčius iš dalies kompensavo 5,1 mlrd. eurų didesnės grynosios įplaukos į nuosavybės priemones (žr. 39 pav.).

Kalbant apie investicijų portfelį, 2010 m. ketvirtiniai pokyčiai buvo dideli, kaip ir rinkos nuotaikos. Po kai kurių požymių, kad pagerėjo galimybės rizikuoti ir kad atsigavo nuosavybės portfelio užsienio sandoriai 2010 m. pirmąjį ketvirtį, vėl sustiprėjusi finansų rinkos įtampa gegužės mėn. tikriausiai nulėmė investuotojų rizikos vengimo padidėjimą. Tuo metu, kai euro zonos rezidentai likvidavo užsienio nuosavybės pozicijas ir susigrąžino lėšas, ne euro zonos rezidentai toliau investavo į euro zonos investicijų portfelio priemones, dėl to labai padidėjo, ypač 2010 m. antrąjį ketvirtį, grynosios įplaukos į investicijų portfelį (žr. 40 pav.). 2010 m. antrąjį pusmetį investicijų portfelio balansas pasikeitė nuo grynujų išlaidų (trečiąjį ketvirtį) į grynąsias įplaukas (ketvirtąjį ketvirtį). Tai iš esmės buvo susiję su obligacijų ir ilgalaikių vertybinių popierių raida. Tebesant rinkų

susirūpinimui dėl skolos kai kuriose euro zonos šalyse tvarumo, trečiąjį ketvirtį nerezidentai pardavė euro zonos obligacijas ir ilgalaikius vertybinius popierius, o euro zonos rezidentai didino savo investicijas į užsienio obligacijas ir ilgalaikius vertybinius popierius. Sumažėjus finansinei įtampai, ketvirtąjį ketvirtį nerezidentai vėl pradėjo pirkti euro zonos obligacijas. Tuo pat metu euro zonoje buvo užregistruotos nuosavybės vertybinių popierių grynosios įplaukos 2010 m. antrąjį pusmetį, užsienio investuotojams parodžius didesnę susidomėjimą euro zonos nuosavybės vertybiniais popieriais.

Ir 2010 m. tiesioginių investicijų veikla buvo prislopinta, nes euro zonos ir užsienio bendrovės sumažino savo investicijas į akcinį kapitalą. Didesnės grynosios tiesioginių investicijų išlaidos 2010 m. daugiausia buvo susijusios su kito kapitalo raida. Tuo metu, kai euro zonos bendrovės didino paskolų srautus į savo užsienio filialus, užsienio bendrovės susigrąžino lėšas.

Euro zonos tarptautinių investicijų balanso turimi iki 2010 m. trečiojo ketvirčio duomenys rodo, kad euro zonos grynjieji išpareigojimai likusio pasaulio atžvilgiu sudarė 1 184 mlrd. eurų (13,0 % euro zonos BVP), 2009 m. pabaigoje – 1 448 mlrd. eurų (16,2 % euro zonos BVP).

3 EKONOMINĖ IR PINIGŲ APLINKOS RAIDA EURO ZONAI NEPRIKLAUSANČIOSE ES VALSTYBĖSE NARĖSE⁵

EKONOMINĖ VEIKLA

Daugumoje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių 2009 m. gerokai sumažėjusi gamyba 2010 m. atsigavo, bet jos augimas šiek tiek svyravo ir įvairiose šalyse buvo labai nevienodas (žr. 7 lentelę). Atsigavimą daugiausia palaikė eksportas, didėjęs dėl didelės išorės paklausos, ir vėl padidintos atsargos, labai sumažėjus jų lygiams 2009 m. Kartu daugumoje šalių ir toliau buvo nedidelė vidaus paklausa, nepaisant reikšmingai pagerėjusių pasitikėjimo rodiklių. Mažą vidaus paklausą lėmė tebevykstantis ekonomikos koregavimas privačiajame sektoriuje, o kai kuriose šalyse ir viešajame sektoriuje. Šalyse, kuriose nuosmukio laikotarpis prasidėjo po netvaraus bumo, vidaus paklausa toliau mažėjo net ir paskutiniiais ketvirčiais, tai buvo susiję su užsitęsusi ekonomikos koregavimu.

Vertinant pagrindines vidaus paklausos sudedamąsias dalis, privatus vartojimas daugumoje šalių ir toliau buvo nedidelis, tai tam tikru mastu buvo susiję su nepalankiomis darbo rinkos sąlygomis ir didėjančiu kreditu. Nedarbo lygis daugelyje šalių buvo aukštesnis negu 2009

m., nors kai kuriose šalyse padidėjęs bendras ekonominis aktyvumas nuo 2010 m. antrojo ketvirčio padidino ir užimtumą. Buvo ryškūs įvairių sektorių darbo rinkos veiklos rezultatų skirtumai. Apskritai į eksportą orientuotuose sektoriuose buvo didesnė darbo jėgos paklausa, palankesnė užimtumo rodiklių raida ir spartesnė darbo užmokesčio dinamika. Kreditas privačiajam sektoriui daugumoje euro zonai nepriklausančių ES šalių ir toliau didėjo palyginti nedaug, tai buvo susiję tiek su sumažėjusia pasiūla, tiek su maža paklausa. Pajėgumų naudojimas ir toliau buvo nedidelis, ypač į vidaus vartojimą orientuotuose sektoriuose, nors daugelio šalių eksporto sektoriuje jis sparčiai didėjo. Investicijos apskritai didėjo nedaug, o kai kuriose šalyse jų augimas netgi buvo ryškiai neigiamas ir rodė tebevykstantį būsto rinkų koregavimą ir mažėjimą statybos sektoriuje. Kai kuriose šalyse tebevykstančio fiskalinio koregavimo trumpalaikė įtaka prisidėjo prie menko vidaus paklausos didėjimo.

⁵ Šis skirsnis apima ES šalis, 2010 m. nepriklausiusias euro zonai.

7 lentelė Realiojo BVP augimas euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje

(metiniai pokyčiai, procentais)									
	2006	2007	2008	2009	2010 ³⁾	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 ³⁾ IV ketv.
Bulgarija	6,5	6,4	6,2	-4,9	0,3	-0,8	-0,3	0,5	2,1
Čekija	6,8	6,1	2,5	-4,1	2,3	1,0	2,3	2,8	2,9
Danija	3,4	1,6	-1,1	-5,2	.	-0,9	2,8	3,4	.
Estija	10,6	6,9	-5,1	-13,9	3,1	-2,7	3,0	5,1	6,6
Latvija	12,2	10,0	-4,2	-18,0	-0,2	-5,1	-2,6	2,5	3,7
Lietuva	7,8	9,8	2,9	-14,7	1,3	-1,9	1,2	1,6	4,6
Vengrija	3,6	0,8	0,8	-6,7	1,2	-0,6	0,8	2,2	2,4
Lenkija	6,2	6,8	5,1	1,7	3,8	3,1	3,8	4,7	4,3
Rumunija	7,9	6,3	7,3	-7,1	-1,2	-3,2	-1,5	-2,2	-0,5
Švedija	4,3	3,3	-0,6	-5,3	.	2,8	4,5	6,8	.
Jungtinė Karalystė	2,8	2,7	-0,1	-4,9	1,3	-0,3	1,5	2,5	1,5
ES8 ¹⁾	6,6	6,0	4,0	-3,5	2,1	0,6	1,9	2,6	3,0
ES11 ²⁾	4,0	3,5	0,9	-4,6	1,3	0,2	2,0	3,1	1,6
Euro zona	3,0	2,8	0,4	-4,1	.	0,8	2,0	1,9	2,0

Šaltinis: Eurostatas.

Pastaba: visų valstybių ketvirtiniai duomenys dėl darbo dienų ir dėl sezoniškumo pakoreguoti, išskyrus Rumuniją ir euro zoną (pakoreguoti tik dėl sezoniškumo).

1) ES8 suvestinis rodiklis apima 8 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklausiusias šalis, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.

2) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zonai nepriklausiusių ES valstybių narių.

3) 2010 m. duomenys yra išankstiniai įverčiai, t. y. išankstiniai duomenys.

Tarp euro zoni nepriklausančių ES valstybių narių realusis BVP ypač sparčiai didėjo tokiose šalyse kaip Lenkija ir Švedija. Jose, palyginti su dauguma kitų euro zoni nepriklausančių ES šalių, nuosmukis prasidėjo esant santykinai nedideliams einamosios sąskaitos nesubalansuotumams. Kai kuriose šalyse, kuriose ekonominis aktyvumas 2009 m. ypač reikšmingai sumažėjo, buvo pastebimas ir spartus kilimas. 2009 m. fiksavusios didžiausios aktyvumo sumažėjimus tarp visų ES šalių atsigavo Baltijos šalių ekonomikos. Jų atsigavimą lėmė daugiausia išorės paklausa, o vidaus paklausa buvo menka ir netgi sumažėjo. Bulgarijoje atsigavimas buvo lėtas, jam didžiausią įtaką darė išorės paklausa, o vidaus paklausą stabdė tebevykstantis koregavimas privačiajame sektoriuje. Rumunija buvo vienintelė euro zoni nepriklausanti ES šalis, kurios ekonomika 2010 m. ir toliau šiek tiek traukėsi dėl tebevykstančio fiskalinio koregavimo.

Apskritai, palyginti su metais iki pasaulinio nuosmukio, gerokai pakitę ekonomikos augimą skatinantys veiksniai susiję su ekonomikos koregavimo procesu, kuris prasidėjo nuosmukio metu, o kai kuriose šalyse (pvz., Baltijos valstybėse) iki nuosmukio.

KAINŲ RAIDĀ

2010 m. daugumoje euro zoni nepriklausančių ES valstybių narių padidėjo vidutinė metinė infliacija, nepaisant ir toliau mažos vidaus paklausos, apskritai vis dar didelių laisvų pajėgumų ir darbo rinkų vangumo. Svarbiausius impulsus infliacijai didėti suteikė kylančios maisto ir energijos kainos. Kai kuriose šalyse infliaciją didino administruojamųjų kainų ir netiesioginių mokesčių pokyčiai. Pakilusios tarptautinės žaliavų kainos turėjo tendenciją daryti didesnę įtaką infliacijai Vidurio ir Rytų Europos šalyse negu kitose euro zoni nepriklausančiose ES šalyse dėl maisto ir energijos didesnio lyginamojo svorio jų SVKI krepšeliuose.

Tačiau įvairiose šalyse metinė infliacija pagal SVKI 2010 m. ir toliau buvo labai nevienoda (žr. 8 lentelę). Didžiausia vidutinė infliacija buvo užfiksuota Vengrijoje – 4,7 % (joje sausio mėn. buvo padidinti akcizo mokesčiai, o ankstesni PVM padidinimai turėjo ir bazės efektą) ir Rumunijoje – 6,1 % (joje liepos mėn. labai padidintas PVM). Daugumoje kitų šalių infliacija buvo 2,2–3,3 %. Čekijoje, Lietuvoje ir Švedijoje vidutinė infliacija buvo teigiama, bet mažesnė negu 2 %. Latvija buvo vienintelė šalis, kurioje vidutinė infliacija 2010 m. buvo

8 lentelė Infliacija pagal SVKI euro zoni nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zoni

(metiniai pokyčiai, procentais)

	2006	2007	2008	2009	2010	2010 I ketv.	2010 II ketv.	2010 III ketv.	2010 IV ketv.
Bulgarija	7,4	7,6	12,0	2,5	3,0	1,9	2,9	3,3	4,0
Čekija	2,1	3,0	6,3	0,6	1,2	0,4	0,9	1,6	2,0
Danija	1,9	1,7	3,6	1,1	2,2	1,9	2,0	2,3	2,5
Estija	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7	0,0	2,9	3,1	5,0
Latvija	6,6	10,1	15,3	3,3	-1,2	-3,9	-2,3	-0,3	1,7
Lietuva	3,8	5,8	11,1	4,2	1,2	-0,4	0,5	1,8	2,9
Vengrija	4,0	7,9	6,0	4,0	4,7	5,8	5,2	3,6	4,3
Lenkija	1,3	2,6	4,2	4,0	2,7	3,4	2,5	2,1	2,7
Rumunija	6,6	4,9	7,9	5,6	6,1	4,6	4,3	7,5	7,8
Švedija	1,5	1,7	3,3	1,9	1,9	2,7	1,8	1,3	1,8
Jungtinė Karalystė	2,3	2,3	3,6	2,2	3,3	3,3	3,4	3,1	3,4
ES8 ¹⁾	3,2	4,4	6,6	3,7	3,2	2,8	2,8	4,6	5,2
ES11 ²⁾	2,5	3,1	4,7	2,7	3,2	3,1	3,0	3,0	3,4
Euro zona	2,2	2,1	3,3	0,3	1,6	1,1	1,5	1,7	2,0

Šaltinis: Eurostatas.

1) ES8 suvestinis rodiklis apima 8 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zoni nepriklausiusias šalis, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.

2) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zoni nepriklausiusių ES valstybių narių.

neigiama ir sudarė –1,2 %. Tų metų pokyčiai rodo didėjančią infliacijos tendenciją daugumoje šalių. Latvijoje 2010 m. rugsėjo mėn. infliacija vėl tapo teigiama, tik dėl kylančių maisto ir energijos kainų. Visose šalyse metinė infliacija, neįskaitant energijos ir maisto kainų, ir toliau buvo pažabota, o kai kuriose šalyse (pvz., Latvijoje ir Lietuvoje) netgi neigiama, tai leistų manyti, kad paklauskos lemiamas infliacinis spaudimas 2010 m. buvo nedidelis.

FISKALINĖ POLITIKA

Apskaičiuota, kad visose euro zonoje nepriklausančiose ES valstybėse narėse, išskyrus Estiją ir Švediją, valdžios sektoriaus deficitas 2010 m. buvo didesnis kaip 3 % BVP kontrolinis dydis. Apskaičiuota, kad Jungtinėje Karalystėje ir toliau fiksuotas labai didelis deficitas – 10,5 % BVP. Deficitas 2010 m., palyginti su 2009 m., daugumoje euro zonoje nepriklausančių ES valstybių narių sumažėjo iš dalies dėl spartesnio negu anksčiau manyta ekonomikos augimo, lėmusio didesnes mokesčių pajamas, o valdžios skolos ir BVP santykis toliau didėjo. Daugumoje

šalių 2010 m. numatyti biudžeto rezultatai buvo tokie pat kaip buvo nustatyta 2009 m. pabaigoje pateiktų atnaujintų konvergencijos programų uždaviniuose. Biudžeto balanso pagerėjimo mastas 2010 m., palyginti su ankstesniais metais, visose šalyse buvo labai nevienodas priklausomai nuo makroekonominės aplinkos pagerėjimo masto kartu su šalies fiskalinės politikos atsaku į pasaulinę finansų ir ekonominę krizę. Nors Bulgarija, Čekija, Baltijos šalys ir Rumunija 2010 m. visos sumažino išlaidas arba jas suvaržė, kitose šalyse apskritai buvo leista pradėti taikyti stabilizavimo priemones. Be to, Danijoje ir Švedijoje, reaguojant į krizę, savo nuožiūra buvo pradėtos taikyti fiskalinės paskatos.

2010 m. pabaigoje Taryba nusprendė dėl perviršinio deficito visose euro zonoje nepriklausančiose ES valstybėse narėse, išskyrus Estiją ir Švediją. Bulgarijai ir Vengrijai buvo nustatytos galutinės datos sureguliuoti perviršinių deficitą – 2011 m., Latvijai, Lietuvai, Lenkijai ir Rumunijai – 2012 m., Čekijai ir Danijai –

9 lentelė Fiskalinė pozicija euro zonoje nepriklausančiose ES valstybėse narėse ir euro zonoje

(procentais, palyginti su BVP)

	Biudžeto balansas					Bendroji skola				
	European Economic Forecast autumn 2010				Atnaujintos 2009–2010 m. konvergencijos programos 2010	European Economic Forecast autumn 2010				Atnaujintos 2009–2010 m. konvergencijos programos 2010
	2007	2008	2009	2010 ³⁾		2007	2008	2009	2010 ³⁾	
Bulgarija	1,1	1,7	-4,7	-3,8	0,0	17,2	13,7	14,7	18,2	14,6
Čekija	-0,7	-2,7	-5,8	-5,2	-5,3	29,0	30,0	35,3	40,0	38,6
Danija	4,8	3,2	-2,7	-5,1	-5,3	27,3	34,1	41,5	44,9	41,8
Estija	2,5	-2,8	-1,7	-1,0	-2,2	3,7	4,6	7,2	8,0	10,1
Latvija	-0,3	-4,2	-10,2	-7,7	-8,5	9,0	19,7	36,7	45,7	55,1
Lietuva	-1,0	-3,3	-9,2	-8,4	-8,1	16,9	15,6	29,5	37,4	36,6
Vengrija	-5,0	-3,7	-4,4	-3,8	-3,8	66,1	72,3	78,4	78,5	79,0
Lenkija	-1,9	-3,7	-7,2	-7,9	-6,9	45,0	47,1	50,9	55,5	53,1
Rumunija	-2,6	-5,7	-8,6	-7,3	-6,3	12,6	13,4	23,9	30,4	28,3
Švedija	3,6	2,2	-0,9	-0,9	-3,4	40,0	38,2	41,9	39,9	45,5
Jungtinė Karalystė	-2,7	-5,0	-11,4	-10,5	-12,0	44,5	52,1	68,2	77,8	82,1
ES8 ¹⁾	-1,9	-3,6	-6,8	-6,6	-5,8	35,7	37,7	43,7	48,5	47,0
ES11 ²⁾	-1,4	-3,3	-8,4	-8,0	-8,9	40,9	45,6	56,9	63,3	65,7
Euro zona	-0,6	-2,0	-6,3	-6,3	-6,7	66,2	69,8	79,2	84,2	83,9

Šaltiniai: Europos Komisijos *European Economic Forecast autumn 2010*, atnaujintos 2009–2010 m. konvergencijos programos ir ECB apskaičiavimai.

Pastabos: duomenys pagrįsti ESS95 apibrėžimais. Atnaujintose konvergencijos programose buvo nurodyti nacionalinių vyriausybės 2010 m. duomenys, todėl gali skirtis nuo galutinių rezultatų.

1) ES8 suvestinis rodiklis apima 8 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zonoje nepriklausiusias šalis, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m.

2) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zonoje nepriklausiusių ES valstybių narių.

3) 2010 m. duomenys yra prognozės.

2013 m., o Jungtinei Karalystei – 2014–2015 finansiniai metai.

Skaičiuojama, kad visose euro zonoje nepriklausančiose ES valstybėse narėse, išskyrus Švediją, 2010 m. padidėjo valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis, nors šis padidėjimas nebuvo toks didelis kaip 2009 m. Skolos ir BVP santykis daugiausia padidėjo Jungtinėje Karalystėje (9,6 proc. p.), Latvijoje (9,0 proc. p.) ir Lietuvoje (7,9 proc. p.) – daugiausia dėl didelio biudžeto deficito šiose šalyse. Nors Vengrijoje skolos santykis toliau buvo didesnis už kontrolinį dydį (60 %), jis toliau didėjo viršydamas šį lygį Jungtinėje Karalystėje, o kitose euro zonoje nepriklausančiose ES valstybėse narėse jis tebebuvo mažesnis už kontrolinį dydį.

MOKĖJIMŲ BALANSO RAIDA

2010 m. daugumoje euro zonoje nepriklausančių ES valstybių narių bendras einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas (procentais, palyginti su BVP) toliau blogėjo (žr. 10 lentelę). Tačiau įvairiose šalyse jo kaita buvo labai nevienoda. Estijoje, Latvijoje ir Lietuvoje einamosios

ir kapitalo sąskaitų perteklius sumažėjo, tai buvo susiję su nuosekliu šių šalių ekonomikų atsigavimu ir atsigaunančia vidaus paklausa. Šis perteklius sumažėjo ir Švedijoje, tai lėmė pablogėjęs dėl sparčiai atsigaunančios vidaus paklausos prekybos balansas. Čekijoje bendras einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas iš perteklinio tapo deficitiniu dėl didėjančio pajamų deficito ir sumažėjusio teigiamo prekybos balanso. Einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas padidėjo Lenkijoje dėl 2010 m. sparčiai didėjusios vidaus paklausos ir didėjusio pajamų deficito; Rumunijoje – daugiausia dėl mažėjančių pervedimų, o Jungtinėje Karalystėje – dėl pablogėjusio prekybos balanso. Tačiau daugelyje šalių šis balansas pagerėjo. Bulgarijoje einamosios ir kapitalo sąskaitų deficitas tapo pertekliumi dėl sparčiau didėjančio eksporto ir tebevykstančio šalies ekonomikos koregavimo. Vengrijoje perteklius padidėjo nuo 0,7 % BVP (2009 m.) iki 3,0 % BVP (2010 m.), tai rodė iš esmės eksporto lemiamą atsigavimą. Danijoje buvo fiksuotas pertekliaus padidėjimas nuo 3,5 % (2009 m.) iki 4,8 % (2010 m.) dėl sparčiau augusio eksporto ir vis dar suvaržytos vidaus paklausos.

10 lentelė Euro zonoje nepriklausančių ES valstybių narių ir euro zonos mokėjimų balansas

(procentais, palyginti su BVP)

	Einamosios ir kapitalo sąskaitos balansas				Grynųjų tiesioginių investicijų srautai				Grynųjų kitų investicijų srautai			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
Bulgarija	-27,1	-22,3	-8,6	-0,7	28,7	17,5	9,6	5,6	16,8	16,9	-1,7	-2,5
Čekija	-2,6	0,2	0,1	-1,5	5,1	1,0	0,7	3,5	0,1	1,2	-1,0	-3,1
Danija	1,4	2,7	3,5	4,8	-2,8	-3,5	-1,3	-1,2	3,3	2,0	3,8	12,1
Estija	-16,2	-8,7	7,3	7,2	4,5	2,6	0,7	7,6	13,8	4,9	3,0	-6,8
Latvija	-20,4	-11,6	11,0	8,8	6,8	3,0	0,6	0,3	19,3	7,6	-9,8	-2,9
Lietuva	-12,8	-11,3	7,7	6,8	3,6	3,6	-0,1	0,7	13,0	5,8	-10,8	-14,7
Vengrija	-6,2	-6,1	0,7	3,0	2,3	1,5	-0,1	2,6	5,4	18,2	8,8	-0,2
Lenkija	-3,6	-3,7	-0,5	-1,3	4,3	2,0	2,0	1,5	6,5	6,0	3,1	2,7
Rumunija	-12,8	-11,1	-3,7	-4,6	5,7	6,7	3,0	2,6	11,2	6,2	2,0	4,6
Švedija	8,4	8,6	7,4	6,5	-2,2	1,4	-4,9	-3,0	-3,0	8,7	-9,0	-7,3
Jungtinė Karalystė	-2,4	-1,3	-1,5	-1,7	-4,4	-2,6	1,2	0,4	-0,8	-9,7	-3,0	-8,9
ES11 ¹⁾	-1,4	-0,4	0,4	0,3	2,6	-0,9	0,2	-1,1	-0,5	0,3	-7,3	-10,4
ES3 ²⁾	0,0	0,7	0,5	0,3	2,1	-2,7	-0,8	-1,8	-1,5	-1,3	-11,4	-14,8
ES8 ³⁾	-1,4	-1,1	-0,1	-0,1	4,1	5,5	3,6	1,8	3,3	5,9	7,4	5,4
Euro zona	0,2	-1,3	-0,5	-0,4	-1,0	-2,6	-0,8	-1,1	0,3	1,4	-2,4	-0,2

Šaltinis: ECB.

Pastaba: 2010 m. duomenys yra keturių ketvirčių vidurkis iki 2010 m. trečiojo ketvirčio.

1) ES11 suvestinis rodiklis apima 11 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zonoje nepriklausiusių ES valstybių narių svertines įmokas.

2) ES3 suvestinis rodiklis apima Danijos, Švedijos ir Jungtinės Karalystės svertines įmokas.

3) ES8 suvestinis rodiklis apima 8 iki 2010 m. gruodžio 31 d. euro zonoje nepriklausiusių šalių, kurios į ES įstojo 2004 arba 2007 m., svertines įmokas.

Kalbant apie finansavimą, tiesioginių užsienio investicijų įplaukos 2010 m. stabilizavosi arba padidėjo beveik visose euro zonai nepriklausančiose šalyse, kurios įstojo į ES 2004 m. arba vėliau. Danija bei Švedija ir toliau buvo gryniosios tiesioginių investicijų eksportuotojos. Čekijoje, Lietuvoje ir Lenkijoje einamosios sąskaitos finansavimo pastovesnės sudedamosios dalys didėjo kartu reikšmingai didėjant grynųjų investicijų portfeliui. Kalbant apie kitus investicijų srautus, daugelis šalių fiksavo tolesnius investicijų nutekėjimus – daugiausia dėl spartesnio finansinio išskolinimo mažinimo proceso. Latvijoje ir Rumunijoje privataus kapitalo įplaukas 2010 m. dar labiau padidino tarptautinių organizacijų įgyvendinamos finansinės paramos programos.

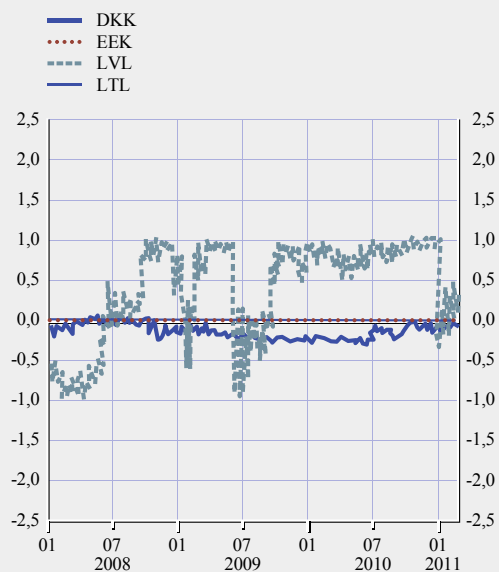
VALIUTŲ KURSŲ RAIDA

Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių valiutų kursų pokyčiams 2010 m. didelę įtaką darė atskirų šalių valiutų kursų režimai. Danijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos valiutos dalyvavo VKM II. Joms buvo nustatytos standartinės $\pm 15\%$ svyravimo nuo šalies centrinio kurso euro atžvilgiu ribos, išskyrus Danijos kroną, kurios svyravimo ribos yra siauresnės – $\pm 2,25\%$ (žr. 41 pav.). Dalyvavimas VKM II kai kuriais atvejais susijęs ir su suinteresuotų šalių vienašališkais įsipareigojimais palaikyti siauresnes svyravimo ribas arba valiutų valdybos režimus. Šie vienašališki įsipareigojimai nenustato ECB jokių papildomų įpareigojimų. Konkrečiai kalbant, Estijos krona ir Lietuvos litas VKM II pradėjo dalyvauti tebeveikiant jų valiutų valdybos modeliams, o Latvijos valdžios institucijos nusprendė palaikyti centrinį lato kursą euro atžvilgiu su $\pm 1\%$ svyravimo ribomis.

2010 m. palaikytas Estijos kronos ir Lietuvos lito centrinis kursas. Latvijos litas tebebuvo iš esmės stabilus, svyravo apie vienašališkai nustatytą $\pm 1\%$ svyravimo ribą euro atžvilgiu ir buvo artimas apatinei ribai. 2010 m. didelio spaudimo Latvijos litui nebuvo, tai buvo susiję su makroekonominių sąlygų stabilizavimusi ir pagerėjusiomis investuotojų nuotakomis dėl Latvijos ekonomikos. Palankus buvo ir tolesnis

41 pav. VKM II dalyvaujančių ES valiutų raida

(dienos duomenys; nuokrypis nuo centrinio pariteto, procentiniais punktais)

Šaltinis: ECB.

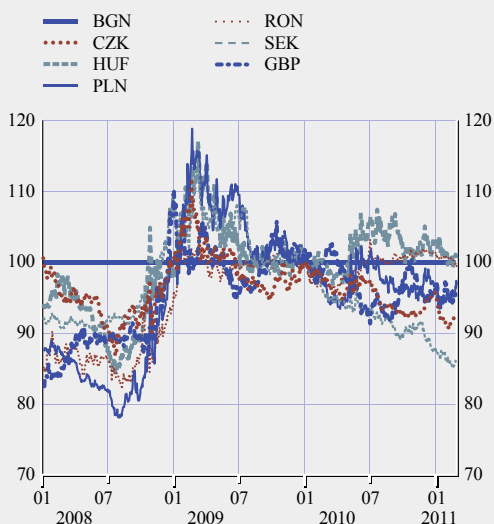
Pastabos: teigiamas (neigiamas) nuokrypis nuo centrinio kurso euro atžvilgiu reiškia, kad valiuta yra žemesnėje (aukštesnėje) ribų pusėje. Danijos kronos svyravimo ribos yra $\pm 2,25\%$. Visoms kitoms valiutoms taikomos standartinės $\pm 15\%$ svyravimo ribos. Tačiau pagal vienašališką įsipareigojimą Latvijos lato svyravimo ribos yra $\pm 1\%$, Lietuvos litui taikomas valiutų valdybos modelis, o Estijos kronai valiutų valdybos modelis taikytas iki tol, kol Estija 2011 m. sausio mėn. įsivedė eurą. Paskutinio stebėjimo data – 2011 m. vasario 25 d.

ES bei TVF vykdomos tarptautinės finansinės paramos programos sąlygų tenkinimas. Tai ir toliau yra esminis veiksnys valiutos kurso susiejimo patikimumui ateityje.

Kalbant apie euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių, kurios nedalyvavo VKM II, valiutas, galima nustatyti dvi valiutų kursų raidos grupes. Nors Čekijos kronos, Lenkijos zlotas, Švedijos kronos ir svaro sterlingų vertė euro atžvilgiu toliau didėjo, Vengrijos forintas ir Rumunijos leja iš esmės nepakito (žr. 42 pav.). Čekijos kronai, Lenkijos zlotui ir Švedijos kronai teigiamą įtaką darė šių šalių ekonomikos augimo rezultatai. Svaro sterlingų vertė euro atžvilgiu apskritai padidėjo, bet jo keitimo kursas labai kito. Išskyrus Čekijos kroną ir Švedijos kroną, stiprejančios valiutos negrįžo į prieškrizinį 2008 m. lygį euro atžvilgiu.

42 pav. VKM II nedalyvaujančių ES valiutų raida euro atžvilgiu

(dienos duomenys; indeksas: 2010 m. sausio 1 d. = 100)

Šaltinis: ECB.

Pastabos: padidėjimas (sumažėjimas) rodo valiutos vertės mažėjimą (didėjimą). Paskutinio stebėjimo data – 2011 m. vasario 25 d.

Trumpi Vengrijos forinto ir euro kurso svyravimo epizodai buvo susiję su politine įtampa Vengrijoje, įskaitant žlugusias tarptautinių organizacijų bei vyriausybės derybas ir pagrindinių kredito reitingų agentūrų sumažintus reitingus. Rumunijos lėja nuo 2010 m. sausio mėn. iš esmės nepakito, neskaitant trumpų padidėjusio kintamumo laikotarpių, kuriuos iš esmės lėmė politinė įtampa ir susijusi rizika dėl su tarptautinėmis organizacijomis suderintų fiskalinės konsolidacijos priemonių įgyvendinimo. Dėl euru pagrįsto valiutų valdybos modelio Bulgarijos levas nepakito euro atžvilgiu.

FINANSŲ RAIDA

Finansų rinkų sąlygos euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse 2010 m. bendrai pagerėjo. Daugumoje šalių sumažėjo ilgalaikės palūkanų normos, apskaičiuojamos pagal 10 m. vyriausybės obligacijų pajamingumą, o skirtumai euro zonos šalių vyriausybės obligacijų atžvilgiu vidutiniškai sumažėjo. Daugiausia ilgalaikis pajamingumas sumažėjo Latvijoje ir Lietuvoje dėl pagerėjusių

makroekonominės veiklos rezultatų ir 2010 m. pradžioje buvusių labai aukštų pradinių lygių. Kalbant apie pinigų rinkas, daugumoje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių palūkanų normos reikšmingai sumažėjo – iš dalies dėl sumažėjusių pinigų politikos palūkanų normų. Akivaizdi išimtis yra Švedija, kurioje vasarą pakilusios pinigų politikos palūkanų normos padėjo padidinti trumpalaikes pinigų rinkos palūkanų normas apie 150 bazinių punktų.

Neramumai kai kuriose euro zonos šalių skolinimosi rinkose turėjo tik ribotą įtaką kredito išsipareigojimų neįvykdymo apskaitinimo sandorių skirtumams euro zonai nepriklausančiose ES valstybėse narėse. Vertinant visus metus, dauguma šalių fiksavo tik nedidelius vertybinių popierių premijų pokyčius, tačiau yra keletas akivaizdžių išimčių. Baltijos šalyse premijos vidutiniškai sumažėjo maždaug 145 baziniais punktais, tai, be kita ko, buvo susiję su padidėjusiu pasitikėjimu griežto taupymo priemonėmis ir pagerėjusia makroekonominė padėtimi. Tebesantis susirūpinimas fiskalinės konsolidacijos tvarumu Vengrijoje, atvirkščiai, lėmė kredito išsipareigojimų neįvykdymo apskaitinimo sandorių skirtumų padidėjimą apie 140 bazinių punktų per metus. Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių akcijų rinkų rezultatai vidutiniškai buvo daug geresni už euro zonos akcijų rinkų rezultatus. Tai akivaizdžiausia buvo Baltijos šalyse, kuriose 2010 m. akcijos vidutiniškai pabrango 55 %.

2011 m. pradžioje akcijų rinkos toliau stiprėjo daugumoje šalių, o ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumo pokyčiai buvo nevienodi. Vengrijoje kredito išsipareigojimų neįvykdymo apskaitinimo sandorių skirtumai sausio mėn. sumažėjo maždaug 75 baziniais punktais, tam teigiamą įtaką darė pagerėjusios investuotojų nuotaikos.

PINIGŲ POLITIKA

Pagrindinis visų euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių pinigų politikos tikslas – kainų stabilumas. Tačiau įvairiose šalyse

11 lentelė Euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių oficialioji pinigų politikos strategija

	Pinigų politikos strategija	Valiuta	Bruožai
Bulgarija	Valiutų kurso tikslas	Bulgarijos levas	Valiutų kurso tikslas: susietas su euru kursu 1,95583 Bulgarijos levo už 1 eurą pagal valiutų valdybos modelį.
Čekija	Infliacijos tikslas	Čekijos krona	Infliacijos tikslas: 3 % ±1 proc. p. iki 2009 m. pabaigos, vėliau 2 % ±1 proc. p. Valdomo kitimo valiutų kursas.
Danija	Valiutų kurso tikslas	Danijos krona	Dalyvauja VKM II su ±2,25 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 7,46038 Danijos kronos už 1 eurą.
Estija	Valiutų kurso tikslas	Estijos krona	Dalyvavo VKM II su ±15 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 15,6466 Estijos kronos už 1 eurą ir išlaikė valiutų valdybos modelį kaip vienašališką išipareigojimą. 2011 m. sausio 1 d. euro valiuta tapo teisėta mokėjimo priemone Estijoje, pakeisdama Estijos kroną neatšaukiamai nustatytu 15,6466 Estijos kronos už 1 eurą kursu.
Latvija	Valiutų kurso tikslas	Latvijos lats	Dalyvauja VKM II su ±15 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 0,702804 Latvijos lato už 1 eurą. Latvija palaiko vienašališką išipareigojimą laikytis ±1 % svyravimo ribų.
Lietuva	Valiutų kurso tikslas	Lietuvos litas	Dalyvauja VKM II su ±15 % svyravimo nuo centrinio kurso ribomis, 3,45280 Lietuvos lito už 1 eurą. Lietuva palaiko valiutų valdybos modelį kaip vienašališką išipareigojimą.
Vengrija	Infliacijos tikslas	Vengrijos forintas	Infliacijos tikslas: 3 % vidutinio termino tikslas nuo 2007 m. Laisvai kintantis valiutų kursas.
Lenkija	Infliacijos tikslas	Lenkijos zlotas	Infliacijos tikslas: 2,5 % ±1 proc. p. (per 12 mėn. VKI pokytis). Laisvai kintantis valiutų kursas.
Rumunija	Infliacijos tikslas	Rumunijos leja	Infliacijos tikslas: 3,5 % ±1 proc. p. iki 2010 m. pabaigos, 3,0 % ±1 proc. p. iki 2011 m. pabaigos ir 2012 m. pabaigos ir 2,5 % ±1 proc. p. nuo 2013 m. pabaigos ir vėliau. Valdomo kitimo valiutų kursas.
Švedija	Infliacijos tikslas	Švedijos krona	Infliacijos tikslas: 2 % VKI padidėjimas. Laisvai kintantis valiutų kursas.
Jungtinė Karalystė	Infliacijos tikslas	Svaras sterlingų	Infliacijos tikslas: 2 % VKI padidėjimas per 12 mėn. Esant didesnei negu 1 proc. p. nuokrypiui, <i>Bank of England</i> valdytojas turėtų parašyti atvirą laišką išdo kancleriui Pinigų politikos komiteto vardu. Laisvai kintantis valiutų kursas.

Šaltinis: ECBS.

Pastaba: Jungtinės Karalystės VKI yra tapatus SVKI.

pinigų politikos strategijos ir toliau buvo labai nevienodos (žr. 11 lentelę).

2010 m. pirmąjį pusmetį daugelis euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių centrinių bankų, įskaitant *Česká národní banka*, *Danmarks Nationalbank*, *Latvijas Banka*, *Magyar Nemzeti Bank* ir *Banca Națională a României*, sumažino savo pagrindines pinigų politikos palūkanų normas. Daugumos šių palūkanų sumažinimų tikslas buvo paskatinti bankų skolinimą ir palaikyti ekonominį aktyvumą (daugelyje šalių dėl labai neigiamo gamybos atotrūkio). 2010 m. antrąjį pusmetį ir 2011 m. pradžioje mažinimo ciklas daugumoje euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių baigėsi. Visi euro zonai nepriklausančių ES valstybių narių centriniai

bankai, šiuo laikotarpiu pakeitė savo pagrindines pinigų politikos palūkanų normas, įskaitant *Danmarks Nationalbank*, *Magyar Nemzeti Bank*, *Narodowy Bank Polski* ir *Sveriges Riksbank*, išskyrus *Latvijas Banka*, nusprendė jas padidinti. Dažniausiai palūkanos buvo keliamos siekiant užtikrinti atitinkamo centrinio banko vidutinio laikotarpio infliacijos tikslų įgyvendinimą. Vengrijos ir Rumunijos centrinių bankų pinigų politikos palūkanų normos 2010 m. buvo didžiausios (metų pabaigoje – atitinkamai 5,75 ir 6,25 %), tai buvo susiję su didesne infliacija ir rizikos premijomis, palyginti su kitomis euro zonai nepriklausančiomis ES valstybėmis narėmis. Rumunijos atveju didelė pinigų politikos palūkanų norma buvo susijusi ir su centrinio banko tikslu neutralizuoti su pasiūla

susijusių sukrėtimų (įskaitant 2010 m. liepos mėn. padidintą PVM, taip pat pakilusias maisto ir energijos kainas) antrinius poveikius.

Kalbant apie netradicines pinigų politikos priemones, *Bank of England* 2010 m. disponavo 200 mlrd. svarų sterlingų vertės turtu, išigyta naudojant centrinio banko atsargas. Tai buvo susiję su *Bank of England* Pinigų politikos komiteto nuomone, kad pinigų politikos pozicija buvo ir toliau tinkama pasiekti infliacijos tikslą vidutiniu laikotarpiu ir kad su infliacija susijusių rizikų pusiausvyra pasikeitė nepakankamai, jog būtų galima keisti politiką. 2010 m. *Sveriges Riksbank* baigė taikyti savo nestandartines priemones (12 mėn. termino paskolų komerciniams bankams fiksuotąją palūkanų normą). Dėl spartaus ekonomikos atsigavimo ir spartesnio kredito augimo nepradėtos taikyti naujos priemonės.

Naujos ECB patalpos, suprojektuotos architektų biuro COOP HIMMELB(L)AU, bus pastatytos iki 2013 m. Ansamblį sudarys trys pagrindiniai pastato elementai: dviejų dalių biurų bokštas, buvusios didmeninės prekybos turgavietės *Grossmarkthalle* pastatas ir įėjimo pastatas.

2 SKYRIUS

**CENTRINIŲ BANKŲ
OPERACIJOS
IR VEIKLA**

I PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOS, UŽSIENIO VALIUTOS KEITIMO OPERACIJOS IR INVESTICINĖ VEIKLA

I.1 ATVIROSIOS RINKOS OPERACIJOS IR NUOLATINĖS GALIMYBĖS

2010 m. Eurosistemos taikytos pinigų politikos priemonės apima atvirosios rinkos operacijas – pagrindines refinansavimo operacijas (PRO), ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), koreguojamąsias operacijas, nuolatinės galimybes ir privalomųjų atsargų reikalavimus. Padengtų obligacijų pirkimo programa (POPP) ir vertybinių popierių rinkų programa (VPRP) buvo taikytos tik trumpu laikotarpiu, tai buvo nestandartinės priemonės, skirtos sutrikusiam finansų rinkų atskirų segmentų funkcionavimui ištaisyti.

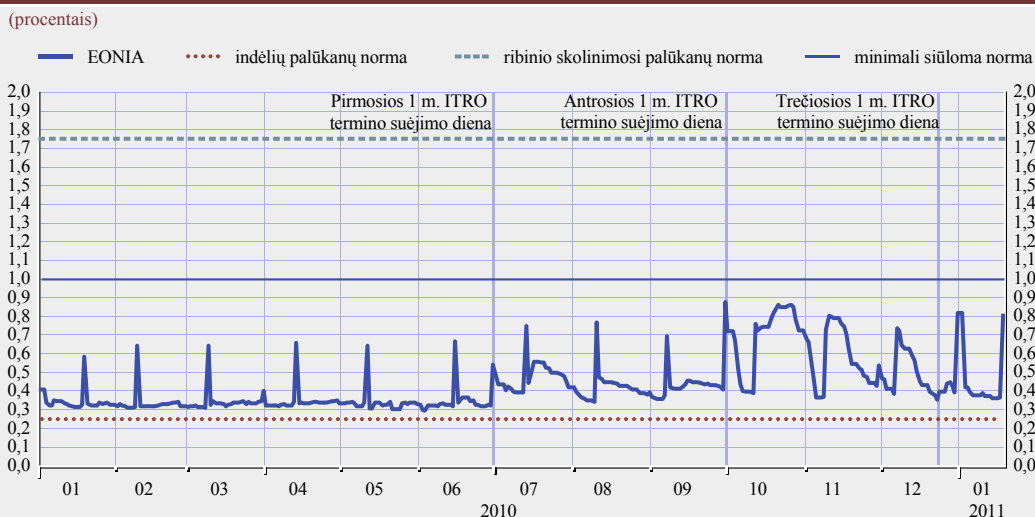
2010 m. Valdančioji taryba pagrindinių ECB palūkanų normų nekeitė (žr. 43 pav.). Pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, palūkanų normos už naudojamąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nesikeitė ir atitinkamai buvo 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Taigi koridorius ir toliau buvo 150 bazinių punktų.

2010 m. pradžioje buvo nuosekliai atsisakoma kai kurių nestandartinių pinigų politikos priemonių, taikytų reaguojant į 2008 m.

suintensyvėjusią finansų krizę. Priemonės, kurių buvo atsisakoma, apima 6 mėn., 12 mėn. ir papildomas 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, be to, vėl pradėtos taikyti kintamųjų palūkanų konkurso procedūros atliekant įprastines 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas pradedant nuo operacijos, kuri paskirstyta 2010 m. balandžio 28 d. Tuo metu fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūros, paskirstant visą sumą, ir toliau buvo taikomos pagrindinėms refinansavimo operacijoms ir specialios trukmės refinansavimo operacijoms (terminas – vienas atsargų laikymo laikotarpis). Be to, ECB vykdomos likvidumą didinančios operacijos užsienio valiuta (Šveicarijos frankais ir JAV dol.) buvo nutrauktos po 2010 m. sausio 31 d.

2010 m. gegužės 10 d. Valdančioji taryba nusprendė taikyti kelias priemones, siekdama sušvelninti įtampą, kilusią kai kuriuose finansų rinkų segmentuose per ankstesnes savaites. Be sprendimo vėl vykdyti visas refinansavimo operacijas kaip fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą, ir 2010 m. gegužės 12 d. atlikti 6 mėn. ITRO, paskirstant visą sumą, Valdančioji taryba paskelbė VPRP kaip naują priemonę šiai įtampai švelninti.

43 pav. Pagrindinės ECB palūkanų normos ir EONIA

Šaltinis: ECB.

Siekiant užtikrinti, kad pinigų politikos pozicijos nepaveiktų pagal VPRP vykdomos intervencijos, pagal VPRP suteiktas likvidumas mažinamas kas savaitę iš bankų sektoriaus surenkant terminuotuosius indėlius. Be to, laikinos apskaitos linijos su JAV Federaline rezervų sistema, kurios buvo nutrauktos 2010 m. sausio 31 d., suderinus su kitais centriniais bankais, 2010 m. gegužės mėn. vėl buvo pradėtos vykdyti, o ECB atnaujino likvidumo JAV doleriais teikimo operacijas.

BANKŲ SISTEMOS LIKVIDUMO POREIKIS

Didindama likvidumą atvirosios rinkos operacijomis, Eurosystema atsižvelgia į kasdienį visos euro zonos bankų sistemos likvidumo poreikio įvertinimą. Šis likvidumo poreikis – tai privalomųjų atsargų reikalavimų, atsargų pertekliaus ir autonominių veiksmų suma. Autonominiai veiksniai – tai Eurosystemos balanso straipsniai, tokie kaip banknotai apyvartoje ir vyriausybės indėliai, darantys įtaką kredito įstaigų einamųjų sąskaitų lėšoms, tačiau tiesiogiai nekontroliuojami Eurosystemos likvidumo valdymo sistemos.

Tačiau, išskyrus įprastą ITRO, paskirstytą 2010 m. balandžio 28 d., visos Eurosystemos įprastos refinansavimo operacijos 2010 m. atliktos kaip fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūros, paskirstant visą sumą¹. Todėl galiojusių refinansavimo operacijų sumą ir toliau lėmė ne Eurosystemos vertinimu pagrįsta pasiūla, bet greičiau kitų sandorio šalių paklausa, parodanti, kad pirmenybė teikiama likvidumui užsitikrinti. Einamųjų sąskaitų likučiai, viršijantys minimalių atsargų reikalavimą, 2010 m. sudarė vidutiniškai 1,26 mlrd. eurų, o ši suma buvo didesnė negu ankstesniais metais (2009 m.² – 1,03, 2008 m. – 1,07 mlrd. eurų).

2010 m. euro zonos bankų sistema ir toliau skolinosi palaikydama bendrą likvidumo perteklių, o vėliau sugražino jį saugoti Eurosystemoje, mokėdama už pagrindines refinansavimo operacijas nustatytas fiksuotąsias palūkanas ir gaudama palūkanas už naudojimąsi indėlių galimybėmis (jų skirtumas buvo 75 baziniai punktai). Kasdienis Eurosystemos

vidutinis naudojimas indėlių galimybe, kuri galima laikyti vienu iš likvidumo perviršio rodiklių, 2010 m. birželio mėn. padidėjo iki grynosios 300 mlrd. eurų sumos (2010 m. sausio mėn. sudarė beveik 180 mlrd. eurų). Nuo tada jis reikšmingai ir pastoviai mažėjo, o 2010 m. gruodžio mėn. buvo truputį didesnis kaip 50 mlrd. eurų.

Numanomas likvidumo pertekliaus mažėjimas 2010 m. antrąjį pusmetį rodo, kad bendros refinansavimo operacijų, kurių terminas nepasibaigęs, sumos sumažėjimas, nulemtas pasibaigusio 1 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos (pirmoji – liepos 1 d. (442,2 mlrd. eurų), antroji – rugsėjo 30 d. (75,2 mlrd. eurų) ir trečioji – gruodžio 23 d. (96,9 mlrd. eurų), nebuvo kompensuotas lygiaverčiu apimčių padidėjimu vykdant trumpesnio laikotarpio refinansavimo operacijas, atliktas kaip fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūros, paskirstant visą sumą (žr. 44 pav.). Tai galima suprasti kaip įrodymą, kad kitų sandorio šalių likvidumo paklausa dėl atsargumo iš Eurosystemos per metus sumažėjo.

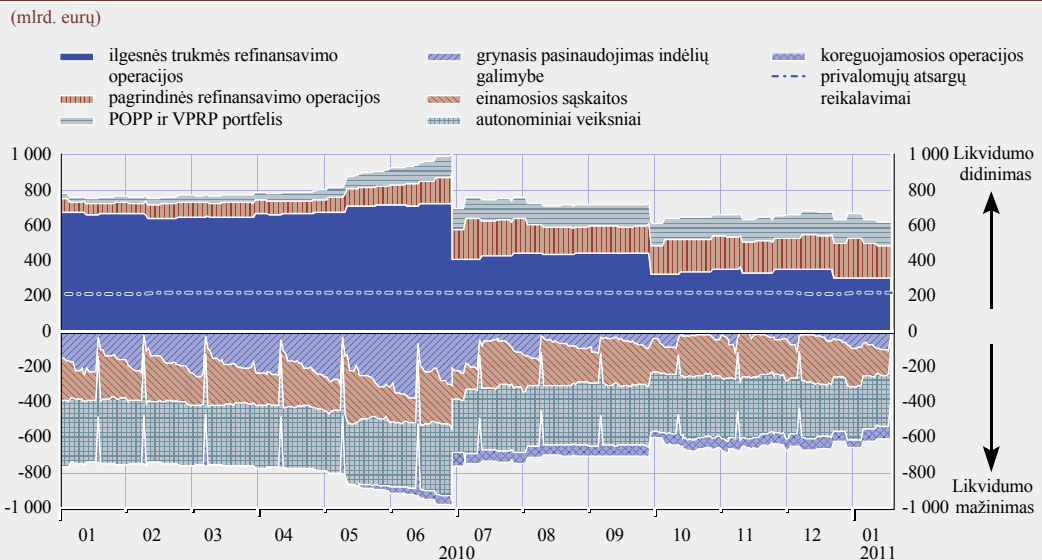
2010 m. euro zonos bankų sistemos dienos likvidumo poreikis vidutiniškai sudarė 557 mlrd. eurų, arba 3,5 % mažiau negu 2009 m. Pagrindinė šio sumažėjimo priežastis – mažėjantys autonominiai veiksniai (vidutiniškai 9 % – iki 346 mlrd. eurų). Be to, 2010 m. šiek tiek sumažėjo ir privalomųjų atsargų reikalavimai – vidutiniškai iki 212 mlrd. eurų, 2009 m. sudarė 216 mlrd. eurų (žr. 44 pav.).

PRIVALOMŲJŲ ATSARGŲ SISTEMA

Euro zonos kredito įstaigos privalo laikyti privalomasias atsargas Eurosystemos einamosiose sąskaitose. Kaip įprasta nuo 1999 m., privalomosios atsargos 2010 m. sudarė

- 1 2010 m. balandžio 28 d. paskirstyta ITRO su 1,00 % minimalia siūloma palūkanų norma. Tai buvo techninė ir pereinamoji priemonė siekiant išvengti paskirstymo palūkanų normų, mažesnių už fiksuotąją PRO palūkanų normą esant likvidumo pertekliui. Šios operacijos orientacinė paskirstymo suma buvo 15 mlrd. eurų. Kadangi pasiūlymai pateikti tik 4,845 mlrd. eurų sumai, ECB patenkino visus pasiūlymus. Šios ITRO vidutinė svertinė palūkanų norma buvo 1,15 %.
- 2 Palyginti su 2009 metų ataskaita, duomenys šiek tiek patikslinti.

44 pav. Euro zonos likvidumo veiksniai 2010 m.

Šaltinis: ECB.

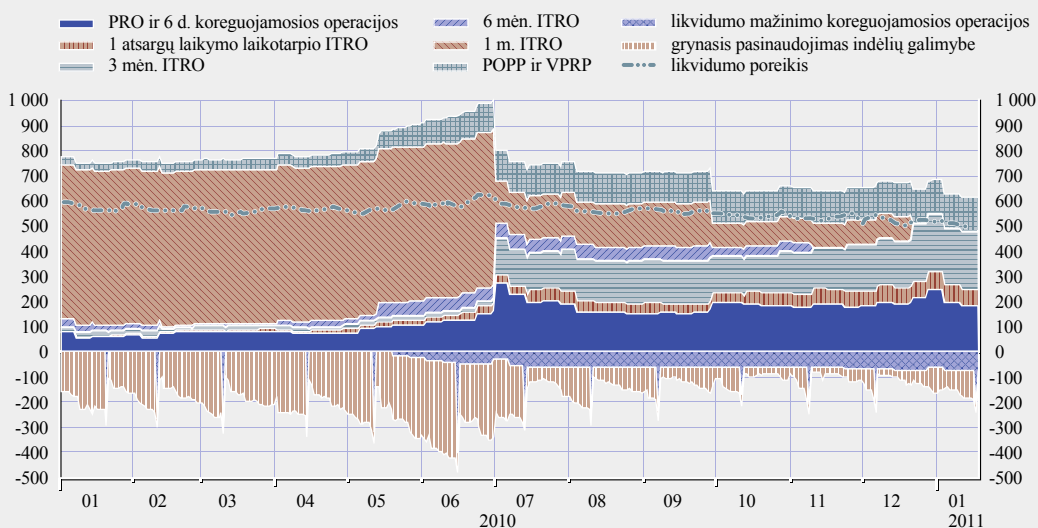
2 % kredito įstaigų atsargų bazės – vidutiniškai 212 mlrd. eurų ir tai buvo tik 2 % mažiau už 2009 m. vidurkį. Kadangi kiekvienu atsargų laikymo laikotarpiu Eurosystema kompensuoja laikomas atsargas norma, kuri yra pagrindinių refinansavimo operacijų (jei jos vykdomos kaip kintamųjų palūkanų konkursų procedūros) ribinių normų vidurkis per visą atsargų laikymo laikotarpį, arba fiksuotą PRO norma (fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūrų atveju), privalomųjų atsargų sistema bankų sektoriui mokesčio nenumato. Kartu ji atlieka dvi svarbias funkcijas pinigų politikos įgyvendinimo operacinėje sistemoje. Pirma, ji padeda stabilizuoti trumpalaikes pinigų rinkos palūkanų normas, nes privalomųjų atsargų prievolę būtina įvykdyti palaikant vidurkį atsargų laikymo laikotarpiu, o tai leidžia kredito įstaigoms išvengti laikinų ir neprognuotų likvidumo įplaukų bei išlaidų. Antra, ji didina bankų sistemos likvidumo deficitą, t. y. visą bankų refinansavimo iš Eurosystemos poreikį, ir taip normaliomis sąlygomis užtikrina tolygų ir prognozuojamą Eurosystemos refinansavimo poreikį, o tai palengvina Eurosystemos trumpalaikių pinigų rinkų palūkanų normų valdymą.

ATVIROSIOS RINKOS OPERACIJOS

Šiuo metu Eurosystema naudoja pagrindines refinansavimo operacijas, ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, specialios trukmės refinansavimo operacijas (STRO) ir koreguojamąsias operacijas likvidumui pinigų rinkoje valdyti. Visos likvidumą didinančios operacijos turi būti visiškai užtikrintos įkaitu. Pagrindinės refinansavimo operacijos yra reguliarios savaitinės operacijos ir jų terminas paprastai yra viena savaitė. Jos yra pagrindinė priemonė, išreiškianti ECB pinigų politikos poziciją. Reguliarios ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos – tai kiekvieną mėnesį vykdomos 3 mėn. likvidumą didinančios operacijos. Dėl nuoseklaus nestandartinių priemonių mažinimo 2010 m. pradžioje buvo nutrauktos papildomos 3 ir 6 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos. Tačiau toliau buvo atliekamos specialios trukmės refinansavimo operacijos, pradėtos vykdyti 2008 m. rugsėjo mėn., kurių trukmė suderinta su atitinkamu atsargų laikymo laikotarpiu. Trijų likvidumą didinančių 1 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų, atliktų 2009 m.,

45 pav. Pinigų politikos operacijos, kurių terminas dar nepasibaigęs

(mlrd. eurų)

Šaltinis: ECB.

galiojimas baigėsi 2010 m. liepos 1 d., rugsėjo 30 d. ir gruodžio 23 d. Keturios likvidumą didinančios koreguojamosios operacijos įvykdytos liepos 1 d., rugsėjo 30 d., lapkričio 11 d. ir gruodžio 23 d. Jomis buvo siekiama sušvelninti poveikį likvidumui, pasibaigus 6 mėn. ir 1 m. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijoms.

2010 m. visos 52 pagrindinės refinansavimo operacijos atliktos kaip fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūros, kai visi pasiūlymai buvo patenkinti. Tinkamų kitų sandorio šalių padaugėjo nuo 2 157 (2010 m.) iki 2 267 (2010 m.). 2010 m. sandorio šalių, dalyvavusių vykdant pagrindines refinansavimo operacijas, vidutiniškai buvo 115 (2009 m. – 401). Vidutinė pagrindinėms refinansavimo operacijoms skiriama suma buvo 133,8 mlrd. eurų (žr. 45 pav.) (2009 m. – 149,8 mlrd. eurų). Vidutinė paskirstyta suma prieš sueinant pirmosios 1 m. ITRO terminui (88,4 mlrd. eurų) sudarė maždaug pusę vidutinės paskirstytos sumos 2010 m. antrąjį pusmetį (179,3 mlrd. eurų). 2010 m. mažiausias kitų sandorio šalių, dalyvavusių vykdant PRO, skaičius (65) buvo užfiksuotas vykdant operaciją, už kurią atsiskaityta kovo

3 d.; mažiausia vykdant PRO suma (54 mlrd. eurų) buvo paskirstyta vykdant operaciją, už kurią atsiskaityta sausio 6 d.

Pirmąjį pusmetį, prieš sueinant pirmos 1 m. ITRO terminui, vykdant ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, papildomas ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas ir specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas nepasibaigęs, vidutinė per dieną paskirstyto likvidumo suma buvo 671 mlrd. eurų. Antrąjį pusmetį, prieš sueinant antros 1 m. ITRO terminui rugsėjo 30 d., dienos vidurkis sumažėjo iki 431 mlrd. eurų, o paskutinį ketvirtį toliau mažėjo ir buvo 333 mlrd. eurų (žr. 45 pav.).

Dalyvavimas vykdant specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių trukmė lygi privalomųjų atsargų laikymo laikotarpiui, per metus reikšmingai padidėjo: sausio mėn. paskirstyta 5,7 mlrd. eurų, gruodžio mėn. – 68 mlrd. eurų, be to, aštuonis kartus (nuo 7 iki 56) padidėjo kitų sandorio šalių dalyvavimas. 2010 m. dalyvavimas vykdant įprastines 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas buvo gana nepastovus – paskirstyta suma svyravo

nuo 2 mlrd. eurų (kovo mėn.) iki 149 mlrd. eurų (gruodžio mėn.) (vidutiniškai 45,1 mlrd. eurų). Galiausiai, vykdant dvi balandžio 1 d. ir gegužės 13 d. 6 mėn. operacijas, kitos sandorio šalys pateikė pasiūlymus atitinkamai 18 ir 36 mlrd. eurų sumoms (žr. 45 pav.).

Eurosistemos centriniai bankai toliau vykdė vienakrypčius eurais išreikštų padengtų obligacijų pirkimus, kaip padengtų obligacijų pirkimo programos, kuri pradėta vykdyti 2009 m. liepos 6 d., dalį. POPP numatyta suma (60 lrd. eurų), nupirktą per 12 šios programos mėnesių pirminėje ir antrinėje rinkose, buvo pasiekta 2010 m. birželio 30 d. Kartu su VPRP, vykdant Eurosistemos vienakrypčius pirkimus, 2010 m. buvo sumokėta 134,8 mlrd. eurų (žr. 45 pav.).

ECB kiekvienu konkrečiu atveju gali vykdyti likvidumą didinančias ir likvidumą mažinančias koreguojamąsias operacijas, siekdamas valdyti likvidumo sąlygas rinkoje ir reguliuoti palūkanų normas. 2008 m. spalio 6 d. Valdančiosios tarybos sprendimas išplėsti prieigą prie koreguojamųjų operacijų suteikiant dalyvavimo teisę visoms kitoms sandorio šalims, tinkamoms dalyvauti vykdant Eurosistemos atvirosios rinkos operacijas, pagrįstas standartiniais konkursais ir kurios papildomai atitinka atrankos kriterijus, nustatytus atitinkamų nacionalinių centrinių bankų, galiojo ir 2010 m.

Siekdamas sumažinti likvidumą, padidintą vykdant VPRP, ECB atliko likvidumą mažinančias koreguojamąsias operacijas ir pritraukė vienos savaitės terminuotuosius indėlius už sumą, panaikinančią VPRP poveikį. Šios koreguojamosios operacijos atliktos kaip kintamųjų palūkanų konkursų procedūros, taikant 1 % maksimalią siūlomą normą. Be to, ECB atliko įprastas koreguojamąsias operacijas paskutinę atsargų laikymo laikotarpių dieną. Buvo atlikta 12 likvidumą mažinančių 1 d. trukmės operacijų, vykdomų kaip kintamųjų palūkanų konkursų procedūros, taikant minimalią siūlomą palūkanų normą, lygią pagrindinių refinansavimo operacijų fiksuotųjų palūkanų normai. Šių operacijų, kurias

vykdant dalyvavo 171 kita sandorio šalis, metu likvidumas buvo vidutiniškai sumažintas 232 mlrd. eurų (žr. 45 pav.).

NUOLATINĖS GALIMYBĖS

Kitos sandorių šalys savo iniciatyva gali naudotis dviem nuolatinėmis galimybėmis vienos nakties likvidumui gauti, pateikdamos tinkamą įkaitą, arba padėti vienos nakties indėlius Eurosistemoje. 2010 m. pabaigoje ribine skolinimosi galimybe potencialiai galėjo naudotis 2 395, o indėlių galimybe – 2 789 kitos sandorių šalys.

Šių galimybių normos yra vienos nakties normos aukščiausia ir žemiausia riba, dėl to joms tenka svarbus vaidmuo įgyvendinant pinigų politiką. Koridorius, sudarantis 150 bazinių punktų, kuri lemia dviejų nuolatinė galimybių palūkanų normas, buvo palaikomas simetriškas PRO normos, kuri nepakito ir buvo 1,00 %, atžvilgiu. Tai buvo padaryta siekiant užtikrinti, kad indėlių galimybės norma būtų didesnė už nulį, taip palaikant paskatą prekiauti neužtikrintoje vienos nakties rinkoje.

Toliau buvo plačiai naudojamos indėlių galimybe, ypač 2010 m. antrąjį ketvirtį, kai buvo pasiektas naujas 384,3 mlrd. eurų rekordas (birželio 11 d.). Indėlių galimybe kasdien vidutiniškai buvo pasinaudota už 145,9 mlrd. eurų (2008 m. spalio 9 d.–gruodžio 31 d. – 208,5 mlrd. eurų, o 2009 m. – 109 mlrd. eurų). Tačiau naudojimas indėlių galimybe reikšmingai ir nuosekliai mažėjo antrąjį ketvirtį. 2010 m. per kiekvieną atsargų laikymo laikotarpį naudojimosi indėlių galimybe tendencijos buvo iš esmės panašios: naudojimosi indėlių galimybe sumos buvo mažesnės kiekvieno laikotarpio pradžioje, bet vėliau padidėdavo vis didesniam skaičiui kitų sandorio šalių įvykdant privalomųjų atsargų reikalavimus.

Kasdien ribine skolinimosi galimybe vidutiniškai buvo pasinaudota už 0,62 mlrd. eurų (2009 m. – už 1 mlrd. eurų). Šis tolesnis mažėjimas gali būti susijęs su sumažėjusiu netikrumu dėl kai kurių bankų likvidumo poreikio, pagerėjusiu neužtikrintos vienos

nakties rinkos funkcionavimu, o ypač šiomet, gausiu paskirstymu vykdant refinansavimo operacijas.

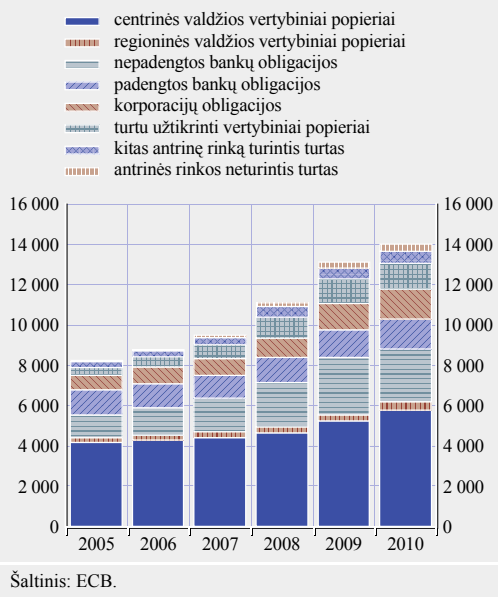
PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOMS TINKAMAS TURTAS

Kaip nustatyta ECBS statute ir pagal centrinių bankų praktiką visame pasaulyje, visos Eurosistemos kreditavimo operacijos yra užtikrintos tinkamu įkaitu. Pakankamumo sąvoka reiškia, kad, pirma, Eurosistema beveik yra apsaugota nuo nuostolių atliekant pinigų politikos operacijas ir, antra, įkaito turi pakakti didelei kitų sandorių šalių grupei, kad Eurosistema, atlikdama pinigų politikos ir mokėjimo sistemų operacijas, galėtų suteikti tiek likvidumo, kiek ji mano reikalinga. Siekdama tai palengvinti, Eurosistema pripažįsta didelę turto, kaip tinkamo įkaito, rūšių įvairovę visoms savo kredito operacijoms. Šis Eurosistemos įkaito sistemos veiksnys ir tas faktas, kad prieiga prie Eurosistemos atvirosios rinkos operacijų suteikta didelei kitų sandorio šalių grupei, yra pagrindiniai veiksniai, kuriais pagrįstas pinigų politikos įgyvendinimas įtemptu laikotarpiu. Dėl operacinei sistemai būdingo lankstumo Eurosistema suteikė reikiamą likvidumą stringančiam pinigų rinkos funkcionavimui pagerinti, nesusidurdama su plačiai paplitusiu įkaito suvaržymu finansų krizės metu. 2008 m. pabaigoje priimtos laikinos priemonės laikinai išplėsti tinkamo įkaito sąrašą buvo taikomos iki 2010 m. pabaigos.

2010 m., palyginti su 2009 m., tinkamo įkaito vidutinė vertė padidėjo 7 % ir buvo 14 trilijonų eurų (žr. 46 pav.). Valdžios sektoriaus skola (5,8 trilijono eurų) sudarė 41 % visos skolos, o kitą apyvartinio įkaito dalį – nepadengtos bankų obligacijos (2,7 trilijono eurų, arba 19 %), padengtos bankų obligacijos (1,5 trilijono eurų, arba 11 %), korporacijų obligacijos (1,5 trilijono eurų, arba 11 %), turtu užtikrinti vertybiniai popieriai (1,3 trilijono eurų, arba 9 %) ir kitos obligacijos, tokios kaip viršvalstybinių institucijų išleistos obligacijos (0,6 trilijono eurų, arba 4 %). Dėl 2008 m. pradėtų taikyti laikinų priemonių išplėsti tinkamo turto sąrašą bendra tinkamo antrinę rinką turinčio turto vertė 2010

46 pav. Tinkamas įkaitas pagal turto rūšį

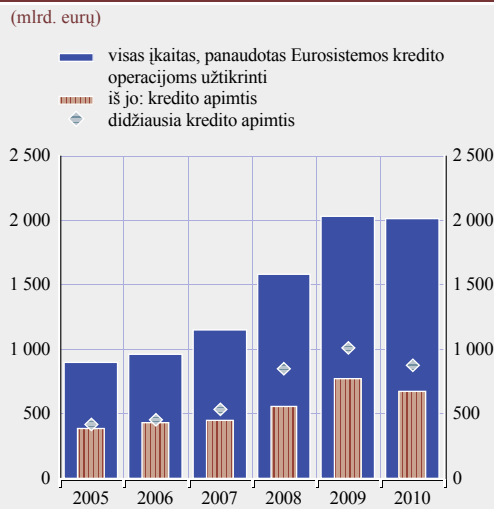
(mlrd. eurų; metiniai vidurkiai)

m. pabaigoje buvo apie 1,3 trilijono eurų. Be to, į tinkamo įkaito sąrašą įtrauktas antrinės rinkos neturintis turtas, daugiausia kredito reikalavimai (vadinami ir bankų paskolomis). Priešingai antrinę rinką turinčiam turtui, negalima įvertinti kredito reikalavimų, jei jie neregistruoti Eurosistemoje, pagrįstumo. Todėl galimo tinkamo antrinės rinkos neturinčio turto dydį nėra lengva nustatyti. Atsižvelgiant į tai, antrinės rinkos neturinčio turto, kuri kitos sandorio šalys naudoja kaip įkaitą Eurosistemos kredito operacijoms, dydis 2010 m. sudarė 0,4 trilijono eurų, t. y. 3 % viso tinkamo įkaito Eurosistemoje. Apatinė kredito riba, laikinai nustatyta tinkamo įkaito sąrašui išplėsti, taip pat buvo pritaikyta antrinės rinkos neturinčiam turtui.

2010 m. vidutinė antrinę rinką turinčio ir antrinės rinkos neturinčio turto, kuri kitos sandorių šalys naudojo kaip užstatą Eurosistemos vykdomoms kreditavimo operacijoms, vertė truputį sumažėjo – iki 2 010 mlrd. eurų (2009 m. buvo 2 034 mlrd. eurų). Ši sumažėjimą daugiausia lėmė faktas, kad 2010 m. kitų sandorių šalių likvidumo poreikis apskritai buvo mažesnis. Tačiau, nepaisant sumažėjusio likvidumo

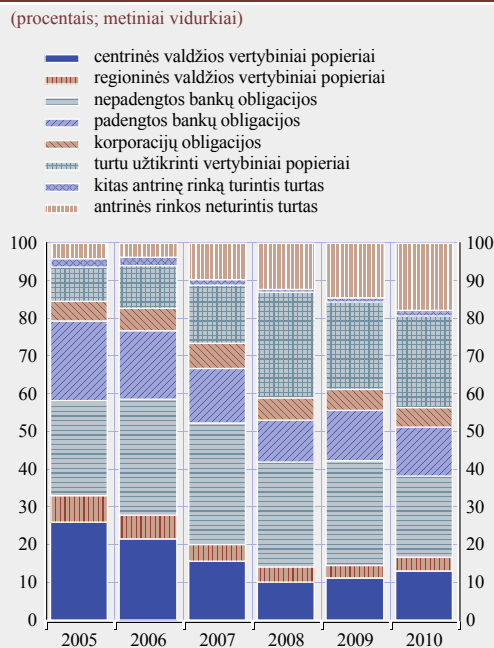
47 pav. Įkaitas, panaudotas Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti, palyginti su kredito apimtimi pinigų politikos operacijose ¹⁾

Šaltinis: ECB.

1) Įkaitas, panaudotas Eurosistemos kredito operacijoms užtikrinti, – tai turtas, panaudotas kaip įkaitas šalyse, kuriose taikoma bendrojo įkaito sistema, ir turtas, panaudotas kaip įkaitas šalyse, kuriose taikoma užtikrinimo atskiruoju įkaitu sistema.

48 pav. Turto (įskaitant kredito reikalavimus), panaudoto kaip įkaitas, pasiskirstymas pagal turto rūšį

Šaltinis: ECB.

poreikio, kitos sandorių šalys Eurosistemoje bendrai laikė panašias dideles įkaito sumas, kokias turėjo reaguodamos į neramumus finansų rinkose (žr. 47 pav.). Todėl pateikto ir kreditui iš pinigų politikos operacijų nepanaudoto įkaito dalis padidėjo iki reikšmingai didesnio lygio, palyginti su ankstesniais metais. Tai leidžia manyti, kad bendrai užstato prieinamumas nesudarė sisteminių suvaržymų Eurosistemos kitoms sandorių šalims.

Kalbant apie naudoto įkaito sudėtį (žr. 48 pav.), vidutinė turtu užtikrintų vertybinių popierių dalis truputį padidėjo – nuo 23 % (2009 m.) iki 24 % (2010 m.) ir tapo didžiausia turto, pateikto kaip įkaitas Eurosistemoje, dalis, tuo metu bendra pateikta suma nepakito. 2010 m. nepadengtos bankų obligacijos toliau mažėjo ir sudarė 21 % naudoto įkaito. Antrinės rinkos neturinčio turto svarba toliau didėjo – jo dalis padidėjo nuo 14 % (2009 m.) iki 18 % (2010 m.). Be to, dėl valdžios skolos krizės kai kuriose euro zonos šalyse vidutinė centrinės vyriausybės obligacijų dalis toliau didėjo nuo 11 % (2009 m.) iki 13 % (2010 m.). Turto, kuris buvo tinkamas laikinai iki 2010 m. pabaigos, rūšys sudarė apie 1 % viso apyvartinio įkaito, naudoto iki 2010 m. pabaigos.

RIZIKOS VALDYMO KLAUSIMAI

Eurosistema sumažina riziką, kad kita sandorio šalis neįvykdys išsipareigojimų Eurosistemos kreditavimo operacijų metu, nustatydamą reikalavimą kitoms sandorių šalims pateikti tinkamą įkaitą. Tačiau Eurosistemai vis tiek kyla tam tikra finansinė rizika, jei kita sandorio šalis neįvykdytų išsipareigojimų, įskaitant kredito, rinkos ir likvidumo rizikas. Be to, Eurosistemai kyla ir valiutų kursų rizika vykdant likvidumą teikiančias operacijas užsienio valiutomis už eurus denominuotą įkaitą. Visoms šioms rizikoms sumažinti iki priimtino lygio Eurosistema įkaitu priimamam turtui taiko griežtus standartus, kasdien vertina įkaitą ir taiko atitinkamas rizikos kontrolės priemones. Naujo Rizikos valdymo komiteto įkūrimas ir toliau prisidėjo prie Eurosistemos

rizikos valdymo sistemos tobulinimo (taip pat žr. 10 skyriaus 1.5 ir 1.6 skirsnius).

Dėl apdairumo Eurosisistema nustatė apsaugos priemones nuo galimo įkaito stygiaus, galinčio atsirasti dėl įkaito, gauto iš išipareigojimų nevykdančių kitų sandorių šalių. Apsaugos priemonių lygis kasmet peržiūrimas sprendžiant galutinį įkaito priėmimą ir atsižvelgiant į atgavimo perspektyvą. Kalbant konkrečiau, su kreditavimo operacijomis susijusi finansinė rizika yra kiekybiškai įvertinama ir apie ją reguliariai pranešama ECB sprendimus priimančioms organams.

2010 m. ECB padarė daug tinkamumo kriterijų ir rizikos kontrolės sistemos pakeitimų. Valdančioji taryba nusprendė pasibaigus 2010 m. palikti minimalią kredito ribą antrinę rinką turinčiam ir antrinės rinkos neturinčiam turtui Eurosisitemos įkaito sistemoje investicinės kategorijos lygiu (BBB-/Baa3), išskyrus turtu užtikrintiems vertybiniams popieriams. Priėmęs šį sprendimą, ECB 2010 m. balandžio 8 d. paskelbė, o 2010 m. liepos 28 d. publikavo naują gradaciją, kuria atitinkamai nustatoma iš rinkos vertės išskaitoma dalis pagal skirtingus terminus, likvidumo kategorijas ir konkretaus turto kredito kokybę, remiantis tinkamo turto rizikos charakteristikų atnaujintu vertinimu ir kitų sandorių šalių tinkamo turto faktiniu naudojimu. Be to, buvo padaryti keli antrinę rinką turinčio turto likvidumo kategorijų apibrėžties pakeitimai ir nustatytas teorine kaina įvertinto turto papildomas vertės sumažinimas. Naujoji gradacija įsigaliojo 2011 m. sausio 1 d.

2010 m. gegužės 3 d. Valdančioji taryba nusprendė iki kito pranešimo įkaito tinkamumo reikalavimams laikinai nustoti taikyti minimalią kredito reitingo ribą vykdant Eurosisitemos kredito operacijas Graikijos vyriausybės išleistų ir garantuotų antrinę rinką turinčių skolos vertybinių popierių atveju. Įvertinus rizikos valdymo perspektyvą, šis sprendimas buvo priimtas, nes Valdančioji taryba teigiamai įvertino ekonominio ir finansinio koregavimo

programą, suderintą su Europos Komisija kartu su ECB bei TVF ir patvirtintą Graikijos vyriausybės, Graikijos vyriausybei tvirtai pasiryžus šią programą visiškai įgyvendinti.

2010 m. spalio 9 d. Valdančioji taryba nusprendė priimti dar kelis euro zonos pinigų politikos įgyvendinimo sistemos pakeitimus. Šie pokyčiai – tai aiškesnės ir griežtesnės nuostatos dėl turtu užtikrintų vertybinių popierių tinkamumo, artimų ryšių draudimo sušvelninimas tam tikros rūšies turtui, išplėtos formuluotės, numatančios atvejus, kai dėl atsargumo arba išipareigojimų neįvykdymo laikinai apribojamas kitų sandorių šalių dalyvavimas ir jų turto naudojimas arba šios šalys pašalinamos iš dalyvavimo vykdant Eurosisitemos operacijas, taip pat paaiškinimas, kada laikoma, kad sandorio šalis likvidumą didinančioje operacijoje nepateikia pakankamo įkaito.

Kalbant apie didėjančią skaidrumą dėl turtu užtikrintų vertybinių popierių, tam, kad šio turto rizikos vertinimas taptų informatyvesnis ir būtų sugrąžintas pasitikėjimas vertybinių popierių rinkomis, 2010 m. gruodžio 16 d. Valdančioji taryba nusprendė nustatyti turtu užtikrintų vertybinių popierių reikalavimus, kad Eurosisitemos įkaito sistemoje būtų atskleista informacija apie kiekvieną paskolą, užtikrinančią turtu užtikrintus vertybinius popierius. Valdančioji taryba ketina pradėti taikyti tokios informacijos reikalavimus maždaug per 18 mėn. nuo minėtos datos, iš pradžių mažmeniniams hipoteka užtikrintiems vertybiniams popieriams, o paskui juos nuosekliai taikyti turtu užtikrintiems vertybiniams popieriams.

Kai rinkos dalyviai sukurs duomenų tvarkymo infrastruktūrą, leidžiančią apdoroti, patvirtinti ir perduoti duomenis, reikalingus informacijai apie kiekvieną paskolą, tokios informacijos teikimas taps tinkamumo reikalavimu. Eurosisistema ir toliau pripažins tinkamais vertybinius popierius, kurie neatitinka naujų informacijos pateikimo kriterijų, kol neišgalios įpareigojimas teikti duomenis apie kiekvieną paskolą.

1.2 UŽSIENIO VALIUTOS KEITIMO OPERACIJOS IR OPERACIJOS SU KITAIŠ CENTRINIAIS BANKAIS

2010 m. Eurosisistema nedarė jokių intervencijų užsienio valiutos rinkoje. Be to, ECB neatliko jokių užsienio valiutos keitimo operacijų valiutomis, kurios dalyvauja VKM II. 2010 m. ECB sudarė tik vieną pagal nuolatinį ECB ir TVF susitarimą numatytą ir TVF inicijuotą specialiųjų skolinimosi teisių (SST) sandorį su kitais SST turėtojais.

2010 m. vasario 1 d. baigė galioti susitarimas dėl abipusio valiutos apsikeitimo (apsikeitimo operacijų linijos), kurį 2007 m. ECB sudarė su JAV Federaline rezervų sistema, siekdamas sureguliuoti finansavimo JAV doleriais sutrikdymus Europos rinkose. Naudodamasi Federalinės rezervų sistemos terminuotojo skolinimosi JAV doleriais aukcionuose galimybe ir glaudžiai bendradarbiaudama su kitais centriniais bankais, Eurosisistema šia apsikeitimo operacijų linija teikė savo sandorio šalims finansavimą JAV doleriais už įkaitą, tinkamą Eurosisistemas kredito operacijoms. 2010 m. sausio mėn. Eurosisistema atliko 4 operacijas fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūrų būdu, paskirstant visą sumą, kurių terminas – 7 dienos. Dėl 2009 m. gerėjusių sąlygų finansų rinkose buvo priimtas sprendimas likvidumo apsikeitimo operacijų linijos neatnaujinti. Tačiau gegužės 10 d. laikinoji apsikeitimo operacijų linija atnaujinta, ja kaip viena iš priemonių siekiant malšinti didelę įtampą tam tikruose rinkos segmentuose, kuri atsinaujino dėl euro zonos valstybių skolos krizės. Atnaujinant šią liniją, buvo siekiama padėti sumažinti įtampą finansavimosi JAV doleriais rinkose ir išvengti įtampos persidavimo į kitas rinkas. Šios operacijos įvykdytos atpirkimo sandoriais, fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūrų būdu, paskirstant visą sumą. 2010 m. gegužės mėn.–2011 m. vasario 25 d. Eurosisistema atliko 32 operacijas, kurių trukmė 7 dienos, 1 operaciją, kurios trukmė 14 dienų (gruodžio 22 d.), ir 1 operaciją, kurios trukmė 84 dienos (gegužės 18 d.).

Eurosisistema toliau teikė likvidumą Šveicarijos frankais savo sandorio šalims, 2010 m. sausio mėn. atlikdama 4 apsikeitimo operacijas, kurių trukmė 7 dienos. Šios operacijos buvo atliekamos kaip eurų ir Šveicarijos frankų valiutos apsikeitimo sandoriai fiksuotomis kainomis ir maksimalia paskirstoma suma, nustatoma ECB kartu su Šveicarijos nacionaliniu banku. 2010 m. sausio 18 d. ECB paskelbė, kad Valdančioji taryba, Šveicarijos nacionaliniam bankui pritarus, nusprendė nebevykdyti 1 savaitės likvidumą teikiančių apsikeitimo sandorių Šveicarijos frankais po 2010 m. sausio 31 d. dėl mažėjančios paklausos ir pagerėjusių sąlygų finansavimosi rinkose.

Bendradarbiaujant centriniais bankams, ECB ir *Bank of England* 2010 m. gruodžio 17 d. paskelbė apie laikiną likvidumo apsikeitimo operacijų galimybę, pagal kurią *Bank of England* prireikus galėtų suteikti ECB mainais į eurus iki 10 mlrd. svarų sterlingų. Susitarimu, kurio galiojimas baigsis 2011 m. rugsėjo pabaigoje, leidžiama suteikti svarus sterlingų *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland* kaip atsargos priemonę bet kokiems laikiniams šios šalies bankų sistemos likvidumo šia valiuta poreikiams tenkinti. 2010 m. šia apsikeitimo galimybe pasinaudota nebuvo.

2010 m. gruodžio 31 d. atsiskaityta už likvidumą didinantį atpirkimo sandorį, kurio vertė sudarė 1,8 mlrd. eurų, o trukmė 3 dienos. ECB šį sandorį įvykdė dėl galiojančių likvidumo teikimo susitarimų su euro zonai nepriklausančių šalių centriniais bankais.

1.3 VERTYBINIŲ POPIERIŲ RINKŲ PROGRAMA

2010 m. gegužės mėn. Valdančioji taryba nusprendė inicijuoti vertybinių popierių rinkų programą (VPRP). Šios laikinos įgyvendinamos programos tikslas – spręsti tam tikrų euro zonos vertybinių popierių rinkos segmentų sutrikusio funkcionavimo problemas ir užtikrinti tinkamą pinigų politikos perdavimo mechanizmą.

Praktikoje šią programą įgyvendina Eurosistemos vertybinių popierių portfelių valdytojai, kurie rinkos intervencijų metu vykdo tam tikrų euro zonos skolos vertybinių popierių pirkimus. Iki 2010 m. gruodžio 31 d. Eurosistema pagal vertybinių popierių rinkų programą nupirko vertybinių popierių, kurių bendra atsiskaitymo suma sudarė apie 73,5 mlrd. eurų³.

Kad vėl sumažintų VPRP vykdant vertybinių popierių rinkų programą suteiktą likvidumą, ECB įvykdė likvidumą mažinančias koreguojamąsias operacijas, siekdamas surinkti vienos savaitės terminuotųjų indėlių, kurių suma per savaitę būtų lygi vykdant pačią VPRP atliktų atsiskaitymų apimčiai (žr. ankstesnį šio skyriaus skirsnį „Atvirosios rinkos operacijos“).

I.4 PADENGTŲ OBLIGACIJŲ PIRKIMO PROGRAMA

Birželio pabaigoje baigti pirkimai pagal kitą – padengtų obligacijų pirkimo programą (POPP). Per vienus jos įgyvendinimo metus (nuo 2009 m. liepos 6 d. iki 2010 m. birželio 30 d.) Eurosistema pagal POPP įsigijo 60 mlrd. eurų nominaliosios vertės obligacijų. Šios programos, vieno iš elementų ECB skatinant aktyvesnę kreditavimą, tikslas buvo prisidėti prie padengtų obligacijų rinkos atgaivinimo. Vieno iš svarbių POPP sėkmės ženklų reikia ieškoti pastebimai suaktyvėjusioje padengtų obligacijų pirminėje rinkoje. Nuo POPP paskelbimo iki jos įgyvendinimo išleistas 175 šiai programai tinkamos naujos padengtos obligacijos, o 55 jau išleistų šiai programai tinkamų padengtų obligacijų emisijos buvo papildytos. Šių emisijų bendra vertė sudarė apie 184 mlrd. eurų⁴. Nuo 2010 m. kovo mėn. pagal POPP įsigytus vertybinius popierius galima skolinti pagal pareikalavimą tinkamoms sandorio šalims už tinkamą įkaitą. Nors ši skolinimo veikla ir toliau buvo ribota sumų atžvilgiu, ji laikoma naudinga tinkamam rinkų funkcionavimui, kadangi pagal POPP įsigytus vertybinius popierius iš esmės galima skolinti.

I.5 INVESTICINĖ VEIKLA

ECB investicinė veikla, išskyrus veiklą, susijusią su VPRP ir su POPP (žr. anksčiau), organizuojama taip, kad, priimant su investicijomis susijusius sprendimus, nebūtų galimybės pasinaudoti vidaus informacija apie centrinio banko politikos veiksmus. „Kinų siena“ vadinamos taisyklės ir procedūros užtikrina, kad vidaus informacija apie ECB ir kitų centrinių bankų pinigų ir valiutos kurso politiką nepasiekia ECB investicijų padalinio narių ar nacionalinių centrinių bankų, dalyvaujančių ECB investicinėje veikloje, darbuotojų. Jei vidaus informacija, tyčia ar netyčia, būtų perduota šiems darbuotojams, ECB investicinė veikla, visa arba iš dalies, gali būti sustabdyta, o tai reiškia, kad neleidžiama keisti ECB investicijų portfelių sudėties, palyginti su atitinkamais lyginamaisiais indeksais.

UŽSIENIO ATSARGŲ VALDYMAS

ECB užsienio atsargų portfelis iš pradžių suformuotas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams pervedus užsienio atsargas. Portfelio sudėties dinamika rodo investuoto turto rinkos vertės pokyčius ir ECB užsienio valiutos keitimo bei aukso operacijas. Pagrindinė ECB užsienio atsargų paskirtis – užtikrinti, kad prireikus Eurosistema turėtų pakankamą sumą likvidžių atsargų valiutos kurso politikos operacijoms ne ES valiutomis. ECB užsienio atsargų valdymo tikslai pagal jų svarbą yra likvidumas, saugumas ir grąža.

- 3 Daugiau informacijos apie VPRP žr. 2010 m. gegužės 10 d. ECB pranešimą spaudai, 2010 m. gegužės 14 d. ECB sprendimą, nustatantį vertybinių popierių rinkų programą, ir duomenis, paskelbtus kaip Eurosistemos savaitinių finansinių ataskaitų dalį.
- 4 Daugiau informacijos apie POPP žr. POPP mėnesines ataskaitas, paskelbtas 2009 m. rugpjūčio mėn.–2010 m. birželio mėn.; interpa „Covered bond market developments and the covered bond purchase programme“, *Monthly Bulletin*, ECB, August 2010; ir „The impact of the Eurosystem’s covered bond purchase programme on the primary and secondary markets“, *Occasional Paper Series*, No 122, ECB, January 2011.

ECB užsienio atsargų portfelį sudaro JAV doleriai, Japonijos jenos, auksas ir SST. JAV dolerių ir Japonijos jenų atsargas aktyviai valdo ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, norintys dalyvauti šioje veikloje kaip ECB agentai. Nuo 2006 m. sausio mėn. veikia „valiutų specializacijos modelis“, kuriuo siekiama didinti Eurosistemos investavimo operacijų veiksmingumą. Pagal šią sistemą kiekvienam NCB, norinčiam dalyvauti valdant ECB užsienio atsargas, ar šiuo tikslu bendrai veikiančiai nacionalinių centrinių bankų grupei įprastai paskiriama valdyti portfelio dalį JAV doleriais arba Japonijos jenomis⁵. *Eesti Pank* išreiškė norą dalyvauti valdant ECB užsienio atsargas ir šią veiklą vykdyti kartu su *Suomen Pankki – Finlands Bank*. Šie du nacionaliniai centriniai bankai ECB vardu kartu valdys ECB portfelio Japonijos jenomis dalį.

ECB grynųjų užsienio atsargų⁶ vertė pagal esamą kursą ir rinkos kainas padidėjo nuo 51 mlrd. eurų (2009 m. pabaigoje) iki 60,6 mlrd. eurų (2010 m. pabaigoje). Iš jų 43,2 mlrd. eurų buvo užsienio valiutomis – Japonijos jenomis ir JAV doleriais, o 17,4 mlrd. eurų – auksu ir SST. Pagal 2010 m. pabaigos kursą JAV doleriais išreikštas turtas sudarė 76 % užsienio valiutos atsargų, o Japonijos jenomis – 24 %. Užsienio valiutos portfelio vertės padidėjimas 13 % daugiausia susijęs su per metus euro atžvilgiu pabrangusia Japonijos jena (22,6 %) ir JAV doleriu (7,8 %), taip pat teigiamą įtaką turėjo iš portfelio valdymo veiklos gautas kapitalo prieaugis ir palūkanų pajamos. Turimų aukso ir SST vertė padidėjo apie 37 %. Tai daugiausia lėmė 2010 m. apie 38 % pabrangęs auksas skaičiuojant eurais. 2010 m. ECB aukso atsargos nepakito, bet 2011 m. pradžioje jos padidėjo, kai *Eesti Pank* į ECB pervedė aukso, kaip dalį savo užsienio valiutos atsargų pervedimo į ECB.

2010 m. tinkamų priemonių, į kurias galima investuoti ECB užsienio atsargų portfelį, sąrašas nepakito. Spalio mėn. pradėta įgyvendinti vertybinių popierių automatinio skolinimo

programa ECB JAV doleriais išreikštai užsienio atsargų daliai, valdomai *Deutsche Bundesbank*.

NUOSAVŲ LĖŠŲ VALDYMAS

ECB nuosavų lėšų portfelį sudaro investuota apmokėto ECB kapitalo dalis, sumos jo bendrame atsargų fonde ir atidėjiniai užsienio valiutų kurso, palūkanų normos ir aukso kainos rizikoms. Šis portfelis skirtas ECB pajamomis, prisidedančiomis prie operacinių išlaidų padengimo, aprūpinti. Nuosavų lėšų portfelio valdymo tikslas – maksimizuoti tikėtiną gražą laikantis apribojimo, esant tam tikram pasitikėjimo lygiui, nepatirti nuostolio. Portfelis investuojamas į eurais išreikštą fiksuoto pajamingumo turta.

Portfelio vertė galiojančiomis rinkos kainomis padidėjo nuo 11,8 mlrd. eurų (2009 m. pabaigoje) iki 13,3 mlrd. eurų (2010 m. pabaigoje). Rinkos vertė padidėjo dėl nuo 2010 m. gruodžio 29 d. padidėjusio apmokėto ECB kapitalo ir investicijų gražos.

2010 m. tinkamų priemonių, į kurias galima investuoti ECB nuosavų lėšų portfelį, sąrašas nepakito.

Siekiant atitikti ECB taikomus griežtus „Kinų sienos“ reikalavimus, įgyvendinant POPP ir VPRP, 2010 m. buvo iš dalies sustabdyta investicinė veikla, susijusi su ECB nuosavų lėšų portfelium.

RIZIKOS VALDYMO KLAUSIMAI

Finansinė rizika, kurią ECB patiria vykdydamas investicinę veiklą, atidžiai stebima ir matuojama, siekiant ją palaikyti ECB sprendimus priimančių organų nustatytų lygių. Šiuo tikslu sukurta išsami

5 Plačiau apie tai žr. straipsnį „Portfolio management at the ECB“, *Monthly Bulletin*, ECB, April 2006.

6 Gryniosios užsienio atsargos – tai oficialiosios atsargos minus apskaitimo užsienio valiutomis sandorių grynoji rinkos vertė, plius indėliai užsienio valiuta institucijose rezidentėse, minus iš anksto numatytas užsienio valiutos grynas sumažėjimas ateityje dėl atpirkimo ir išankstinių sandorių. Išsamią informaciją apie duomenų šaltinius žr. ECB interneto svetainėje.

limitų struktūra, o limitai stebimi kiekvieną dieną. Reguliari atskaitomybė užtikrina tinkamą visų suinteresuotų šalių informavimą apie tokios rizikos lygį.

2010 m. ECB toliau tobulino savo rizikos valdymo sistemą investavimo operacijose įgyvendinančią IT infrastruktūrą. Ši rizikos valdymo sistema, kuri buvo išplėsta įtraukiant padengtų obligacijų, nupirktų ECB pagal POPP, portfelį, dabar apima ir VPRP.

Vienas iš rodiklių, naudojamų rinkos rizikai stebėti, yra vertės pokyčio rizika (*Value-at-Risk, VaR*), apibrėžiama kaip turto portfelio nuostolis, kuris nebus viršijamas nustatyto laikotarpio pabaigoje esant duotai tikimybei. Šio rodiklio vertė priklauso nuo daugelio apskaičiavimui naudojamų parametrų, ypač pasitikėjimo lygio, būsimo laikotarpio ir imties, taikomos turto kainų kintamumui įvertinti. Pavyzdžiui, jei apskaičiuotume ECB investicijų portfelio, POPP portfelio ir VPRP portfelio šį rodiklį kartu, 2010 m. gruodžio 31 d. su 95 % patikimumu, vienų metų būsimo laikotarpiu ir vienų metų turto kainų kintamumo laikotarpiu imtimi, vertės pokyčio rizika būtų 10,867 mlrd. eurų. Apskaičiavę tą patį rodiklį, tačiau turto kainų kintamumui įvertinti naudodami ne vienų, o penkerių metų laikotarpį, gautume, kad vertės pokyčio rizika yra 10,427 mlrd. eurų. Didžiąją šios rinkos rizikos dalį lemia užsienio valiutos kurso ir aukso kainos rizika. Nedidelis palūkanų normų rizikos lygis rodo, kad ECB investicinių portfelių modifikuota finansinė trukmė 2010 m. tebebuvo santykinai nedidelė.

Atsižvelgiant į padidėjusį valiutų kurso, palūkanų normos ir aukso kainos kintamumą, taip pat į padidėjusią kredito riziką, bendras ECB priimtų rizikos lygis padidėjo. Tai buvo viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl ECB nusprendė nuo 2010 m. gruodžio 29 d. padidinti savo įstatinį kapitalą 5 mlrd. eurų. Kadangi didžiausias numatytas ECB atidėjinių ir atsargų dydis yra lygus jo apmokėto kapitalo dydžiui, šis sprendimas leis Valdančiajai tarybai juos didinti suma, lygia kapitalo padidinimui, taip dar labiau padidinant ECB finansines atsargas.

2 MOKĖJIMO IR VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMOS

Eurosistema turi įstatyminę užduotį užtikrinti, kad mokėjimo sistemos veiktų sklandžiai. Mokėjimo sistemos ir vertybinių popierių tarpuskaitos ir atsiskaitymo sistemos yra svarbiausios infrastruktūros, būtinos tinkamam rinkos ekonomikos šalių funkcionavimui. Jos yra būtinos veiksmingam mokėjimų už prekes, paslaugas ir finansinį turtą vykdymui, o jų sklandi veikla yra ypač svarbi įgyvendinant centrinio banko pinigų politiką ir palaikant stabilumą bei pasitikėjimą valiuta, finansų sistema ir ekonomika apskritai. Eurosistema šią užduotį vykdo vadovaudamasi trimis principais: ji prisiima operacinį vaidmenį, vykdo priežiūros veiklą ir veikia kaip katalizatorius (daugiau apie antrąjį ir trečiąjį iš šių principų žr. 4 skyriaus 3 ir 4 skirsnius).

Atlikdama savo operacinį vaidmenį, Euro-sistema, pagal ECBS statutą, gali teikti priemones, skirtas efektyvioms ir patikimoms tarpuskaitos ir mokėjimo sistemoms užtikrinti. Šiuo tikslu Eurosistema eksploatuoja sistemą TARGET2 ir taiko korespondentinės centrinės bankininkystės modelį (CCBM), kuria sistemą TARGET2-Securities (T2S) ir naują Centrinio banko įkaito valdymo (CCBM2) sistemą.

2.1 SISTEMA TARGET2

Eurosistema eksploatuoja sistemą TARGET2 didelės vertės ir skubiems mokėjimams eurais atlikti. Sistema TARGET2 atlieka svarbų vaidmenį įgyvendinant bendrą pinigų politiką ir užtikrinant euro zonos pinigų rinkos veikimą. Ji siūlo realaus laiko atsiskaitymų centrinio banko pinigais paslaugą ir plačią rinkos aprėptį. Joje apdorojamos didelės vertės ir skubios operacijos be jokių viršutinių ar žemutinių mokėjimų vertės ribų. Be to, pritraukia įvairių kitų mokėjimų.

Sistema TARGET2 pagrįsta bendra technine infrastruktūra, vadinama Bendra technine platforma (BTP). Trys Eurosistemos centriniai bankai – *Banca d'Italia*, *Banque de France* ir *Deutsche Bundesbank* – bendrai teikia BTP ir ją eksploatuoja Eurosistemos vardu.

Iki 2010 m. gruodžio mėn. sistema TARGET2 turėjo 928 tiesioginius dalyvius. Bendras bankų (įskaitant skyrius ir patronuojamuosius bankus), kuriuos pasaulyje galima pasiekti per sistemą TARGET2, skaičius tebebuvo pastovus – apie 52 000. Be to, sistemoje TARGET2 buvo vykdomi 67 išorės sistemų piniginių pozicijų atsiskaitymai.

SISTEMOS TARGET2 OPERACIJOS

2010 m. sistema TARGET2 funkcionavo sklandžiai. Joje ir toliau buvo įvykdoma daug mokėjimų eurais. Sistemos rinkos dalis truputį padidėjo, t. y. 91 % visos mokėjimų vertės didelės vertės mokėjimų eurais sistemose teko sistemai TARGET2. 2010 m. sistemoje iš viso buvo įvykdytos 88 591 926 operacijos, o per dieną vidutiniškai – 343 380 operacijų. Palyginti su ankstesniais metais, bendras operacijų skaičius buvo daugiau ar mažiau toks pat ir padidėjo tik 0,1 %. Bendra sistemos TARGET2 operacijų vertė 2010 m. sudarė 593 194 mlrd. eurų, o vidutinė operacijų dienos vertė – 2 299 mlrd. eurų. Palyginti su 2009 m., bendra sistemoje įvykdytų operacijų vertė padidėjo 7,6 %. 2010 m. sistemos TARGET2 mokėjimo srautų, palyginti su ankstesnių metų mokėjimo srautais, apžvalga pateikta 12 lentelėje.

12 lentelė Sistemos TARGET2¹⁾ mokėjimo operacijos

Vertė (mlrd. eurų)	2009	2010	Pokytis (%)
TARGET2 mokėjimo operacijų bendra vertė			
Iš viso	551 174	593 194	7,6
Dienos vidurkis	2 153	2 299	6,8
Skaičius (sandorių skaičius)			
TARGET2 mokėjimo operacijų bendras skaičius			
Iš viso	88 517 321	88 591 926	0,1
Dienos vidurkis	345 771	343 380	-0,7
Šaltinis: ECB.			
1) 2009 m. – 256 darbo dienos, 2010 m. – 258 darbo dienos.			

2010 m. bendras sistemos TARGET2 prieinamumas⁷ sudarė 99,68 %. Jam įtakos turėjo tik incidentai, susiję su nacionalinėmis vietinių sąskaitų tvarkymo sistemomis⁸, o pačios BTP prieinamumas buvo 100 %. Greičiau kaip per penkias minutes buvo įvykdyta 100 % mokėjimo operacijų BTP. Dalyviai buvo patenkinti dėl didelio sistemos efektyvumo, kuris nuolat didėjo perėjus prie sistemos TARGET2.

RYŠIAI SU SISTEMOS TARGET2 NAUDOTOJAI

Eurosistema palaiko artimus ryšius su sistemos TARGET2 naudotojais. 2010 m. buvo rengiami reguliarūs nacionalinių centrinių bankų ir nacionalinių sistemos TARGET2 naudotojų grupių susitikimai. Be to, kas ketvirtį rengti bendri Eurosistemos TARGET2 darbo grupės ir Europos kredito sektoriaus asociacijų sistemos TARGET darbo grupės susitikimai. Juose visos Europos lygiu buvo aptariami sistemos TARGET2 veiklos klausimai. Mokėjimų eurais strategijos kontaktinėje grupėje, kurioje dalyvauja komercinių ir centrinių bankų aukščiausio lygio atstovai, aptariami strateginiai klausimai.

NAUJŲ SISTEMOS VERSIJŲ DIEGIMO VALDYMAS

Eurosistema sistemos TARGET2 tobulinimą laiko labai svarbiu dalyku, siekdama toliau didinti siūlomų paslaugų lygį ir patenkinti jos dalyvių poreikius. 2010 m. spalio mėn. Eurosistema pradėjo konsultacijas su naudotojais dėl galimos strategijos, skirtos ISO 20022 standartų atitikimui sistemoje TARGET2 pagerinti.

2010 m. lapkričio 22 d. įgyvendinta ketvirtoji BTP versija⁹. Pagrindinė šios versijos naujovė buvo prieigos prie sistemos TARGET2 internetu įdiegimas. Tai yra alternatyvi tiesioginės prieigos prie pagrindinių sistemos TARGET2 paslaugų forma, kuriai nebūtinai ryšys su SWIFT tinklu. Eurosistema sukūrė prieigą internetu, kad patenkintų mažų ir vidutinio dydžio bankų poreikius.

2010 m. lapkričio mėn. Eurosistema taip pat baigė rengti penktos versijos turinį. Šią versiją planuojama įdiegti 2011 m. lapkričio 21 d. Šioje versijoje numatoma sukurti tinklą, susiejantį

dalyvaujančius centrinius bankus bei suteikiantį jiems tiesioginę prieigą prie pagrindinių sistemos TARGET2 paslaugų tuo atveju, jeigu neveiktų SWIFT tinklas, ir įdiegti įvairius kitus patobulinimus, kurių pageidavo naudotojų bendruomenė.

SISTEMOJE TARGET2 DALYVAUJANČIOS ŠALYS

Visos euro zonos šalys dalyvauja sistemoje TARGET2, kadangi jos naudojimas yra privalomas vykdant visus mokėjimo nurodymus, susijusius su Eurosistemos pinigų politikos operacijomis. 2002 m. ECB valdančioji taryba patvirtino teisę ne euro zonos ES centriniam bankams savanoriškai prisijungti prie sistemos TARGET, siekiant palengvinti operacijų eurais vykdymą šiose šalyse. Teisine ir veiklos prasmėmis kiekvienas centrinis bankas yra atsakingas už savo sistemos komponento valdymą ir ryšių su savo dalyviais palaikymą. Be to, kai kurios finansų institucijos, esančios EEE šalyse, dalyvauja sistemoje TARGET2 nuotolinės prieigos būdu.

Šiuo metu 23 ES centriniai bankai ir jų atitinkamos naudotojų bendruomenės yra prisijungę prie sistemos TARGET2: 17 euro zonos nacionalinių centrinių bankų, ECB ir 5 ne euro zonos šalių nacionaliniai centriniai bankai¹⁰. 2010 m. vasario mėn. *Българска народна банка (Bulgarian National Bank)* ir jo nacionalinė naudotojų bendruomenė prisijungė prie sistemos TARGET2. Pastaruoju metu buvo užmegzti ryšiai su *Banca Națională a României*, kadangi šis centrinis bankas išreiškė susidomėjimą prisijungimu prie sistemos TARGET2. Rumunijos prisijungimas prie sistemos TARGET2 numatytas 2011 m. liepos mėn., užbaigus būtinus pasirengimo darbus.

7 Prieinamumo rodiklis parodo, kiek dalyviai galėjo naudotis sistema TARGET2 jos darbo valandomis be incidentų.

8 Nuosavas vietinių sąskaitų tvarkymo sistemas (PHA), kuriose dalį mokėjimų operacijų galima atlikti iki 2012 m. gegužės mėn., eksploatuoja kai kurie nacionaliniai centriniai bankai.

9 Ketvirtąjoje versijoje įdiegti sistemos atnaujinimai aprašyti 2010 m. rugsėjo 15 d. Gairėse ECB/2010/12, iš dalies keičiančiose Gairėse ECB/2007/2 dėl Transeuropinės automatizuotos realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistemos (TARGET2). Šiose Gairėse taip pat atsižvelgta į techninius pokyčius, reikalingus įsigaliojus Sutarčiams.

10 Bulgarija, Danija, Latvija, Lietuva ir Lenkija.

2.2 TARGET2-SECURITIES

T2S yra būsima Eurosistemos paslauga, skirta vertybinių popierių atsiskaitymams centrinio banko pinigais Europoje. Projektas šiuo metu yra kuriamas. Planuojama, kad atsiskaitymų platforma pradės veikti 2014 m. rugsėjo mėn. Projekte šiuo metu dalyvauja 30 centrinių vertybinių popierių depozitoriumų, tikimasi, kad už beveik visus vertybinius popierius, kuriais prekiaujama Europoje, bus atsiskaitoma T2S, taip pasiekiant reikšmingą masto ekonomiją ir labai mažas atsiskaitymo sąnaudas. Panaikindama skirtumą tarp tarptautinių ir vidaus atsiskaitymų T2S bus esminis persilaužimas kuriant integruotą Europos kapitalo rinką, suteikianti tvirtą pagrindą efektyvumui ir konkurencijai padidinti visame poprekybiniame sektoriuje. Nors T2S yra Eurosistemos iniciatyva, joje bus atsiskaitoma už vertybinių popierių sandorius ne tik eurais, bet ir kitomis valiutomis, jeigu atitinkamas centrinis bankas, palaikomas savo rinkos, duos savo sutikimą.

2010 m. padaryta nemaža pažanga techniniu požiūriu. Metų pradžioje buvo parengti T2S naudotojų reikalavimai, o tai leido keturiems Eurosistemos centriniams bankams – *Deutsche Bundesbank*, *Banco de España*, *Banque de France* ir *Banca d'Italia* – pradėti IT programų įrangos kūrimo darbus. Planuojama, kad T2S naudotojų testavimas prasidės 2014 m. sausio mėn., o pati techninė platforma pradės veikti tu pačių metų rugsėjo mėn.

2010 m. reikšminga pažanga padaryta numatant esminius projekto politikos aspektus, konkrečiau, kaip T2S bus valdoma, kiek T2S bus mokama už atsiskaitymą pagal vertybinių popierių sandorius, kokia bus jos teisinė sandara ir kaip dalyvis galės prisijungti prie T2S.

T2S valdymas yra itin svarbus visiems T2S suinteresuotiems asmenims. Keturiuos pagrindinės suinteresuotų asmenų grupės yra šios: i) Eurosistema kaip sistemos savininkas ir operatorius, ii) ne euro zonos centriniai bankai, kurių valiutomis atsiskaitoma T2S, iii) centriniai vertybinių popierių depozitoriumai,

kurių vertybinių popierių sąskaitos laikomos T2S, ir iv) rinkos dalyviai plačiaja prasme (bankai, vertybinių popierių saugotojai, pagrindinės sutarties šalys ir kt.). Siūlomoje būsimoje valdymo struktūroje kiekviena iš šių grupių darys atitinkamą įtaką T2S, o tai leis laiku priimti sprendimus ir užtikrinti saugią ir veiksmingą infrastruktūrą.

2010 m. lapkričio mėn. Eurosistema priėmė sprendimą dėl būsimų T2S atsiskaitymo paslaugų kainų. Atsižvelgus į kūrimo ir būsimas eksploatacijos sąnaudas bei numatomą platformoje vykdomų atsiskaitymų kiekį, Eurosistema nustatė 15 euro centų mokesčių už mokėjimo nurodymų įvykdymą taikant vienalaikio vertybinių popierių ir piniginių lėšų pervedimo principą, jeigu įvykdomos šios sąlygos: i) operacijos ne eurais, o kitomis atsiskaitymo valiutomis sudarys ne mažiau kaip 20 % visų atsiskaitymų eurais skaičiaus; ii) ES atsiskaitymų už vertybinių popierių sandorius skaičius nebus daugiau kaip 10 % mažesnis už T2S programos biuro prognozuojamą skaičių, pagrįstą rinkos dalyvių pateikta informacija, ir iii) Eurosistema nemokės pridėtinės vertės mokesčio už T2S paslaugas. Ši kaina bus fiksuota nuo 2014 m. rugsėjo mėn., kai T2S pradės veikti, iki 2018 m. gruodžio mėn. Siekdama rinkos dalyvius užtikrinti dėl T2S kainų po 2018 m., Valdančioji taryba įsipareigojo nedidinti T2S kainų daugiau kaip 10 % per metus iki 2022 m. rugsėjo mėn. Atsiskaitymo nurodymų, vykdomų taikant vienalaikio vertybinių popierių ir piniginių lėšų pervedimo principą, nedidelės 15 euro centų už nurodymą kainos nustatymas – vienodos kainos tiek vietiniams, tiek tarptautiniams atsiskaitymams – reiškia, kad, netgi įskaitant papildomus centrinių vertybinių popierių depozitoriumų mokesčius ir ryšio mokesčius, visa atsiskaitymo kaina turėtų būti mažesnė už dabartinę vietinio atsiskaitymo kainą bet kur Europoje. T2S sumažins atsiskaitymo pagal tarptautinius sandorius išlaidas vidutiniškai apie 90 %. Kartu su teigiamu poveikiu konkurencijai visoje poprekybinėje vertės grandinėje T2S labai padidins ir vertybinių popierių atsiskaitymo sąnaudų efektyvumą visoje Europoje.

Be to, 2010 m. padaryta nemaža pažanga kuriant T2S teisinę struktūrą. 2010 m. balandžio 21 d. ECB valdančioji taryba patvirtino T2S gaires¹¹. T2S gairės yra T2S kertinis teisinės struktūros akmuo ir pagrindas visiems kitiems teisiniams susitarimams, kurie bus sudaryti ateityje. Jos yra privalomos visiems Euro sistemos centriniams bankams, bet neduoda jokių išipareigojimų trečiosioms šalims.

Atlikti darbai, susiję su valdymu ir kainos nustatymu, taip pat buvo pagrindinis elementas teisinio darbo, apimančio ir derybas dėl T2S sutartinių susitarimų: derybas tarp Euro sistemos ir tų centrinių vertybinių popierių depozitoriumų, kurie planuoja naudotis T2S, bei derybas tarp Euro sistemos ir tų ne euro zonos centrinių bankų, kurie planuoja padaryti savo valiutas prieinamas atsiskaitymams T2S platformoje. Kai bus baigtos derybos su centriniais vertybinių popierių depozitoriumais, ECB valdančioji taryba patvirtins Pagrindinę sutartį, tada pateiks ją centriniams vertybinių popierių depozitoriumams įvertinti ir pasirašyti iki 2011 m. rudens. Derybos dėl Valiutų dalyvavimo susitarimo su ne euro zonos centriniais bankais 2010 m. vyko sėkmingai, ir numatoma, kad 2011 m. birželio mėn. Valdančioji taryba pateiks Susitarimą ne euro zonos centriniais bankams įvertinti ir pasirašyti iki 2011 m. rudens.

Be to, Euro sistema rengė išorinių tinklo paslaugų teikėjų T2S platformai atrankos principus. Šie teikėjai – tai subjektai, kurie teiks infrastruktūrą, leidžiančią centriniams vertybinių popierių depozitoriumams, centriniams bankams ir tiesiogiai prisijungusiems dalyviams siųsti nurodymus į T2S platformą ir gauti iš jos pranešimus.

Galiausiai T2S programos biuras, aktyviai padedamas T2S patariamąsios grupės, skatino tolesnį vertybinių popierių atsiskaitymo harmonizavimą visoje Europoje¹². Dalyvavimas Europos Komisijos Antrosios kliringo ir atsiskaitymų patariamąsios stebėjimo ekspertų grupės bei jos įpėdinės Rinkos infrastruktūrų ekspertų grupės veikloje užtikrina, kad harmonizavimo darbai T2S atitiktų bendras

visuomenines ir privačias iniciatyvas šioje srityje¹³. T2S patariamoji grupė dirbo įgyvendinant įmonių įvykių standartus, susijusius su sandorių valdymu, kuriant ISO pranešimus T2S sistemai ir gerinant tarptautinį akcininkų skaidrumą. Taip pat buvo padaryta pažanga harmonizuojant T2S dalyvaujančių centrinių vertybinių popierių depozitoriumų atsiskaitymų baigtinumo taisykles. Be to, T2S patariamoji grupė pradėjo darbą, skirtą bet kokioms vis dar esančioms kliūtims sklandžiam tarptautiniam atsiskaitymui T2S platformoje nustatyti ir pašalinti. Šio darbo rezultatas yra esminis dalykas užtikrinant efektyvų atsiskaitymų apdorojimą T2S. Be to, 2010 m. pabaigoje T2S patariamoji grupė nustatė pagrindinius ateinančių metų tolesnio harmonizavimo prioritetus.

2.3 ATSISKAITYMO UŽ ĮKAITĄ TVARKA

Bendras tinkamo turto rinkinys gali būti naudojamas įkaitu visų rūšių Euro sistemos kredito operacijoms užtikrinti ne tik savo šalyje, bet ir kitose šalyse. Įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, panaudojamas euro zonoje daugiausia taikant KCBM ir tinkamus ryšius tarp euro zonos vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų. Pirmąjį sprendimą teikia Euro sistema, o pastarasis yra rinkos iniciatyva.

2010 m. gruodžio mėn. Euro sistemos turimo įkaito, laikomo kitoje negu operacijos atlikimo šalyje (įskaitant tiek antrinę rinką turintį turtą, tiek antrinės rinkos neturintį turtą), suma sumažėjo nuo 866 mlrd. eurų (2009 m. gruodžio mėn.) iki 762 mlrd. eurų. Bendrai 2010 m. pabaigoje įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo valstybėje, sudarė 35,0 % viso Euro sistemai pateikto įkaito.

11 2010 m. balandžio 21 d. Gairės ECB/2010/2 dėl TARGET2-Securities.

12 T2S patariamoji grupė teikia konsultacijas ECB sprendimus priimantiems organams tiek techniniais, tiek politikos klausimais dėl T2S. T2S patariamąją grupę sudaro apie 80 aukštesnio lygio atstovų iš nacionalinių centrinių bankų, centrinių vertybinių popierių depozitoriumų ir rinkos dalyvių, kurie pareiškė susidomėjimą prisijungimu prie T2S.

13 Plačiau žr. 4 skyriaus 3 skirsnį apie finansų integraciją.

EUROSISTEMOS ĮKAITO VALDYMO PASLAUGOS

2010 m. KCBM ir toliau buvo pagrindinis įkaito, laikomo kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, pateikimo būdas atliekant Eurosistemos pinigų politikos ir dienos paskolų operacijas, sudarantis 24,1 % viso minėtais metais Eurosistemai pateikto įkaito. Turtas, saugomas su KCBM pagalba, sumažėjo nuo 569 mlrd. eurų (2009 m. pabaigoje) iki 507 mlrd. eurų (2010 m. pabaigoje).

Pradėjęs veikti 1999 m. KCBM buvo sukurtas kaip tarpinis sprendimas, pagrįstas minimalaus suderinimo principu. Siekiant užtikrinti labiau suderintą paslaugų lygį, Eurosistema 2008 m. nusprendė sukurti sistemą CCBM2, pagrįstą bendra platforma. Valdančioji taryba įgaliojo *Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique* ir *De Nederlandsche Bank* kurti ir eksploatuoti CCBM2 Eurosistemos vardu.

CCBM2 sistema labiau suderins įkaito panaudojimą ir padidins jo efektyvumą, taip pat leis Eurosistemos sandorio šalims, ypač bankams, veikiantiems keliuose šalyse, optimizuoti savo įkaito panaudojimą ir pagerinti savo likvidumo valdymą. Be to, ji leis centriniam bankams atidžiau stebėti įkaitą, naudojamą kredito operacijose. Platforma bus visiškai suderinama su sistemomis TARGET2 ir TARGET2-Securities. Valdančiajai tarybai patvirtinus, 2010 m. spalio mėn. paskelbtos pagrindinės projekto gairės. Jose numatytas testavimas centrinio banko bei rinkos lygmeniu 2012 m. ir sistemos veiklos pradžia 2013 m. Numatoma, kad prie sistemos CCBM2 bus pereinama dviem etapais 2013 m. pirmąjį ir trečiąjį ketvirčiais.

TINKAMI NACIONALINIŲ VERTYBINIŲ POPIERIŲ ATSISKAITYMO SISTEMŲ RYŠIAI

Įkaitas, laikomas kitoje negu operacijos atlikimo šalyje, gali būti panaudotas naudojantis ryšiais tarp nacionalinių vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų. Tačiau tokie ryšiai yra tinkami Eurosistemos kredito operacijoms atlikti tik tuo atveju, jeigu jie atitinka Eurosistemos naudotojo standartus. Tokiais tinkamais ryšiais perduos vertybinius popierius į kitą vertybinių

popierių atsiskaitymo sistemą (VPAS), jie gali būti naudojami taip pat kaip ir bet koks vietinis įkaitas, taikant vietines procedūras. Įkaito, panaudoto naudojantis tiesioginiais ir daugiašaliais ryšiais, suma sumažėjo nuo 129 mlrd. eurų (2009 m. gruodžio mėn.) iki 109 mlrd. eurų (2010 m. pabaigoje). Tai 2010 m. pabaigoje sudarė 5,0 % viso Eurosistemos turimo įkaito (tiek tarptautinio, tiek vietinio) (2009 m. pabaigoje – 5,7 %).

2010 m. prie sandorio šalims jau prieinamų 54 tiesioginių ir 7 daugiašalių ryšių nebuvo pridėta jokių naujų ryšių.

3 BANKNOTAI IR MONETOS

3.1 EURŲ BANKNOTŲ IR MONETŲ APYVARTA BEI PINIGŲ TVARKYMAS

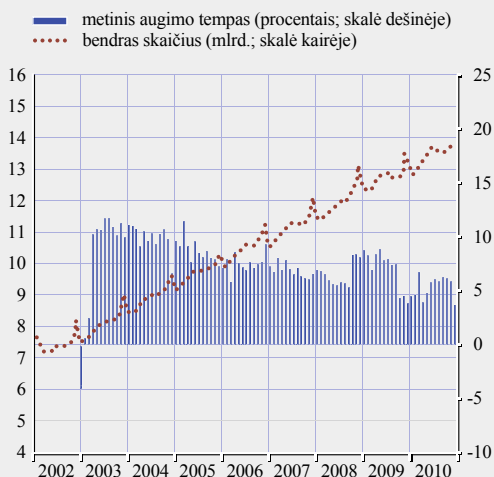
EURŲ BANKNOTŲ IR MONETŲ POREIKIS

2010 m. pabaigoje eurų banknotų apyvartoje skaičius buvo 14,2 mlrd., o suma – 839,7 mlrd. eurų (2009 m. pabaigoje – 13,6 mlrd. banknotų, suma – 806,4 mlrd. eurų) (žr. 49 ir 50 pav.). 2010 m. tiek eurų banknotų apyvartoje skaičiaus, tiek jų sumos didėjimo tempas sudarė apie 4 %. Sparčiausiai didėjo 50 ir 100 eurų banknotų skaičius. 2010 m. gruodžio pabaigoje jų metinis didėjimo tempas buvo atitinkamai 6,7 ir 5,4 %, tuo metu anksčiau stebėtas didelis 500 eurų banknotų poreikis reikšmingai sumažėjo – jo metinis didėjimo tempas metų pabaigoje buvo 2,1 %. 2010 m. pabaigoje 50 eurų banknotų skaičius sudarė didžiausią visų apyvartoje esančių banknotų dalį (39,2 %), o kalbant apie vertę, didžiausią dalį sudarė 500 eurų banknotai (34,3 %) ir tik šiek tiek mažiau – 50 eurų banknotai (33,0 %).

Euro zonai nepriklausančiose šalyse didžiausia yra didelių nominalų banknotų, kurie laikomi kaip vertingos atsargos, paklausa, ji 2010 m. truputį sumažėjo. Nors nuo 2009 m. vidurio iki 2010 m. vidurio šis poreikis buvo pastovus, 2010 m. antrąjį pusmetį grynųjų eurų buvo gauta daugiau negu išvežta. Taip galėjo atsitikti dėl pasikeitusios ankstesnio eurų banknotų, kurie po 2008 m. finansinių neramumų tapo paklausūs kaip saugios atsargos, kaupimo tendencijos. Apskaičiuota, kad 20–25 % eurų banknotų apyvartoje sumos yra už euro zonos ribų, ypač kaimyniniuose regionuose.

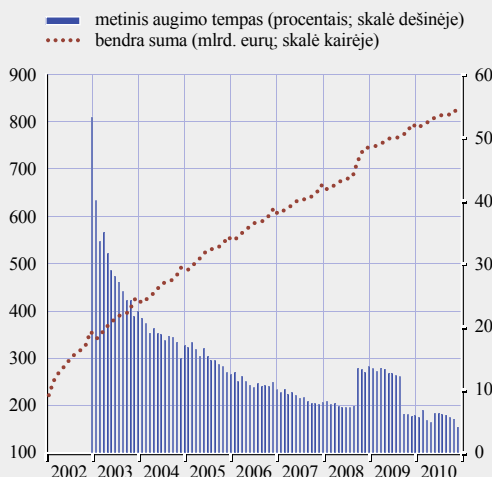
2010 m. bendras eurų monetų apyvartoje (grynojoje prekyboje, neįskaitant atsargų, laikomų euro zonos nacionaliniuose centriniuose bankuose) skaičius padidėjo 6,2 % ir sudarė 92,9 mlrd., o jų bendra suma – atitinkamai 4,5 % ir 22,3 mlrd. eurų. Mažų nominalų – 1, 2 ir 5 centų – monetų bendras skaičius sudarė 61 % visų apyvartoje esančių monetų, t. y. tebebuvo didelis.

49 pav. Eurų banknotų apyvartoje skaičius 2002–2010 m.

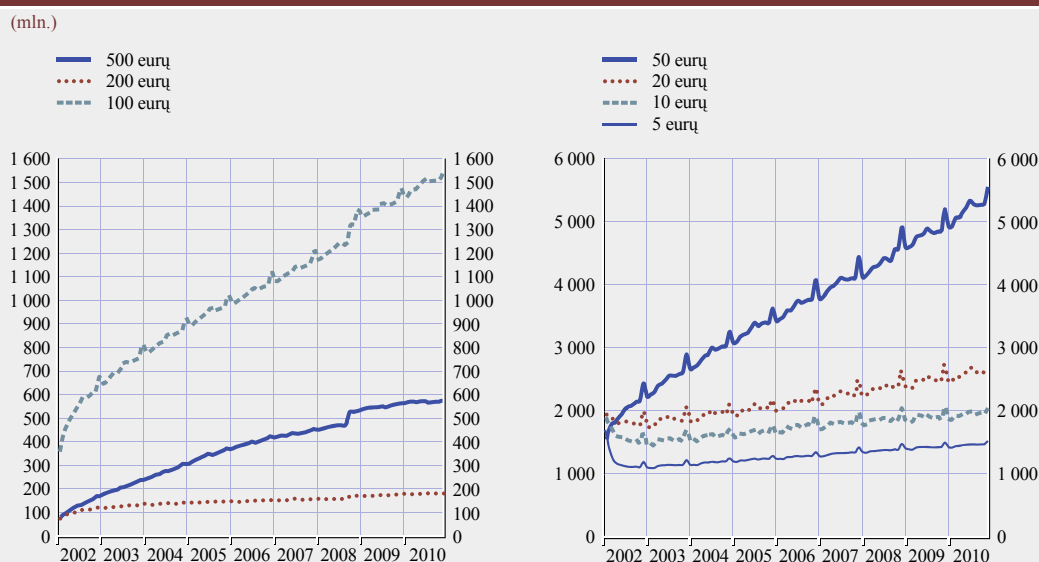
Šaltinis: ECB.

50 pav. Eurų banknotų apyvartoje suma 2002–2010 m.

Šaltinis: ECB.

51 pav. Eurų banknotų apyvartoje skaičius 2002–2010 m. pagal nominalą

Šaltinis: ECB.

EUROSISTEMOS TVARKOMI BANKNOTAI

2010 m. euro zonos nacionaliniai centriniai bankai išdavė 33,6 mlrd., jiems buvo grąžinta 33,1 mlrd. banknotų. Visiškai automatizuotomis banknotų apdorojimo mašinomis, kuriomis tikrinamas tiek banknotų autentiškumas, tiek jų tinkamumas apyvartai, buvo apdorota 34,2 mlrd. banknotų. Šiame procese buvo nustatyta ir sunaikinta maždaug 5,8 mlrd. apyvartai netinkamų banknotų. Netinkamumo lygis¹⁴ (17,1 %) buvo artimas 2009 m. užfiksuotam lygiui. Banknotų apyvartoje vidutinis grąžos dažnis¹⁵ toliau mažėjo (2009 m. pabaigoje sudarė 2,59, 2010 m. pabaigoje – 2,46). Tai reiškia, kad vidutiniškai banknotas į euro zonos NCB grįžo kas penkis mėnesius. Didelių nominalų banknotų, kurie dažnai yra kaupiami, grąžos dažnis buvo mažas (500 eurų banknotų – 0,34, 200 – 0,51, 100 – 0,76), o tų nominalų, kurie paprastai naudojami sandoriams, grąžos dažniai buvo didesni (50 eurų banknotų – 1,87, 20 – 3,77, 10 – 4,39, o 5 – 2,50).

3.2 BANKNOTŲ PADIRBINĖJIMAS IR PADIRBINĖJIMO PREVENCIJA

PADIRBTI EURŲ BANKNOTAI

2010 m. nacionaliniai analizės centrai¹⁶ iš viso gavo apie 752 000 padirbtų eurų banknotų. Palyginti su tikrų eurų banknotų apyvartoje skaičiumi, padirbtų banknotų dalis ir toliau yra labai nedidelė. Iš apyvartos išimtų padirbtų banknotų skaičiaus ilgalaikiai pokyčiai parodyti 52 pav. Išsamesnė analizė rodo, kad 2008 m. prasidėjusi jų skaičiaus didėjimo tendencija 2010 m. tapo priešinga. Dažniausiai buvo padirbinėjami 50 ir 20 eurų banknotai, atitinkamai 43 ir 40 % viso padirbtų banknotų

14 Apibrėžiamas kaip nacionaliniams centriniams bankams per konkretų laikotarpį grąžintų banknotų bendras skaičius, padalytas iš tuo laikotarpiu banknotų apyvartoje vidutinio skaičiaus.

15 Apibrėžiamas kaip bendras banknotų, kurie nustatyti kaip netinkami, skaičius per konkretų laikotarpį, padalytas iš per tą laikotarpį išrūšiuotų banknotų skaičiaus.

16 Kiekvienoje ES valstybėje narėje įsteigti centrai pirminei padirbtų eurų banknotų analizei nacionaliniu lygiu.

52 pav. Išimtu iš apyvartos padirbtų eurų banknotų skaičius 2002–2010 m.

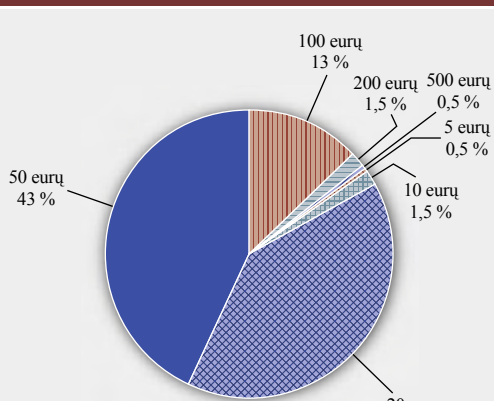

Šaltinis: ECB.

kiekio. Detalus padirbtų banknotų išskaidymas pagal nominalus parodytas 53 pav.

Nors dėl Europos ir tarptautinių institucijų taikomų priemonių prieš pinigų padirbinėjimą pasitikėjimas euro saugumu visiškai pagrįstas, tačiau tai neturėtų teikti visiškos ramybės. ECB ir toliau pataria visuomenei būti budriai ir

53 pav. Padirbtų eurų banknotų pasiskirstymas pagal nominalus 2010 m.

Šaltinis: ECB.

atsiminti „apčiuopti–pažvelgti–pakreipti“ testą, kuris pateiktas ECB interneto svetainėje¹⁷, ir niekada nepasitikėti tik vienu apsaugos požymiu. Be to, grynujų pinigų tvarkymo specialistams nuolat organizuojami mokymai tiek Europoje, tiek už jos ribų, taip pat rengiama ir atnaujinama informacinė medžiaga, padedanti Eurosistemai kovoti su padirbinėjimu. Šiam tikslui padeda ir gerai įtvirtintas bendradarbiavimas su Europolu ir Europos Komisija.

PADIRBINĖJIMO PREVENCIJA PASAULINIŲ LYGIU

Kovojant su padirbinėjimu, bendradarbiaujama ne tik Europos lygiu. Eurosistema aktyviai dalyvauja Centrinio banko pinigų padirbinėjimo prevencijos grupės (CBPPPG)¹⁸ darbe. ECB vadovauja Tarptautiniam pinigų padirbinėjimo prevencijos centrui (TPPPC), kuris veikia kaip CBPPPG techninis centras. TPPPC taip pat tvarko visuomenei skirtą interneto svetainę¹⁹, kur teikiama informacija ir nuorodos dėl banknotų atvaizdų kopijavimo bei nuorodos į konkrečių šalių interneto svetaines.

3.3 BANKNOTŲ IŠLEIDIMAS IR GAMYBA

SUSITARIMAI DĖL GAMYBOS

2010 m. 7,1 mlrd. eurų banknotų, kurių vertė 264,9 mlrd. eurų, gamyba buvo paskirstyta euro zonos nacionaliniams centriniams bankams. Eurų banknotų gamybos skirstymas ir toliau buvo pagrįstas decentralizuota bendros banknotų gamybos tvarka, patvirtinta 2002 m. Pagal šį susitarimą kiekvienas euro zonos NCB yra atsakingas už tam tikrų nominalų viso reikiamo skaičiaus jam priskirtos dalies išsigijimą (žr. 13 lentelę).

17 Žr. <http://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/security/html/index.en.html>

18 32 centrinių bankų ir banknotus spausdinančių institucijų, kurios dirba kartu prižiūrimos G10 šalių, grupė.

19 Plačiau žr. <http://www.rulesforuse.org>

13 lentelė Eurų banknotų gamybos paskirstymas 2010 m.

Nominalas	Skaičius (mln. banknotų)	Už gamybą atsakingas NCB
5 eurų	1 309,9	ES, FR, NL, PT
10 eurų	1 540,1	DE, IE, GR, FR, IT, AT
20 eurų	1 898,0	DE, FR, CY, LU, MT, NL, SI, SK, FI
50 eurų	1 700,0	BE, DE, ES, IT
100 eurų	500,0	IT
200 eurų	100,0	DE
500 eurų	100,0	AT
Iš viso	7 148,0	

Šaltinis: ECB.

NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ GRYNŲJŲ PINIGŲ TVARKYMO TARNYBŲ DIDESNIO SUARTĖJIMO PLANAS

Vadovaudamasi vidutinio laikotarpio planu, kurį 2007 m. patvirtino Valdančioji taryba, Eurosystema ir toliau dirbo siekdama glaudesnės konvergencijos euro zonos nacionalinių centrinių bankų teikiamų grynųjų pinigų paslaugų srityje.

Be to, Eurosystema baigia įgyvendinti tarpusavio sąveiką tarp euro zonos nacionalinių centrinių bankų vietinių IT taikomųjų sistemų elektroniniam keitimuisi duomenimis su kredito įstaigomis. Šie duomenys susiję su grynųjų pinigų priėmimu ir išėmimu, kai nacionaliniai centriniai bankai teikia grynųjų pinigų tvarkymo paslaugas nemokamai. Dėl šios tarpusavio sąveikos kredito įstaigos galės taikyti IT taikomąsias programas, kurias, vykdydami grynųjų pinigų sandorius su kitais euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, jie taiko savo nacionaliniuose centriniuose bankuose (grynųjų pinigų paslaugoms, kurias nemokamai teikia nacionaliniai centriniai bankai). Be to, nuo 2011 m. sausio 1 d. netvarkingai sudėtų banknotų priėmimas ir išdavimas klasifikuojami kaip įprasta paslauga, kurią nemokamai teikia nacionaliniai centriniai bankai.

BANKNOTŲ PAKARTOTINIS APDOROJIMAS

2011 m. sausio 1 d. įsigaliojo Sprendimas ECB/2010/14 dėl autentiškumo ir tinkamumo tikrinimo ir banknotų pakartotinio apdorojimo

ir pakeitė „Modelį, skirtą kredito įstaigoms ir kitiems grynųjų pinigų tvarkymo specialistams padirbtiems pinigams nustatyti ir rūšiuoti“ (dar žinomą kaip „Banknotų pakartotinio apdorojimo modelis“, arba BPAM). 2010 m. gruodžio 31 d. – pabaigoje pereinamojo laikotarpio, skirto kai kurių euro zonos šalių kredito įstaigoms ir kitiems grynųjų pinigų tvarkymo specialistams savo procedūras ir mašinas pritaikyti prie BPAM, – BPAM išdėstyti reikalavimai buvo visiškai pritaikyti visose euro zonos šalyse. Taigi visų bankomatais arba kredito įstaigų skyrių kasose pakartotinai apdorotų eurų banknotų autentiškumas ir tinkamumas dabar patikrinti, o tai visuomenei yra svarbi garantija.

Sprendimas ECB/2010/14 nustato procedūras, numatytas Reglamento (EB) Nr. 1338/2001 su pakeitimais, padarytais 6 straipsnio 1 dalyje²⁰.

Grynųjų pinigų tvarkymo specialistai privalo laikytis šių procedūrų ir užtikrinti, kad „jų priimtų eurų banknotų, kuriuos jie ketina vėl išleisti į apyvartą, autentiškumas yra patvirtintas, o padirbti pinigai nustatyti“. Palyginti su BPAM, šis sprendimas didelių pakeitimų nenumato, išskyrus tai, kad, remiantis Reglamento (EB) Nr. 1338/2001 6 straipsnio 1 dalimi, jis taikomas didesniai adresatų skaičiui.

IŠPLĖSTINĖ PASAUGOS INVENTORIZACIJOS BANDOMOJI PROGRAMA AZIJOJE

HSBC Bank USA pasitraukus iš didmeninio banknotų verslo, jo išplėstinės atsargų pasaulio (IAP) saugykla Honkonge 2010 m. spalio mėn. uždaryta²¹. Kitos IAP saugyklos, kurias valdo *Bank of America Merrill Lynch* (Honkonge) ir *Bank of Ireland First Currency Services* bendroje įmonėje su *United Overseas Bank* (Singapūre), toliau vykdys savo operacijas kaip bandomosios operacijos dalį iki 2012 m. sausio pabaigos.

20 2008 m. gruodžio mėn. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2009, iš dalies pakeičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1338/2001, nustatantis euro apsaugos nuo padirbinėjimo priemones.

21 EPI yra grynųjų pinigų saugykla, priklausanti privačiam bankui, kuris disponuoja pinigais pasaulio pagrindu.

ANTROJI EURŲ BANKNOTŲ LAIDA

2010 m. ECB ir toliau rengė naują banknotų laidą, daugiausia dėmesio skirdamas originalių medžiagų (pagrindinių gamybos priemonių, naudojamų banknotų gamyboje) kūrimui ir bandomųjų spausdinių gamybai, siekdamas įvertinti gebėjimą gaminti naujus banknotus didelio masto gamybos aplinkoje. Naujojoje laidoje bus išsaugoti pirmosios laidos svarbiausi dizaino elementai. Tikslus laikas ir išleidimo eilės tvarka bus nustatyti vėlesniame etape. Eurosystema iš anksto informuos visuomenę, grynųjų pinigų tvarkymo specialistus ir gamintojus apie naujų banknotų išleidimo į apyvartą modalumus. Euro zonos nacionaliniai centriniai bankai keis neatlygintinai pirmosios laidos eurų banknotus neribotą laiką.

4 STATISTIKA

ECB, padedant nacionaliniams centriniam bankams, kuria, renka, rengia ir skelbia įvairius statistinius duomenis, kurie padeda įgyvendinti euro zonos pinigų politiką ir įvairius Europos centrinių bankų sistemos (ECBS) uždavinius. Šiuos statistinius duomenis dažnai naudoja ir valdžios institucijos, finansų rinkų dalyviai, žiniasklaida ir plačioji visuomenė. 2010 m. įprastinė euro zonos statistika kaip visada buvo teikiama sklandžiai ir laiku²², tačiau reikėjo daugiau pastangų siekiant toliau tobulinti ECBS statistinę sistemą pagal kiekvienais metais peržiūrimą ECBS darbo programą dėl statistikos Europoje. Didžiausiu iššūkiu tapo tai, kad duomenų sudarytojų naudojami šaltiniai gali sunkiai patenkinti didėjančių duomenų poreikį. 2010 m. viena iš pagrindinių darbo krypčių buvo susijusi su statistiniais finansinio stabilumo duomenimis. Šioje srityje ECB, padedamas nacionalinių centrinių bankų, atliko būtiną pertvarką, kuria siekiama pasirengti nuo 2011 m. sausio 1 d. pradėti teikti statistinius duomenis Europos sisteminės rizikos valdybai (ESRV) (žr. 6 skyrių), ir, palaikomas G20 šalių, prisidėjo prie pasaulinių iniciatyvų, kurių tikslas – užpildyti statistikos spragas, išaiškėjusias per finansų ir ekonominę krizę.

Finansų ir ekonominės krizės sąsajos su statistinės informacijos rengimu, naudojimu ir skelbimu buvo pagrindinė 2010 m. spalio 20 d., Pasaulinę statistikos dieną, ECB organizuotos Penktosios ECB statistikos konferencijos ir tarptautinio seminaro tema.

4.1 NAUJA IR IŠSAMENĖ EURO ZONOS STATISTIKA

Dėl 2010 m. atliktų su statistika susijusių darbų pradėti skelbti papildomi statistiniai duomenys apie euro zoną, pavyzdžiui, PFI paskolų nefinansinėms korporacijoms statistinė informacija pagal EVRK2 redakcijoje pateiktą veiklos rūšių klasifikaciją ir nauja euro zonos išorės sektoriaus statistika, sugrupuota pagal sektorių ir priemones. Toliau buvo tobulinami Trumpalaikių Europos vertybinių popierių (TEVP) išleidimo iniciatyvos (žr. 4 skyriaus 3

skirsnį), rinkų iniciatyvos, skatinančios finansinę integraciją šiame rinkos segmente, duomenys. TEVP statistika, skelbiama nuo 2006 m. rugsėjo mėn., 2010 m. rugsėjo mėn. papildyta savaitiniais statistiniais duomenimis apie atskirų TEVP programų likučius, taip pat duomenimis, sugrupuotais pagal išleidimo valiutą.

2010 m. toliau buvo įgyvendinami euro zonos išsamesnės statistikos reikalavimai pagal pakeistus ECB reglamentus dėl PFI balanso, PFI palūkanų normų ir paskolų pakeitimo vertybiniais popieriais statistikos. 2010 m. pradžioje statistinius duomenis pradėjo teikti finansinių priemonių bendrovės, sudarančios pakeitimo vertybiniais popieriais sandorius, o 2010 m. viduryje PFI pradėjo teikti išsamesnius balansų ir palūkanų normų statistinių duomenų rinkinius. Nauji duomenys ir su jais susiję rodikliai užtikrins smulkesnį duomenų suskirstymą (pvz., įkaitu užtikrintų paskolų ir naujų paskolų nefinansinėms bendrovėms), kuris leis atlikti išsamesnę pinigų analizę. Šie statistiniai duomenys pirmą kartą turėtų būti pradėti skelbti 2011 m. viduryje, po to, kai duomenų kokybę įvertins ECBS.

4.2 KITI STATISTIKOS POKYČIAI

2010 m. vasario ir spalio mėn. ECB kartu su Europos Komisija paskelbė du kartus per metus vykdomos euro zonos įmonių apklausos dėl galimybės gauti lėšų antrosios ir trečiosios bangos rezultatus. Apklausa leidžia surinkti daugiausia kokybinius duomenis apie mažų ir vidutinio dydžio įmonių, palyginti su didelėmis įmonėmis, finansavimo sąlygas (kai kurių euro zonos valstybių atveju pagal šalis), o rezultatai grupuojami pagal, be kitų dalykų, įvairius rodiklius, taip pat pagal įmonės dydį, ekonominės veiklos rūšį ir įmonės amžių.

²² Statistiniai duomenys buvo skelbiami 74 spaudos pranešimuose apie mėnesinius, ketvirtinius ir metinius statistinius rodiklius, taip pat mėnesiniuose biuleteniuose, Statistikos žinyne ir ECB statistinių duomenų saugykloje (žr. ECB interneto svetainės statistikos skyrių).

2010 m. padaryta pažanga rengiant Eurosistemos apklausą apie namų ūkių finansus ir vartojimą. Šiuo metu tokią apklausą atlieka visų euro zonos šalių nacionaliniai centriniai bankai (tik kai kada jie tai daro kartu su nacionaliniais statistikos institutais). Šios apklausos tikslas – surinkti informaciją apie namų ūkių turtą (finansinį ir nekilnojamąjį) ir išsiskolinimą kartu su papildoma informacija apie, pavyzdžiui, pajamas, vartojimą, užimtumą, teises į pensiją, santaupas ir palikimą. Planuojama, kad 2012 m. antrąjį pusmetį turėtų būti pradėti viešai skelbti visos euro zonos agreguoti rodikliai ir teikiami mikroduomenys tyrėjams.

Be to, pasiekta pažanga nustatant statistikos apie turimus vertybinius popierius rinkimą ir sudarymą, remiantis informacija apie kiekvieną atskirą vertybinį popierių. Įgyvendinamas eksperimentinis projektas, kurio tikslas – parengti eksperimentinę statistiką remiantis šiuo metu turimais duomenimis. Be to, tiriamos galimybės sukurti bendrą, ekonomišką ir pastovų sprendimą. Šie duomenys leis parengti labiau suderintus, geresnės kokybės statistinius duomenis ir atlikti visapusišką institucinių sektorių bei subsektorių turimų vertybinių popierių analizę.

2010 m. pirmąjį ketvirtį pirmą kartą buvo paskelbtas finansinių priemonių bendrovių ketvirtinis sąrašas, papildęs kasdien rengiamą ES PFI ir kas ketvirtį rengiamą investicinių fondų sąrašą, kurį ECBS nuolat atnaušina ir planuoja pertvarkyti į visapusišką finansų institucijų registrą. Finansinių priemonių bendrovių ir investicinių fondų sąrašuose, palyginti su PFI sąrašu, pateikiama daug papildomų duomenų, visų pirma informacija apie šių institucijų išleistą kiekvieną vertybinį popierių (ISIN kodų forma). Šis projektas susijęs su Europos Komisijos kuriamu tarptautinių įmonių grupių statistikos registru *EuroGroups Register*. Dabartiniame jo etape šalinamos teisinės apskaitos statistiniams tikslams skirta informacija kliūtyt.

Plėtodamas tarptautinius statistikos standartus, ECB toliau glaudžiai bendradarbiavo su kitomis

tarptautinėmis organizacijomis. Kartu su Eurostatu ECB daugiausia dėmesio skyrė ESS95 pakeitimams, kurių peržiūra vyksta šiuo metu ir kurie turi būti suderinti su 2008 m. nacionalinių sąskaitų sistema bei TVF mokėjimų balanso vadovo šeštuoju leidimu. Be to, ECB kartu su TAB ir TVF paskelbė antrąją vertybinių popierių statistikos vadovo, į kurį įtraukti turimi skolos vertybiniai popieriai, dalį.

4.3 FINANSŲ KRIZĖS NULEMTI STATISTINIŲ DUOMENŲ POREIKIAI

Dėl finansų krizės tiek Europos, tiek pasauliniu mastu padidėjo finansinio stabilumo analizės tikslams reikalingų statistinių duomenų poreikis. Be ankstesniuose skirsniuose minėtų darbų, 2010 m. buvo įgyvendinama daug iniciatyvų, kuriomis buvo siekiama, kad ECB užtikrintų ESRV sekretoriato funkcijos vykdymą ir vos tik įkūrus ESRV pradėtų teikti jai būtiną statistinę ir analitinę paramą (žr. 6 skyrių).

ECBS bendradarbiauja ir su priežiūros institucijomis siekdama sujungti ir suderinti statistinius ir priežiūros reikalavimus. Bendradarbiaujant su Europos bankų priežiūros komitetu, 2010 m. paskelbta nauja klasifikacijos sistema. Laikui bėgant tai leis sumažinti atskaitomybės našta, tenkančią įstaigoms, iš kurių reikalaujama teikti duomenis tiek Eurosistemos, tiek kompetentingoms priežiūros institucijoms. Be to, konsoliduotų bankų duomenų rinkiniuose, skelbiamuose ECB „ES bankų sektoriaus stabilumo ataskaitoje“, esantys pagrindiniai bankų rodiklių rinkiniai dabar turi būti teikiami ne kasmet, o du kartus per metus. Išplėstas ir metinių duomenų rinkinių paskelbimo laikas bei turinys. Glaudžiai bendradarbiaudamas su kitais Eurosistemos nariais, ECB sudarė draudimo bendrovių ir pensijų fondų statistiką. Ši statistika pagrįsta jau esančiais šaltiniais, dažniausiai priežiūros institucijomis, o jos nereikalauja, kad iš duomenis pateikiančių asmenų būtų renkami nauji duomenys. Siekdamas toliau plėsti šiuos statistinius duomenis ir atsižvelgdamas į didėjantį vartotojams reikalingų duomenų

kiekį (tiek makroekonominės, tiek finansinio stabilumo analizės tikslais), ECB glaudžiai bendradarbiauja su Europos draudimo ir pensijų institucija, Europos draudimo ir profesinių pensijų priežiūros institucijų komiteto teisių perėmėja, kad užtikrintų būsimų statistinės atskaitomybės reikalavimų bei projekto „Mokumas II“ (*Solvency II*) suderinamumą ir sumažintų atskaitomybės našta.

Vykstant tarptautiniam bendradarbiavimui visame pasaulyje, siekdamas nustatyti ir užpildyti duomenų spragas ECB dalyvauja statistinėse iniciatyvose, kurias remia G20 šalių finansų ministrai ir centrinių bankų valdytojai. Kartu su TAB, Europos Komisija (Eurostatu), TVF, EBPO, Jungtinių Tautų Organizacija ir Pasaulio banku kaip narys dalyvauja Bendradarbiavimo tarp agentūrų ekonominės ir finansų statistikos srityje grupės darbe, kurio tikslas – sudaryti 2010 m. birželio mėn. G20 šalių viršūnių susitikime pasiūlytą veiksmų planą. Šiame veiksmų plane pateiktos įvairių rekomendacijų, kuria linkme orientuoti finansų sektoriaus, tarptautinių finansinių ryšių ir valstybių jautrumo šokams rizikų įvertinimą, taip pat bendravimą tarp oficialiąją statistiką rengiančių institucijų, įgyvendinimo datos. Be to, ECB padeda plėsti Pagrindinių pasaulinių rodiklių svetainę. Joje daugiausia dėmesio skiriama G20 priklausančioms šalims.

5 EKONOMINIAI TYRIMAI

ECB, taip pat ir visos Eurosistemos ekonominių tyrimų tikslas yra vienodas: i) teikti mokslo tyrimų rezultatus, padedančius formuluoti pinigų politiką ir kitus Eurosistemos uždavinius; ii) palaikyti ir taikyti ekonometrinius modelius ekonominėms prognozėms kurti bei alternatyvios strategijos rezultatams palyginti ir iii) palaikyti ryšį su akademinė bendruomene ir mokslo tyrimo institutais, pavyzdžiui, skelbiant tyrimų rezultatus recenzuojamuose mokslo žurnaluose, ir organizuoti mokslo konferencijas. 2008 m. siekdamas pasimokyti iš finansų krizės bei jos padarinių ECB inicijavo savo kelerių metų tyrimo programos peržiūrą. Be to, vėliau buvo vykdoma veikla, skirta ESRV darbui paremti. 2010 m. daug pastangų buvo skirta finansinių klausimų analizei, daugiausia dėmesio sutelkiant į makrolygiu riziką ribojančią priežiūrą ir sisteminės rizikos įvertinimo priemonių sukūrimą bei įgyvendinimą.

5.1 TYRIMŲ PRIORITETAIR LAIMĖJIMAI

ECB ekonominiai tyrimai nėra centralizuoti: visose veiklos srityse tyrimo projektai vykdomi atsižvelgiant į tų sričių poreikius ir kompetenciją. Tyrimų generalinis direktoratas įpareigotas koordinuoti ir vykdyti aukšto lygio mokslinius tyrimus. Tyrimų generalinis direktoratas pirmininkauja Tyrimų koordinavimo komitetui (RCC), atsakingam už ECB vykdomos tyrimo veiklos derinimą su šios institucijos reikalavimais ir jos politikos procesų poreikiu. Kiekvienais metais RCC nustato prioritetinių sričių grupę, kuriai tenka daugiausia dėmesio atliekant mokslinius tyrimus.

2010 m. nustatyti aukšto lygio tyrimo prioritetai, palyginti su 2009 m., beveik nepasikeitė. Prioritetinėmis buvo šios sritys: prognozavimas ir modelių kūrimas, pinigų analizės tobulinimas, pinigų politikos poveikio mechanizmas, finansinis stabilumas ir makrolygiu riziką ribojanti priežiūra bei reguliavimas, Europos finansų sistemos efektyvumas, mokėjimų ir atsiskaitymų problemos, tarptautiniai ryšiai ir fiskaliniai klausimai. Tačiau, kalbant apie šių prioritetų įgyvendinimą, pasakytina, kad,

palyginti su ankstesniais metais, aktualesnės buvo temos, susijusios su finansų ir riziką makrolygiu ribojančios priežiūros klausimais. Visų pirma buvo akcentuojamas priemonių, skirtų sprendimų priėmimui finansiniais klausimais stebėti ir palengvinti, kūrimui ir jų taikymui. Be to, gerokai padaugėjo ekonominei analizei tobulinti skirtų projektų.

Vykdamas su pinigų politika susijusius tyrimus, daugiausia dėmesio skirta kiekybinių priemonių pinigų kiekio pokyčiams įvertinti kūrimui ir taikymui, akcentuotas aukštos kokybės analizės indėlis rengiant politinius sprendimus. 2010 m. vienu iš svarbių dalykų, susijusių su šiuo tyrimų prioritetu, buvo skatinamosios pinigų politikos nutraukimo strategijos, leisiančios baigti taikyti šiuo metu vis dar taikomas nestandartines priemones, kūrimas ir makroekonominės politikos bei finansinio stabilumo sąveikos analizė. Šie klausimai buvo sprendžiami dviejų tyrimų forumų metu²³. Jiems baigus darbą, išleista knyga *Enhancing Monetary Analysis*. Jos moksliniai redaktoriai – Vykdomosios valdybos nariai Lucas Papademos ir Jürgen Stark²⁴.

Kalbant apie pinigų politikos poveikio mechanizmą, pažymėtina, kad buvo pradėti arba tęsiami projektai, skirti įvairioms temoms: turto kainų dinamika ir rizikos premijos; bankų sektoriaus vaidmuo; nefinansinių įmonių finansiniai sprendimai; įvairovė, konkurencingumas ir koregavimas šalių lygiu. Toliau buvo įgyvendinami ankstesniais metais pradėti projektai: Namų ūkių finansų ir vartojimo duomenų projektas²⁵ (2009 m. pradėtas Eurosistemos mokslininkų grupės projektas, kurio metu mikroekonomikos lygiu renkama ir analizuojama informacija apie įvairiausių namų ūkių sprendimus) ir ECB

23 Tyrimų forumai yra oficialūs vidiniai kanalai, naudojami pasidalyti konkrečioms temoms skirtų ECB vykdomų tyrimų projektų patirtimi ir rezultatais.

24 http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/enhancing_monetaryanalysis2010en.pdf

25 Tyrimų grupės koordinuoja Eurosistemos / ECBS tyrėjų vykdomą veiklą ir padeda pateikti rezultatus. Jose gali dalyvauti ir mokslininkai iš kitų institucijų.

mokslinių tyrimų forumo projektas centrinių bankų komunikacijos politikos klausimais.

Be to, buvo tiriamas finansinio stabilumo ir pinigų politikos ryšys, daugiausia dėmesio skiriant finansinio stabilumo rodiklių kūrimui ir finansinio stabilumo bei bendrų makroekonomikos rezultatų sąveikos analizei. Finansinio stabilumo rodiklių kūrimas apima išankstinio perspėjimo modelių, testavimo nepalankiausiomis sąlygomis priemonių ir poveikio plitimo bei sisteminės rizikos modelių rengimą. Siekiant patobulinti esamus modelius, fiksuojančius finansinio stabilumo ir makroekonominės veiklos sąveiką, vykdomi naujų sričių tyrimai. Daug minėtos srities projektų įtraukta į 2010 m. kovo mėn. pradėtą vykdyti naujosios ECBS tyrimų grupės „Makrolygiu riziką ribojančios priežiūros tyrimas“ projektų programą (žr. 6 skyriaus 10 interpa).

Finansų sistemos efektyvumo tyrimai daugiausia buvo orientuoti į pinigų rinkų veikimo supratimo gilinimą ir operacinių sistemų struktūros tobulinimą, taip pat į skatinamosios pinigų politikos nutraukimo strategijas bei palūkanų normų skirtumus pinigų rinkose.

ECB toliau vykdė tyrimus, susijusius su Bendra mokėjimų eurais erdve ir sistema TARGET2, įtrauktą į Mokėjimų ekonomikos grupės projektų programą²⁶. 2010 m. suorganizuota šioms temoms skirta konferencija.

Analizuojant tarptautinius klausimus, priskiriamus prie tyrimo prioritetinių sričių, daugiausia buvo gilnamasi į globalizaciją, prekybos ryšius ir tarptautinį euro vaidmenį. Dviejuose ECB mokslinių tyrimų forumuose daugiausia dėmesio buvo skiriama globalizacijai ir finansiniams bei prekybos ryšiams. Diskusijoje apie prekybos ryšius pranešta apie darbą, skirtą priemonėms, taikomoms prekybos srautams rengiant Eurosistemos / ECB prognozes, modeliuoti.

Toliau buvo kuriamos priemonės, skirtos valstybės finansų jų efektyvumo ir tvarumo

stebėjimui ir analizei užtikrinti. 2010 m. nauja tyrimų tema tapo fiskalinės ir pinigų politikos ryšys, ypač įgyvendinant strategiją, skirtą kai kurių priemonių taikymui baigti.

5.2 SUPAŽINDINIMAS SU TYRIMŲ REZULTATAIS: LEIDINIAI IR KONFERENCIJOS

Kaip ir ankstesniais metais, ECB specialistų vykdomi tyrimai buvo skelbiami ECB Darbo straipsnių serijoje ir Nereguliarių straipsnių serijoje. 2010 m. paskelbti 138 darbo straipsniai ir 14 nereguliarių straipsnių. Iš viso 104 darbo straipsnius parengė ECB darbuotojai, kurie dažnai tai darė kartu su Eurosistemos ekonomikos specialistais, o kitus parašė kitų institucijų atstovai, pakviesti į konferencijas ir seminarus, dalyvaujantys tyrimų grupėse ar po ilgesnių darbo vizitų į ECB, kur atvyko baigti tyrimo projektų²⁷. Kaip jau tapo įprasta, daug straipsnių planuojama vėliau išspausdinti pagrindiniuose recenzuojamuose mokslo žurnaluose. 2010 m. ECB darbuotojai parengė daugiau kaip 113 straipsnių, išspausdintų mokslo žurnaluose. Be to, 2010 m. ECB kartu su kelias kitais centriniais bankais toliau teikė paramą leidžiant *International Journal of Central Banking*.

Tyrimų biuletenis yra dar vienas ECB periodinis leidinys, skirtas informuoti apie tyrimų, dominančių plačiąją visuomenę, rezultatus. 2010 m. išleisti kovo, birželio ir lapkričio mėn. numeriai. Juose buvo nagrinėjamos šios temos: Darbo užmokesčio kitimo projekto grupės darbo rezultatai; fiskalinių paskatų analizė; su finansais susijusios problemos ir jų poveikis politikai (pvz., rizikos vertinimų rinkose analizė, bankų reikalavimai paskolų gavėjams ir pinigų rinkos krizės metu); finansinių trikdžių įtraukimas į DSGE modelius; prognozių derinimas²⁸.

26 Daugiau informacijos apie šią grupę pateikta <http://www.paymenteconomics.org>

27 Tyrėjai iš kitų institucijų atvyksta į ECB dalyvauti konkrečiuose projektuose arba oficialiose programose, pavyzdžiui, *Lamfalussy* stipendijų moksliniams bendradarbiams programoje.

28 Visos temos pateiktos <http://www.ecb.europa.eu/pub/scientific/resbull/html/index.en.html>

2010 m. ECB kartu su kitomis institucijomis surengė penkiolika konferencijų ir seminarų tyrimų temomis. Konferencijas organizuoti padėjo Ekonominės politikos tyrimų centras (CEPR), TAB ir kiti centriniai bankai – tiek priklausantys Eurosistemai, tiek veikiantys už jos ribų. Be to, nemažai darbo susitikimų ir seminarų buvo skirta ECB darbuotojams informuoti apie tyrimus. Kaip ir ankstesniais metais, dažniausiai konferencijos ir darbo susitikimai buvo susiję su konkrečiomis prioritetinėmis tyrimų sritimis. Šių renginių programos ir straipsniai pateikti ECB interneto svetainėje²⁹.

Su tyrimų rezultatais susipažinti padeda ir seniai galiojanti seminarų organizavimo tvarka. Du seminarų ciklai yra itin svarbūs: kartu su *Deutsche Bundesbank* ir Finansinių studijų centru (FSC) rengiami seminarai pietų pertraukos metu, taip pat seminarai, kuriuose dalyvauja kviestiniai lektoriai. Abu šie seminarų ciklai apima kas savaitę rengiamus seminarus, į kuriuos kviečiami tyrėjai iš kitų institucijų pristatyti savo naujausius darbus ECB. Be to, ECB organizuoja tyrimų seminarus, skirtus konkrečioms temoms, nenagrinėtoms minėtų dviejų seminarų ciklų metu.

29 <http://www.ecb.europa.eu/events/conferences>

6 KITOS UŽDUOTYS IR VEIKLA

6.1 PINIGINIO FINANSAVIMO IR PRIVILEGIJOS NAUDOTIS FINANSŲ ĮSTAIGOMIS DRAUDIMŲ LAIKYMASIS

Pagal Sutarties 271 straipsnio d punktą, ECB patikėta užduotis stebėti, kaip visi ES27 šalių nacionaliniai centriniai bankai ir ECB laikosi draudimų, nustatytų pagal Sutarties 123 ir 124 straipsnius ir Tarybos reglamentus (EB) Nr. 3603/93 ir Nr. 3604/93. Pagal 123 straipsnį, draudžiama ECB ir nacionaliniams centriniams bankams teikti lėšų poreikvojimo sąskaitose galimybes ar bet kurios kitos formos kredito galimybes vyriausybėms bei ES institucijoms ar organams ir tiesiogiai iš jų pirkti skolos priemones. Pagal 124 straipsnį, draudžiamos bet kokios priemonės, kurios nėra pagrįstos rizikos ribojimo nuostatomis, suteikiančiomis vyriausybėms ir ES institucijoms ar organams privilegiją naudotis finansų įstaigomis. Kartu su Valdančiąja taryba Europos Komisija stebi, kaip valstybės narės laikosi anksčiau minėtų nuostatų.

ECB taip pat stebi, kaip ES centriniai bankai antrinėje rinkoje perka skolos priemones, išleistas vidaus viešojo sektoriaus, kitų valstybių narių viešojo sektoriaus, ES institucijų ir organų. Pagal Tarybos reglamento (EB) Nr. 3603/93 preambulę, viešojo sektoriaus skolos priemonės antrinėje rinkoje turi būti įsigyjamoms vadovaujantis Sutarties 123 straipsnyje nustatytu tikslu. Tokie pirkimai neturi tapti netiesioginio viešojo sektoriaus piniginių finansavimo forma.

2010 m. vykdyta stebėseną rodo, kad šie atvejai galėtų būti laikomi neatitinkantys Sutarties 123 ir 124 straipsnio nuostatų ir atitinkamų Tarybos reglamentų.

Pirma, 2010 m. gegužės 13 d. *Banco de Portugal* padėjo 7 d. trukmės 12,5 mln. JAV dolerių indėlį Portugalijos viešojo sektoriaus banke. Tai buvo operacinė klaida. Antra, *De Nederlandsche Bank* atliko išankstinius mokėjimus, susijusius su Danijos indėlių draudimo sistema. Būtinai įstatymai, kad Danijos indėlių draudimo sistema laikytųsi piniginių finansavimo draudimo. Trečia, *Central Bank of*

Cyprus indėlių draudimo sistemos einamosios sąskaitos likučių palūkanų normos buvo didesnės už lyginamąsias palūkanas, o tai reiškia, kad nesilaikoma piniginių finansavimo draudimo tikslų. Todėl *Central Bank of Cyprus* informavo, kad jis priėmė sprendimą taikyti šiai sąskaitai rinkos palūkanų normas iki 2012 m. pradžios. Ketvirta, vyriausybės indėlių *Banca d'Italia* palūkanų mokėjimo sistemos dėka buvo galima taikyti didesnes už lyginamąsias rinkos palūkanų normas. Todėl *Banca d'Italia* pranešė, kad šiuo metu palūkanų mokėjimo sistema yra peržiūrima. Peržiūra turėtų būti užbaigta kaip galima greičiau, siekiant laikytis piniginių finansavimo draudimo tikslų.

Kalbant konkrečiai, verta prisiminti, kad Sutarties 123 ir 124 straipsniuose numatytų draudimų reikia griežtai laikytis, net ir finansų krizės sąlygomis.

6.2 PATARIAMOSIOS FUNKCIJOS

Pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį ir 282 straipsnio 5 dalį, su ECB turi būti konsultuojamasi dėl bet kokių siūlomų Bendrijos ar nacionalinių teisės aktų projektų, susijusių su ECB kompetencijos sritimis³⁰. Visos ECB nuomonės skelbiamos ECB interneto svetainėje. ECB nuomonės dėl siūlomų ES įstatymų skelbiamos ir Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje.

2010 m. ECB priėmė 95 nuomones dėl siūlomų ES ar nacionalinių teisės aktų projektų, priklausančių ECB kompetencijos sričiai: 10 nuomonių buvo dėl siūlomų ES teisės aktų ir 85 dėl nacionalinių teisės aktų projektų. 2009 m. paskelbta 100 nuomonių. 2010 m. ir 2011 m. pradžioje priimtų nuomonių sąrašas pateiktas šios ECB metų ataskaitos priede.

ECB nuomonės, priimtose Tarybos, Europos Parlamento ir Europos Komisijos prašymu, buvo

³⁰ Kaip nurodyta prie Steigimo sutarties pridedamame Protokole dėl tam tikrų su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste susijusių nuostatų, Jungtinė Karalystė yra atleista nuo privalomų konsultacijų. OL C 83, 2010 3 30, p. 284.

susijusios, *inter alia*, su vykdoma ekonomikos valdymo ir finansinio reguliavimo reforma, taip pat su euro įvedimo Estijoje įstatymais ir Estijos kronos perskaičiavimo į eurą kursu³¹ (žr. 3 skyrių).

ECB pritarė Europos Komisijos siūlymui, toliau reformuojant ES ekonomikos valdymą, didinti ir statistinės atskaitomybės, vykdančios perviršinio deficito procedūrą, numatytą Stabilumo ir augimo pakte, kokybę³². Kitoje nuomonėje³³ ECB pritarė išsamiam siūlomų teisės aktų paketui, skirtam ES ekonomikos ir biudžeto priežiūros sistemai stiprinti. Jame yra ir itin didelio ES palaikymo sulaukęs siūlymas taikyti makroekonominę priežiūrą, nes tai leidžia panaikinti didelę ES ekonomikos valdymo spragą. Kartu ECB paragino ES Parlamentą ir valstybes nares pasinaudoti vykstančiu teisės aktų priėmimo procesu, kad tiek, kiek leidžiama Sutartyse, būtų sustiprintas ekonomikos valdymas. ECB pabrėžė, jog pateikti pasiūlymai turėtų užtikrinti didesnę automatizmą, ir visų pirma siūlo, kad norėdama reikalavimų nevykdančioms valstybėms narėms toliau taikyti procedūras Taryba ar bent Eurogrupė kaip paprastai turėtų paskelbti apie savo išipareigojimą vadovautis Komisijos pasiūlymais ir rekomendacijomis. Be to, ECB pateikė teisės aktų rengimo pasiūlymus dėl visų pasiūlymų.

Kalbant apie priežiūros reformą ES, pasakytina, kad ECB pritarė siūlomoms „omnibus direktyvos“ tikslui, iš dalies keičiančios 11 finansų sektoriaus direktyvų, kad būtų užtikrintas Europos priežiūros institucijų (EPI) ir Europos sisteminės rizikos valdybos tinkamas darbas³⁴. ECB teisės aktų rengimo pasiūlymuose daugiausia dėmesio buvo skiriama ECB / ECBS ir ESRV aktualioms klausimams, pavyzdžiui, kaip panaikinti kliūtis, trukdančias ECB / ECBS, ESRV, trims EPI ir nacionalinėms priežiūros institucijoms keistis informacija. ECB taip pat pateikė komentarą dėl finansiniam konglomeratui priklausančių finansų įstaigų papildomos priežiūros taisyklių būtinų pataisų, kad galima būtų panaikinti tam tikrus priežiūros trūkumus, pavyzdžiui, kad galima būtų vykdyti ir finansų konglomeratui priklausančių valdymo įmonių priežiūrą³⁵.

Pokriziniu laikotarpiu vykstant finansinių paslaugų rinkos veiklos reguliavimo reformai, ECB priėmė nuomonę dėl kelių pasiūlymų, įskaitant kapitalo pakankamumo reikalavimų normatyvų peržiūrą ir kredito reitingų agentūrų reguliavimą³⁶. ECB pritarė pastangoms sukurti tvirtą reguliavimo sistemą, kad ateityje galima būtų išvengti finansų krizių, ragindama išsaugoti visiems vienodas sąlygas ir užtikrinti, kur įmanoma, teisės aktų konvergenciją pasauliniu lygiu. ECB pabrėžė poreikį užtikrinti tinkamą rizikos valdymo praktiką, kai tai susiję su turtu Eurosistemos įkaito valdymo sistemoje, taip pat galimybę centriniams bankams gauti paskolų lygmens informaciją apie struktūrines priemones. ECB pritarė siūlomam reglamentui dėl nebiržinių išvestinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir prekybos duomenų saugyklų, skirtam įgyvendinti 2009 m. rugsėjo mėn. G20 šalių susitarimą, kad standartizuotomis nebiržinių išvestinių finansinių priemonių sutartimis turėtų būti prekiaujama biržose ar elektroninės prekybos platformose, kur tinkamiau, o iki 2012 m. pabaigos už jas turi būti atsiskaitoma per pagrindines sandorio šalis³⁷. Nepaisant to, ECB taip pat išreiškė nemažai abejonių visų pirma dėl to, kad nepakankamai apsvaistytos ECB ir nacionalinių centrinių bankų galios, susijusios su priežiūra, ir nuostatos dėl prieigos prie centrinių bankų sistemų.

Nacionalinių valdžios institucijų prašymu vyko nemažai konsultacijų su ECB; kai kurios iš jų buvo dėl priežiūros struktūrų Airijoje, Graikijoje, Prancūzijoje ir Austrijoje pokyčių³⁸. ECB atkreipė dėmesį į priežiūros institucijų Prancūzijoje susijungimą ir pritarė, kad naujai Riziką ribojančios kontrolės institucijai vadovautų *Banque de France* valdytojas³⁹. Siūloma sistema turėtų pagerinti

31 CON/2010/52.

32 CON/2010/28.

33 CON/2011/13. Taip pat žr. šios Metų ataskaitos 5 skyrių.

34 CON/2010/23.

35 CON/2010/6.

36 CON/2010/65 ir CON/2010/82

37 CON/2011/1.

38 CON/2010/30, CON/2010/48, CON/2010/33, CON/2010/4 ir CON/2010/57.

39 CON/2010/4.

Banque de France gebėjimus teikti analitinę pagalbą ESRV. Be to, ECB pritarė pasiūlymui restruktūrizuoti *Central Bank and Financial Services Authority of Ireland*⁴⁰, kad centrinis bankas prisiimtų visą atsakomybę už kredito ir finansų institucijų priežiūrą. ECB pateikė išsamias pastabas dėl centrinio banko nepriklausomumo ir piniginio finansavimo uždraudimo.

Be to, su ECB buvo konsultuojamasi dėl kelių finansų rinkos stabilumo priemonių, kai kurios iš jų buvo susijusios su finansų krize⁴¹. Visų pirma ECB priėmė nuomonę⁴² dėl Graikijos įstatymo projekto, pagal kurį Finansinio stabilumo fondas turėtų užtikrinti Graikijos bankų sistemos stabilumą, sustiprindamas kredito institucijų kapitalo bazę. ECB pritarė, kad fondas ir bankų priežiūros sistema turi būti glaudžiai susiję. Atsižvelgiant į *Bank of Greece* turimas priežiūrinės galias, šis įstatymas turėtų užtikrinti tinkamą kapitalo pakankamumo reikalavimų vykdymą. ECB pritarė ir *Bank of Greece* valdytojo teisei siūlyti fondo valdybos narių kandidatūras.

Komentuodamas Vokietijos teisės akto projektą dėl kompensavimo sistemų kredito ir finansų institucijose bei draudimo bendrovėse⁴³, ECB pabrėžė atitinkamų reikalavimų suderinimo su tarptautiniais reikalavimais ir ES įstatymų aktais svarbą siekiant išvengti palankesnių reguliavimo sąlygų ir apriboti galimybes prisiimti per didelę atsakomybę. Kitose nuomonėse dėl procedūrų finansinių sunkumų patiriančioms kredito įstaigoms pabrėžiama veiksmingos problemų sprendimo tvarkos finansų sistemos stabilumui užtikrinti svarba⁴⁴. Savo nuomonėse dėl naujos nesėkmingai veikiančių kredito institucijų Danijoje likvidavimo tvarkos⁴⁵ ir bankų restruktūrizavimo Vokietijoje⁴⁶ ECB pritaria tam, kad valstybė toliau nesikištų į problemų sprendimą, kuris visų pirma pagrįstas kredito institucijų sektoriaus teikiamu finansavimu. Kalbant apie krizinę situaciją, reikia papildomai panaudoti valstybines lėšas, reikėtų pareikalauti, kad bankų sektorius padengtų valstybės išlaidas. Tai skatintų papildomą drausmę rinkoje ir padėtų

spresti moralinės žalos rizikos klausimą. Savo nuomonėje dėl Valstybės paramos priemonių Lenkijoje⁴⁷ įstatymo pakeitimų projekto ECB išreiškė susirūpinimą dėl to, ar šios priemonės, priešingai reikalavimui, kad nacionalinės paramos priemonės turi būti laikino pobūdžio, bus veiksmingai pakeistos neterminuotomis priemonėmis. Vengiant atnaujinti laikinąją tvarką, bus prarasta būtinojo priemonių peržiūrėjimo galimybė atsižvelgiant į pinigų politikos ir finansinio stabilumo aspektus.

Statistikos srityje su ECB buvo konsultuojamasi dėl Graikijos statistikos sistemos ir nepriklausomos statistikos institucijos Graikijoje sukūrimo⁴⁸. ECB pabrėžė, kad ES biudžeto priežiūros patikimumas ir galiausiai pinigų sąjungos patikimas ir nenutrūkstantis funkcionavimas priklauso nuo patikimai ir laiku, bet nepriklausomai nuo politinių ciklų rengiamos statistikos, susijusios su perviršinio deficito procedūra. Nuomonėje apie nacionalinės statistikos Estijoje rengimo naująjį teisinį reglamentavimą⁴⁹ ECB pabrėžė Estijos nacionalinio statistikos instituto nepriklausomumo užtikrinimo svarbą, nes tai yra ypač svarbu sklandžiam EPS sistemos darbiui po euro įvedimo⁵⁰.

ECB priėmė kelias nuomones dėl nacionalinių centrinių bankų, įskaitant Bulgarijos, Danijos, Estijos, Airijos, Prancūzijos, Lietuvos, Vengrijos ir Lenkijos centrinių bankų statutų

40 CON/2010/30 ir CON/2010/48.

41 CON/2010/3, CON/2010/7, CON/2010/10, CON/2010/11, CON/2010/12, CON/2010/21, CON/2010/26, CON/2010/29, CON/2010/31, CON/2010/35, CON/2010/41, CON/2010/45, CON/2010/50, CON/2010/53, CON/2010/54, CON/2010/62, CON/2010/63, CON/2010/64, CON/2010/71, CON/2010/75, CON/2010/83, CON/2010/86, CON/2010/92, CON/2010/93 ir CON/2010/95.

42 CON/2010/54.

43 CON/2010/41 ir CON/2010/63.

44 CON/2010/12, CON/2010/31 ir CON/2010/35.

45 CON/2010/45.

46 CON/2010/83.

47 CON/2010/95.

48 CON/2010/17.

49 CON/2010/2.

50 Su ECB buvo konsultuojamasi ir dėl kelių įstatyminių priemonių, susijusių su pasirengimu įvesti eurą Estijoje, projektų. Plačiau apie tai žr. 3 skyriaus 2 skirsnį.

dalinius pakeitimus⁵¹. ECB atkreipė dėmesį į tai, kad neapibrėžtumas dėl Lietuvos banko turto teisinio statuso kelia grėsmę nacionalinio centrinio banko instituciniam ir finansiniam nepriklausomumui⁵². ECB pritarė *Banque de France* kapitalo ir statute numatytų atsargų didinimui⁵³. Nemažai nuomonių buvo pareikšta dėl nacionalinių centrinių bankų darbuotojų atlyginimų atsižvelgiant į teisės aktus, skirtus biudžeto balansui atkurti⁵⁴. ECB pritarė pastangoms siekti fiskalinės konsolidacijos ir pabrėžė, kad, norint apsaugoti nacionalinio centrinio banko autonomiją personalo klausimais, sprendimai dėl teisės aktų nuostatų dėl nacionalinio centrinio banko darbuotojų atlyginimų turi būti priimami glaudžiai ir veiksmingai bendradarbiaujant su nacionaliniais centriniais bankais, o siekiant užtikrinti jo nepriklausomumą vykdant Sutartyje, ECBS statute ir nacionaliniuose teisės aktuose numatytas užduotis, būtina atsižvelgti į nacionalinio centrinio banko nuomonę. Savo nuomonėje dėl Portugalijos vyriausybės griežtų ekonominių priemonių⁵⁵ ECB akcentavo veiksmingo bendradarbiavimo būtinybę ir pabrėžė, kad tokio veiksmingo bendradarbiavimo nebuvimas galėtų labai pažeisti centrinio banko nepriklausomumo principą. ECB išreiškė susirūpinimą dėl dažnai keičiamo *Magyar Nemzeti Bank* įstatymo, konstatuodamas, kad stabili centrinio banko teisinė bazė yra labai reikšminga centrinio banko nepriklausomybei, ir įspėjo dėl priemonių, kuriomis siekiama paveikti *Magyar Nemzeti Bank* valdytoją ir kitus banko sprendimų priėmimo organų narius ir kurios pažeidžia centrinio banko nepriklausomumą, numatytą Sutarties 130 straipsnyje⁵⁶. Be to, ECB pažymėjo, kad nacionalinio centrinio banko darbuotojų atlyginimų mažinimas turi atitikti Sutarties 123 straipsnio nuostatą dėl piniginių finansinio draudimo⁵⁷.

Nuo 2008 m. ECB metų ataskaitoje skelbiama informacija dėl pareigos konsultuotis su ECB dėl nacionalinių ir ES įstatymų projektų neabejotinai ir svarbių nevykdymo atvejų⁵⁸.

2010 m. ECB nustatė du tokius atvejus, kai nebuvo konsultuojamasi dėl siūlomų ES įstatymų, taip pat vieną atvejį, kai ECB nuomos pareiškė savo iniciatyva. Pirmas atvejis, kai nebuvo konsultuojamasi, susijęs su Komisijos pasiūlytu reglamentu, kuriuo įgyvendinamos Reglamento (EB) Nr. 177/2008, nustatančio bendrą verslo registrų sistemą statistikos tikslais, nuostatos dėl Eurostato ir centrinių bankų keitimosi konfidencialia informacija⁵⁹. ECB mano, kad šis reglamentas yra svarbus ECB ir ES institucijų, organų, biurų ir agentūrų bendradarbiavimui statistinių duomenų, būtinų ECBS užduočių vykdymui pagal ECBS statuto 5 straipsnį, rinkimo tikslais, todėl atitinkamame teisės aktų rengimo proceso etape dėl jo turėjo būti konsultuojamasi.

Antras atvejis, dėl kurio nebuvo konsultuojamasi, buvo susijęs su siūloma direktyva, iš dalies keičiančia direktyvų 2006/48/EB ir 2006/49/EB nuostatas, susijusias su kapitalo poreikio prekybos knygai ir pakartotinam pakeitimui vertybiniais popieriais, taip pat su atlyginimų nustatymo politikos priežiūriniu tikrinimu⁶⁰. Su ECB buvo konsultuojamasi dėl ankstesnio projekto, dėl kurio 2009 m. lapkričio 12 d. ECB pareiškė savo nuomonę⁶¹. 2010 m. liepos 7 d. Europos Parlamentas priėmė direktyvą, kurioje

51 CON/2010/25, CON/2010/24, CON/2010/20, CON/2010/30, CON/2010/48, CON/2010/44, CON/2010/42, CON/2010/56, CON/2010/91 ir CON/2010/37.

52 CON/2010/42.

53 CON/2010/88.

54 CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69 ir CON/2010/80.

55 CON/2010/80.

56 CON/2010/91.

57 CON/2010/51, CON/2010/69 ir CON/2010/80.

58 „Neabejotinai“ ECB vadina atvejus, kai nekyla teisiųjų abejonių, kad buvo būtina konsultuotis su ECB, o „svarbiais“ – tokius atvejus: i) kuriais, tokioms konsultacijoms įvykus, ECB būtų pateikęs itin svarbių pastabų dėl teisės akto pasiūlymo esmės; arba ii) kurie yra bendrai svarbūs ECBS.

59 2010 m. lapkričio 26 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1097/2010, kuriuo įgyvendinamos Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 177/2008, nustatančio bendrą verslo registrų sistemą statistikos tikslais, nuostatos dėl Komisijos (Eurostato) ir centrinių bankų keitimosi konfidencialiais duomenimis. OL L 312, 2010 11 27, p. 1.

60 COM (2009) 362, galutinis variantas.

61 CON/2009/94.

buvo daug dalinių pakeitimų ir kurią po to turėjo oficialiai priimti Taryba⁶². Atsižvelgdamas į prievolę pakartotinai konsultuotis su ECB dėl siūlomų teisės aktų, priskiriamų jo kompetencijai, svarbių pakeitimų, 2010 m. rugpjūčio 6 d. ECB savo iniciatyva pareiškė nuomonę dėl iš dalies pakeisto pasiūlymo⁶³.

2010 m. ECB nustatė dešimt atvejų, kai nebuvo konsultuojamasi dėl nacionalinių įstatymų projektų, ir priėmė vieną nuomonę savo iniciatyva. Buvo nuspręsta, kad toliau pateikti penki atvejai buvo neabejotini ir svarbūs.

Bulgarijos kompetentingos institucijos nesikonsultavo su ECB dėl įstatymo dėl Finansinės priežiūros komisijos sudėties ir funkcijų, visų pirma dėl Finansinio stabilumo patarėjų tarybos kriterijų, kurie yra labai svarbūs ECBS.

Su ECB nebuvo konsultuojamasi dėl Portugalijos įstatymo, pagal kurį centriniam bankui skiriamos naujos užduotys. Šis įstatymas yra labai svarbus ECBS, nes jis susijęs su NCB finansiniu nepriklausomumu, ir ECB būtų pateikęs svarbių kritinių pastabų.

Su ECB nebuvo konsultuojamasi trimis atvejais dėl priemonių, susijusių su finansų krize. Graikijos kompetentingos institucijos nesikonsultavo su ECB dviem atvejais: pirma, dėl įstatymo dėl valstybės tarnautojų priėmimo į darbą, kuris pakenkė *Bank of Greece* išskirtinei kompetencijai samdyti konkrečios kategorijos darbuotojus, ir, antra, dėl įstatymo projekto, numatančio, *inter alia*, darbuotojų priėmimo į darbą apribojimus viešojo sektoriaus subjektams, įskaitant *Bank of Greece* kaip priemonę sumažinti tebesitęsiančios biudžeto krizės neigiamus padarinius. Su ECB dėl teisės aktų, susijusių su valstybės garantijų ir paskolų kredito institucijoms teikimu, nesikonsultavo ir Slovėnijos kompetentingos institucijos. ECB mano, kad šie atvejai yra labai svarbūs ECBS, nes jie yra susiję su finansų krize ir valstybių narių naudojamomis gelbėjimo priemonėmis.

Nuo 2010 m. ECB metų ataskaitoje taip pat skelbiama informacija apie valstybių narių neabejotinus ir pasikartojančius nesikonsultavimo su ECB atvejus. Pasikartojantys atvejai yra tokie, kai per dvejus iš eilės metus ta pati valstybė nesikonsultavo su ECB mažiausiai tris kartus, ne mažiau kaip po vieną nesikonsultavimo atvejį kiekvienais iš tų dvejų metų. ECB nustatė po du Graikijos ir Vengrijos nesikonsultavimo dėl nacionalinių teisės aktų projektų atvejus 2009 m. ir po tris atvejus 2010 m.

6.3 EUROPOS SĄJUNGOS IR EUROPOS FINANSINIO STABILUMO FONDO SKOLINIMOSI BEI SKOLINIMO OPERACIJŲ IR SUKAUPTŲ DVIŠALIŲ PASKOLŲ GRAIKIJOS RESPUBLIKAI ADMINISTRAVIMAS

Pagal Sutarties 141 straipsnio 2 dalį, ECBS statuto 17 straipsnį, 21 straipsnio 2 dalį, 43 straipsnio 1 dalį ir 46 straipsnio 1 dalį, taip pat pagal 2002 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 332/2002, iš dalies pakeisto 2009 m. gegužės 18 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 431/2009, 9 straipsnį, ECB, kaip numatyta 2003 m. lapkričio 7 d. Sprendime ECB/2003/14, iš dalies pakeistame 2009 m. birželio 19 d. Sprendimu ECB/2009/17, toliau yra atsakingas už Europos Sąjungos skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimą pagal vidutinės trukmės finansinės paramos galimybę. 2010 m. ECB ES vardu gavo keturis mokėjimus ir šias sumas pervedė šalims paskolos gavėjoms (Rumunijai ir Latvijai). Suėjus aštuonių pagal šią galimybę suteiktų paskolų palūkanų mokėjimo terminui, ECB jas atitinkamai apdorojo. 2010 m. gruodžio 31 d. ES skolinimo operacijų, vykdomų pagal vidutinės trukmės finansinės paramos galimybę, visa likučių suma buvo 12,1 mlrd. eurų.

⁶² 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2010/76/ES, kuria iš dalies keičiamos Direktyvų 2006/48/EB ir 2006/49/EB nuostatos, susijusios su kapitalo poreikiu prekybos knygai ir pakartotinam pakeitimui vertybiniais popieriais, taip pat su atlyginimų nustatymo politikos priežiūriniu tikrinimu. OL L 329, 2010 12 14, p. 3.

⁶³ CON/2009/65.

Pagal valstybių narių, kurių valiuta yra euro valiuta,⁶⁴ *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (KfW)⁶⁵ (paskolos davėjai), Graikijos Respublikos (paskolos gavėja) ir *Bank of Greece* (paskolos gavėjos agentas) Susitarimą dėl paskolos programos, taip pat pagal ECBS statuto 17 straipsnį ir 21 straipsnio 2 dalį bei 2010 m. gegužės 10 d. Sprendimo ECB/2010/4 2 straipsnį, ECB yra atsakingas už susijusių mokėjimų apdorojimą paskolos davėjų ir paskolos gavėjos vardu. 2010 m. ECB iš paskolos davėjų gavo du mokėjimus ir pervedė šias sumas paskolos gavėjai. Suėjus abiejų paskolų palūkanų mokėjimo terminui, ECB jas atitinkamai apdorojo. 2010 m. gruodžio 31 d. sukauptų dvišalių paskolų Graikijos Respublikai balanso likutis buvo 21 mlrd. eurų.

Pagal Sutarties 122 straipsnio 2 dalį ir 132 straipsnio 1 dalį, ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius ir 2010 m. gegužės 11 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 407/2010 8 straipsnį, ECB atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų pagal Europos finansinio stabilumo priemonę (EFSP) administravimą. Esant tokioms aplinkybėms ir pagal 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo ECB/2010/17 2 straipsnį, ECB atidarė Europos Komisijai skirtą sąskaitą. 2010 m. pagal EFSP operacijos nebuvo vykdomos.

Pagal ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius (kartu Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) pagrindų susitarimo 3 straipsnio 5 dalį), ECB atsakingas už EFSF paskolas valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro valiuta. Esant tokioms aplinkybėms ir pagal 2010 m. rugsėjo 21 d. Sprendimo ECB/2010/15 1 straipsnį, ECB atidarė EFSF skirtą sąskaitą. 2010 m. EFSF operacijos nebuvo vykdomos.

6.4 EUROSISTEMOS ATSARGŲ VALDYMO PASLAUGOS

2010 m. ir toliau buvo siūlomas visas paslaugų kompleksas pagal 2005 m. sausio mėn. surinktą sistemą, skirtą Eurosistemos klientų tarptautinėms atsargoms eurais valdyti. Kai kurie Eurosistemos bankai (Eurosistemos paslaugų

teikėjai), veikiantys pagal suvienodintas sąlygas bei nuostatas ir remdamiesi bendraisiais rinkos standartais, siūlo visą paslaugų rinkinį, kuriuo gali naudotis ne euro zonoje esantys centriniai bankai, pinigų politikos institucijos, vyriausybės agentūros ir tarptautinės organizacijos. ECB atlieka bendrojo koordinavimo funkciją, užtikrindamas sklandų sistemos veikimą. 2010 m. klientų, palaikančių verslo ryšius su Eurosistema, skaičius nesikeitė. Kalbant apie pačias paslaugas, pažymėtina, kad šiek tiek padidėjo bendra klientų lėšų likučių (įskaitant indėlius) suma ir jų laikomų vertybinių popierių suma.

64 Išskyrus Graikijos Respubliką ir Vokietijos Federacinę Respubliką.

65 Veikiant viešųjų interesų labai ir laikantis Vokietijos Federacinės Respublikos nurodymų ir turint jos garantiją.

Vaizdas iš pietų prieš pradant pagrindinius statybos darbus. Buvusios didmeninės vaisių ir daržovių prekybos turgavietės *Grossmarkthalle* pastatas, įtrauktas į istorinių pastatų sąrašą, pastatytas 1926–1928 m. pagal profesoriaus Martin Elsaesser projektą.

3 SKYRIUS

**ESTIJOS
PRISIJUNGIMAS
PRIE EURO ZONOS**

I EKONOMINĖ IR PINIGŲ RAIDA ESTIJOJE

2010 m. liepos 13 d. Europos Sąjungos Taryba priėmė sprendimą, leidžiantį Estijai 2011 m. sausio 1 d. įsivesti eurą kaip savo valiutą. Euro zonos šalių padaugėjo nuo 16 iki 17. Tarybos sprendimas buvo pagrįstas ECB ir Europos Komisijos 2010 m. gegužės mėn. paskelbtais pranešimais apie konvergenciją ir buvo priimtas po diskusijų Europos Parlamente, Europos Parlamentui pateikus nuomonę, Europos Komisijos siūlymu ir Eurogrupei pateikus rekomendaciją. Tą pačią dieną Taryba taip pat priėmė reglamentą, nustatantį neatšaukiamą Estijos kronos ir euro perskaičiavimo kursą. Buvo nustatytas kursas 15,6466 Estijos kronos už 1 eurą. Toks ir buvo Estijos kronos centrinis kursas per visą šalies narystės VKM II laikotarpį.

Keletą metų Estija buvo viena iš sparčiausiai augančių ekonomikų. Tačiau sparti ekonomikos plėtra su aiškiais perkaitimo 2005–2007 m. ženklais pasirodė esanti netvari. Jau 2007 m. ekonomikos augimas pradėjo lėtėti, bet

vis dar buvo spartus. Dėl tokios netvarios makroekonominės raidos ir drastiškai sumažėjusios pasaulinės prekybos apimtys Estijos ekonominės veiklos aktyvumas nustojo didėti, o 2009 m. labai sumažėjo (žr. 14 lentelę). Todėl Estijos ekonomika buvo reikšmingai pakoreguota, o tai padėjo sureguliuoti tam tikrus išorės ir vidaus nesubalansuotumus, susidariusius spartaus augimo metais. 2010 m. ekonominės veiklos aktyvumas pradėjo atsigauti: metinis realiojo BVP augimas 2010 m. antrąjį ketvirtį tapo teigiamas, o ketvirtąjį ketvirtį sudarė 6,6 %. Kalbant apie išorės pokyčius, 2000–2008 m. Estija fiksavo labai didelį bendro einamosios ir kapitalo sąskaitų balanso deficitą – vidutiniškai 10 % BVP. Šio didelio deficito sureguliuojimas – vienas iš svarbiausių būtino koregavimo proceso, kuris vyksta Estijoje pasibaigus perkaitimo laikotarpiui, bruožų. Reikšmingai sumažėjus vidaus paklausai, o tai nulėmė ir mažesnę importą, deficitas sumažėjo ir susidarė perteklius, kuris 2010 m. trečiąjį ketvirtį sudarė 8,4 % BVP.

14 lentelė Pagrindiniai Estijos ekonominiai rodikliai

(metiniai pokyčiai, procentais; laikotarpio vidurkis, jei nenurodyta kitaip)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Realiojo BVP augimas	-0,3	10,0	7,5	7,9	7,6	7,2	9,4	10,6	6,9	-5,1	-13,9	3,1 ³⁾
<i>Įtaka realiojo BVP augimui</i> (procentiniais punktais)												
Vidaus paklausa (neįskaitant atsargų)	-4,3	8,0	7,0	12,5	10,7	7,3	10,1	15,8	7,7	-7,3	-19,6	..
Grynasis eksportas	5,3	-1,1	-2,9	-5,9	-2,7	-0,7	-0,5	-6,0	-5,6	5,7	11,3	..
Infliacija pagal SVKI	3,1	3,9	5,6	3,6	1,4	3,0	4,1	4,4	6,7	10,6	0,2	2,7
Atlygis vienam darbuotojui	9,1	14,5	9,6	9,1	11,7	12,2	10,9	14,1	24,6	10,1	-3,3	..
Nominaliosios vienetinės darbo sąnaudos	4,6	2,5	2,9	2,4	5,3	4,6	3,4	8,7	17,4	16,3	1,1	..
BVP defliatorius	7,5	4,5	5,3	3,3	4,2	3,6	5,5	8,3	10,5	7,2	-0,1	..
Importo defliatorius	1,4	5,8	2,0	-0,1	-0,2	1,5	3,3	4,1	3,3	5,9	-1,1	..
Nedarbo lygis (procentais, palyginti su darbo jėga)	11,3	13,6	12,6	10,3	10,0	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5	13,8	16,9
Bendras užimtumas	-4,4	-1,5	0,8	1,3	1,5	0,0	2,0	5,4	0,8	0,2	-9,9	..
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas (procentais, palyginti su BVP)	-4,3	-4,9	-4,9	-10,1	-10,6	-10,6	-9,2	-13,2	-16,2	-8,7	7,3	..
Valdžios sektoriaus balansas (procentais, palyginti su BVP) ²⁾	-3,5	-0,2	-0,1	0,3	1,7	1,6	1,6	2,4	2,5	-2,8	-1,7	-1,0
Valstybės skola (procentais, palyginti su BVP) ²⁾	6,0	5,1	4,8	5,7	5,6	5,0	4,6	4,4	3,7	4,6	7,2	8,0
Nominalioji 3 mėn. pinigų rinkos palūkanų norma (procentais)	7,8	5,7	5,3	3,9	2,9	2,5	2,4	3,2	4,9	6,7	5,9	1,6
Nominalusis valiutos kursas euro atžvilgiu ¹⁾	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6

Šaltiniai: ECB, Eurostatas, Europos Komisija.

1) Estijos kronų už eurą.

2) Europos Komisija, *European Economic Forecast autumn 2010*.

3) Išankstinis įvertis.

Inflācijas rodikļi Estijā pēdējos desmit gados bija ļoti nestabili. Inflācija pēc SVKI, 1990. g. vidū – 2003. g. beigās turējusi tendenci samazināties, 2004. g. sākās kļūt lielāka dēļ paaugstinātu administrējamu cenu, īpaši enerģijas un pakalpojumu cenu, kā arī darba samaksa pieauguma, 2008. g. inflācija turpināja pieaugt un sasniedza 10,6 %, tas bija saistīts ar pakalpojumu cenu pieaugumu, mēģinājumiem samazināt nodokļus un darba samaksas reakciju uz ekonomiskās situācijas pasliktināšanos. Pieaugot ekonomiskajam izaugsmes ātrumam, gada inflācija ātri samazinājās un 2009. g. vidējais inflācijas līmenis bija 0,2 %. 2010. g. sākās inflācija pēc SVKI atkal pieaugt, tas bija saistīts ar pasaules tirgū pakalpojumu cenu un administrējamu cenu kā arī akcīzes nodokļu ietekmi, kā arī ekonomiskās aktivitātes atjaunošanos. Visumā 2010. g. inflācija pēc SVKI sasniedza 2,7 %.

Pēdējiem gadiem ļoti koreģēti Estijas ekonomika, vidējais bezdarbības līmenis šiem gadiem ir augsts – 2010. g. vidējais bezdarbības līmenis bija 13,6 %. Neskatoties uz Estijas darba tirgū salīdzinājumu, tur ir jāņem vērā reģionālās atšķirības un bezdarbības līmeni, kā arī kvalifikācijas neatbilstību. Šie faktori turpina ietekmēt darba samaksas līmeni 2005–2008. g. Mazs ekonomiskais aktivitātes līmenis un zems bezdarbības līmenis turpina ietekmēt darba samaksas līmeni, kā arī veicina ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos. Šis koreģēšanas process ir būtisks, lai nodrošinātu, ka īpaši augsts bezdarbības līmenis Estijā netapt ilgtermiņa problēma.

2000–2009. g. Estija īstenoja stingru fiskālo politiku, tādēļ līdz 2007. g. jās izstrādātais budžets bija gandrīz līdzsvarots vai pat pārlieku stingrs. Tomēr 2008. g. valdības sektora balanss pasliktinājās kopā ar būtisku samazinājumu ārējās ekonomiskās darbības jomā. 2008. g. valdības sektora deficīts pieauga līdz 2,8 % BVP, un 2009. g. samazinājās līdz 1,7 % BVP. Tas noveda pie valdības sektora deficīta pieauguma, kurš sasniedza 9 % BVP (aprēķināts, ka apmēram trešdaļa no tā bija saistīta ar

valdības darbību). Tādēļ 2009. g. Estijas valdības sektora deficīts bija viens no mazākajiem euro zonā, un Estija bija viena no nedaudzajām ES valstīm, kurām šiem gadiem netika piemērota pārlieku deficīta procedūra. Valdības skolas un BVP attiecība 2009. g. bija 7,2 % BVP. Eiropas Komisijas vērtējums, 2010. g. Estijas valdības deficīts turpinās samazināties līdz 1,0 % BVP, un kopējā valdības skola turpinās samazināties līdz 8,0 % BVP. Attiecībā uz nepieciešamību īstenot papildu konsolidācijas pasākumus, lai nodrošinātu, ka situācija netiek pasliktināta un līdz 2013. g. tiek sasniegti vidējais ilgtermiņa mērķis, ieteicams Estijai īstenot stingru valdības sektora finansu politiku.

Pēdējos desmit gados izvēlēta ekonomiskā un monetārā politika atbilst svarīgu tendenciju veidošanai konverģences procesā Estijā. 1992. g. pieņemot valūtas valdības modeli, krona sākotnēji bija saistīta ar Vācijas marķi, un pēc 1999. g. – ar eiro. Tomēr monetārās politikas orientācija ir galvenokārt uz stabilitāti – 2003. g. tika izveidots centrālās bankas likums. Tomēr 2005–2008. g. monetārās politikas nosaukums Estijā, esot valūtas valdības modeli, apskaidroti tika pēdējās ekspansijas. Neskatoties uz relatīvu patērētāju fiskālā balansā rodamiem, kopējās valdības politikas nosaukums nebija pietiekami stingrs, lai būtu iespējams kontrolēt pakalpojumu cenu un valūtas stabilitāti. Tas noveda pie pēdējās kredīta pieauguma un turpmākās cenu, īpaši būvniecības, celtniecības, un kopā, esot gili nosaukumi, bija nesabalansēti.

Eesti Pank monetārās politikas sistēma ir tāda, ka ECB lēmumi par valūtas normu turpina tieši ietekmēt Estijas ekonomiskās valūtas normas. Daugus gadu monetārās politikas normas Estijā īstenoja tādas pašas kā salīdzināmajā euro zonā valūtas normas. Tomēr 2008. g. rudenī sasniedzot finansu krīzi, pieauga riska prēmijas, monetārās politikas normas darīs vislabāk atbilstoši euro zonā monetārās politikas un pieauguma atšķirībām euro zonā. Nuo 2009. g. janvāra mēn. monetārās politikas valūtas normu atšķirības pieauga būtiski, lai samazinātu riska prēmijas līmeni pasaulē

ir besikeičiančių rinkos lūkesčių apie Estijos perspektyvas įsivesti eurą. Esant tam tikriems svyravimams, šis mažėjimas lėmė tai, kad Estijos pinigų rinkos palūkanų normos nuosekliai suartėjo su euro zonos palūkanų normomis.

Siekdama naudotis visais euro privalumais ir leisti efektyviai veikti koregavimosi mechanizmams išsiplėtusioje bendrosios valiutos zonoje, Estija turi vykdyti ekonominę politiką, visiškai orientuotą į konvergencijos proceso tvarumo užtikrinimą. Šiuo atžvilgiu labai svarbu užtikrinti mažos infliacijos aplinką. Būtina, kad, be pinigų politikos, ir kitos politikos sritys užtikrintų Estijos ekonomikos gebėjimą atsilaikyti prieš galimus šaliai

būdingus sukrėtimus ir neleistų vėl atsirasti makroekonominiams nesubalansuotumams. Pažymėtina, jog Estijos valdžios institucijos yra viešai pabrėžusios, kad jų bendras tikslas – užtikrinti tokią ekonominę aplinką, kuri būtų palanki tvariam gamybos bei užimtumo didėjimui vidutiniu laikotarpiu subalansuotomis makroekonominėmis sąlygomis ir kainų stabilumui. Dėl to Estijos valdžios institucijos turi būti tvirtai pasiryžusios įgyvendinti trijų pakopų sistemą, kurią sudaro: i) tolesnė fiskalinė konsolidacija, ii) tolesnis struktūrinių reformų programos vykdymas ir iii) tolesnis finansų sektoriaus politikos stiprinimas, siekiant užtikrinti finansinį stabilumą ir išvengti galimų rizikų atsiradimo.

9 intarpas

STATISTINIAI EURO ZONOS IŠSIPLĖTIMO PRISIJUNGUS ESTIJAI PADARINIAI

Estijos prisijungimas prie euro zonos 2011 m. sausio 1 d. yra penktas atvejis, kai reikėjo pakeisti euro zonos statistikos duomenų eilutes, įtraukiant naują šalį narę (Graikija įstojo 2001 m., Slovėnija – 2007 m., Kipras ir Malta – 2008 m., o Slovakija – 2009 m.). Išsiplėtusios euro zonos statistikos duomenų rengimas prireikus buvo koordinuojamas su Europos Komisija.

Estijos prisijungimas prie euro zonos reiškia, kad Estijos rezidentai – tiek fiziniai, tiek juridiniai asmenys – tapo euro zonos rezidentais. Tai daro įtaką statistikai, kurioje pateikiami euro zonos rezidentų tarpusavio sandoriai (srautai) ir pozicijos bei sandoriai (srautai) ir pozicijos ne euro zonos rezidentų atžvilgiu, tokiai kaip pinigų, mokėjimų balanso ir tarptautinių investicijų balanso statistika bei finansinės sąskaitos. Šiais atvejais sandoriai ir pozicijos tarp Estijos rezidentų ir kitų euro zonos rezidentų dabar turi būti „konsoliduojami“, siekiant užtikrinti tinkamą euro zonos rezidentų apibrėžimą visoje susijusioje statistikoje.

Nuo 2011 m. sausio mėn. Estija turi atitikti visus ECB statistikos reikalavimus, t. y. pateikti visiškai suderintus ir palyginamus nacionalinius duomenis¹. Kadangi naujos statistikos pasirengimo darbams atlikti reikia daug laiko, *Eesti Pank* ir ECB pradėjo statistikos pasirengimo darbus gerokai iki Estijos prisijungimo prie ES. 2004 m. tapęs ECBS nariu, *Eesti Pank* ėmė sparčiau rengtis tenkinti ECB reikalavimus pinigų ir finansų, išorės, valdžios sektoriaus finansų statistikos ir finansinių sąskaitų srityse. Be to, reikėjo atlikti būtinus pasirengimo darbus dėl Estijos kredito įstaigų integracijos į ECB minimalių privalomųjų atsargų sistemą ir tenkinti atitinkamus statistinius reikalavimus šioje srityje.

Kitų euro zonos šalių duomenų teikėjams ir nacionaliniams centriniams bankams euro zonos išsiplėtimas reiškia, kad nuo 2011 m. sausio mėn. sandorius (arba srautus) ir pozicijas su Estijos

1 ECB statistikos reikalavimai apibendrinti dokumente „ECB statistics: an overview“, April 2010.

rezidentais jie turi rodyti kaip sandorius ir likučius su euro zona, o ne kaip sandorius ir likučius su ne euro zonos rezidentais, kaip tai darė anksčiau.

Be to, Estija ir visos kitos euro zonos šalys pateikė istorinius duomenis, pakankamai detaliai suskirstytus pagal šalis ir sektorius bent jau nuo 2004 m., kai Estija įstojo į ES. Šie istoriniai duomenys leis sugeneruoti euro zonos naujos sudėties suvestinius rodiklius keleriems metams iki išsiplėtimo.

Kalbant apie euro zonos statistikos skelbimą, ECB suteikė vartotojams prieigą internete prie dviejų duomenų laiko eilučių rinkinių: viename pateikti visi turimi istoriniai dabartinės euro zonos sudėties (įskaitant Estiją) duomenys, o kitame – įvairios sudėties euro zonos, pradedant 11 šalių 1999 m., duomenys.

2 TEISINIAI *EESTI PANK* INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ ASPEKTAI

Vadovaudamasis Sutarties 140 straipsniu, ECB peržiūrėjo *Eesti Pank* statuto ir kitų susijusių Estijos teisės aktų atitiktį Sutarties 131 straipsniui. ECB palankiai įvertino Estijos teisės aktų atitiktį Sutarčiai ir ECBS statutui, darydamas prielaidą, kad tolesni Estijos teisės aktų pakeitimai įsigalios laiku, kaip nurodyta 2010 m. gegužės mėn. paskelbtame Pranešime apie konvergenciją. ECB pažymėjo, kad 2010 m. balandžio 22 d. Estijos Parlamentas priėmė šiuos teisės aktų pakeitimus.

ECB ir *Eesti Pank* parengė keletą teisės aktų, būtinų siekiant užtikrinti, kad 2011 m. sausio 1 d. *Eesti Pank* būtų integruotas į Eurosystemą. 2010 m. liepos 13 d. ECOFIN tarybai priėmus sprendimą panaikinti Estijai taikomą išlygą, buvo atitinkamai pakeisti Eurosystemos teisės aktai¹. ECB priėmė teisės aktus, kurių reikia dar neapmokėti kapitalo daliai apmokėti ir centrinio banko užsienio atsargoms pervesti į ECB², nustatė banknotų paskirstymo raktą, kuris bus taikomas nuo 2011 m. sausio 1 d.³ Vadovaudamasi ECBS statuto 27 straipsnio 1 dalimi, Valdančioji taryba priėmė rekomendaciją dėl *Eesti Pank* metinių finansinių ataskaitų, prasidedančių nuo 2011 finansinių metų⁴, išorės auditoriaus. Be to, ECB peržiūrėjo savo teisės aktus ir priėmė būtinus pakeitimus, susijusius su *Eesti Pank* naryste Eurosystemoje. Buvo peržiūrėti Estijos teisės aktai, kuriais įgyvendinami Eurosystemos teisės aktai pinigų politikos ir sistemos TARGET2 srityje. Tai leido nuo 2011 m. sausio 3 d. Estijos kitoms sandorio šalims dalyvauti atliekant Eurosystemos atvirosios rinkos operacijas. Be to, ECB priėmė sprendimą dėl ECB privalomųjų atsargų taikymo pereinamojo laikotarpio nuostatų įvedus eurą Estijoje⁵. Galiausiai buvo nutrauktas susitarimas⁶ dėl *Eesti Pank* dalyvavimo VKMII.

Eurui įvesti Estijoje ir jos centriniam bankui integruotis į Eurosystemą taip pat reikėjo pakeisti kai kuriuos Estijos teisės aktus. Be to, su ECB buvo konsultuojamasi dėl nacionalinių teisės aktų, reglamentuojančių euro įvedimą, apvalinimo taisykles bei grynųjų pinigų apyvartą Estijoje ir dėl privalomųjų atsargų sistemos⁷.

Iki 2010 m. pabaigos, įgyvendinant 2004, 2006, 2008 ir 2010 m. ECB pranešimuose dėl konvergencijos pateiktas rekomendacijas, pakeistas *Eesti Pank* įstatymas ir statutas. 2010 m. vasario 10 d. *Eesti Pank* konsultavosi su ECB dėl *Eesti Pank* įstatymo bei statuto pakeitimų projekto ir ECB priėmė nuomonę, siūlančią pakeitimus, kurie buvo padaryti įstatymo ir statuto paskutinėje redakcijoje⁸.

ECOFIN taryba konsultavosi su ECB dėl savo siūlymų iš dalies pakeisti Tarybos reglamentus⁹, pagal kuriuos buvo įvesta euro valiuta Estijoje ir nustatytas neatšaukiamas fiksuotas euro kursas Estijos kronos¹⁰ atžvilgiu. ECB pritarė siūlomiems reglamentams ir pabrėžė, kad jie leis įvesti eurą kaip Estijos valiutą, po to, kai bus panaikinta Estijai taikoma išlyga Sutarties 140 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka.

- 1 2010 m. liepos 13 d. Tarybos sprendimas Nr. 2010/416/ES pagal Sutarties 140 straipsnio 2 dalį dėl euro įvedimo Estijoje 2011 m. sausio 1 d., OL L 196, 2010 7 28, p. 24.
- 2 2010 m. gruodžio 31 d. Sprendimas ECB/2010/34 dėl *Eesti Pank* atliekamų kapitalo apmokėjimų, užsienio atsargų pervedimų ir įnašų į Europos centrinio banko atsargas ir atidėjinius, OL L 11, 2011 1 15, p. 58.
- 3 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos, OL L 35, 2011 2 9, p. 26, su pakeitimais.
- 4 2010 m. spalio 8 d. ECB rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl *Eesti Pank* išorės auditoriaus (ECB/2010/16), OL C 282, 2010 10 19, p. 1.
- 5 2010 m. spalio 26 d. Sprendimas ECB/2010/18 dėl Europos centrinio banko nustatytų privalomųjų atsargų taikymo pereinamojo laikotarpio nuostatų įvedus eurą Estijoje, OL L 285, 2010 10 30, p. 37.
- 6 2010 m. gruodžio 13 d. ECB ir euro zonai nepriklausančių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų sutartis, iš dalies keičianti 2006 m. kovo 16 d. ECB ir euro zonai nepriklausančių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų sutartį, nustatančią valiutų kurso mechanizmo veikimo būdus Ekonominės ir pinigų sąjungos trečiajame etape, OL C 5, 2011 1 8, p. 3.
- 7 CON/2010/16, CON/2010/60.
- 8 CON/2010/20.
- 9 2010 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 671/2010, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 2866/98 dėl Estijai taikytino euro perskaičiavimo kurso, OL L 196, 2010 7 28, p. 4. 2010 m. liepos 13 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 670/2010, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo Estijoje, OL L 196, 2010 7 2, p. 1.
- 10 CON/2010/52.

3 EESTI PANK INTEGRACIJOS Į EUROSISTEMĄ VEIKLOS ASPEKTAI

Po to, kai 2010 m. liepos 13 d. ECOFIN taryba priėmė sprendimą dėl euro įvedimo Estijoje 2011 m. sausio 1 d., ECB atliko techninį pasirengimą visiškai integruoti *Eesti Pank* į Eurosystemą. Vadovaudamasis Sutarties nuostatomis, *Eesti Pank* prisijungė prie Eurosystemos ir įgijo tokias pačias teises ir išpareigojimus, kokius turi eurą jau įsivedusių ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai:

Šis techninis pasirengimas integruoti *Eesti Pank* į Eurosystemą apėmė daug sričių: finansinę atskaitomybę ir apskaitą, pinigų politikos operacijas, užsienio atsargų valdymą ir užsienio valiutų operacijas, mokėjimo sistemas, statistiką ir banknotų gamybą. Pasirengimas operacijų srityje – tai nuodugnus pinigų politikos ir užsienio valiutų operacijų įgyvendinimo priemonių, procedūrų ir techninių sistemų tikrinimas.

PINIGŲ POLITIKOS OPERACIJOS

2011 m. sausio 1 d. Estijai įsivedus eurą, 18 Estijos kredito įstaigų, kurių sąrašas pateikiamas ECB interneto svetainėje, nuo tos dienos privalo laikytis Eurosystemos privalomųjų atsargų reikalavimų. Estijos prisijungimas prie euro zonos labai nedaug pakeitė likvidumo sąlygas Eurosystemoje. Bendri euro zonos kredito įstaigų privalomųjų atsargų reikalavimai padidėjo mažiau negu 0,2 % (223 mln. eurų). Estijos grynieji autonominiai likvidumo veiksniai 2011 m. sausio 1–18 d. mažino likvidumą, dėl to euro zonos visos bankų sistemos likvidumo poreikis vidutiniškai padidėjo apie 1,1 mlrd. eurų.

Turėdamas likvidumo perteklių, Estijos sandorių šalys 2011 m. pradžioje vykdytose atvirosios rinkos operacijose nepateikė jokių pasiūlymų, išskyrus nedidelei sumai operacijos, įvykdytos sausio 19 d., metu.

Prisijungęs prie euro zonos, *Eesti Pank* taip pat pradėjo taikyti Eurosystemos įkaito valdymo sistemą, bet 2011 m. sausio 1 d. joks Estijos turtas nebuvo tinkamas Eurosystemos kredito operacijoms.

ĮNAŠAS Į ECB KAPITALĄ, ATSARGAS IR UŽSIENIO ATSARGAS

Visa *Eesti Pank* pasirašyto kapitalo dalis sudaro 19,3 mln. eurų, o tai yra 0,1790 % ECB pasirašyto kapitalo, kuris 2011 m. sausio 1 d. sudarė 10,761 mlrd. eurų. 2004 m. gegužės 1 d. prisijungęs prie ECBS *Eesti Pank* sumokėjo 7 % savo dalies ECB pasirašytame kapitale kaip įnašą ECB veiklos išlaidoms padengti; kartu su ECB kapitalo padidiniu 2010 m. gruodžio 29 d. šis indėlis buvo sumažintas iki 3,75 %. Pagal ECBS statuto 48 straipsnio 1 dalį, *Eesti Pank* privalo pervesti likusią jo pasirašyto ECB kapitalo dalį, kuri sudaro 18,5 mln. eurų. 2011 m. sausio 1 d. *Eesti Pank* pervedė pirmąjį savo pasirašyto kapitalo įnašą, kuris sudarė 12,6 mln. eurų, o likusi pasirašyto kapitalo dalis bus sumokėta kitais dviem įnašais.

Vadovaudamasis ECBS statuto 30 straipsniu ir 48 straipsnio 1 dalimi, 2011 m. pradžioje *Eesti Pank*, atsižvelgdamas į savo dalį pasirašytame ECB kapitale, į ECB užsienio atsargas pervedė 145,9 mln. eurų (85 % šio įnašo buvo sumokėta Japonijos jenomis išreikštu turtu, o 15 % – auksu). *Eesti Pank* nusprendė vykdyti operacinę veiklą, susijusią su jo dalį atitinkančių ECB užsienio atsargų Japonijos jenomis valdymu, sudarydamas bendro užsienio atsargų valdymo susitarimą su *Suomen Pankki – Finlands Bank*. Dėl užsienio atsargų pervedimo į ECB, vadovaujantis ECBS statuto 30 straipsnio 3 dalimi, *Eesti Pank* buvo kredituotas eurais išreikštu reikalavimu ECB.

4 GRYNŲJŲ PINIGŲ KEITIMAS ESTIJOJE

GRYNUJŲ PINIGŲ KEITIMO LOGISTIKA

2010 m. liepos 13 d. ECOFIN tarybai panaikinus išlygą dėl Estijos, 2011 m. sausio 1 d. Estija įsivedė eurą kaip savo valiutą. Grynujų pinigų keitimas vyko sklandžiai ir po dviejų savaitių laikotarpio, kai Estijos krona ir gryniesi eurai apyvartoje buvo naudojami kartu, eurų banknotai ir euro centai tapo vienintele teisėta mokėjimo priemone Estijoje. Nuo 2011 m. sausio 1 d. iš esmės visi bankomatai išdavė tik eurų banknotus. Grynujų pinigų keitimo aspektai buvo numatyti grynujų pinigų keitimo plane, sukurtame kartu su atitinkamais suinteresuotais asmenimis.

Suomen Pankki – Finlands Bank, kuris veikė kaip logistikos partneris, patiekė 44,9 mln. banknotų, kurių vertė sudarė 1,47 mlrd. eurų. *Eesti Pank* grąžins šią paskolą banknotų forma 2012 m. *Eesti Pank* užsakyti banknotai turės savo serijiniuose numeriuose raidę „D“. *Eesti Pank* įsigijo 194 mln. eurų monetų, kurių vertė sudarė 58,4 mln. eurų iš Suomijos monetų kalyklos.

Kalbant apie vertę, 13 % pasiskolintų eurų banknotų ir beveik pusė išsigtų eurų monetų buvo iš anksto išduoti bankų sektoriui bankomatams užpildyti ir antriam išankstiniam paskirstymui užtikrinti. Be to, buvo pagaminta 700 000 pažintinių eurų monetų rinkinių, kurių kiekvieno nominalioji vertė – 12,79 euro, skirtų paskirstyti visuomenei, siekiant sumažinti pirmomis sausio dienomis mažmenininkų turimą smulkių pinigų kiekį.

Dėl euro įvedimo Estijoje nacionaliniai centriniai bankai nuo 2011 m. pirmosios darbo dienos iki 2011 m. vasario 28 d. keitė Estijos kronas į eurus nominaliaja verte¹¹. Vienos šalies ir vieno sandorio suma, keičiama į eurus per vieną dieną, negalėjo būti didesnė kaip 1 000 eurų. Be to, 2010 m. gruodžio mėn. fiziniai asmenys galėjo keisti kronas į eurus nemokamai ir neatšaukiamai fiksuotu keitimo kursu visuose bankuose Estijoje. Estijos pašto skyriai taip pat dalyvavo grynujų pinigų keitimo procese pirmas penkiolika sausio dienų, kad būtų užtikrintas grynujų pinigų pristatymas į kaimo vietas.

Nuo 2011 m. sausio 1 d. per šešis mėnesius kronas galima išsikeisti į eurus pagal fiksuotą centrinių keitimo kursą nemokamai visuose bankų skyriuose, teikiančiuose grynujų pinigų paslaugas. Vėliau, dar šešis mėnesius, t. y. 2011 m. liepos–gruodžio mėn., kronas bus galima išsikeisti į eurus kai kuriuose skyriuose.

Eesti Pank neribotą laiką keis Estijos kronų banknotus ir monetas.

EURO ĮVEDIMO INFORMACINĖ KAMPANIJA

Rengiantis euro įvedimui, ECB kartu su *Eesti Pank* suorganizavo išsamią informacinę kampaniją. Šios kampanijos metu naudotos komunikacinės priemonės buvo parengtos atsižvelgiant į patirtį, sukauptą per ankstesnius grynujų pinigų keitimus, ir apėmė visuomenės nuomonės tyrimus, įvairius spausdintus leidinius ir specialiai sukurtus tinklalapius. Pirmą kartą nuo informacinės kampanijos „Euro 2002“ buvo panaudota TV reklama (2010 m. lapkričio mėn.–2011 m. sausio mėn. transliuotos keturios reklamos). ECB ir *Eesti Pank* suorganizuotos euro informacinės kampanijos tikslas buvo supažindinti grynujų pinigų tvarkymo specialistus ir plačiąją visuomenę su eurų banknotų bei monetų išvaizda, apsaugos požymiais ir su grynujų eurų įvedimo tvarka. Komunikacijos partneriai, daugiausia bankai ir valstybės institucijos, galėjo naudoti ECB leidinių aukštos kokybės spausdinimo laikmenas, pritaikydami jas savo reikmėms ir naudodami savo komunikacijos veikloje.

Bendradarbiaudamas su aklųjų asociacijomis, įskaitant Estijos aklųjų sąjungą, ECB parengė sutrikusio regėjimo žmonės skirtą „kalbančią kortelę“ (joje integruotame MP3 formato įrašė pateikiama pagrindinė pageidauta informacija apie grynujų pinigų keitimą ir grynuosius eurus).

¹¹ ECBS statuto 52 straipsnyje nustatytas reikalavimas ECB valdančiajai tarybai imtis būtinų priemonių siekiant užtikrinti, kad valiutomis, kurios neatšaukiamu kursu susietos su euru, išreikštus banknotus euro zonos nacionaliniai centriniai bankai keistų nominaliaja verte. Tokiomis sąlygomis 2006 m. liepos 24 d. Valdančioji taryba priėmė gaires dėl tokių banknotų keitimo.

Siekiant paminėti euro informacijos kampanijos pradžią Estijoje, 2010 m. rugsėjo 19 d. ECB pirmininkas Jean-Claude Trichet įteikė Estijos nacionalinio banko valdytojui p. Lipstok simbolinę žvaigždę su eurų banknotais.

Betoninio tinklo pavidalo konstrukcijos fasado vaizdas iš vidaus. *Grossmarkthalle* pastato restauravimas yra svarbus statybos darbų aspektas. Svarbiausi pastato išorės elementai bus išsaugoti, o fasadai ir paviršiai bus restauruoti pagal pastatų išsaugojimo tvarką.

4 SKYRIUS

**FINANSINIS
STABILUMAS IR
INTEGRACIJA**

I FINANSINIS STABILUMAS

Eurosistema prisideda prie to, kad kompetentingos nacionalinės institucijos galėtų sklandžiai vykdyti savo politiką, susijusią su kredito įstaigų riziką ribojančia priežiūra ir finansų sistemos stabilumu. Be to, ji teikia pasiūlymus šioms institucijoms ir Europos Komisijai dėl Bendrijos teisės aktų apimties ir jų įgyvendinimo šiose srityse. 2010 m. gruodžio 16 d. įsteigus Europos sisteminės rizikos valdybą (ESRV), nuo 2011 m. sausio 1 d. pradėjo funkcionuoti nauja Europos priežiūros sistema sukūrus tris – bankų, vertybinių popierių rinkų bei draudimo ir pensijų fondų – Europos priežiūros institucijas (EPI). Šios sistemos dėka labai sustiprės Europos priežiūros struktūra rizikos ribojimo mikrolygiu ir pirmą kartą – makrolygiu, nes ESRV įpareigota nustatyti sisteminės rizikas ES finansų sektoriui ir nustatyti jų prioritetus, perspėti ir prireikus pateikti rekomendacijas dėl padėtų gerinančių veiksmų, siekiant suvaldyti šias rizikas. ECB „suteiks garantijas ESRV sekretoriui, kartu suteiks ESRV analitinę, statistinę, materialinę ir techninę (logistinę) bei administracinę pagalbą“ (žr. 6 skyrių)¹.

I.1 FINANSINIO STABILUMO STEBĖJIMAS

I.1.1 EURO ZONOS BANKŲ SEKTORIUS

Svarbiausia ECB veikla kartu su ECBS Bankų priežiūros komitetu (BPK) yra stebėti rizikas finansiniam stabilumui ir įvertinti finansų sistemos gebą absorbuoti sukrėtimus². Daugiausia stebimi bankai, kadangi jie ir toliau yra svarbiausi lėšų tarpininkai Europoje. Tačiau dėl padidėjusios finansų rinkų, finansų infrastruktūrų ir kitų finansų įstaigų bei jų sąsajų su bankais svarbos finansų sistemą turi stebėti ir ECBS.

Ir 2010 m. buvusi įtampa euro zonos vyriausybės obligacijų bei bankų finansavimo rinkose patikrino rinkos pasitikėjimą euro zonos bankų sektoriaus geba spręsti su rizika susijusius klausimus ateityje. Tačiau euro zonos šalių išpareigojimas imtis fiskalinės konsolidacijos arba ją paspartinti, Europos finansinio stabilumo mechanizmo (EFSM) ir Europos finansinio

stabilumo priemonės (EFSP) sukūrimas, gegužės mėn. pradėta vykdyti ECB vertybinių popierių rinkų programa (VPRP), kuri bus panaudota įsikišti į euro zonos valstybių ir privačias skolos vertybinių popierių rinkas, bei apskritai teigiami liepos mėn. paskelbti testavimo nepalankiausiomis sąlygomis rezultatai Europos Sąjungoje labai prisidėjo prie rinkų stabilizavimosi vasarą³. Be to, susitarimas peržiūrėti tarptautiniu mastu veikiančių bankų reguliavimo sistemas (Bazelis III taisyklės) (jas reikės laikui bėgant įgyvendinti, kad bankų sektorius galėtų teikti kreditus ekonomikai) sumažino netikrumą dėl bankų kapitalo ir likvidumo poreikio ateityje. Nepaisant šios raidos, bendra ekonominė ir finansinė padėtis euro zonoje buvo pritrūkusios rizikos finansų stabilumui, o metų antrąją pusę vėl kilo susirūpinimas dėl vyriausybės skolos problemų ir bankų sektoriaus pažeidžiamumo kai kuriose euro zonos šalyse⁴. Be to, vėl išryškėjęs pasaulinis nesubalansuotumas buvo kitas svarbus rizikos, susijusios su dideliu valiutų kurso kintamumu ir netvarkingo nesubalansuotumo grąžinimo į pradinę padėtį galimybe, šaltinis.

Pažymėtina, kad euro zonos finansų sektoriaus raida 2010 m. buvo labai nevienoda tarp valstybių narių, o tai dideliu mastu buvo susiję su vykdomu ankstesnio nesubalansuotumo koregavimu kai kuriose šalyse. Esant tokiai padėčiai, kitų valstybės sektoriaus paramos priemonių skyrimas ir laipsniškas jų nutraukimas iškėlė didelių iššūkių euro zonos

1 2010 m. lapkričio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1096/2010, OJ L 331, 2010 12 15, p. 162.

2 Nuo 2004 m. pabaigos ECB skelbia savo Finansinio stabilumo apžvalgą, pusmetinę ataskaitą apie euro zonos finansų sistemos stabilumą. 2010 m. jis taip pat paskelbė ES bankų sektoriaus struktūrinius rodiklius, metinę ataskaitą apie ES bankų sektoriaus stabilumą ir metinę ataskaitą apie ES bankų struktūras. Šias metais joje yra ir *ad hoc* priedas apie bankų pelningumą „Beyond RoE: How to measure bank performance“.

3 Testavimą nepalankiausiomis sąlygomis Europos Sąjungoje atliko Europos bankininkystės institucijų priežiūros komitetas (EBIPK), glaudžiai bendradarbiaudamas su ECB ir Europos Komisija. Išsamus metodikos aprašymas pateiktas EBIPK ir ECB svetainėse, o rezultatai paskelbti EBIPK ir dalyvaujančių nacionalinių institucijų svetainėse.

4 Ši sąveika pasiekė kulminaciją Airijai prašant ES ir (ar) TVF finansinės paramos programos lapkričio 21 d.

finansų sistemai. Tačiau vidutiniu laikotarpiu šių priemonių reikės atsisakyti, nes priešingu atveju su jų pagalba būtų palaikomos nevienodos sąlygos tarp bankų ir tarp šalių. Šiuo metu didžiausia rizika apima galimybę, kad nerimas dėl valstybės finansų tvarumo gali išsilaikyti arba net padidėti, taip sudarydama potencialą tolesniam neigiamam grįžtamajam ryšiui tarp valstybės finansų ir finansų sektoriaus. Nors neigiama sąsaja tarp ekonomikos augimo pažeidžiamumo, fiskalinio nesubalansuotumo ir bankų finansavimo sąlygų labai dominavo tik kai kuriose euro zonos šalyse, ir toliau buvo jos persidavimo į kitas euro zonos šalis rizika.

Tačiau, vertinant perspektyvą, pagrindinis scenarijus euro zonos finansiniam stabilumui yra palankiausias. Jam iš dalies palanki geresnė makroekonominė aplinka, padidėjęs skaidrumas dėl finansų įstaigų turto rizikos ir papildomos euro zonos vyriausybių ir centrinių bankų nustatytos apsauginės finansų priemonės. Tačiau netikrumas dėl šio požiūrio tebėra didelis.

2010 m. pirmus tris ketvirčius euro zonos didelių ir sudėtingų bankų grupių pajamos pradėjo atsigauti, daugiausia dėl didelių grynujų palūkanų pajamų, mažesnių, tačiau vis dar didelių vidutinių atidėjinių paskolų nuostoliams atlyginti ir stabilų pajamų iš bankų mokesčių bei komisinių. Grynujų palūkanų pajamų augimą rodė didėjanti pajamingumo kreivė ir vis dar didelės bankų taikomos maržos naujoms paskoloms. Be to, buvo požymių, kad tikriausiai 2010 m. viduryje įvyko bankų skolinimo būstui įsigyti lūžis, nors skirtumai tarp valstybių narių yra dideli, o bankų skolinimas ne finansų bendrovėms atsigavo daug vangiau. Galiausiai didelės ir sudėtingos bankų grupės turėjo naudos dėl to, kad labai sumažėjo rizikos kaina. Tai lėmė teigiama kredito ciklo raida ir ekonomikos atsigavimas (pvz., stabilizavosi išsipareigojimų neįvykdymo rodikliai, buvo mažesnės ir neveiksniškos paskolos). Tačiau didelių ir sudėtingų bankų grupių pajamos iš prekybos labai sumažėjo 2010 m. antrąjį ketvirtį, o trečiąjį ketvirtį padėtis pasikeitė tik iš dalies. Tai nulėmė mažesnės prekybos apimtys, o daugelis įstaigų patyrė savo turto nuostolių. Duomenys rodė,

kad didelių ir sudėtingų bankų grupių mokumo normatyvas toliau gerėjo 2010 m. pirmus tris ketvirčius. Juos gerino nepaskirstytasis pelnas ir bankų pastangos didinti kapitalą. Kita vertus, jei pastarojo meto didelių ir sudėtingų bankų grupių pelningumo atsigavimas sumenkų, tai turėtų neigiamą poveikį kreditavimo realiajai ekonomikai apimčiai. Be to, daugelyje šalių ir toliau nedaug mažėja bankų kredito rizika.

1.1.2 KITOS FINANSŲ ĮSTAIGOS

Kalbant apie kitas finansų įstaigas, pasakytina, kad padėtis euro zonos draudimo sektoriuje 2010 m. stabilizavosi. Draudikų veiklos rezultatai buvo skirtingi, santūri ekonominė veikla tebestabdė draudimo veiklą. Tačiau draudikų finansinius rezultatus didino santykinai nedideli nuostoliai ir stabilios investavimo pajamos. Apskritai didelių draudikų pelnas 2010 m. buvo pastovus. Be to, kapitalo pozicijos buvo pastovios ir atrodo, kad yra pakankamai atsargų absorbuoti galimus sukretimus.

Vertinant perspektyvą, pasakytina, kad tebėra rizika ir iššūkiai euro zonos draudimo sektoriui, o tai prisideda prie netikrumo dėl šių perspektyvų. Ypač pažymėtina tai, kad mažas AAA reitingą turinčių vyriausybės obligacijų pajamingumas kelia iššūkius draudikams (ir pensijų fondams), turintiems daug fiksuotos grąžos išsipareigojimų, kurių sutartos palūkanos yra artimos arba didesnės už dabartinės nulinės rizikos ilgalaikės palūkanų normas. Kartu nedaug atsigaunanti ekonominė veikla ir ją supantis netikrumas tebedarė įtaką euro zonos draudikų draudimo veiklos rezultatams.

Specialiosios paskirties fondų sektorius 2010 m. toliau atsigavo. Investicijų veiklos rezultatai vidurkis nebuvo toks išpūdingas kaip 2009 m., tačiau investuotojai vis sugrįžinėjo į šį sektorių, o metiniai grynieji srautai vėl buvo teigiami. Tačiau investuotojai buvo labiau linkę pasirinkti didesnius specialiosios paskirties fondus, kurių augimas taip pat gali reikšti didesnę susijusią riziką finansų stabilumui. Be to, esant nedidelėms nominaliosioms palūkanų normoms ir dėl padidėjusios brokerių bankų tolerancijos dėl kitos sandorio šalies keliamos kredito rizikos, turimi riboti duomenys

apie specialiosios paskirties fondų finansinius svertus rodo, kad specialiosios paskirties fondų sektoriaus finansiniai svertai pamažu vėl didėja, o tai daro šį sektorių pažeidžiamesnį ir jautrų įvairioms su didesniu išiskolinimu susijusioms rizikoms.

1.2 SUSITARIMAI DĖL FINANSINIO STABILUMO

2010 m. ES pradėjo nuodugniai peržiūrėti ES krizių prevencijos, valdymo ir sprendimo teisinį pagrindą. Kelerius metus vykdant šią reformą, daugiausia dėmesio, kaip numatyta 2010 m. gegužės 18 d. ECOFIN tarybos išvadose, skiriama šioms darbo sritims: i) ES politikos koordinavimo sistemos įgyvendinimui, ii) ES reguliavimo sistemos gerinimui ir iii) sukūrimui mechanizmų patvirtinti, kad finansų sektorius patiria grynąsias finansų krizių išlaidas. Per šiuos metus ECB aktyviai dalyvavo visose trijose srityse.

Ypač pažymėtina tai, kad ECB rėmė holistinės ES politikos koordinavimo sistemos, skirtos krizių prevencijai, valdymui ir sprendimui, įgyvendinimą. Tai reiškė didesnę ECOFIN tarybos koordinavimo vaidmenį finansinio stabilumo politikoms. ECB taip pat pritarė koordinavimo susitarimams, aiškiau nustatantiems įvairių ES ir nacionalinių institucijų vaidmenis ir atsakomybę. Buvo manoma, kad, esant tokiai padėčiai, tarptautinių stabilumo grupių, apibūdintų 2008 m. susitarimo memorandume dėl tarptautinio finansinio stabilumo⁵, sukūrimas visoms didelėms ES tarptautinėms finansų grupėms iki 2011 m. vidurio ir tarptautinių bendradarbiavimo susitarimų (vadinamųjų savanoriškų konkrečiau bendradarbiavimo susitarimų) pasirašymas yra naudingas stiprinant politikos koordinavimą dvišaliu (daugiašaliu) pagrindu⁶.

Veiklos reguliavimo srityje 2010 m. vasario mėn. Eurosistema prisidėjo prie Komisijos viešos konsultacijos dėl ES tarptautinės krizės valdymo bankų sektoriuje sistemos⁷. Eurosistema pritarė Komisijos siekiui imtis iniciatyvos rengti ES problemų sprendimo sistemą ir aiškintis kliūtis veiksmingam krizių,

darančių poveikį ES tarptautinėms finansų įstaigoms, valdymui. Be to, Eurosistema pasiūlė keletą galimų būdų spręsti klausimus, susijusius su ankstyvos intervencijos priemonėmis, turto pervedimu grupės viduje, bankų problemų sprendimu⁸ ir nemokumu.

2010 m. gegužės mėn. Komisija paskelbė savo Komunikatą apie bankų problemų sprendimo fondus, siūlydama sukurti ES išankstinio finansavimo programos tinklą kaip geriausių finansinių svertų panaudojimą, siekiant užtikrinti, kad bankų žlugimas nebus sprendžiamas mokesčių mokėtojų sąskaita arba kad jie nedestabilizuos finansų sistemos. Be to, birželio mėn. Europos Vadovų Taryba sutiko, kad valstybės narės sukurtų svertų ir mokesčių finansų įstaigoms sistemas, siekdamas užtikrinti teisingą naštos pasidalijimą ir kurtų paskatas suvaldyti sistemine riziką⁹. Atsižvelgdamas į tai ECB sutiko, kad reikia užtikrinti koordinavimą įvairių iniciatyvų, kurių šalys jau ėmėsi siekdamas sumažinti riziką dėl konkurencijos iškraipymų, susidarančių tarp nacionalinių bankų rinkų, ir dėl iniciatyvų, susijusių su trukdymu tarptautiniam bendradarbiavimui per krizes. Todėl ECB aktyviai prisidėjo prie Ekonomikos ir finansų komiteto specialios darbo grupės krizės valdymui, stebėdamas įvairias ES svertų sistemas ir teikdamas rekomendacijas dėl galimų trumpalaikių klausimų, tokių kaip dvigubas apmokestinimas ir visiems galiojančios vienodos sąlygos.

5 Žr. *Memorandum of Understanding on Cooperation between the Financial Supervisory Authorities, Central Banks and Finance Ministries of the European Union on Cross-Border Financial Stability* (ECFIN/CEFCPE(2008)REP/53106), Briuselis, 2008 m. birželio 1 d.

6 2010 m. rugpjūčio 17 d. sukurta pirmą tarptautinę stabilumo grupę – Šiaurės ir Pabaltijo šalių tarptautinė stabilumo grupė, pasirašant susitarimą tarp Danijos, Estijos, Suomijos, Islandijos, Latvijos, Lietuvos, Norvegijos ir Švedijos kompetentingų institucijų.

7 2009 m. spalio 20 d. Europos Komisija pradėjo viešas konsultacijas dėl savo Komunikato „ES sistema dėl tarptautinio krizės valdymo bankų sektoriuje“ (*An EU Framework for Cross-Border Crisis Management in the Banking Sector*). Jame nagrinėjami klausimai, susiję su trimis pagrindinėmis sritimis: i) ankstyva intervencija, ii) banko sprendimu ir iii) nemokumu.

8 „Bankų problemų sprendimas“ – tai nacionalinių problemų sprendimo institucijų priemonės krizei bankinėje įstaigoje valdyti, jos poveikiui finansų stabilumui sumažinti ir prireikus palengvinti tvarkingą įstaigos arba jos dalies likvidavimą.

9 Išskyrus Čekiją, kuri pasiliko teisę netaikyti šių priemonių.

2010 m. spalio mėn. Komisija paskelbė Komunikatą „ES finansų sektoriaus krizių valdymo sistema“. Jame numatyti pagrindiniai sistemos elementai, kurie bus įtraukti į 2011 m. pasiūlymus dėl ES teisės. Be neatidėliotino prioriteto įgyvendinti veiksmingas krizės valdymo priemonės visose valstybėse narėse, Komunikate pateikiamas ir „priemonių rinkinys“, nurodantis ilgalaikę kai kurių svarbių iššūkių, kuriuos teks įveikti norint užtikrinti sklandų krizės sprendimą, perspektyvą. Eurosystema remia Komisijos pateiktą pasiūlymą gerinti ES reguliavimo sistemą, skirtą krizei valdyti ir problemoms spręsti. Išsami krizės valdymo sistema užtikrintų, kad svarbiausia problemų išsprendimo galimybė yra patikima net ir sistemiškai svarbios tarptautinės institucijos atveju. Norint pasiekti šį tikslą, institucijoms reikalingas ne tik veiksmingesnis priemonių komplektas, bet ir nuostatos, skatinančios bendradarbiavimą tarp valstybių narių krizių metu. Komisija 2011 m. sausio 6 d. pradėjo viešas konsultacijas dėl šio pasiūlymo techninio pobūdžio detalių¹⁰. 2010 m. gruodžio mėn. savo išvadose dėl krizės prevencijos, valdymo ir problemų sprendimo ECOFIN taryba parėmė Komisiją būsimame įstatymų leidybos darbe ir pakvietė Ekonomikos ir finansų komitetą toliau stebėti nacionalines svertų ir mokesčių sistemas, atkreipti ypatingą dėmesį į visiems vienodas sąlygas ir koordinavimą¹¹.

¹⁰ Plačiau apie tai žr. Europos Komisijos svetainėje (ec.europa.eu).

¹¹ Tarybos išvados dėl krizės prevencijos, valdymo ir sprendimo, 3054-oji ECOFIN tarybos sesija, Briuselis, 2010 m. gruodžio 7 d.

2 FINANSŲ REGULIAVIMAS IR PRIEŽIŪRA

2.1 BANKAI

2010 m. bankų veikla buvo reguliuojama vadovaujantis G20 šalių viršūnių susitikimuose 2009 m. Londone ir Pitsberge nustatyta darbotvarke. Jos galutinis tikslas – sukurti atsparesnę finansų sistemą, palaikančią spartų ir stabilų ekonomikos augimą. Todėl Valdytojų ir priežiūros vadovų grupė (VPVG), Bazelio bankų priežiūros komiteto priežiūros organas, pritarė dideliame esamų kapitalo reikalavimų stiprinimui ir pasaulinio likvidumo rizikos reguliavimo taikymui¹². Šis reformų paketas, paprastai vadinamas Bazelis III, yra kertinis naujos tarptautinės riziką ribojančios sistemos akmuo.

Bazelis III pakete pateikiamas naujas reguliuojamo kapitalo apibrėžimas. Jame daugiausia dėmesio skiriama didžiausia nuostolių absorbavimo geba pasižyminčioms sudedamosioms kapitalo dalims, tokioms kaip paprastosios vardinės akcijos ar joms prilygstančios ne akcinių bendrovių priemonės. Be šio kokybės pagerinimo, labai padidinta ir privalomojo kapitalo suma. Buvo nustatytas naujas minimalus 4,5 % normatyvas pirmojo lygio akcinio kapitalo ir pagal riziką įvertinto turto santykiui, prie kurio pridedama 2,5 % kapitalo atsarga, skirta būsimų laikotarpių sukrėtimams atlaikyti. Kartu su kitais pirmojo ir antrojo lygio kapitalo elementais visas kapitalo normatyvas padidės nuo dabartinių 8 iki 10,5 % pagal riziką apskaičiuoto turto. Papildoma anticiklinė kapitalo atsarga, kurią reikėtų panaudoti pernelyg didelio kredito didėjimo atveju, galėtų padidėti iki 2,5 % pagal riziką apskaičiuoto turto priklausomai nuo nacionalinės kredito ciklo raidos. Reaguodama į Komisijos konsultacijas dėl anticiklinių kapitalo atsargų pasiūlymo, Eurosistema parėmė tarptautiniu ir ES lygiu darbą, susijusį su anticiklinės kapitalo atsargos mechanizmo kūrimu ir pabrėžė būtinybę nuosekliai jį įgyvendinti ES ir tarptautiniu lygiu. Siekiant įgyvendinti visiems vienodas sąlygas tarptautiniu mastu, nustatant reikalavimus suformuoti anticiklinę kapitalo atsargą kaip galima detaliau pačioje Kapitalo reikalavimų direktyvoje (KRD), Europos

sisteminės rizikos valdyba ir Europos bankų asociacija (EBA) pagal savo atitinkamus įgaliojimus Europos priežiūros sistemoje galėtų paskelbti politinius principus ir techninius standartus, ketinant patikslinti papildomus reikalavimus, įgalinančius sistemą reaguoti į finansų sistemos evoliuciją ir įvairius jos patiriamus sukrėtimus¹³.

Be to, kaip numatyta G20 šalių išsipareigojimuose, pagal riziką įvertintus reikalavimus turėtų papildyti skaidrus ir tarptautiniu mastu palyginamas ne rizikos vertinimu pagrįstas svėrtų normatyvas.

Likvidumo rizikos reglamentą sudaro du pagrindiniai kiekybiniai standartai. Juose daugiausia dėmesio skiriama trumpalaikių likvidumo reikalavimų iškraipymų apribojimui ir nustatomas struktūrinis, ilgesnio termino likvidumo reikalavimas, kurio tikslas – sumažinti bankų priklausomybę nuo mažmeninių bei kitų kintamų finansavimo šaltinių ir skatinti stabilų ilgesnio termino finansavimą. Siekiant palengvinti likvidumo rizikos stebėjimą ir informacijos tarp priežiūros tarnybų keitimąsi, kiekybines priemones papildo stebėjimo priemonių paketas.

Vadovaudamasi šiais reguliavimo pokyčiais, Europos Komisija pradėjo dvi konsultacijas. Pirmą konsultaciją pradėta 2010 m. vasario mėn. ir buvo susijusi su siūlomais Kapitalo reikalavimų direktyvos pakeitimais dėl likvidumo standartų, kapitalo apibrėžimo, svėrtų normatyvų, pokyčių, traktuojant sandorio šalies kredito riziką, anticiklinių priemonių (pvz., specialiųjų atidėjinių sudarymas tikėtiniems ekonomikos ciklo nuostoliams), vienodų nuostatų ir

12 Plačiau apie tai žr. straipsniuose „Bazelis III: pasaulinė reguliavimo sistema, skirta atsparesnių bankų ir bankų sistemų sukūrimui“ (*Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*) ir „Bazelis III: tarptautinė likvidumo rizikos apskaičiavimo, standartų ir stebėjimo sistema“ (*Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*). Abu straipsniai paskelbti 2010 m. gruodžio 16 d. Jie pateikti TAB interneto svetainėje (www.bis.org).

13 Žr. „Countercyclical capital buffer – position of the Eurosystem on the Commission’s consultation document“ ECB interneto svetainėje.

sistemiškai svarbių finansų įstaigų (SSFĮ). Antra konsultacija dėl anticiklinių kapitalo atsargų taikymo pradėta 2010 m. spalio mėn. ir skirta anticiklinei kapitalo atsargai sudaryti.

ECB visapusiškai remia Valdytojų ir priežiūros vadovų grupės susitarimą ir mano, kad jis gyvybiškai svarbus, siekiant įvykdyti G20 šalių suteiktus įgaliojimus. Krizė aiškiai parodė, kad svarbiausias prioritetas turėtų būti skiriamas priemonėms, skirtoms finansų sistemos atsparumui padidinti. Nepaisant reguliavimo reformos išlaidų – kai kurios iš jų yra laikino pobūdžio, – nauja sistema bus naudinga pasaulio ekonomikai, nes akivaizdžiai mažins su būsimois finansų krizėmis susijusią riziką.

Tačiau ECB mano, kad nuoseklus paketo įgyvendinimas 2013–2019 m. bus pagrindinis uždavinys ir kad bet kokia tolesnė raida turi būti vertinama pagal jau taikomą priemonių paketą. Pereinamoju laikotarpiu kapitalo reikalavimus, likvidumo rodiklius bei svertų normatyvą reikės atidžiai įvertinti pagal jų poveikį konkretiems veiklos modeliams, konkretiems bankininkystės sektoriams, finansų rinkoms ir ekonomikos augimui. Kartu reikės skirti tam tikrą dėmesį siekiant užtikrinti, kad naujas taisyklės nuosekliai įgyvendintų įvairios jurisdikcijos tarptautiniu lygiu.

Vadovaudamasi G20 šalių įsipareigojimais, Finansinio stabilumo valdyba (FSV) savo pastangas 2010 m. sutelkė kitai darbų sričiai, būtent kūrimui gerai integruotos sistemos rizikoms ir išorės veiksniams, susijusiems su SSFĮ, mažinti. Naujoje sistemoje bus šie blokai: i) veiksmingo SSFĮ problemų sprendimo priemonės; ii) spartesnė ir veiksmingesnė priežiūra; iii) patikimos finansų rinkos infrastruktūros, skirtos persidavimo rizikos mažinimui, ir iv) papildomi riziką ribojantys bei kiti reikalavimai pagerinti nuostolių absorbavimą. 2010 m. rugsėjo mėn. spaudoje pranešime, pateiktame po susitarimo dėl naujo riziką ribojančio režimo rizikos parametrų įvertinimo, VPVG pabrėžė, kad SSFĮ turėtų pasižymėti didesne nuostolių absorbavimo geba negu reikalaujama pagal Bazelis III.

ECB pritaria ir remia FSV darbą šioje svarbioje srityje. Atsižvelgiant į pasaulinį SSFĮ veiklos mastą, ir toliau būtina, kad priežiūros bendrija, kurią globoja FSV, glaudžiai bendradarbiautų, siekiant užtikrinti aukštą tarptautinio nuoseklumo šioje srityje lygį, kad apribotų galimus nukrypimus nuo visiems vienodų sąlygų principo ir siekiant sumažinti priežiūros taisyklių arbitražo riziką.

2.2 VERTYBINIAI POPIERIAI

2010 m. toliau buvo dirbama tokiose srityse kaip specialiosios paskirties fondai, kredito reitingų agentūros (KRA) ir pardavimo pasiskolinus reguliavimas. G20 šalys dar kartą patvirtino savo įsipareigojimą pagerinti specialiosios paskirties fondų ir kredito reitingų agentūrų priežiūrą¹⁴. Europos lygiu Europos vertybinių popierių rinkų priežiūros institucijų komitetas išreiškė susirūpinimą dėl potencialios pardavimų pasiskolinus žalos¹⁵.

Kalbant apie specialiosios paskirties fondus, spalio mėn. Taryboje buvo susitarta¹⁶ dėl Alternatyvių investicinių fondų valdytojų direktyvos (AIFV direktyvos) ir 2010 m. lapkričio 11 d. Europos Parlamentas teigiamai balsavo už šį pasiūlymą. AIFV direktyvos tikslai – užtikrinti, kad visi alternatyvių investicinių fondų, didesnių už tam tikrą nustatytą dydį, valdytojai turi laikytis atitinkamų įgaliojimų suteikimo ir registravimo reikalavimų, gerinti rizikos valdymą ir valdymo saugos priemones, gerinti investuotojų apsaugą ir parengti rizikos ribojimo makrolygiu stebėjimo sistemos projektą. Atsižvelgiant į šiuos reikalavimus, AIFV turėtų gauti pasą, leidžiantį jiems parduoti lėšas profesionaliems investuotojams vienoje bendroje rinkoje. Prisidėdama prie Europos Komisijos konsultacijų dėl specialiosios paskirties fondų,

¹⁴ *The G20 Toronto Summit Declaration*, G20, 26–27 June 2010.

¹⁵ Europos vertybinių popierių rinkų priežiūros institucijų komitetas, *Proposal for a Pan-European Short Selling Disclosure Regime*, March 2010.

¹⁶ Susitarė Taryba, Europos Komisija ir Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitetas.

Eurosistema pritarė specialiosios paskirties fondų sektoriaus didesniai skaidrumui ir riziką ribojančiai priežiūrai makrolygiu, kartu pabrėžė, kad, pradėjus taikyti išsamią ir suderintą reguliavimo sistemą alternatyvių investicinių fondų valdytojams ES, būtų žengtas pirmas žingsnis siekiant bendros nuomonės pasauliniu lygiu. Be to, ji pabrėžė svarbą tęsti tarptautinį dialogą, siekiant užtikrinti pasauliniu lygiu suderintą sistemą¹⁷.

Kalbant apie kredito reitingų agentūras, Europos Komisija pateikė pasiūlymą pakoreguoti esamą kredito reitingų agentūrų reguliavimą¹⁸. Savo nuomonėje apie šį pasiūlymą¹⁹ ECB iš esmės pritarė priemonėms, skirtoms reguliavimo sistemai stiprinti, o ypač, kad reikia suteikti visapuses teises Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijai (EVPRI) dėl registravimo bei kredito reitingų agentūrų priežiūros ir apsvastyti klausimą dėl didesnio skaidrumo bei konkurencijos rinkoje, nustatant struktūrinių finansinių priemonių reitingus.

Reaguodamos į susirūpinimą dėl pardavimų pasiskolinus ypatingomis finansų krizės sukeltomis sąlygomis poveikio, reguliavimo institucijos visame pasaulyje priėmė nemažai priemonių. Europoje Europos vertybinių popierių rinkų priežiūros institucijų komitetas 2010 m. kovo mėn. pasiūlė Europos informacijos atskleidimo sistemą. 2010 m. birželio 14 d. Europos Komisija taip pat paskelbė konsultacijų dokumentą. 2010 m. rugpjūčio 5 d. Eurosistema, atsakydama į šį dokumentą, pritarė siūlomam skaidrumui dėl ES akcijų. Buvo pabrėžta, kad Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija kartu su kitomis atitinkamomis institucijomis turėtų atlikti pagrindinį vaidmenį kritinių situacijų atveju ir kad pardavimų pasiskolinus draudimų ar apribojimų trukmė ir apimtis turėtų būti apriboti iki išimtinių atvejų lygio. Eurosistema iš esmės pritarė šioms poveikio priemonėms, kai neįvykdomas atsiskaitymas už nepadengtus pardavimus pasiskolinus, ir teisių suteikimui kompetentingoms institucijoms, kad jos galėtų laikinai apriboti pardavimus pasiskolinant. Vėlesnio Komisijos pasiūlymo dėl reguliavimo tikslas – didesnis suderinimas,

koordinavimas ir skaidrumas bei sisteminės rizikos, rizikos rinkų vientisumui ir atsiskaitymo rizikos mažinimas²⁰.

2.3 APSKAITA

Svarbiausi 2010 m. pokyčiai buvo susiję su Finansinės apskaitos standartų valdybos (FASV) ir Tarptautinių apskaitos standartų valdybos (TASV) atliekamu darbu, reaguojant į G20 šalių prašymą išnagrinėti finansų krizės pradžioje išryškintas silpnąsias puses ir suderinti šių institucijų standartus.

Atsakydama į G20 šalių prašymą pagerinti suinteresuotų asmenų įtraukimą į standartų sudarymo procesą, TASV toliau didino savo pastangas, skatindama įtraukti daugiau suinteresuotų šalių į standartų priėmimo procesą.

Todėl daug kartų ECB teikė savo nuomonę TASV dėl kelių pagrindinių apskaitos projektų (ypač dėl finansinių priemonių apskaitos) ir apibendrintą nuomonę dėl FASV ir TASV konvergencijos.

2010 m. balandžio mėn. ECB pareiškė savo pastabas dėl TASV pasiūlymo labiau atsižvelgti į priežiūros institucijų poreikius dėl priežiūros institucijoms skirtos pajamų ataskaitos. ECB pabrėžė gero bendradarbiavimo tarp TASV ir priežiūros institucijų svarbą tikrosios vertės nustatymo ir atidėjinių galimiams nuostoliams ateityje sudarymo klausimais apskaitos sistemoje. Tačiau ECB nepritarė pasiūlymui dėl priežiūros institucijoms skirtos pajamų ataskaitos, nes informacijos atskleidimo reikalavimuose naujoje kapitalo sistemoje

17 *European Commission's consultation on hedge funds – Eurosistema contribution*, ECB, 25 February 2009.

18 2009 m. rugsėjo 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų.

19 2010 m. lapkričio 19 d. Europos centrinio banko nuomonė dėl pasiūlymo, susijusio su Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų (CON/2010/82).

20 *Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Short Selling and certain aspects of Credit Default Swaps*, Europos Komisija, 15 September 2010.

(Bazelis III) jau aptarti informacijos atskleidimo klausimai, kuriuos išskėlė TASV savo pasiūlyme, o priežiūros institucijoms skirta pajamų ataskaita galėtų tik papildomai apsunkinti ir sukelti netikrumo bei sumaišties rinkoje, o to reikėtų vengti.

FASV ir TASV sustiprino savo pastangas supaprastinti galiojančių finansinių priemonių apskaitą, parengdamos naujus standartus dėl finansinių priemonių klasifikacijos ir vertinimo.

2010 m. abi valdybos toliau dirbo tikslindamos paskolų nuostolių (vertės sumažėjimo) pripažinimą apskaitoje. Todėl ECB daug kartų išreiškė savo aiškų pritarimą tikėtinų nuostolių metodui. Be to, ECB toliau prisidėjo prie Bazelio komiteto darbo apskaitos srityje. Šio darbo tikslas, be kita ko, spręsti operacines problemas, susijusias su tikėtinų nuostolių metodo taikymu.

3 FINANSINĖ INTEGRACIJA

Eurosistema prisideda prie Europos finansinės integracijos gerinimo taip: i) didina supratimą apie finansinę integraciją ir ją stebi; ii) spartina privačiojo sektoriaus veiklą, palengvindama bendrus veiksmus; iii) teikia patarimus dėl finansų sistemos įstatymų ir reglamentavimo sistemos bei tiesioginio taisyklių nustatymo ir iv) teikia centrinio banko paslaugas, skatinančias finansinę integraciją.

SUPRATIMO APIE FINANSINĘ INTEGRACIJĄ DIDINIMAS IR JOS STEBĖJIMAS

2010 m. balandžio mėn. ECB paskelbė savo ketvirtą metinę ataskaitą apie „Finansinę integraciją Europoje“²¹. Pagrindinis šios ataskaitos tikslas – prisidėti prie Europos finansinės integracijos pažangos ir didinti visuomenės supratimą apie Eurosistemos vaidmenį stiprinant šį procesą, teikiant informaciją apie integracijos būklę ir tolesnę finansinę integraciją skatinančių priemonių empirinį pagrindimą. Pirmiausia ataskaitoje pateiktas finansinės integracijos būklės įvertinimas grindžiamas rodikliais, kurie skelbiami kas pusę metų ECB interneto svetainėje. 2010 m. šie rodikliai buvo toliau tobulinami siekiant įtraukti obligacijų rinkos rodiklius. Be to, ataskaitoje išsamiai analizuojami tam tikri klausimai, tokie kaip: i) bankų integracija ir priežiūra ES, ii) Europos padengtos obligacijos, iii) suderinimas poprekybiniame sektoriuje ir iv) finansų rinkos integracijos ir plėtros reikšmė stabilumui. Ataskaita užbaigiama Eurosistemos indėlio, siekiant labiau integruotų ir išplėtotų finansų rinkų Europoje per 2009 m., apžvalga.

ECB toliau užsiėmė Mokslinių tyrimų apie kapitalo rinkas ir finansinę integraciją Europoje sistemos veikla. Ši sistema suburia akademinis darbuotojus, rinkos dalyvius, politikos formuotojus ir centrinių bankų darbuotojus. Jai vadovaujama kartu su Frankfurto prie Maino universiteto Finansinių studijų centru. Sistemos trylikta konferencija „Riziką ribojantis reguliavimas makrolygiu kaip metodas suvaldyti sistemine riziką: ekonominiai pagrindai, nustatymo priemonės ir politikos priemonės“ įvyko 2010 m. rugsėjo 27–28 d. Frankfurte ir ją organizavo ECB. Kaip ir praėjusius kelerius metus, ECB suteikė „Lamfalussy

mokslinio bendradarbio“ vardus penkiems jauniems šios sistemos mokslininkams. Dabartiniai sistemos prioritetai yra tokie: i) finansų sistemos – rizikos valdytojos, rizikos paskirstytojos ir rizikos kūrėjos; ii) mažmeninių finansinių paslaugų integracija ir plėtra bei novatoriškų įmonių skatinimas ir iii) finansų modernizavimas ir valdymas bei Europos finansų sistemų integracija į pasaulines kapitalo rinkas.

PRIVAČIOJO SEKTORIAUS INICIATYVŲ SPARTINIMAS

SEPA

Eurosistema toliau rėmė Bendros mokėjimų eurais erdvės (SEPA) iniciatyvą, kurios dėka fiziniai asmenys, įmonės ir viešojo sektoriaus institucijos gali mokėti negrynaisiais eurais visose SEPA erdvės šalyse iš vienos sąskaitos, naudodami vieną mokėjimo priemonių rinkinį taip lengvai, veiksmingai ir saugiai kaip ir atlikdami nacionalinius mokėjimus.

2010 m. spalio mėn. Eurosistema paskelbė septintąją SEPA pažangos ataskaitą²². Joje įvertinama pažanga įgyvendinant SEPA nuo paskutinės ataskaitos paskelbimo 2008 m. lapkričio mėn., pažymint laimėjimus ir nurodant trūkumus. Be to, ataskaitos priede Eurosistema nurodė (negalutinį) sąrašą svarbiausių darbų, kuriuos reikia įvykdyti nuo 2010 m. ketvirtojo ketvirčio iki 2013 m. pabaigos, siekiant palengvinti SEPA įgyvendinimą ir perėjimą prie SEPA. Pagrindinės ataskaitos išvados susijusios su perėjimu prie SEPA kredito pervedimų ir SEPA tiesioginio debeto, kortelėmis, inovacijomis ir mažmeninių mokėjimų saugumu. Pastarajam, be kita ko, Eurosistema sukūrė forumą stebėti rinkos raidą ir skatinti saugumo lūkesčių derinimą Europoje. Be to, Eurosistema pritaria Europos Komisijos iniciatyvai taikyti perėjimo prie SEPA galutinę datą ES reglamentu²³.

21 *Financial Integration in Europe*, ECB, April 2010.

22 *Single Euro Payments Area: Seventh Progress Report – Beyond theory into practice*, ECB, 2010 m. spalio mėn. Ją galima rasti ECB interneto svetainėje.

23 Plačiau apie tai žr. toliau pateiktą skirsnelį „Patarimai dėl finansų sistemos įstatymų ir reglamentavimo sistemos bei tiesioginio taisyklių nustatymo“.

2010 m. gruodžio mėn. SEPA kredito pervedimai (SKP) sudarė 13,9 % visų kredito pervedimų. Be euro zonos SKP rodiklio, nacionaliniai SKP rodikliai rodo, kad naudojimasis SKP atskirose šalyse labai skiriasi²⁴. Be to, nuo to laiko, kai buvo pradėta naudotis SEPA tiesioginio debeto (STD) schema 2009 m. lapkričio mėn., STD pervedimų yra gana nedaug – mažiau kaip 1 % visų tiesioginio debeto operacijų eurais 2010 m. gruodžio mėn.

SKP ir STD įdiegimas sudarė pagrindą diegti tolesnes inovacijas, pavyzdžiui, elektroninių mokėjimų Europos mastu sprendimai, mobilieji mokėjimai ir elektroninės sąskaitos faktūros. 2010 m. Eurosistema aptarė su rinkos dalyviais įvairių iniciatyvų inovacinių mokėjimų srityje būklę. Dėl šios priežasties ECB kartu su nacionaliniais centriniais bankais atliko e. SEPA apklausą internete, siekdami suprasti skirtingus sprendimus įvairiose šalyse.

Turi būti pasiekta tolesnė pažanga, o ypač SEPA kortelių srityje. Vienas iš siekių – baigti lustinių kortelių, bankomatų ir kortelių skaitytuvų prekybos vietose pakeitimą į atitinkančius EMV standartus²⁵. Šį pakeitimą rinkos dalyviai numatė užbaigti 2010 m. pabaigoje. Kaip rodo SEPA kortelių rodikliai, daugelis šalių jau pasiekė 100 % EMV standartų atitikimą. 2010 m. surengtas antras susitikimas su suinteresuotais asmenimis aptarti SEPA sertifikavimo kortelių ir kortelių skaitytuvų reikalavimus, siekiant bendro vertinimo ir sertifikavimo proceso. Be to, Eurosistema išsamiau išaiškino kortelių schemų atskyrimo nuo apdorojančių subjektų principą. Eurosistema tikisi, kad atsiras bent dar viena Europos kortelių schema, atitinkanti jos ir suinteresuotų asmenų reikalavimus, siekiant sukurti konkurencingą SEPA rinką. Keletas rinkos iniciatyvų jau įgyvendinamos, o pažanga jas įgyvendinant bus toliau stebima.

2010 m. kovo mėn. Eurosistema ir Europos Komisija susitarė įsteigti SEPA tarybą, kurios tikslas būtų spręsti klausimus, susijusius su tinkamo vadovavimo SEPA projektui poreikiu ir galutinių vartotojų įtraukimo į procesą didinimu. Šiam naujam daugiapakopiam organui

vadovauja ECB kartu su Europos Komisija, sutelkdama aukšto lygio atstovus iš mokėjimų rinkos pasiūlos ir paklausos sričių²⁶.

VERTYBINIŲ POPIERIŲ RINKOS

Trumpalaikių vertybinių popierių rinka Europoje dažniausiai yra vietinio pobūdžio. Nuo 2001 m. trumpalaikių Europos vertybinių popierių (TEVP) iniciatyva, palaikoma rinkos dalyvių, kuriuos remia Europos bankų federacija bei ACI – Finansų rinkų asociacija – ir prižiūri TEVP rinkos komitetas, remia trumpalaikių skolos vertybinių popierių rinkos integraciją savanoriškai parengdami rinkos standartus ir praktiką, taikytinus vertybinių popierių išleidimo programoms egzistuojančiose rinkose, tokiose kaip euro komercinių vertybinių popierių ar Prancūzijos komercinių vertybinių popierių rinkos.

Eurosistema parėmė TEVP dvejopai. Pirmiausia, iki 2010 m. birželio mėn. Eurosistema, vadovaudamasi laikinu susitarimu, padėjo TEVP sekretariatui dėl programų žymėjimo TEVP žyma, nors visą laiką didžiausia atsakomybė už TEVP žymos suteikimą ir atėmimą priklausė TEVP sekretariatui. Nuo 2010 m. liepos mėn. TEVP sekretoriatas savarankiškai valdė žymos suteikimo ar atėmimo procesą. Antra, ECB teikia statistiką apie TEVP rinką (žr. 2 skyriaus 4 skirsnį).

Neramumai santykinai nepaveikė TEVP skolos vertybinių popierių finansų rinkos, ir 2010 m. gruodžio mėn. jų vertė iš viso buvo 411 mlrd. eurų – tai šiek tiek daugiau negu jų vertė prieš metus. Stabilią rinkos plėtrą nulėmė tai, kad TEVP kriterijus galima taikyti kitoms egzistuojančių rinkų programoms, ir tai, kad Eurosistema traktavo TEVP kaip nereguliuojamą rinką dėl užtikrinimo priemonių. 2008 m. spalio

24 Kritinis dydis, t. y., kai rinkos dalis sudaro daugiau kaip 50%, buvo pasiektas Liuksemburge ir Kipre. Kitose trijose šalyse, Slovėnijoje, Belgijoje ir Ispanijoje, rinkos dalis buvo dviženklė.

25 „EMV standartas“ – EMVCo konsorciumo parengtų techninių sąlygų rinkinys, skatinantis pasaulinę elektroninių finansinių sandorių standartizaciją, o ypač pasaulinį lustinių kortelių techninį suderinamumą. EMV – *Europay, MasterCard and Visa*.

26 Plačiau apie tai žr. SEPA tarybos interneto svetainę (www.sepacouncil.eu).

mėn. ECB valdančiosios tarybos sprendimas laikinai išplėsti sąrašą turto, tinkamo kaip užtikrinimo priemonė Eurosistemos kredito operacijose, siekiant įtraukti kredito įstaigų išleistus TEVP, t. y. indėlio sertifikata, buvo atšauktas nuo 2011 m. sausio 1 d.

TEVP žyma pradėta taikyti 2006 m., o 2010 m. gruodžio mėn. veikė 173 programos su TEVP žyma.

2010 m., siekdama padidinti skaidrumą turtu užtikrintų vertybinių popierių srityje, Eurosistema pradėjo viešas konsultacijas dėl tinkamumo reikalavimo turtu užtikrintų vertybinių popierių kūrėjams pateikti paskolų lygio duomenis apie turtą, užtikrinantį tokias priemones. Visuomenės reakcija iš esmės buvo teigiama ir ECB toliau dirbo siekdamas įgyvendinti šį reikalavimą. 2010 m. gruodžio mėn. ECB valdančioji taryba nusprendė sukurti informacijos apie kiekvieną paskolą reikalavimus turtu užtikrintiems vertybiniais popieriais Eurosistemos užtikrinimo priemonės sistemoje. Geras turto pakeitimo vertybiniais popieriais rinkos funkcionavimas, pagrįstas standartizavimu ir padidintu skaidrumu, prisidės prie Europos finansų sistemos užbaigtumo ir skatins integraciją gerinant priemonių palyginamumą tarpvalstybiniu lygiu.

PATARIMAI DĖL FINANSŲ SISTEMOS ĮSTATYMŲ IR REGLAMENTAVIMO SISTEMOS BEI TIESIOGINIO TAISYKLIŲ NUSTATYMO

ECB toliau dalyvavo Antrosios kliringo ir atsiskaitymų patariamiosios stebėjimo ekspertų grupės (CCESAME II) ir jos veiklos tęsėjos Rinkos infrastruktūrų ekspertų grupės (RIEG) darbe. RIEG įpareigota prisidėti prie efektyvios, saugios ir patikimos poprekybinės rinkos ES plėtos. Tai bus padaryta teikiant patarimus Europos Komisijai įvairiais klausimais, susijusiais su poprekybinėmis paslaugomis ir rinkos infrastruktūromis ES. Šis darbas glaudžiai susijęs su TARGET2-Securities (T2S) – Eurosistemos planuojama platforma, skirta pagrindinėms, neapribotoms sienų ir neutralioms vertybinių popierių atsiskaitymo paslaugoms

teikti – įgyvendinimu ir juo siekiama skatinti vertybinių popierių poprekybinės infrastruktūros suderinimą.

Kadangi Europos mokėjimų teisės sistemos suderinimas yra SEPA pagrindas, Eurosistema yra labai suinteresuota šios srities ES įstatymais. Eurosistema pakartotinai atkreipė dėmesį į tai, kad, norint turėti naudos iš SEPA, reikia nustatyti ambicingą, bet realią perėjimo prie SKP ir STD galutinę datą. Eurosistema pritarė Komisijos pasiūlymui nustatyti perėjimo prie SKP ir STD galutinę datą ES reglamentu²⁷. Eurosistema mano, kad SKP ir STD taps kredito pervedimų ir tiesioginio debeto schemomis, naudojamomis mokėjimams eurais ES. Po galutinės datos šios schemos pakeis nacionalines kredito pervedimų ir tiesioginio debeto schemas mokėjimams eurais.

FINANSINĘ INTEGRACIJĄ SKATINANČIOS CENTRINIO BANKO PASLAUGOS

Antrosios kartos Eurosistemos didelės vertės mokėjimo sistema TARGET2 yra pirmoji rinkos infrastruktūra, kuri yra visiškai integruota ir suderinta Europos lygiu. Eurosistema toliau tobulino sistemą TARGET2 ir 2010 m. lapkričio mėn. ji įdiegė naują sistemos versiją (žr. 2 skyriaus 2.1 skirsnį).

T2S darys svarbų poveikį Europos vertybinių popierių poprekybinės infrastruktūros suderinimui ir integracijai. T2S pašalins daugelį „Džiovaninio (*Giovannini*) barjerų“²⁸ tarptautiniam kliringui ir atsiskaitymui, be kita ko: i) suteiks bendrą IT platformą, turinčią

27 Žr. Europos Komisijos pasiūlymą Europos Parlamento ir Tarybos reglamentui, nustatančiam techninius reikalavimus kredito pervedimams ir tiesioginio debeto operacijoms eurais ir keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 924/2009 (COM(2010) 775 galutinis), pateiktą Komisijos interneto svetainėje (ec.europa.eu).

28 „Džiovaninio barjerai“ – tai Džiovaninio grupės (grupė finansų rinkos ekspertų, teikiančių patarimus Europos Komisijai) nustatyti barjerai, trukdantys ES kliringo ir atsiskaitymo infrastruktūros integracijai. Informacija apie konkrečius nustatytus barjerus pateikta dviejose Džiovaninio grupės ataskaitose *Cross-border Clearing and Settlement Arrangements in the European Union*, November 2001 ir *Second Report on EU Clearing and Settlement Arrangements*, April 2003. Taip pat žr. Europos Komisijos interneto svetainę (<http://ec.europa.eu>).

bendras sąsajas ir bendrą pranešimų siuntimo protokolą; ii) pradės taikyti suderintą visų susijusių rinkų tvarkaraštį ir iii) išplės bendrą suderintą atsiskaitymų modelį, apimančią vienalaikį vertybinių popierių ir piniginių lėšų pervedimą centrinio banko pinigais, visiems vietiniams ir tarptautiniams sandoriams. 2010 m. keli T2S patariamąsios grupės pogrūpiai, į kuriuos įeina Eurosistemos ir rinkos ekspertai, toliau dirbo kurdami ir įgyvendindami standartus ir rinkos praktiką, kuriais siekiama suderinti nurodymus ir procesus T2S aplinkoje. Vykstant T2S įgyvendinimo darbams, reguliariai nustatomos naujos sritys, kurias reikia suderinti. Šių klausimų sprendimai buvo tiesiogiai įtraukiami į projekto įgyvendinimą arba perduodami CESAME II grupei arba jos darbų tęsėjai RIEG (žr. 2 skyriaus 2.2 skirsnį), arba kitam atitinkamam organui.

Galiausiai įkaito valdymo srityje 2010 m. toliau buvo dirbama kuriant bendrą platformą pagrįstą įkaito valdymo sistemą (CCBM2) euro zonos nacionaliniams centriniams bankams, siekiant konsoliduoti Eurosistemos vidaus sistemas, padaryti jas veiksmingesnes ir pagerinti sutarties šalių likvidumą ir įkaito valdymą (žr. 2 skyriaus 2.3 skirsnį).

4 MOKĖJIMO SISTEMŲ IR RINKOS INFRASTRUKTŪRŲ PRIEŽIŪRA

Mokėjimo sistemos ir vertybinių popierių kliringo ir atsiskaitymo sistemos yra svarbiausios infrastruktūros, būtinos tinkamam rinkos ekonomikos šalių funkcionavimui. Jos yra būtinos veiksmingam mokėjimų už prekes, paslaugas ir finansinį turtą vykdymui, o jų sklandi veikla yra ypač svarbi įgyvendinant centrinio banko pinigų politiką ir palaikant stabilumą bei pasitikėjimą valiuta, finansų sistema ir ekonomika apskritai. Svarbiausia Eurosistemos užduotis – užtikrinti, kad mokėjimo sistemos veiktų sklandžiai. Eurosistema šią užduotį vykdo trimis būdais: ji atlieka operacinį vaidmenį, vykdo priežiūrą ir veikia kaip katalizatorius.

Vykdydama priežiūros funkciją, Eurosistema siekia užtikrinti mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų bei pagrindinių sutarties šalių, vykdančių operacijas eurais, bei mokėjimo priemonių saugumą ir veiksmingumą, juos stebėdama, vertindama, o prireikus skatindama daryti pakeitimus.

2010 m. rugsėjo mėn. ECB išleido knygą „Mokėjimo sistema – mokėjimai, vertybiniai popieriai bei išvestinės finansinės priemonės ir Eurosistemos vaidmuo“ (*The payment system – payments, securities and derivatives and the role of the Eurosystem*). Joje pateikiama išsami rinkos infrastruktūros pagrindinių sąvokų apžvalga, padėtis euro zonoje ir Eurosistemos vaidmuo, įskaitant jos atliekamą priežiūros funkciją.

4.1 DIDELĖS VERTĖS MOKĖJIMO SISTEMŲ IR INFRASTRUKTŪROS PASLAUGŲ TEIKĖJAI

Didelės vertės mokėjimo sistemos sudaro euro zonos rinkos infrastruktūros pagrindą ir atlieka svarbų vaidmenį finansų sektoriaus ir visos ekonomikos stabilumui bei efektyvumui. Eurosistema taiko aiškiai apibrėžtas priežiūros politikos nuostatas visoms didelės vertės mokėjimo sistemoms, kurios vykdo atsiskaitymus eurais. Nuostatos taikomos tiek savo sistemoms, tiek valdomoms privačiai. Šios nuostatos pagrįstos tarptautiniu lygiu priimtais Sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindiniais principais, kuriuos suformulavo

Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komitetas (CPSS) ir kuriuos 2001 m. patvirtino Valdančioji taryba. Sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindinius principus papildė sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų (SSMS) Veiklos tęstinumo priežiūros lūkesčiai. Juos 2006 m. patvirtino Valdančioji taryba, nustatydamą jų įgyvendinimo terminą iki 2009 m. birželio mėn.

Pagrindinių mokėjimo sistemų, vykdančių atsiskaitymus eurais (TARGET, EURO1 ir CLS sistemos), ir infrastruktūros paslaugų teikėjų (tokių kaip SWIFT) bendra operacinė veikla ir paslaugų teikimas 2010 m. buvo stabilus ir patikimas.

SISTEMA TARGET2

2010 m. Eurosistemos TARGET2 priežiūros institucijos daugiausia dėmesio skyrė operacinės rizikos klausimams, kuriems, kaip rodo rizika pagrįstas pirmumo nustatymas²⁹, reikėjo daugiausia priežiūros institucijų dėmesio. Todėl vienas iš svarbiausių priežiūros darbų buvo užbaigti sistemos TARGET2 įvertinimą pagal Veiklos tęstinumo priežiūros lūkesčius. Įvertinimas patvirtino, kad sistemos TARGET2 veiklos tęstinumas apskritai yra gerai suplanuotas ir užtikrina pakankamai aukštą ir pastovų operacinio patikimumo lygį, nors buvo rekomenduota pagerinti kai kuriuos aspektus. Be to, prižiūrėtojai su operatoriumi aptarė 2009 m. atliktame išsamiaame įvertinime pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą, o ypač rekomendacijas dėl veiklos tęstinumo. Be to, atliekant nuolatinę priežiūrą, buvo atnaujinta incidentų stebėjimo metodika.

Be to, 2010 m. lapkričio 22 d. pradėta taikyti nauja sistemos TARGET2 programinės įrangos versija. Prieš pradėdant ją taikyti, priežiūros institucijos įvertino naujas funkcijas (ypač internetinės prieigos prie sistemos TARGET2) pagal Sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindinius principus. Priežiūros institucijos

²⁹ Rizika pagrįsto pirmumo nustatymo dėka prižiūrėtojai daugiausia dėmesio skiria sudėtinėms dalims ir sritims, kuriose rizika yra didžiausia. Ši priemonė buvo taikoma sistemai TARGET2 nuo 2009 m.

padarė išvadą, kad apskritai naujas produktas nedarys neigiamos įtakos sistemos TARGET2 ir Sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindinių principų atitikimui, o keletas pakeitimų panaikins tam tikras sistemos silpnąsias puses, ir tai pagerins sistemos TARGET2 paslaugų teikimą klientams.

Sistemos TARGET2 imitatorius, analitinė mokėjimų duomenimis pagrįsta priemonė, nuo 2010 m. liepos 1 d. pamažu pateikta Eurosistemos centriniams bankams. Suderinus priemonė sudarys sąlygas priežiūros institucijoms tiksliai atkartoti ir testuoti nepalankiausiomis sąlygomis sistemos TARGET2 atsiskaitymo procesą, naudojant sistemos TARGET2 veiklos duomenis Europos mastu, įskaitant visas operacijas, informaciją apie likvidumą ir dalyvius.

SISTEMA EURO1

Sistema EURO1 yra mokėjimo sistema, skirta didelės vertės tarptautinėms ir vietinėms operacijoms eurais tarp ES valstybėse veikiančių bankų. Jos operatorius – Euro bankų asociacijos įkurta kliringo bendrovė EBA Clearing. Sistema EURO1 veikia daugiašalio įskaitymo pagrindu. Už sistemos EURO1 dalyvių dienos pabaigos pozicijas galutinai atsiskaitoma centrinio banko pinigais sistemoje TARGET2, o ECB veikia kaip atsiskaitymų tarpininkas.

2010 m. atlikti trys pagrindiniai darbai, susiję su sistema EURO1. Pirma, buvo užbaigtas sistemos ir Veiklos tęstinumo priežiūros lūkesčių atitikimo įvertinimas. Šio įvertinimo rezultatas – EBA Clearing bendrovei buvo pateiktos kelios rekomendacijos, kad ši imtųsi veiksmų visiškam veiklos tęstinumo priežiūros lūkesčių atitikimui. Antra, ECB, glaudžiai bendradarbiaudamas su *Deutsche Bundesbank*, *Banque de France*, *Banca d'Italia*, *Banco de España* ir *De Nederlandsche Bank*, pradėjo išsamaus sistemos EURO1 ir Sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindinių principų atitikimo įvertinimo procesą. Galiausiai ECB kartu su *Banca d'Italia* įvertino vieną svarbų pakeitimą, kuris 2010 m. įdiegtas sistemoje EURO1. Tai dienos pabaigos atsiskaitymo proceso perkėlimas iš dalyvių sąsajos, pagrįstos

FIN standartu, į išorinės sistemos sąsają, pagrįstą XML standartu, sistemoje TARGET2. Priežiūros vertinime buvo padaryta išvada, kad šis perkėlimas neturės neigiamos įtakos sistemos EURO1 ir Sistemiskai svarbių mokėjimo sistemų pagrindinių principų atitikimui. Nuo 2010 m. birželio 7 d. sistema EURO1 sėkmingai vykdo savo dienos atsiskaitymus per išorinės sistemos sąsają. Apskritai visus 2010 m. sistema EURO1 veikė sklandžiai.

SISTEMA CLS

Continuous Linked Settlement (CLS) sistema pradėjo veikti 2002 m. rugsėjo mėn. Jos operatorius – *CLS Bank International* (CLS Bank). Sistema teikia atsiskaitymo paslaugas už užsienio valiutos sandorius daugeliu valiutų, vadovaudamasi viena laiko skirtingų valiutų pervedimo principu (PvP). Taikydama PvP mechanizmą, sistema CLS iš esmės panaikina pagrindinę riziką, susijusią su atsiskaitymais už užsienio valiutos sandorius. Sistemoje CLS šiuo metu atsiskaitoma septyniolika svarbiausių pasaulio valiutų, įskaitant eurus, JAV dolerius, Japonijos jenas, svarus sterlingų ir Šveicarijos frankus.

Atsižvelgiant į tai, kad CLS Bank yra įsikūręs JAV, Federalinei rezervų sistemai tenka pagrindinė CLS priežiūros funkcija pagal jungtinės priežiūros susitarimą, apimančią G10 šalių centrinius bankus ir šalių, kurių valiuta atsiskaitoma per sistemą CLS, centrinius bankus. ECB, glaudžiai bendradarbiaudamas su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, yra šio jungtinės priežiūros susitarimo dalyvis ir jam tenka pagrindinė atsakomybė už atsiskaitymų eurais per sistemą CLS priežiūrą.

2010 m. sistemos CLS jungtinės priežiūros veikloje daugiausia dėmesio skirta sistemos CLS operacinio pajėgumo didinimui (reaguojant į rekordinį sandorių per dieną skaičių 2010 m. gegužės mėn.) ir sistemos CLS naujos veiklos ir iniciatyvų stebėjimui.

SWIFT

SWIFT yra svarbi finansinio stabilumo požyriū, kadangi ji teikia saugaus pranešimų siuntimo

paslaugas finansų bendruomenei daugiau negu 210 pasaulio šalių. SWIFT yra akcinė kooperatinė bendrovė, įkurta Belgijoje. Dalyvaudamas G10 šalių jungtinėje SWIFT priežiūroje, ECB prisideda prie įvairios jungtinės priežiūros grupės priežiūrinės veiklos, o pagrindinis SWIFT priežiūrėtojas yra *Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique*. 2010 m. grupė daugiausia dėmesio skyrė išskaidytos infrastruktūros programos įgyvendinimui. Jos tikslas – pertvarkyti SWIFT techninę infrastruktūrą, įdiegiant dvi pranešimų siuntimo zonas (Europos ir transatlantinę), pastatant papildomą operacijų centrą Europoje ir įkuriant naują vadovavimo ir kontrolės centrą Azijoje. Kiti 2010 m. vykdyti svarbūs darbai – operacinės veiklos ir SWIFT paslaugų prieinamumo peržiūra, naujų projektų, galinčių turėti įtakos kritinių SWIFT paslaugų konfidencialumui, vientisumui ir prieinamumui, stebėjimas bei galimo poveikio pranešimų siuntimo paslaugų operaciniam patikimumui ir prieinamumui, numatytam SWIFT išlaidų optimizavimo programoje, peržiūra. 2010 m. SWIFTNet FIN tinklo prieinamumas buvo 99,99 %.

4.2 MAŽMENINIŲ MOKĖJIMŲ SISTEMOS IR PRIEMONĖS

Eurosistema atsakinga ir už mažmeninių mokėjimų sistemų bei mokėjimo priemonių priežiūrą.

STEP2 yra mažmeninių mokėjimų sistema tarptautiniams mokėjimams. Jos operatorius – EBA Clearing bendrovė. Pagrindinė priežiūros atsakomybė už šią sistemą tenka ECB. 2010 m. ECB toliau stebėjo STEP2 paslaugas, užtikrindamas jų prieinamumą ir sklandų funkcionavimą. Vienas svarbus įvykis 2010 m. – atsirado nauja galimybė naudoti kelis ciklus (*multi-cycle*) SEPA kredito pervedimų paslaugai. Jos dėka STEP2 bankai gali apsikeisti ir atsiskaityti už SEPA kredito pervedimus keletą kartų per dieną.

2010 m. Eurosistema toliau darė atskirus euro zonoje veikiančių mokėjimo kortelių

schemų priežiūrinius vertinimus pagal 2008 m. sausio mėn. priimtus tokių schemų priežiūros standartus. Tikimasi, kad kitoms priežiūros institucijoms atlikus peržiūrą, ataskaita apie visus vertinimų rezultatus bus paskelbta 2011 m.

Eurosistema paskelbė tiesioginio debeto ir kredito pervedimų schemų priežiūros principų galutinę versiją. Šie principai bus taikomi SEPA kredito pervedimų schemai ir SEPA tiesioginio debeto schemai. Atskiri nacionaliniai centriniai bankai taip pat gali nuspręsti taikyti šiuos standartus nacionalinių (ne SEPA) mokėjimo priemonių priežiūrai, jei jiems to reikia.

4.3 VERTYBINIŲ POPIERIŲ IR IŠVESTINIŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ KLIRINGAS IR ATSISKAITYMAS

Eurosistema yra labai suinteresuota sklandžia vertybinių popierių kliringo ir atsiskaitymo sistemų veikla, nes, jei sutriktų vertybinių popierių, naudojamų kaip įkaitas Eurosistemos operacijoms, kliringas, atsiskaitymai ir saugojimas, gali kilti pavojus pinigų politikos įgyvendinimui, sklandžiai mokėjimo sistemų veiklai ir finansinio stabilumo palaikymui.

NE BIRŽOSE PREKIAUJAMŲ IŠVESTINIŲ FINANSINIŲ PRIEMONIŲ RINKOS INFRASTRUKTŪROS

Reaguojant į G20 šalių Pitsberge ir Toronte paskelbtus įsipareigojimus užtikrinti efektyvią pažangą, siekiant įdiegti elektroninę prekybą ir standartizuotoms ne biržoje prekiaujamoms išvestinėms finansinėms priemonėms naudoti pagrindinių sutarties šalių paslaugas, taip pat užtikrinti ataskaitų apie visų ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių sutarčių pateikimą sandorių saugykloms, 2010 m. buvo intensyviai dirbama atitinkamose srityse. Tai apėmė teisinės iniciatyvas pagrindinėse jurisdikcijose, ypač ES ir Jungtinėse Amerikos Valstijose. Šių iniciatyvų tikslas – nustatyti privalomus įsipareigojimus dėl visų pripažintų ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių kliringo per pagrindines sutarties šalis, dėl efektyvaus visų sutarčių ataskaitų

teikimo sandorių saugykloms ir dėl reikalavimų, užtikrinančių ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių infrastruktūrų saugumą ir patikimumą, parengimo. Europos Sąjungoje anksčiau pagrindinės sutarties šalies bendroji sistema buvo grindžiama neįpareigojančiomis ECBS ir Europos vertybinių popierių rinkų priežiūros komiteto rekomendacijomis, dabar teisiniai veiksmai, susiję su ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių infrastruktūromis, buvo papildyti pasiūlymais parengti išsamesnį rinkinį bendrųjų taisyklių dėl ES pagrindinės sutarties šalies, kurios būtų taikomos visų tipų finansiniams produktams. 2010 m. rugsėjo 15 d. Europos Komisija paskelbė pasiūlymą dėl reglamento, susijusio su ne biržoje prekiaujamomis išvestinėmis priemonėmis, pagrindine sutarties šalimi ir sandorių saugyklomis. ECB glaudžiai bendradarbiavo rengiant šį teisinį pasiūlymą. Eurosistemos indėlis į Komisijos konsultacijas šiuo klausimu paskelbtas 2010 m. liepos mėn.

Siekdamos paremti teisinių požiūrių skirtingose jurisdikcijose konvergenciją, tarptautinės standartus nustatančios institucijos intensyviai dirbo rengdamos bendras gaires dėl ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių infrastruktūrų. 2010 m. gegužės mėn. Mokėjimo ir atsiskaitymo sistemų komitetas (CPSS) bei Tarptautinė vertybinių popierių komisijų organizacija (IOSCO) paskelbė du dokumentus viešoms konsultacijoms. Tai „Gairės dėl 2004 m. CPSS-IOSCO rekomendacijų pagrindinėms sutarties šalims taikymo ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių pagrindinėms sutarties šalims“ (*Guidance on the application of the 2004 CPSS-IOSCO Recommendations for Central Counterparties to OTC derivatives CCPs*) ir „Ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių rinkose veikiančių sandorių saugyklų aspektai“ (*Considerations for trade repositories in OTC derivatives markets*). Šio darbo, kuriam vadovavo ir ECB, rezultatai bus pateikti bendroje peržiūroje CPSS-IOSCO tarptautinių standartų, skirtų finansų rinkų infrastruktūroms, ataskaitoje. Tikimasi, kad atnaujintų standartų projektas bus pateiktas konsultacijoms 2011 m.

pradžioje. Atsižvelgiant į pasaulinį ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių rinkų mastą ir su tuo susijusį poreikį užkirsti kelią bet kokiam reguliuojamajam arbitražui, neišvengiamai reikės užtikrinti, kad visi nacionaliniai ir regioniniai įstatymai būtų įgyvendinami taip, jog garantuotų CPSS-IOSCO standartų atitikimą.

Todėl Finansų stabilumo valdyba parengė pasiūlymus, siekdama užtikrinti bendrą institucijų požiūrį įgyvendinant G20 šalių rekomendacijas skatinti standartizaciją, kliringą per pagrindines sutarties šalis, standartizuotų prekybos platformų naudojimą ir ne biržoje prekiaujamų išvestinių finansinių priemonių ataskaitų teikimą sandorių saugykloms. ECB dalyvavo FSV darbo grupės, parengusios šiuos pasiūlymus, kurie paskelbti 2010 m. spalio 25 d., darbe.

TARGET2-SECURITIES

TARGET2-Securities (T2S) projektu siekiama suteikti galimybę naudotis bendru, neturintiu sienų vertybinių popierių fondu ir pagrindiniu neutraliu atsiskaitymo procesu.

Detalesnė informacija apie T2S projektą ir operacinę bei teisinę sistemą paskelbta 2010 m. Eurosistema organizavo seminarus su dalyviais iš centrinių bankų ir priežiūros institucijų, siekdama išnagrinėti T2S svarbą mokėjimo infrastruktūroms ir centriniams vertybinių popierių depozitoriumams (CVPD), kurie naudosis T2S paslaugomis. Be to, kadangi T2S bus siūlomos tarptautinės paslaugos tiek euro zonos, tiek ne euro zonos centriniams vertybinių popierių depozitoriumams ir mokėjimo infrastruktūroms, daug priežiūros institucijų, mokėjimo sistemų prižiūrėtojų ir centriniai bankai, emituojantys valiutas, tinkamas atsiskaitymams T2S sistemoje, bus suinteresuoti gauti informaciją apie T2S, kad galėtų vykdyti savo įstatymuose nustatytas prievoles. Kol kas visos kompetentingos institucijos palaikė idėją sukurti jungtinės T2S paslaugų priežiūros principus. Aptariami jungtinės priežiūros principai neturėtų pakenkti atskirų kompetentingų institucijų

įstatyminėms galioms, kurias jos turi vietinių sistemų atžvilgiu, ir tokių galių taikymui. T2S suinteresuoti asmenys bus informuoti iš karto, kai tik bus sutarta dėl jungtinės priežiūros. Visos kompetentingos institucijos pradėjo preliminarią T2S projekto peržiūrą jos kūrimo etape.

4.4 KITI DARBAI

2010 m. rugsėjo mėn. ECB paskelbė ataskaitą, kurioje apibendrinami sistemiškai svarbių mokėjimo sistemų, veikiančių euro zonos šalyse, Veiklos tęstinumo priežiūros lūkesčių įgyvendinimo išsamaus įvertinimo rezultatai. Be sistemų TARGET2 ir EURO1, į vertinimą buvo įtrauktos sistemiškai svarbios mažmeninių mokėjimų sistemos. Vertinimo rezultatai patvirtino, kad sistemų operatoriai palaiko aukštus vertinamų sistemų veiklos tęstinumo ir ryšio priemonių, naudojamų krizės metu, standartus. Paskelbtose rekomendacijose atkreipiamas dėmesys į nustatytus trūkumus, kurie nesukelia didelės rizikos.

Grossmarkthalle pastate bus įrengtas lankytojų priėmimo centras, restoranas darbuotojams, kavinė ir konferencijų salės. Šios zonos bus integruotos į pagrindinę salę kaip atskiri pastatai, taikant „pastato pastate“ principą. Turgavietės salei bus reikalingas naujas konstrukcinis karkasas, kuris sudarys šių naujų pastato elementų pagrindą; originalios pagrindinės salės grindys ir jos pamatai 2010 m. buvo išmontuoti.

5 SKYRIUS

**EUROPOS
KLAUSIMAI**

I POLITIKOS KLAUSIMAI

2010 m. ECB toliau palaikė reguliarius ryšius su Europos institucijomis ir forumais, ypač su Europos Parlamentu, Eurogrupe, ECOFIN taryba ir Europos Komisija. ECB pirmininkas reguliariai dalyvavo Eurogrupės susitikimuose, taip pat ECOFIN tarybos posėdžiuose, kai buvo aptariami reikalai, susiję su ECBS tikslais ir uždaviniais. Be to, ECB pirmininkas buvo kviečiamas dalyvauti Europos Vadovų Tarybos posėdžiuose, taip pat neformaliuose susitikimuose valstybių ar vyriausybių vadovų lygmeniu, kai buvo nagrinėjami klausimai, susiję su ES politikos atsaku į ekonominę ir finansų krizę. Eurogrupės pirmininkas bei ekonomikos ir pinigų reikalų komisaras dalyvavo Valdančiosios tarybos posėdžiuose, kai manė, kad to reikia.

ES POLITIKOS ATSAKAS Į FINANSŲ KRIZĘ

2010 m. pradžioje prasidėjo naujas ekonominės ir finansų krizės etapas dėl kai kurių euro zonos šalių fiskalinio nesubalansuotumo ėmus didėti ėtampai vyriausybių skolos vertybinių popierių rinkose. Konkrečiau tariant, Graikijos vyriausybės skolos vertybinių popierių pajamingumo augimas sukėlė neigiamų šalutinių poveikių riziką, dėl kurios galėjo nukentėti euro zonos stabilumas platesniu mastu. Reaguodamos į tai, 2010 m. gegužės 2 d. euro zonos šalys susitarė kartu su TVF pradėti vykdyti trejų metų finansinės paramos programą Graikijai¹. Finansinį paketą sudaro 80 mlrd. eurų dvišalių paskolų iš euro zonos šalių ir iki 30 mlrd. eurų pagal TVF stabilizavimo programą. Lėšos buvo išmokėtos su tam tikromis sąlygomis Graikijos valdžios institucijoms, jei jos įgyvendins ambicingą fiskalinio koregavimo bei visapusių struktūrinių reformų programą, suderintą su Europos Komisija bendrai su ECB ir su TVF². ECB dalyvavo susijusiose peržiūros misijose Graikijoje kartu su Europos Komisija ir TVF.

Nepaisant šių priemonių, ėtampa finansų rinkose toliau stiprėjo ir staigiai padidėjo 2010 m. gegužės 6–7 d. Atsakydami į tai, gegužės 7 d. euro zonos valstybių ar vyriausybių vadovai ėgaliojo ECOFIN tarybą nuspręsti dėl stabilizavimo mechanizmo siekiant palaikyti finansinį stabilumą Europoje. Gegužės 9 d.

valstybės narės susitarė pradėti taikyti dvi bendras priemones, kuriomis būtų teikiama finansinė parama ES šalims, susiduriančioms su rimtais ekonominiais ir finansiniais sunkumais. Pirma, ECOFIN taryba priėmė Reglamentą, nustatantį Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę (EFPSP), leidžiančią Europos Komisijai ES vardu surinkti iki 60 mlrd. eurų sumą teikti finansinę paramą ES valstybėms narėms, susiduriančioms su rimtais sunkumais, sukeliama išskirtinių aplinkybių, kurių jos negali kontroliuoti, arba jei tokie sunkumai joms gresia. Antra, euro zonos valstybės narės tarpvyriausybiniu lygiu sukūrė Europos finansinio stabilumo fondą (EFSF). EFSF buvo sukurtas kaip ribotos atsakomybės bendrovė, ėgaliota leisti skolos vertybinius popierius, euro zonos šalių proporcingai garantuotus iki 440 mlrd. eurų, skolinimui euro zonos šalims. Paskolos pagal EFPSP ir EFSF teikiamos griežtomis sąlygomis ir tik dalyvaujant bendrose programose su TVF, kuris turėtų finansuoti ne mažiau kaip 50 % ES (euro zonos) ėmokos į kiekvieną programą.

Lapkričio 21 d. Airija paprašė TVF, ES ir euro zonos šalių finansinės paramos. ECB pritarė šiam prašymui ir sutiko su Europos Komisija, ECOFIN taryba ir Eurogrupe, kad paramos suteikimas Airijai leidžia užtikrinti finansinį stabilumą ES ir euro zonoje. Programą su Airijos valdžios institucijomis sudarė Komisija ir TVF kartu su ECB, ji vykdoma tenkinant griežtas politikos sąlygas.

Gruodžio 16–17 d. Europos Vadovų Taryba susitarė sukurti Europos stabilumo mechanizmą (ESM), kuris nuo 2013 m. birželio mėn. pakeis EFSF ir EFPSP. Ji paragino euro zonos finansų ministrus ir Komisiją užbaigti darbą, susijusį su tarpvyriausybiniu susitarimu sukurti ESM, iki 2011 m. kovo mėn. Euro zonai nepriklausančios šalys, jei norės, dalyvaus šiame darbe. Jos galės nuspręsti dalyvauti vykdant šio mechanizmo operacijas *ad hoc* pagrindu. Europos Vadovų

1 Slovakija nusprendė nedalyvauti šioje programoje.

2 Dėl dar neišmokėtos paskolų Graikijai sumos žr. 2 skyriaus 6.3 skirsnį.

Taryba susitarė šiek tiek pakeisti Sutarties tekstą taip, kad jame atsispindėtų šis sprendimas, kuris bus priimtas supaprastintos peržiūros tvarka.

STABILUMO IR AUGIMO PAKTAS

2010 m. vasario 16 d. ECOFIN taryba priėmė sprendimus vykdydama dviejų euro zonos šalių – Graikijos ir Maltos – ir penkių ne euro zonos šalių – Latvijos, Lietuvos, Vengrijos, Lenkijos ir Rumunijos – fiskalinę priežiūrą. Taryba prailgino galutinį terminą šių šalių perviršiniam deficitui subalansuoti – Maltai iš 2010 į 2011 m., Lietuvai ir Rumunijai iš 2011 į 2012 m. – dėl didesnio negu anksčiau manyta šių šalių ekonomikų nuosmukio. Kalbant apie dvi pastarąsias šalis, Taryba spalio 19 d. nustatė, kad veiksmai, kurių buvo imtasi, buvo tinkami ir kad nereikia jokių papildomų priemonių taikant perviršinio deficito procedūras tame etape. Be to, Taryba įvertino veiksmus, kurių ėmėsi Latvija, Vengrija bei Lenkija, ir nusprendė, kad visos trys šalys iki šiol veikė laikydamosi rekomendacijų dėl perviršinio deficito procedūrų ir kad nereikia jokių papildomų priemonių. Dėl Graikijos Taryba išleido rekomendaciją, nurodydama į Bendrosios ekonominės politikos gaires, ir ją paskelbė. Be to, ji sudarė sąrašą struktūrinių ir fiskalinių priemonių, kurias Graikija turėtų taikyti, kad subalansuotų savo perviršinį deficitą iki 2012 m. Be to, Graikija taip pat buvo paprašyta pateikti Tarybai bei Europos Komisijai ataskaitą, kurioje būtų išsamiau nurodytos priemonės, ir 2010 m. biudžeto tikslų įgyvendinimo grafiką. Galiausiai Graikija buvo paprašyta reguliariai ir viešai teikti ataskaitas apie įgyvendinamas priemones³.

Stebėjus didelį vyriausybių skolos vertybinių popierių rinkų kintamumą, 2010 m. gegužės mėn. valstybės narės išreiškė didelį pasiryžimą savo politikoje laikytis fiskalinės konsolidacijos. Gegužės 7 d. pareiškime euro zonos valstybių ar vyriausybių vadovai pabrėžė savo pasiryžimą užtikrinti euro zonos stabilumą, vienybę bei vientisumą ir susitarė imtis visų reikiamų priemonių įvykdyti fiskalinius tikslus pagal rekomendacijas dėl perviršinio deficito procedūrų. Gegužės 9 d. ECOFIN tarybos

išvadosė valstybės narės dar kartą patvirtino savo tvirtą įsipareigojimą prireikus spartinti fiskalinį konsolidavimą.

Liepos 13 d. Taryba nusprendė, kad perviršinį deficitą turi dar dvi euro zonos šalys (Kipras ir Suomija) bei dvi ne euro zonos šalys (Bulgarija ir Danija) ir nustatė joms galutinius terminus (Bulgarijai ir Suomijai 2011 m., Kiprui 2012 m., Danijai 2013 m.) sumažinti savo valdžios sektoriaus deficitą iki mažesnio kaip 3 % BVP kontrolinio dydžio. Be to, Taryba įvertino 11 euro zonos šalių (Belgijos, Vokietijos, Airijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Nyderlandų, Austrijos, Portugalijos, Slovėnijos ir Slovakijos) ir dviejų ne euro zonos šalių (Čekijos ir Jungtinės Karalystės), kurioms taikomos perviršinio deficito procedūros, veiksmus. Ji nusprendė, kad visos šalys iki šiol elgėsi pagal perviršinio deficito procedūrų taikymo rekomendacijas ir kad šiuo metu nereikia jokių papildomų su perviršinio deficito procedūromis susijusių veiksmų. Tačiau dėl Airijos Taryba gruodžio 7 d. nusprendė prailginti galutinį terminą šios šalies perviršiniam deficitui subalansuoti vienais metais – iki 2015 m., atsižvelgdama į nenumatytus nepalankius ekonominius įvykius, turėjusius rimtų nepalankių padarinių valdžios sektoriaus finansams.

Atsižvelgiant į šiuos sprendimus, visoms valstybėms narėms, išskyrus Estiją, Liuksemburgą ir Švediją, buvo pradėtos taikyti perviršinio deficito procedūros su galutiniais terminais deficitui subalansuoti nuo 2011 iki 2015 m.

ECB pritaria sprendimams dėl naujų perviršinio deficito procedūrų. Kalbant apie efektyvių veiksmų vertinimą, struktūrinis suregulavimas 2010 m. kai kuriose šalyse buvo šiek tiek mažesnis negu nustatyta Tarybos rekomendacijose, o suplanuotos struktūrinės pastangos taip pat buvo mažesnės už rekomendacijose numatytas pastangas.

3 2010 m. gegužės 10 d. Taryba prailgino galutinį terminą Graikijos perviršiniam deficitui pakoreguoti iki 2014 m.

STRATEGIJA „EUROPA 2020“

2010 m. birželio 17 d. Europos Vadovų Taryba priėmė dokumentą „Europa 2020: darbo vietų kūrimo ir pažangaus, tvaraus ir integracinio ekonomikos augimo strategija“. Šia strategija siekiama paspartinti galimą augimą, ji yra nuosekli sistema valstybėms narėms įgyvendinti struktūrines reformas ir mobilizuoti politiką bei priemones ES lygiu. Ji pagrįsta savo pirmtakės, Lisabonos strategijos, patirtimi ir joje pašalinti kai kurie pastarosios trūkumai, būtent sustiprintas Europos Vadovų Tarybos vaidmuo ir labiau pasikliaujama politikos iniciatyvomis ES lygiu, ypač septyniomis teminėmis „pavyzdinėmis iniciatyvomis“. Siekdama vadovauti politikos procesui, Europos Vadovų Taryba nustatė keletą kiekybinių tikslų, siektinų vadovaujantis šia strategija, susijusių su užimtumu, moksliniais tyrimais ir plėtra, klimato kaita ir energetika, švietimu ir skurdu. Strategija „Europa 2020“ bus įgyvendinta jau 2011 m. pradžioje. ECB pritaria valdymo pasikeitimams, ypač padidėjusiam Europos Vadovų Tarybos vaidmeniui ir „Europos semestro“ taikymui. Europos semestro metu (kiekvienų metų pirmąjį pusmetį) Europos Vadovų Taryba nustatys pagrindinius ekonominius iššūkius ir teiks strateginius patarimus dėl politikos, į kuriuos valstybės narės turėtų atsižvelgti formuodamos savo politiką. Be to, ECB pritaria naujų priemonių, tokių kaip teminis ramstis ES lygiu, kurios bus orientuotos į struktūrines reformas inovacijų bei mokslinių tyrimų ir plėtros, energetikos ir klimato kaitos, užimtumo, švietimo ir socialinės integracijos srityse, taikymui. Teminį ramstį ES lygiu palaiko septynios Komisijos pasiūlytos pavyzdinės iniciatyvos, kuriomis siekiama palaikyti valstybių narių pastangas reformuoti šiose srityse ir kurios turėtų sustiprinti valstybių narių priežiūros sistemą, taigi padėti pasiekti strategijos tikslus. Tačiau ne visi ankstesnėse diskusijose pabrėžti elementai, pavyzdžiui, būtinumas geriau informuoti apie strategiją, vienodai iki galo sukurti. Kaip ir anksčiau, strategijos sėkmę galiausiai lems valstybių narių ambicingų reformų strategijų tvirtas įgyvendinimas.

BENDROSIOS RINKOS ATGAIVINIMAS

Pastangoms baigti formuoti vieną bendrąją ES rinką 2010 m. buvo suteiktas šviežias impulsas. Europos Komisijos pirmininkas p. Barroso pakvietė Mario Monti, buvusį Komisijos narį, kuris, *inter alia*, buvo atsakingas už vidaus rinką, finansų paslaugas ir mokesčius, parengti pranešimą apie bendrosios rinkos ateitį. Jį jis perskaitė 2010 m. gegužės mėn. Pranešime ES valstybės narės buvo paragintos įveikti akivaizdų „integracijos nuovargį“ ir toliau skatinti ekonominę integraciją ES lygiu. Tuo tikslu pranešime pateikta daug pasiūlymų, įskaitant baigti formuoti bendrąją paslaugų rinką ir stiprinti piliečių paramą bendrajai rinkai.

Atsižvelgdama į p. Monti pranešimą, Komisija 2010 m. spalio mėn. pasiūlė keletą priemonių, skirtų bendrajai rinkai „Bendrosios rinkos akto“ forma atgaivinti. Pagal strategiją „Europa 2020“, galutinis šio Akto tikslas – skatinti augimą ir didinti užimtumą valstybėse narėse. Po viešų konsultacijų Komisija 2011 m. pavasarį turėtų pateikti pasiūlymus. Tarp siūlomų prioritetų yra ES patento sukūrimas, mažų ir vidutinių įmonių prieiga prie kapitalo, abipusis profesinių kvalifikacijų pripažinimas. Be to, yra keletas iniciatyvų, kuriomis siekiama sumažinti kliūtis elektronei prekybai ir skatinti skaitmeninės ekonomikos augimą. Kartu su įgyvendinama Paslaugų valstybėse narėse direktyva šios iniciatyvos, kurias visiškai palaiko ECB, yra svarbūs žingsniai į glaudesnę ekonominę sąjungą.

2 INSTITUCINIAI KLAUSIMAI

2010 m. lapkričio mėn. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba priėmė ES priežiūros institucijų reformą. Siekiant sustiprinti rizikos ribojimo priežiūrą mikrolygiu, įsteigto trys naujos Europos priežiūros institucijos: bankininkystės (Europos bankininkystės institucija), draudimo ir profesinių pensijų (Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija) bei vertybinių popierių ir rinkų (Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija) srityse, o įsteigta nauja Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) stiprins rizikos ribojimo priežiūrą makrolygiu. ECB patikėta konkrečiai užduotis užtikrinti ESRV sekretoriato paslaugas. Daugiau informacijos šiais klausimais pateikta 6 skyriuje.

3 EKONOMIKOS VALDYMO ES GERINIMAS

Ekonominė ir finansų krizė bei neramumai vyriausybės skolos vertybinių popierių rinkose taip pat išryškino ekonomikos valdymo problemas euro zonoje ir ES. Reaguodama į tai, Europos Vadovų Taryba 2010 m. kovo mėn. posėdyje įgaliojo pirmininką Van Rompuy, bendradarbiaujant su Europos Komisija, sudaryti darbo grupę, į kurią įeitų valstybių narių, rotaciniu principu pirmininkaujančios šalies ir ECB atstovai, teikti siūlymus, kaip stiprinti ES priežiūros sistemą, ypač biudžeto, ir tobulinti krizių sprendimo sistemą. 2010 m. birželio mėn. ECB pateikė keletą pasiūlymų, kaip ryžtingai stiprinti valdymo ir vykdymo užtikrinimo struktūras euro zonos ekonominės politikos sistemoje.

Darbo grupė ataskaitoje pateikė pasiūlymus dėl penkių sričių: didesnės fiskalinės drausmės, ekonominės priežiūros išplėtimo, apimant makroekonomikos nesubalansuotumą ir konkurencingumą, gilesnį ir platesnį koordinavimą (ypač Europos semestro metu), tvirtos krizių valdymo sistemos ir stipresnių institucijų siekiant efektyvesnio ekonomikos valdymo. 2010 m. spalio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino darbo grupės ataskaitą ir paragino pademonstruoti „greitesnių veiksmų“ požiūrį priimant antrinius teisės aktus, reikalingus jos rekomendacijoms įgyvendinti.

Atsižvelgdama į tai, Komisija dar 2010 m. rugsėjo mėn. išleido pasiūlymus dėl fiskalinės priežiūros sistemos reformos ir naujo priežiūros mechanizmo atsirandantiems makroekonomikos nesubalansuotumams ES ir euro zonoje nustatyti ir sureguliuoti sukūrimo. Be to, 2010 m. spalio 28–29 d. valstybių ar vyriausybės vadovai sutarė dėl būtinumo valstybėms narėms sukurti nuolatinį krizių valdymo mechanizmą. Numatomas tam tikras Sutarties pakeitimas.

Nors Komisijos pateikti pasiūlymai sustiprina esamą fiskalinės ir makroekonominės priežiūros ES sistemą, jie nėra sparčiai, kaip ragina Eurosistema, vykdomi, siekiant stiprinti EPS institucinius pamatus, taigi ir glaudesnę ekonominę sąjungą, kuri atitiktų ekonominės integracijos ir tarpusavio priklausomybės mastą,

jau pasiektą per pinigų sąjungą⁴. Eurosistamai ypač rūpi nepakankamas automatizmas įgyvendinant procedūras; be finansinių sankcijų, ji ragina pradėti taikyti politikos ir reputacijos priemones, kurios skatintų ankstyvą atitiktų priežiūros sistemas. Be to, priežiūros kokybę ir nepriklausomumą turėtų vertinti nepriklausoma patariamoji institucija ES lygiu. Fiskalinės priežiūros srityje reikėtų sumažinti Tarybai paliktą laisvę veikti savo nuožiūra vertinant paviršinio deficito buvimą ar skolos kriterijų, taip pat reikėtų pagalvoti apie 2005 m. atliktų Stabilumo ir augimo pakto pakeitimų, kurie suteikė valstybėms narėms didesnę veikimo laisvę pagal Paktą, pakeitimą. Be to, reikalavimai šaliai įgyvendinti vidutinio laikotarpio biudžeto tikslą turėtų būti ambicingi, ypač valstybėms narėms, turinčioms didelę valdžios sektoriaus skolą. Tam, kad euro zonos šalys galėtų lengviau įvykdyti Pakte numatytus reikalavimus, jos turėtų sparčiai įgyvendinti stiprią nacionalinę biudžeto sistemą ir pagerinti savo valdžios sektoriaus statistinius rodiklius.

Kalbant apie makroekonominės stebėsenos tvarką, naujoji tarpusavio stebėsenos sistema turėtų būti tvirtai orientuota į euro zonos šalis, turinčias didelį einamosios sąskaitos deficitą, reikšmingai sumažėjusį konkurencingumą ir aukštą valstybės ir privačiojo sektoriaus skolos lygį, taip pat į kitas pažeidžiamas sritis, galinčias grėsti euro zonos finansiniam stabilumui. Į tarpusavio stebėseną turi būti įtraukti skaidrūs ir veiksmingi pradžios mechanizmai. Ypač svarbu, kad makroekonominio nesubalansuotumo vertinimai ir rekomendacijos dėl jo sureguliuavimo veiksmų būtų plačiai viešai nušviečiami visuose stebėsenos proceso etapuose. Reikalinga anksčiau ir nuosekliau pradėti taikyti finansines sankcijas, kad būtų aiškios paskatos vykdyti tinkamą makroekonominę politiką.

⁴ 2011 m. vasario 16 d. Europos centrinio banko nuomonė dėl ekonomikos valdymo reformos Europos Sąjungoje (CON/2011/13).

4 ES ŠALIŲ KANDIDAČIŲ RAIDA IR SANTYKIAI SU JOMIS

ECB tęsė politinį dialogą su ES šalių kandidačių centriniais bankais dvišalių susitikimų metu ir bendroje institucinėje sistemoje, kurią ES nustatė plėtros procesui.

2005 m. spalio mėn. prasidėjo derybos su Kroatija dėl narystės ES. 2006 m. birželio mėn. pradėtos derybos dėl Bendrijos teisyno (*acquis communautaire*) 35 atskirų skyrių. Jos buvo tęsiamos toliau iki galutinio etapo; iki 2010 m. pabaigos 28 iš jų laikinai uždaryti. ECB naudingai bendradarbiavo su Kroatijos nacionaliniu banku darbuotojų dvišalių vizitų ir kasmetinio aukšto lygio politikos dialogo forma.

Europos Komisija, 2005 m. spalio mėn. pradėjusi derybas dėl narystės ES su Turkija, 2006 m. birželio mėn. pradėjo derybas dėl Bendrijos teisyno atskirų skyrių ir tą patį mėnesį vienas skyrius buvo laikinai užbaigtas. 2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba dėl to, kad nebuvo pažangos plečiant muitų sąjungą, t. y. įtraukiant ES valstybes nares, nusprendė laikinai sustabdyti derybas dėl 8 iš 35 skyrių ir laikinai neuždaryti nė vieno kito skyriaus. 2010 m. pabaigoje derybos buvo pradėtos dėl 13 ir laikinai uždarytos dėl 1 skyriaus. ECB tęsė ilgalaikį aukšto lygio politikos dialogą su Turkijos Respublikos centriniu banku.

2005 m. Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai suteiktas šalies kandidatės statusas. 2009 m. spalio mėn. Europos Komisija rekomendavo pradėti derybas dėl narystės. Tačiau formalių derybų dėl narystės pradžios data dar nenustatyta, nes Europos Vadovų Taryba du kartus – 2009 m. gruodžio mėn. ir 2010 m. birželio mėn. – atidėjo savo sprendimą. Ryšiai personalo lygiu tarp ECB ir Makedonijos Respublikos nacionalinio banko ir toliau buvo glaudūs.

2010 m. birželio 17 d. Islandija tapo šalimi kandidate. 2010 m. liepos 27 d. formaliai pradėtos derybos dėl narystės, o 2010 m. lapkričio mėn. – Islandijos įstatymų patikrinimo procesas. Kadangi Islandija jau yra Europos

ekonominės erdvės narė, jos įstatymai jau atitinka ES įstatymus keliose svarbiose srityse.

2010 m. gruodžio 17 d. Europos Vadovų Taryba nusprendė suteikti Juodkalnijai šalies kandidatės statusą atsižvelgdama į 2010 m. lapkričio 9 d. Komisijos nuomonėje pateiktą rekomendaciją. Sprendimas dėl derybų dėl narystės datos dar nepriimtas.

Dviejų dalių biurų bokšto pamatinė plokštė yra apie trijų metrų storio. Betonui sutvirtinti prirėikė apie 4 200 tonų plieno.

**UŽDAVINIAI, SUSIJĘ SU
EUROPOS SISTEMINĖS
RIZIKOS VALDYBOS
(ESRV) VEIKLA**

I INSTITUCINĖ SISTEMA

TEISINĖ SISTEMA IR ĮPAREIGOJIMAI

Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) įkurta remiantis Europos Parlamento ir Tarybos Reglamentu (ES) Nr. 1092/2010 dėl Europos Sąjungos finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros ir Europos sisteminės rizikos valdybos įkūrimo¹ bei Tarybos Reglamentu (ES) Nr. 1096/2010, kuriuo Europos centriniam bankui pavedami konkretūs uždaviniai, susiję su Europos sisteminės rizikos valdybos veikla². Abu reglamentai įsigaliojo 2010 m. gruodžio 16 d., kitą dieną po abiejų dokumentų paskelbimo Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje.

Europos sisteminės rizikos valdyba kartu su Europos priežiūros institucijomis, įkurtomis 2011 m. sausio 1 d., Jungtiniu Europos priežiūros institucijų komitetu ir nacionalinėmis priežiūros institucijomis, sudarančiomis Europos priežiūros institucijas, yra dalis Europos finansų priežiūros institucijų sistemos, kurios tikslas – užtikrinti ES finansų sistemos priežiūrą.

Europos finansų priežiūros institucijų sistemoje ESRV yra nepriklausomas organas, atsakingas už ES finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūrą. Ji prisideda prie sisteminės rizikos, kylančios finansiniam stabilumui dėl pokyčių finansų sistemoje, prevencijos ar mažinimo siekiant išvengti plataus masto finansinių sunkumų laikotarpio.

ESRV atsakinga už visos būtinos informacijos surinkimą ir analizę, sisteminės rizikos nustatymą, suklasifikavimą pagal prioritetus ir įspėjimų bei rekomendacijų dėl taisomųjų veiksmų, reaguojant į nustatytą riziką, teikimą. Įspėjimai ir rekomendacijos gali būti vieši ar konfidencialūs. Jie gali būti bendro ar konkretaus pobūdžio, skirti Sąjungai arba vienai ar kelioms valstybėms narėms, vienai ar daugiau Europos priežiūros institucijų, vienai ar daugiau nacionalinių priežiūros institucijų. Be to, rekomendacijos gali būti skirtos Komisijai dėl atitinkamų Sąjungos teisės aktų.

Rekomendacijų adresatai turi pranešti ESRV ir Tarybai apie veiksmus, kurių buvo imtasi atsižvelgiant į rekomendacijas, o neveikimą

tinkamai pagrįsti („veik arba paaiškink“). Jei ESRV nusprendžia, kad jos rekomendacijų nesilaikoma, ji, vadovaudamasi griežtomis konfidencialumo taisyklėmis, informuoja apie tai adresatus, Tarybą ir atitinkamais atvejais – Europos priežiūros instituciją.

ESRV STRUKTŪRA

Pirmus penkerius ESRV veiklos metus jos pirmininkas yra ECB pirmininkas. Pirmasis ESRV pirmininko pavaduotojas yra Mervyn King, *Bank of England* valdytojas, taip pat penkerių metų kadencijai. Antrasis ESRV pirmininko pavaduotojas yra Europos priežiūros institucijų jungtinio komiteto pirmininkas, t. y. šiuo metu Andrea Enria, Europos bankininkystės institucijos pirmininkas, pagal teisės aktuose numatytą metinės rotacijos principą.

ESRV struktūrą sudaro Bendroji valdyba, Valdymo komitetas, Patariamasis mokslinis komitetas, Patariamasis techninis komitetas ir Sekretoriatas.

Bendroji valdyba yra vienintelis ESRV sprendimus priimančias organas. Jos inauguracinis posėdis įvyko 2011 m. sausio 20 d. Savo veiklą pradėjo ir Valdymo komitetas, rengiantis Bendrosios valdybos posėdžius, ir Patariamasis techninis komitetas, sutelkiantis kartu tas pačias institucijas, kaip ir Bendroji valdyba, teikianti patarimus ir pagalbą ESRV svarbiais klausimais, ypač susijusiais su reguliariai vykdoma ES finansinio stabilumo sąlygų peržiūra. Kalbant apie kitą patariamąjį komitetą – Patariamąjį mokslinį komitetą, kuris užsiims ESRV politikos moksline analize, narių į jį atranka įvyko 2011 m. pirmąjį ketvirtį, Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje paskelbus kvietimą pareikšti interesą. Sekretoriatas atsakingas už kasdienę ESRV veiklą. Jis teikia aukštos kokybės analitinę, statistinę, logistinę ir administracinę pagalbą ESRV. Jis perėmė ESRV parengiamojo sekretoriato, įkurto

1 2010 m. lapkričio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1092/2010, OJ L 331, 2010 12 15, p. 1.

2 2010 m. lapkričio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1096/2010, OJ L 331, 2010 12 15, p. 162.

2010 m. kovo mėn., personalą ir darbus (taip pat žr. šio skyriaus 2 ir 3 skirsnius).

ATSKAITOMYBĖ

Reglamente Nr. 1092/2010 nustatytos įvairios priemonės užtikrina ESRV kaip nepriklausomo organo atskaitomybę.

Kasmet ESRV pirmininkas kviečiamas į Europos Parlamento klausymą, rengiamą ESRV metų ataskaitos Europos Parlamentui ir Tarybai proga. Plataus masto finansinių sunkumų atveju gali būti organizuojami papildomi klausymai. Šie klausymai vyksta atskirai nuo Europos Parlamento ir ECB pirmininko vykdomo dialogo pinigų politikos klausimais.

ESRV pirmininkas rengia konfidencialias diskusijas apie vykdomą ESRV veiklą ne mažiau kaip du kartus per metus (prireikus – dažniau) su Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų komiteto pirmininku ir jo pavaduotojais. Siekiant užtikrinti visišką konfidencialumą, šios dvi institucijos turi susitarti dėl išsamios tokių susitikimų organizavimo tvarkos.

ESRV pirmininkas ir jo pavaduotojai svarstymo metu Europos Parlamentui turi paaiškinti, kaip jie ketina vykdyti savo Reglamente Nr. 1092/2010 nustatytas pareigas. Pirmininkas klausyme dalyvavo 2011 m. vasario 7 d.

Be to, ESRV keliais būdais praneš Tarybai apie įspėjimus, rekomendacijas ir jų vykdymą.

2 ESRV PARENGIAMOJO SEKRETORIATO VEIKLA

ESRV parengiamasis sekretoriatas įkurtas 2010 m. kovo 1 d. vadovaujantis Vykdomosios valdybos sprendimu pasirengti ESRV įkūrimui, 2009 m. numatytam bendrame ECOFIN tarybos susitarime. 2010 m. pabaigoje jame nuolat dirbo 22 darbuotojai (11 iš jų buvo laikinai įdarbinti iš nacionalinių centrinių bankų). Parengiamasis darbas buvo atliekamas pagal pagrindinį planą – tris pagrindines darbo sritis, susijusias su procedūromis, politika ir infrastruktūromis.

Buvo sukurti darbo ryšiai su būsimais ESRV nariais, įskaitant daugiau kaip 50 nacionalinių priežiūros institucijų, tris trečiojo lygio komitetus, Europos priežiūros institucijų pirmtakus. Buvo daug keistasi šių komitetų darbuotojais, vadovais ir pirmininkais. Parengiamasis sekretoriatas prisidėjo prie įkūrimo ir pradinio dviejų jungtinių aukšto lygio grupių, kurias įkūrė ECB, ir trijų trečiojo lygio komitetų darbo bendradarbiavimo su Europos priežiūros institucijomis ir ESRV srityje, joms keičiantis duomenimis ir sprendžiant su sisteminė rizika susijusius svarbius uždavinius.

Kalbant apie procedūras, daugiausia dėmesio buvo skiriama parengiamajam darbui įkurti penkias ESRV institucines sudedamąsias dalis. Tai buvo parengimas projektų: i) ESRV Bendrosios valdybos sprendimo nustatyti ESRV darbo tvarkos taisykles, ii) Patariamojo mokslinio komiteto įgaliojimų ir jo narių atrankos procedūrų, iii) Patariamojo techninio komiteto įgaliojimų ir jo pirmininko paskyrimo procedūros.

Parengiamasis sekretoriatas taip pat pradėjo parengiamąjį darbą, susijusį su strategija įgyvendinti ESRV įgaliojimus dėl ES finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros. Buvo parengtas konsultacinis dokumentas, kuris buvo išdalytas ESRV nariams siekiant palengvinti bendrą pagrindinių sąvokų, susijusių su ESRV politika svarbiame veiklos pradžios etape, supratimą, su seminarų, pakviečiant aukšto lygio mokslo žmones, organizavimu (kartu su Tyrimų generaliniu direktoratu), taip pat su indėliu į ECB darbą rengiant ES teisės aktų projektus.

Trečia darbo sritis – infrastruktūrų pagalbai ESRV sukūrimas. Pavyzdžiui, sistema DARWIN (ECB dokumentų tvarkymo sistema) buvo įdiegta visose institucijose, kad daugiau kaip 1 000 vartotojų galėtų dalyvauti įgyvendinant ESRV tikslus su saugaus interneto ryšio pagalba. Be to, buvo imtasi būtinų veiksmų siekiant užtikrinti, kad, tik pradėjus veikti ESRV, ji turėtų savo interneto svetainę³ ir kad pirmame Bendrosios valdybos posėdyje būtų patvirtintas jo logotipas.

3 <http://www.esrb.europa.eu>

3 ANALITINĖ, STATISTINĖ, LOGISTINĖ IR ADMINISTRACINĖ PAGALBA ESRV

„ECB užtikrina sekretoriato paslaugas, teikdamas analitinę, statistinę, logistinę ir administracinę pagalbą ESRV“⁴. Teikiant pagalbą, daugiausia dėmesio skiriama nuolatiniam ES sisteminės rizikos stebėjimui, nustatymui ir vertinimui. Tai sudaro analitinių priemonių ir metodikų kūrimas bei statistikos pastangos užpildyti duomenų spragas, nustatytas dėl makrolygio rizikos ribojimo. 2010 m. buvo dirbama visose šiose srityse, siekiant pasirengti ESRV įkūrimui.

ANALITINĖ PAGALBA

ECB svarbiausias analitinis indėlis į ESRV veiklą – nuolatinis stebėjimas ir nustatymas sisteminės rizikos, su kuria susiduria ES finansų sistema, ir šios rizikos, jei ji pasireikštų, poveikio vertinimas. Be to, ESRV paprašius, ECB, vadovaudamasis *ad hoc* principu, gali surengti specialias sisteminės rizikos ir riziką ribojančių klausimų makrolygiu studijas.

Nuolatinė pagalba grindžiama ECB patirtimi, kurią padidina organizuotumas ir infrastruktūra, įsivavinta ECB įgyvendinant finansinio stabilumo tikslus. Analizę pagrindžianti informacijos bazė taip pat apima informaciją, surinktą intensyvesnėmis rinkos tyrimo pastangomis, skirtomis ypač remti sisteminės rizikos nustatymo procesą. Vykdamas nuolatinę sisteminės rizikos priežiūrą ir vertinimą, vadovaujasi ir pasitikima ESRV narių tarpusavyje apsikeista informacija, jos substrukūrų (Valdymo komiteto ir Patariamąjo techninio komiteto) grįžtamuoju ryšiu ir konsultacijomis. Pagrindiniai makrolygio rizikos ribojimo priežiūros koncepcijos elementai ir pagrindines veiklas palaikantis procesas buvo aptarti ECB finansinio stabilumo apžvalgoje⁵. Buvo atliktas parengiamasis darbas siekiant sukurti ECB procedūras, kurios užtikrintų sklandų jų vykdymo procesą.

Sisteminės rizikos rodikliai ir išankstinio įspėjimo sistemos yra svarbios analitinės priemonės, padedančios ESRV rizikos

priežiūros darbu. Sisteminės rizikos vertinimą ypač stiprina makrolygio testavimo nepalankiausiomis sąlygomis priemonės ir rizikos skleidimo būdų analizė, siekiant įvertinti potencialų konkrečios rizikos lygį. Tam, kad ESRV turėtų patikimiausią informaciją, atlikta analizė ir panaudotos priemonės turi būti aukščiausios kokybės. Parengiamojo darbo dalis šioje srityje yra tai, kad ECB ir ESRV detalai kritiškai peržiūrėjo turimas makrolygio rizikos ribojimo priemones. Be to, buvo pritaikytos procedūros nuolatinėi turimų priemonių peržiūrai, siekiant nuolat gerinti analitinę sistemą, naujoms analitinėms priemonėms kurti ir nustatytoms analitinėms spragoms užpildyti. Šioje srityje svarbiausias vaidmuo tenka ESRV mokslinių tyrimų sistemai, skirtai makrolygio rizikos ribojimo tyrimui (žr. 10 intarpą).

ESRV paprašius, ECB yra pasirengęs teikti techninę pagalbą rengiant ESRV rekomendacijas veiklos reguliavimo ar teisinių iniciatyvų klausimais. Tai galėtų būti nuolatinis reguliavimo ar teisės sričių, kuriomis domisi ESRV, pokyčių stebėjimas. Be to, ESRV gali paprašyti, kad ECB, vadovaudamasis *ad hoc* principu, parengtų reguliavimo ar teisės klausimų, kurie yra svarbūs ESRV įgaliojimams ir tikslams vykdyti, analizę ar studijas. Be to, ECB gali teikti technines konsultacijas, susijusias su ES institucijų ir nacionalinių kompetentingų institucijų pateiktais ESRV prašymais patikrinti tam tikrus svarbius klausimus⁶.

4 2010 m. lapkričio 17 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1096/2010, kuriuo Europos centriniam bankui pavedami konkretūs uždaviniai, susiję su Europos sisteminės rizikos valdybos veikla.

5 Žr., pavyzdžiui, tam tikrus požymius nagrinėjančius straipsnius „The concept of systemic risk“, „Towards the European Systemic Risk Board“, „Macro-prudential policy objectives and tools“ ir „Analytical models and tools for the identification and assessment of systemic risks“. ECB Financial Stability Review, December 2009 and June 2010.

6 Žr. Reglamento (ES) Nr. 1092/2010 dėl Europos Sąjungos finansų sistemos makrolygio rizikos ribojimo priežiūros ir Europos sisteminės rizikos valdybos įkūrimo 19 straipsnio 3 dalį.

ESRV MOKSLINIŲ TYRIMŲ SISTEMA, SKIRTA MAKROLYGIO RIZIKOS RIBOJIMO TYRIMUI

Nauja makrolygio rizikos ribojimo priežiūros funkcija skirta centriniams bankams dėl finansų krizės, o ikūrus Europos sisteminės rizikos valdybą atsirado skubus tyrimų šiai naujai funkcijai paremti poreikis. Reaguodama į šį poreikį, 2010 m. kovo mėn. ECB valdančioji taryba patvirtino ESRV mokslinių tyrimų sistemos, skirtos makrolygio rizikos ribojimo tyrimui, kūrimą.

Šios mokslinių tyrimų sistemos tikslas – atlikti ES makrolygio rizikos ribojimo priežiūros koncepcinio pagrindo, modelių ir priemonių tyrimus ir pasidalyti tyrimų rezultatais. Sistemai keliami įpareigojimai apima tris plačias tyrimų sritis.

Pirma tyrimų sritis – makrofinansiniai modeliai, susiejantys finansinį stabilumą su ekonomikos rezultatais. Standartiniuose makroekonominiuose modeliuose paprastai neatsižvelgiama į svarbius finansinio nestabilumo požymius (tokius kaip bankų išipareigojimų neįvykdymas, nelikvidumas, grįžtamojo ryšio efektai, ypatingi įvairūs multivariaciniai įvykiai ir susiję nelinijškumo atvejai), todėl juose ir neaprašomi minėti atvejai. Šis trūkumas išryškėjo pastarojo meto finansų krizės metu. Be to, dažniausiai taikomiems testavimo nepalankiausiomis sąlygomis modeliams nenaudingi metodai, nagrinėjantys abipusį ryšį tarp finansinio nestabilumo ir ekonominės veiklos. Tai yra svarbu tinkamai įvertinti galimus grįžtamojo ryšio efektus esant sisteminei rizikai. Todėl šiuos požymius įtraukiančių modelių kūrimas užpildytų spragą tyrimų literatūroje. Be to, tokie modeliai gali būti taikomi kurti metodus, skirtus makrolygio rizikos ribojimo priežiūros norminiams teisės aktams nustatyti ir vertinti bei priežiūrai skirtus metodus, ryšiui tarp makrolygio rizikos ribojimo priežiūros ir (ar) norminių aktų, kitų makroekonominių stabilizavimo politikų analizuoti ir testavimo nepalankiausiomis sąlygomis modeliams tobulinti.

Antra tyrimų sritis skirta išankstinio įspėjimo sistemoms ir sisteminės rizikos rodikliams. Sistema prisidės prie operacinių analitinių priemonių, kurias galėtų tiesiogiai taikyti nauji makrolygio rizikos ribojimo priežiūros organai (tokie kaip ESRV). Todėl darbas šioje srityje turi būti atliktas trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu. Daugiausia dėmesio bus skiriama išankstinio įspėjimo rodikliams, modeliams ir sistemoms, atsižvelgiant į įvairių šalių finansų struktūrų skirtumus. Šioje srityje atlikti tyrimai gali prisidėti ir prie susijusių iniciatyvų pasauliniu lygiu.

Trečia tyrimų sritis skirta persidavimo rizikai. Dirbant šioje srityje siekiama geresnio užsienio rizikos Europoje supratimo. Ši rizika galėjo labai padidėti per paskutinį dešimtmetį dėl finansinės integracijos. Kiti tikslai – pagerinti nebankinių finansų įstaigų supratimą apie rizikos perdavimą (pvz., susijusį su tam tikra draudimo bendrovių ar pinigų rinkos fondų veikla) ir tinkamiau atsižvelgti į grįžtamojo ryšio efektus, didinančius nestabilumo perdavimą. Šiuos efektus galbūt nepakankamai įvertina taikomi blogos įtakos persidavimo bankams metodai.

Pagrindiniai sistemos darbo rezultatai – tyrimų dokumentai, seminarai ir konferencijos (įskaitant ryšius su mokslininkais, neįeinančiais į ESRV). Pirmą konferenciją apie sistemos veiklą 2010 m. rugsėjo mėn. organizavo ECB, Ekonominės politikos tyrimo centras ir Finansinių studijų centras Europos centriniame banke. Sistemos rezultatai bus paskelbti 2012 m.

STATISTINĖ PAGALBA

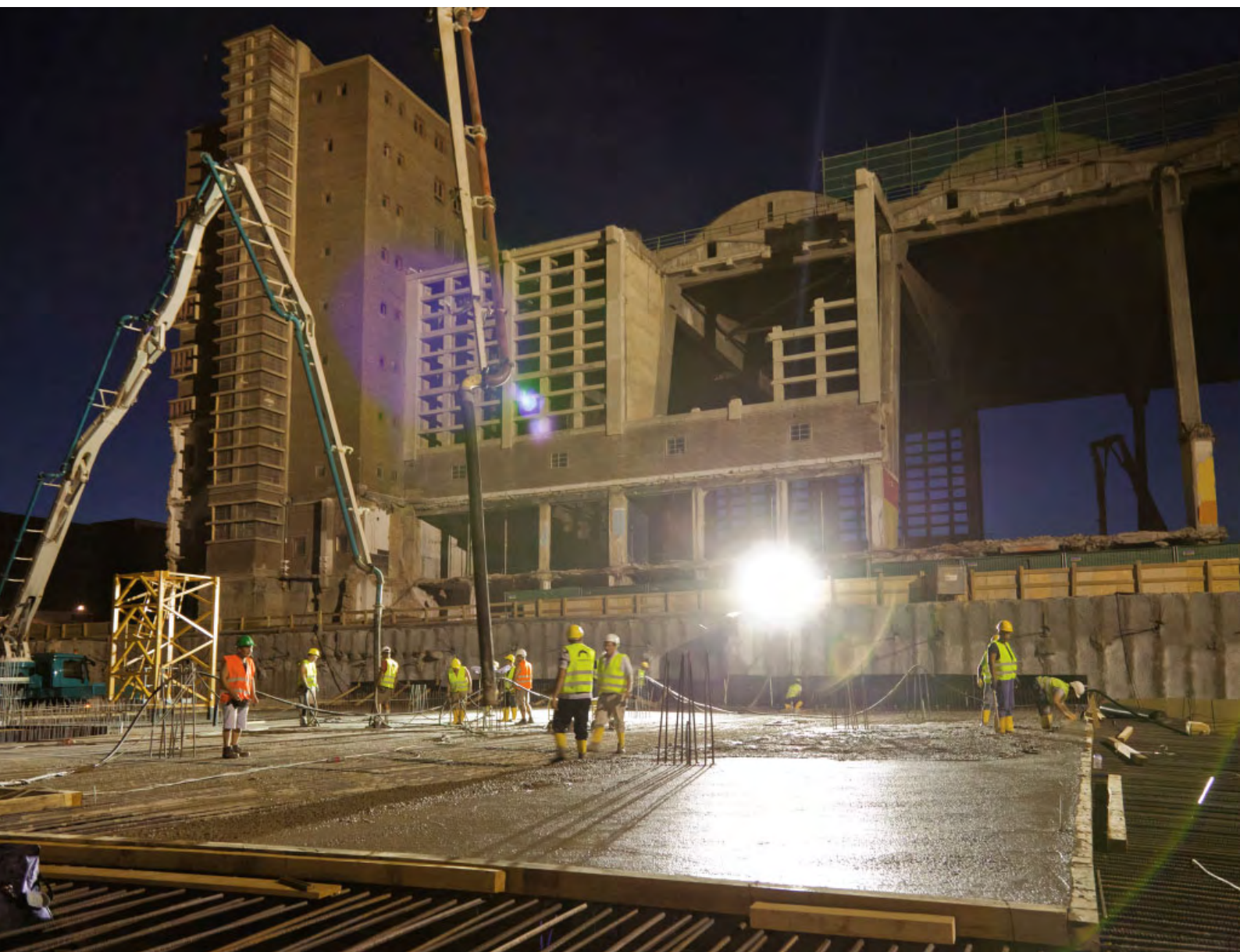
Pagal Tarybos reglamento (ES) Nr. 1096/2010, kuriuo Europos centriniam bankui pavedami konkretūs uždaviniai, susiję su Europos sisteminės rizikos valdybos veikla, 2 straipsnį, ECB teikia ESRV statistinę pagalbą, vadovaudamasis ECBS statuto 5 straipsniu⁷.

Atsižvelgdamas į tai, jog, norint apibrėžti, surinkti, sukaupti ir paskirstyti suderintą tinkamos kokybės statistiką, kad būtų vykdoma ESRV priskirta veikla, reikia daug laiko, 2010 m. ECB pradėjo parengiamuosius darbus. Ypač pažymėtina, jog ECB kritiškai peržiūrėjo ir palygino finansinio stabilumo analizės duomenų reikalavimus su duomenų prieinamumu, kad nustatytų duomenų spragas ir užpildytų jas, kur tai įmanoma. Be to, ESRV parengė *ad hoc* apžvalgų atlikimo tvarką, kad atsakymai į konkrečius ESRV duomenų reikalavimus būtų pateikiami laiku.

Šio parengiamojo darbo tikslai buvo du: pirmas – leisti, kad politikai svarbius rodiklius rengtų ESRV sprendimus priimantis organas ir jo komitetai nuo jų įsteigimo 2011 m. pradžioje, vadovaudamiesi turima statistika; antras – dirbti siekiant sukurti platesnio masto statistiką, būtiną ilgesnei perspektyvai.

Norint užtikrinti tokią statistinę pagalbą ESRV, ECB būtina glaudžiai bendradarbiauti su Europos priežiūros institucijomis. Buvo glaudžiai bendradarbiaujama dirbant trečiojo lygio komitetams, Europos priežiūros institucijų pirmtakams. Tokio glaudaus bendradarbiavimo tikslas – užtikrinti sklandų ir efektyvų informacijos tarp Europos priežiūros institucijų ir ESRV srautą. Be to, jis veiksmingas dėl ataskaitų naštos, duomenų turinio ir IT infrastruktūrų. Vienas iš sėkmės veiksnių – leisti keistis atitinkama ir patikima informacija, skirta atitinkamiems tikslams pagal Europos teisės aktus vykdyti ir griežtai laikantis duomenų apsaugos taisyklių, apsaugančių konfidencialią informaciją.

7 ESRV statuto 5 straipsnyje numatyta, kad ECB, kuriam padeda nacionaliniai centriniai bankai, suteikiama teisė rinkti statistinę informaciją, reikalingą ESRV tikslams vykdyti.

2010 m. buvo sumontuota dviejų dalių biurų bokšto pamatinė plokštė. Šalia dviejų dalių biurų bokšto rūsio įrengta požeminė darbuotojų automobilių stovėjimo aikštelė.

7 SKYRIUS

**TARPTAUTINIAI
KLAUSIMAI**

I SVARBIAUSI TARPTAUTINĖS PINIGŲ SISTEMOS POKYČIAI

PASAULIO EKONOMIKOS MAKROEKONOMINĖS POLITIKOS PRIEŽIŪRA

Atsižvelgiant į didelio masto ekonominę ir finansinę integraciją, pasaulio ekonominės aplinkos pokyčiai yra nepaprastai svarbūs ekonominės politikos vykdymui euro zonoje. Todėl Eurosistema atidžiai stebi ir analizuoja makroekonominę politiką ir pagrindinius pokyčius euro zonai nepriklausančiose šalyse. Be to, ECB atlieka svarbų vaidmenį makroekonominės politikos tarptautinės daugiašalės priežiūros procese, kuris dažniausiai vyksta tarptautinių organizacijų, tokių kaip TAB – kuriame ECB pirmininkas yra Direktorių valdybos narys ir pirmininkauja keletui svarbių susitikimų, o ECB vykdomosios valdybos nariai ir darbuotojai dalyvauja daugelyje darbo grupių – susitikimų metu. ECB dalyvauja ir svarbiuose TVF, EBPO ir tokių forumų kaip G20 bei G7 šalių finansų ministrų ir centrinių bankų valdytojų susitikimuose.

2010 m. tarptautinei ekonominei aplinkai buvo būdingas ekonominis atsigavimas, kuris visuose regionuose buvo labai skirtingas, didžiausias – Azijos ir Lotynų Amerikos šalyse. Išorės nesubalansuotumų mažėjimas einamosios sąskaitos perteklių ir deficitą turinčiose šalyse, stebėtas nuo finansų krizės pradžios ir visus 2009 m., 2010 m. buvo lėtesnis, o kai kuriais atvejais nesubalansuotumas vėl pradėjo didėti, sukeldamas susirūpinimą dėl galimos protekcionistinės įtampos ateityje. JAV einamosios sąskaitos deficitas padidėjo nuo 2,7 % BVP (2009 m.) iki 3,2 % (2010 m.), o naftą eksportuojančių šalių einamosios sąskaitos perteklius padidėjo nuo 5,2 % BVP (2009 m.) iki 6,6 % BVP (2010 m.). Kinijos einamosios sąskaitos perteklius toliau mažėjo – nuo maždaug 6 % BVP (2009 m.) iki maždaug 4,7 % (2010 m.). Tačiau absoliučia reikšme perteklius 2010 m. buvo artimas lygiams, buvusiems iki *Lehman Brothers* žlugimo 2008 m. rugsėjo mėn. Kaip ir pastaraisiais metais, euro zonos einamoji sąskaita 2010 m. buvo artima balansui. Japonijos einamosios sąskaitos perteklius 2010 m. buvo 3,1 % BVP, t. y. šiek tiek didesnis negu 2009 m., kai jis sudarė 2,8 % BVP.

Pasaulio ekonomikos nesubalansuotumo mažėjimas nuo finansų krizės pradžios buvo labiau susijęs su cikliškais ir laikiniais su krize susijusiais veiksniais – tokiais kaip skolinimosi pasaulyje sumažėjimas, nukritusi privati paklausa, sumažėjusios naftos kainos ir finansinio turto kainų korekcijos – negu su struktūriniais veiksniais. Kalbant apie struktūrinius veiksnius, kurie padėtų iš esmės sumažinti pasaulio ekonomikos nesubalansuotumus, deficitą turinčios šalys turėtų mažinti fiskalinį deficitą ir baigti įgyvendinti struktūrines reformas. Perteklių turinčios ekonomikos taip pat galėtų prie to gerokai prisidėti didindamos vidaus vartojimą, kurdamos lankstesnius socialinės apsaugos tinklus, vykdydamos finansų rinkų reformas ir didindamos valiutų kursų lankstumą.

Įvairiomis progomis 2010 m. Eurosistema pabrėžė rizikas ir iškraipymus, kurie atsirastų, jeigu vėl padidėtų pasaulio ekonomikos nesubalansuotumas, ir išreiškė paramą pasaulinės paklausos tendencijų perbalansavimui. Ypač Eurosistema pakartotinai paragino vykdyti politiką, orientuotą į privačiojo ir viešojo sektorių didesnę taupymą einamosios sąskaitos deficitą turinčiose šalyse, tolesnių struktūrinių reformų įgyvendinimą išsivysčiusios ekonomikos šalyse, turinčiose palyginti nedidelį augimo potencialą ir priemones didinti vidaus paklausą besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse, įskaitant geresnį kapitalo paskirstymą ir geresnį rizikų vertinimą. Atsižvelgdama į tebevykstančius svarstymus apie tarptautinės finansų struktūros pagerinimą (žr. tolesnį skirsnelį), Eurosistema pabrėžė, kad toks pagerinimas turėtų ne tik skatinti finansų rinkų drausmę, bet ir stiprinti makroekonominės politikos drausmę. Sustiprintos daugiašalės ekonominės priežiūros sistema turėtų užtikrinti, kad ekonominė politika, ypač sistemiskai svarbiose šalyse, būtų stabili ir tvari. Pasaulio ekonomikos perbalansavimą parėmė ir G20 šalių spartaus, tvaraus ir subalansuoto augimo sistema.

Galiausiai vykdoma ir pačios euro zonos tarptautinės politikos priežiūra. 2010 m. TVF,

be atskirų euro zonos šalių peržiūrų, vykdė euro zonos pinigų, finansų ir ekonominės politikos reguliarią peržiūrą. Konsultacijos su TVF pagal IV straipsnį suteikė galimybę vertingoms TVF ir ECB, Eurogrupei pirmininkaujančios šalies ir Europos Komisijos diskusijoms. Pasibaigus šioms diskusijoms, TVF parengė ataskaitą, kurioje įvertino euro zonos politiką¹. Be to, EBPO vykdė reguliarią euro zonos ekonomikos peržiūrą, siekdama nustatyti pagrindinius ekonominius pokyčius šioje zonoje ir išanalizuoti galimus politinius sprendimus jiems reguliuoti².

2010 m. pirmą kartą dvi euro zonos šalys gavo pagalbą iš TVF. Svarbiausi centriniai bankai toliau teikė likvidumo paramą kitų šalių centriniams bankams, savo likvidumo ir kreditavimo parama siekdami išvengti rinkų nestabilumo (žr. 2 skyrių).

TARPTAUTINĖS INSTITUCINĖS SANDAROS REFORMOS

Nuo pasaulinės finansų krizės pradžios tarptautinė bendruomenė sprendžia tarptautinės pinigų sistemos sandaros ir funkcionavimo klausimą. Sistemškai svarbių išsivysčiusių ir besiformuojančių ekonomikų G20 šalių forumas (jame ECB yra ES narystės dalis) toliau skatino tarptautinį bendradarbiavimą, siekdamas stiprinti ir saugoti pasaulio ekonomikos atsigavimą bei spartesnį, tvaresnį ir labiau subalansuotą augimą. Ketvirtajame aukščiausiojo lygio susitikime Toronte 2010 m. birželio mėn. G20 šalių vadovai toliau tęsė darbą, susijusį su jų ankstesniais išsipareigojimais, prisiimtais ankstesniame susitikime Pitsberge, kur jie pradėjo įgyvendinti spartaus, tvaraus ir subalansuoto augimo sistemą. Jos tikslas – padėti valdyti perėjimą nuo atsakomųjų veiksmų krizės metu prie spartaus, tvaraus ir subalansuoto pasaulinio augimo tendencijų, taip pat sureguliuoti pasaulio ekonomikos nesubalansuotumą, kuris prisidėjo prie finansų krizės. Sistema numato abipusio įvertinimo, kaip dera G20 šalių nacionalinės bei regioninės politikos ir politikos struktūros ir ar jos atitinka sistemos tikslą, procesą. Aukščiausiojo lygio susitikime Toronte šalių vadovai užbaigė pirmąjį šio proceso etapą ir susitarė dėl daugelio konkrečių išsipareigojimų,

pavyzdžiui, dėl to, kad einamosios sąskaitos deficitą turinčios išsivysčiusios šalys imtųsi priemonių didinti taupymą, o einamosios sąskaitos perteklių turinčios šalys imtųsi reformų mažinti savo priklausomybę nuo išorės paklausos ir skirtų daugiau dėmesio vidaus augimo šaltiniams. Einamosios sąskaitos perteklių turinčios besiformuojančios ekonomikos išsipareigojo pradėti vykdyti reformas savo socialinės apsaugos tinklams stiprinti, siekiant padėti mažinti taupymą atsargumo tikslais ir skatinti privačias išlaidas bei didinti valiutų kursų lankstumą, susiejant juos su pagrindiniais pamatiniais ekonomikos veiksniais. Be to, visos G20 šalys narės išsipareigojo pradėti struktūrines reformas ekonomikos augimui skatinti. Finansinio reguliavimo srityje G20 šalys narės nustatė keletą prioritetinių tolesnio darbo sričių (žr. 4 skyrių).

Penktajame aukščiausiojo lygio susitikime Seule 2010 m. lapkričio mėn. G20 šalių vadovai susitarė dėl Seulo veiksmų plano su konkrečiais išsipareigojimais siekti pažangos įgyvendinant sistemos tikslus. Be to, jie patvirtino daugelio svarbių darbų rezultatus, pasiektus rengiantis šiam aukščiausiojo lygio susitikimui, ypač TVF kvotų ir valdymo reformą, taip pat svarbiausius finansų sistemos pertvarkymo darbus šalinant tikrąsias krizės priežastis (viena iš šių sričių yra Bazelio bankų priežiūros komiteto darbas). Be to, G20 šalių vadovai pademonstravo supratimą, kad G20 šalys taip pat turi spręsti klausimus, susijusius su didele, neatstovaujama besivystančių ir mažas pajamas gaunančių šalių grupe.

G20 šalims aukščiausiojo lygio susitikime Londone 2009 m. balandžio mėn. išsipareigojus padidinti tarptautinių finansų institucijų turimus išteklius, TVF vykdančioji valdyba 2010 m. balandžio 12 d. patvirtino Naujojo skolinimosi mechanizmo (NSM)³ reformą ir išplėtimą.

1 *Euro area policies: 2010 Article IV consultation – staff report*, IMF Country Report No 10/221, July 2010.

2 *OECD Economic Surveys: Euro Area 2010*, OECD, December 2010.

3 NSM – tai kreditavimo susitarimai tarp TVF ir daugelio TVF šalių narių, pagal kuriuos TVF suteikiamos papildomos lėšos, t. y. lėšos šalia Fondo kvotų išteklių, tokiomis aplinkybėmis, kai papildomais ištekliais būtina „užkirsti kelią arba sureguliuoti tarptautinės pinigų sistemos pablogėjimą“.

Ši reforma padarys NSM lankstesnę, išplės dalyvavimą jame nuo 26 iki 39 šalių ir padidins bendrą šių kredito linijų sumą Fondui nuo 34 mlrd. iki 367,5 mlrd. SST. 2009 ir 2010 m. daugelis išsivysčiusių ir besiformuojančios rinkos ekonomikų įsipareigojo sudaryti dvišales skolinimosi ir vertybinių popierių įsigijimo sutartis su Fondu už 196 mlrd. SST sumą. Dauguma dvišalių sutarčių bus pamažu įtrauktos į NSM po to, kai jis įsigalios.

Be to, buvo pasiektas susitarimas labai padidinti Fondo kvotų išteklius. Kvotų padvigubinimas, kuris vyks kartu su NSM sumažinimu, turi užtikrinti, kad Fondas ir toliau bus kvotų principu veikianti institucija. Kvotų padidinimas padės pasiekti ir papildomą kvotų dalies perskirstymą iš išsivysčiusių šalių sparčiai besiformuojančių rinkų šalims ir besivystančioms šalims, tai atitinka tikslą paskirstyti kvotas pagal valstybių narių santykinį svorį ir vaidmenį pasaulio ekonomikoje. Taip pat buvo pasiektas bendras sutarimas dėl pirmųjų platesnės valdymo reformos sudedamųjų dalių. Todėl bus iš dalies pakeista TVF steigimo sutartis numatant, kad Vykdomoji valdyba bus tik renkama. Be to, Europos išsivysčiusios šalys įsipareigojo atsisakyti dviejų vietų TVF vykdančiojoje valdyboje, siekdamos skatinti besiformuojančios ekonomikos ir besivystančių šalių atstovavimą.

Kaip dalį priemonių remiant šalis finansų krizės metu, TVF pradėjo daryti daugelį reikšmingų savo skolinimo priemonių pakeitimų. Todėl 2010 m. rugpjūčio mėn. pakeista Fondo lankščiosios kredito linijos (LKL) – prevenciniais tikslais suteikiamos pasiskolinimo galimybės, pradėtos taikyti 2009 m. šalims, turinčioms labai gerus politikos įgyvendinimo rezultatus, – trukmė ir skolinimosi apimtis⁴. Vykdamas 2010 m. rugpjūčio mėn. skolinimosi reformą, buvo sukurta ir nauja prevencinė kredito linija (PKL). PKL yra skirta šalims Fondo narėms, vykdančioms patikimą politiką, tačiau neatitinkančioms LKL keliamų itin aukštų tinkamumo reikalavimų, taigi ja gali naudotis daugiau šalių Fondo narių⁵.

Kaip dalį savo mandato peržiūros, TVF toliau svarstė, kaip modernizuoti priežiūrą ir stiprinti jos daugiašalius ir finansinius aspektus. Bus vykdomas bandomasis projektas, kurio metu vadinamosiose persidavimo poveikio ataskaitose bus išanalizuotas penkių ekonomikų vykdomų politikų poveikis išorei. Euro zona yra viena iš šių penkių ekonomikų (kartu su Kinija, Japonija, Jungtine Karalyste ir JAV). Buvo toliau stiprinama finansų sektoriaus priežiūra priėmus sprendimą padaryti stabilumo įvertinimus pagal Finansų sektoriaus įvertinimo programas šalių, turinčių sistemiskai svarbius finansų sektorius, metinių TVF priežiūros ataskaitų (ataskaitų pagal IV straipsnį) privaloma dalimi. Nustatytos 25 tokios šalys, įskaitant 9 euro zonos šalis (Belgiją, Vokietiją, Airiją, Ispaniją, Prancūziją, Italiją, Liuksemburgą, Nyderlandus ir Austriją). Taip pat, kalbant apie finansus, Ankstyvojo perspėjimo pratybos – rizikos nustatymo pratybos, atsiradusios dėl krizės ir apimančios TVF ir Finansinio stabilumo valdybos bendradarbiavimą, – tapo įprastu TVF pavasario ir metinių posėdžių reiškiniu.

4 Dėl šių pakeitimų LKL priemonė dabar gali būti patvirtinta vieniems arba dviems metams su tarpine tinkamumo peržiūra po vienų metų. Prieš tai priemonė būdavo tvirtinama šešiams mėnesiams arba vieniems metams su tarpine peržiūra po šešių mėnesių. Anksčiau buvusi numanoma šalies narės 1 000 % TVF kvotos kredito linijos apimties riba panaikinta, o sprendimai dėl apimties bus grindžiami atskirų šalių finansavimo poreikiais. Taip pat pakeistos šios priemonės patvirtinimo procedūros; numatyta, kad TVF vykdomoji valdyba bus anksčiau įtraukta į numanomos kredito linijos apimties ir jos poveikio TVF likvidumo pozicijai vertinimą. Devyni tinkamumo kriterijai, kuriuos taikė TVF darbuotojai ir Vykdomoji valdyba, vertindami šalies paraišką dėl LKL suteikimo, nepakito, tačiau kiekvienas kriterijus buvo papildytas atitinkamais rodikliais, kad būtų galima geriau nustatyti šalies ir LKL atitikimą.

5 Tinkamumas bus vertinamas penkiose srityse, būtent: i) išorės pozicija ir rinkų prieinamumas, ii) fiskalinė politika, iii) pinigų politika, iv) finansų sektoriaus patikimumas ir priežiūra ir v) duomenų tinkamumas. Nors ir būtini labai geri rezultatai daugumoje šių sričių, PKL leidžia gauti prevenciniais tikslais suteikiamų išteklių šalims narėms, turinčioms nedidelius neatitikimus vienoje ar dvejose iš šių sričių. Kiti PKL požymiai: supaprastintos *ex post* sąlygos (jos gali apimti programos vykdymo vertinimo kriterijus arba jų neapimti), stebint neatitikimų mažinimo pažangą per pusmetines programų peržiūras, ir galimybė gauti iki 500 % kvotos kredito liniją patvirtinus šią priemonę, o po 12 mėnesių – iki 1 000 % kvotos kredito liniją.

Be to, tarptautinė finansų bendruomenė toliau skatino krizių prevencijos ir tinkamo krizių sprendimo mechanizmus. Šiuo atžvilgiu vyriausybės skolininkės ir jų privatūs kreditoriai bei investuotojai toliau įgyvendino „Stabilių kapitalo srautų ir sąžiningo skolų restruktūrizavimo principus“, kuriuos 2004 m. patvirtino G20 šalių finansų ministrai ir centrinių bankų valdytojai. Šių principų, kurie yra pagrįsti rinka ir yra savanoriški, tikslas – būti apsikeitimo informacija, dialogo ir glaudaus bendradarbiavimo gairėmis. Stengdamosi dar labiau padidinti šių principų naudingumą, 2010 m. rudenį susijusios šalys pasiekė susitarimą dėl jų taikomumo išplėtimo naudos, pradedant juos taikyti ne vien besiformuojančios rinkos ekonomikų vyriausybėms skolininkėms ir jų kreditoriams.

2 BENDRADARBIAVIMAS SU NE ES ŠALIMIS

Kaip ir ankstesniais metais, siekdama skatinti politikos dialogą, Eurosistema organizavo seminarus ir darbo susitikimus su ne ES šalių centriniais bankais. Šiuo atžvilgiu ECB kartu su Europos Komisija aktyviai dalyvavo ES makroekonomikos dialoge su svarbiausiomis besiformuojančios rinkos ekonomikos šalimis (pvz., Brazilija, Egiptu, Indija ir Rusija) bei ES kaimyninėmis šalimis. Be to, Eurosistemos teikiama techninė pagalba ir toliau buvo svarbi ne ES, ypač ES kaimyninių regionų centrinių bankų administracinius gebėjimus bei atitiktį Europos ir tarptautiniams standartams didinanti priemonė.

POLITIKOS DIALOGAS IR MAKROEKONOMINĖS POLITIKOS STEBĖSENA PASAULIO EKONOMIKOJE

Eurosistema ir Rusijos bankas organizavo šeštąjį aukšto lygio atstovų seminarą Frankfurte Europos centriname banke 2011 m. vasario 3–5 d. Seminaro tikslas buvo toliau stiprinti dialogą ir gerinti Eurosistemos bei Rusijos banko santykius. Seminare buvo diskutuota Rusijos ekonomikos, pinigų ir kredito vaidmens vykdant pinigų politiką ir naujosios priežiūros sistemos ES ir Rusijoje klausimais. Be to, 2010 m. birželio mėn. ECB pirmininkas dalyvavo konferencijoje, skirtoje 150-osioms Rusijos banko įkūrimo metinėms paminėti.

2010 m. spalio 27–28 d. Pafe įvyko šeštasis Eurosistemos aukšto lygio pareigūnų seminaras su Viduržemio jūros šalių centriniais bankais. Jį bendrai organizavo ECB ir Kipro centrinis bankas. Valdytojai apžvelgė pinigų politikos problemas Viduržemio jūros šalyse, susijusias su jų ekonomikų atsigavimu, ir aptarė Viduržemio jūros šalių patirtį esant fiksuotiesiems valiutų kurso režimams, taip pat pasaulinių finansinių neramumų įtaką bankų sektoriams ir finansiniam stabilumui.

Eurosistema surengė antrą aukšto lygio pareigūnų seminarą su Persijos įlankos bendradarbiavimo tarybos (PİBT)⁶ centriniais bankais ir pinigų politikos institucijomis. Jį bendrai organizavo ECB ir *Banca d'Italia* Romoje 2010 m. birželio 29–30 d. Seminaro temos buvo ekonominiai ir finansiniai pokyčiai

PİBT šalyse ir euro zonoje, finansų krizės pamokos finansiniam stabilumui ir bankų priežiūrai bei pinigų ir valiutų kursų politikos problemos PİBT šalyse.

Penktasis Eurosistemos aukšto lygio atstovų seminaras su Lotynų Amerikos šalių centriniais bankais įvyko Madride 2010 m. gruodžio 10 d., jį kartu organizavo ECB ir *Banco de España*. Seminaro dalyviai diskutavo šiomis temomis: pasaulio ekonomikos perbalansavimas, finansų srantai ir pasaulinė rizika makrolygiu, bendradarbiavimas pasaulinėje politikoje.

ECB toliau intensyvino bendradarbiavimą su Kinijos institucijomis. ECB pirmininkas, Eurogrupės pirmininkas bei ekonomikos ir pinigų reikalų komisaras (vadinamasis euro zonos trejetas) trečią kartą susitiko su Kinijos pareigūnais Briuselyje 2010 m. spalio 5 d. Daugiausia buvo diskutuojama valiutų kursų politikos ir kitais pasaulinės svarbos klausimais. Buvo toliau stiprinami ryšiai su Kinijos liaudies banku (KLB). 2010 m. ECB ir KLB darbo grupė aptarė daugybę klausimų, tokių kaip pasaulinio augimo perbalansavimas, nekilnojamojo turto kainų burbulai ir susijusios rizikos, finansų sektorių reforma bei kiti tarptautinės pinigų politikos klausimai. Be to, ECB užmezgė ryšius su Kinijos pagrindine planavimo institucija – Nacionaline plėtros ir reformų komisija bei su Kinijos socialinių mokslų akademija, kuri yra viena iš įtakingiausių mokslo įstaigų šalyje.

Galiausiai surengtas penktasis Rytų Azijos–Ramiojo vandenyno regiono ir euro zonos centrinių bankų aukšto lygio pareigūnų seminaras Sidnėjuje 2010 m. vasario 9–10 d. Jį suorganizavo ECB ir Australijos rezervų bankas. Seminaro tikslas buvo peržiūrėti ekonominę politiką dėl ištikusios ekonominės krizės, įskaitant išėjimo iš jos strategijas, pasaulinio augimo formą ir struktūrą, tarptautinės bankų veiklos problemas ir priežiūros makrolygiu sustiprinimo perspektyvas.

6 Bahreinas, Kuveitas, Omanas, Kataras, Saudo Arabija ir Jungtiniai Arabų Emyratai.

TECHNINĖ PARAMA

Kalbant apie techninę paramą, ECB toliau glaudino savo santykius su Vakarų Balkanų šalimis ir Turkija. 2010 m. sausio 19 d. Europos Komisija ir ECB, taip pat 14 euro zonos nacionalinių centrinių bankų⁷ vardu pasirašė susitarimą įgyvendinti dvejų metų techninės paramos programą šalims kandidatėms į ES ir galimoms kandidatėms. Šios programos tikslas – stiprinti priežiūrą makro- ir mikrolygiu Vakarų Balkanų šalyse ir Turkijoje. Programą įgyvendina ECB kartu su nacionaliniais centriniais bankais partneriais ir bendradarbiaudamas su tarptautinėmis bei Europos institucijomis, tokiomis kaip Bazelio bankų priežiūros komitetas, Europos bankininkystės priežiūros institucijų komitetas, Finansinio stabilumo institutas, Tarptautinis valiutos fondas ir Pasaulio bankas. Pirmajame programos etape Eurosistema organizavo intensyvią regioninio mokymo programą, skirtą priežiūrai makro- ir mikrolygiu, maždaug 150 priežiūros specialistų iš institucijų paramos gavėjų⁸. Programa taip pat padės įgyvendinti konkrečias šalių priemones, kurios buvo apibrėžtos suderinus su TVF ir Pasaulio banku, nacionaliniais centriniais bankais partneriais ir paramos gavėjais. Be to, numatomas viso regiono buveinės šalių ir priimančių šalių bendradarbiavimo techninis modeliavimas.

2010 m. balandžio 1 d. ECB ir septyni euro zonos nacionaliniai centriniai bankai⁹ pradėjo vykdyti aštuoniolikos mėnesių techninės paramos programą su Bosnijos ir Hercegovinos centriniu banku. Pagal šią ES finansuojamą programą remiamas Bosnijos ir Hercegovinos centrinis bankas įgyvendinant ES centrinių bankų standartus ir ES reikalavimus rengiantis Bosnijos ir Hercegovinos galimam įstojimui į ES. Apimamos sritys – tai statistika, ekonominė analizė ir moksliniai tyrimai, finansinis stabilumas, teisės aktų reikalavimai, kylantys iš Bendrijos teisyne (*acquis communautaire*), informacinės technologijos ir ES integracijos koordinavimas.

ECB ir 21 nacionalinis centrinis bankas¹⁰ 2011 m. vasario 1 d. taip pat pradėjo remti

Serbijos nacionalinį banką pagal ES finansuojamą programą. Dvejus metus trukusios programos tikslas – priartinti centrinio banko procedūras ir praktiką prie ES standartų finansų sektoriaus priežiūros, teisės aktų suderinimo, kapitalo judėjimo liberalizavimo, užsienio valiutos atsargų valdymo, pinigų ir valiutos kurso operacijų, finansinių paslaugų vartotojų apsaugos, paramos stojant į ES, ekonominės analizės ir mokslinių tyrimų, mokėjimo sistemų ir finansinio stabilumo srityse.

Toliau buvo vykdoma ES finansuojama techninio bendradarbiavimo programa su Rusijos banku. ECB kartu su aštuoniais euro zonos nacionaliniais centriniais bankais¹¹ ir bendradarbiaudamas su Suomijos finansų priežiūros tarnyba, teikia techninę paramą bankų priežiūros ir vidaus audito srityse. Jos tikslas – padėti nuosekliai įgyvendinti Bazelio II reikalavimus Rusijoje ir teikti paramą Rusijos banko vidaus audito tarnyboms mokant jas ir supažindinant su Eurosistemos vidaus audito patirtimi. Programa įgyvendinama pagal planą ir bus įgyvendinta 2011 m. kovo 31 d.

2010 m. buvo toliau bendradarbiaujama su Egipto centriniu banku vykdant ES finansuojamą programą. Jos tikslas – sustiprinti bankų priežiūrą Egipte siekiant jos ir pagrindinių Bazelio II sistemos sudedamųjų dalių atitikimo. Programoje dalyvauja ECB ir septynių NCBS nacionalinių centrinių bankų¹² ekspertai.

7 Belgijos, Graikijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Kipro, Liuksemburgo, Maltos, Nyderlandų, Austrijos, Portugalijos, Slovėnijos, Slovakijos ir Suomijos nacionaliniai centriniai bankai.

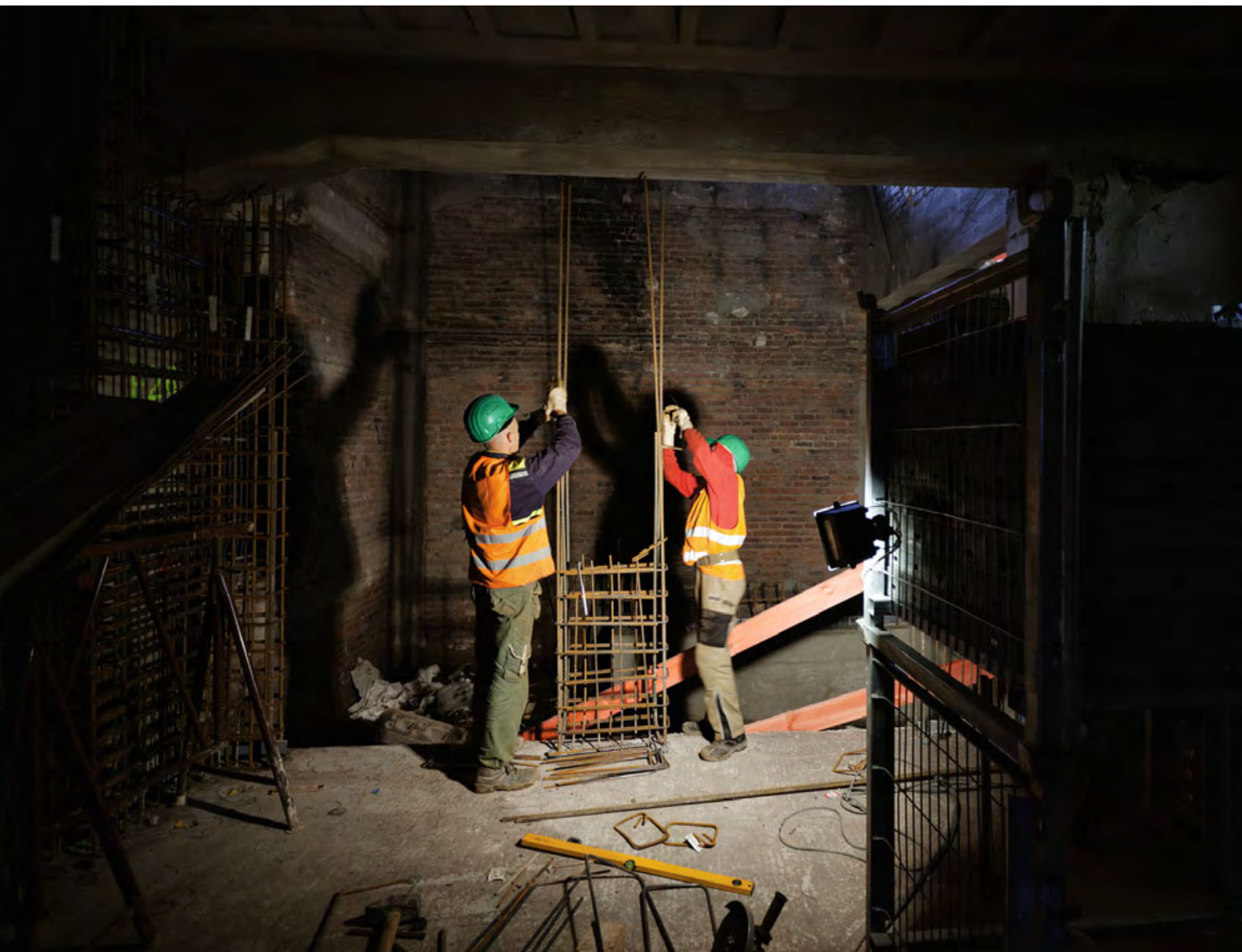
8 Kroatijos, Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Albanijos, Bosnijos ir Hercegovinos, Juodkalnijos, Turkijos, Serbijos ir Kosovo centriniai bankai ir priežiūros institucijos pagal JT Saugumo Tarybos rezoliuciją Nr. 1244.

9 Vokietijos, Graikijos, Ispanijos, Italijos, Nyderlandų, Austrijos ir Slovėnijos nacionaliniai centriniai bankai.

10 Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Vokietijos, Estijos, Airijos, Graikijos, Ispanijos, Prancūzijos, Kipro, Liuksemburgo, Vengrijos, Nyderlandų, Austrijos, Lenkijos, Portugalijos, Rumunijos, Slovėnijos, Slovakijos, Suomijos ir Jungtinės Karalystės nacionaliniai centriniai bankai.

11 Vokietijos, Graikijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Nyderlandų, Austrijos ir Suomijos nacionaliniai centriniai bankai.

12 Bulgarijos, Čekijos, Vokietijos, Graikijos, Prancūzijos, Italijos ir Rumunijos nacionaliniai centriniai bankai.

Stybos darbai vykdomi *Grossmarkthalle* pastato rytiniame flygelyje. Buvusi prekybos salė taps naujų ECB patalpų sudedamąja dalimi. 2010 m. pavasarį pradėti reikalingi statybos ir rekonstravimo darbai.

8 SKYRIUS

ATSKAITOMYBĖ

I ATSKAITOMYBĖ VISUOMENEI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Per paskutinius dešimtmečius centrinio banko nepriklausomumas įsitvirtino ir kaip išsivysčiusios, ir kaip besiformuojančios ekonomikos šalių pinigų politikos režimų privaloma sudedamoji dalis. Sprendimas suteikti centriniams bankams nepriklausomumą yra tvirtai pagrįstas ekonomine teorija ir empiriniais įrodymais, abu jie rodo, kad tai padeda palaikyti kainų stabilumą. Kartu tai yra demokratinės visuomenės kūrimo principas, pagal kurį bet kuri nepriklausoma institucija, kuriai suteikiami įgaliojimai vykdyti kokią nors visuomeninę funkciją, privalo atsiskaityti piliečiams ir jų išrinktiems atstovams. Todėl atskaitomybė ir centrinio banko nepriklausomumas yra neatsiejami dalykai.

Europos Sąjungos veikimo sutartyje tiksliai suformuluoti ECB atskaitomybei keliami reikalavimai, tarp kurių yra ir reikalavimas skelbti ketvirtines ataskaitas, savaitines finansines ataskaitas ir metines ataskaitas. Teikdamas reguliarias ataskaitas ECB viršija šias įstatymines prievolės. Pavyzdžiui, jis skelbia Mėnesinį biuletinį, o ne reikalaujamas ketvirtines ataskaitas, taip pat rengia spaudos konferencijas po pirmojo Valdančiosios tarybos susitikimo kiekvieną mėnesį. Pastarosios ir toliau yra puiki galimybė ECB išsamiau paaiškinti savo ekonominės padėties vertinimą ir sprendimų dėl palūkanų normų argumentus. ECB atskaitomybės ir skaidrumo įsipareigojimus iliustruoja ir daugelis leidinių, kuriuos jis išleido 2010 m., taip pat daugybė Valdančiosios tarybos narių pasisakymų įvairiais su ECB uždaviniais susijusiais klausimais – nuo nepaprastųjų priemonių, kurių ECB ėmėsi 2010 m. gegužės mėn., iki fiskalinės konsolidacijos ir ekonomikos valdymo reformos būtinumo.

Europos Parlamentas, kaip institucija, kuriai teisę reikalauti, kad ECB jai atsiskaitytų, suteikia jį renkantis piliečiai, atskaitomybės srityje atlieka svarbiausią institucinį vaidmenį. Nuo pat savo įkūrimo ECB tęsia glaudų ir naudingą dialogą su Europos Parlamentu. Be to, ECB pirmininkas Europos Parlamento Ekonomikos ir pinigų politikos komitete (ECON) toliau kartą per ketvirtį pateikdavo ataskaitas apie ECB

vykdomą pinigų politiką ir kitas banko užduotis. Kaip numatyta Europos Sąjungos veikimo sutarties nuostatose, 2010 m. lapkričio mėn. Europos Parlamento plenarinio posėdžio metu Pirmininkas taip pat pristatė 2009 metų ECB ataskaitą.

Europos Parlamente įvairiomis progomis pasisakydavo ir kiti ECB vykdomosios valdybos nariai. Prieš pateikiant 2009 metų ECB ataskaitą plenariniame posėdyje, pirmininko pavaduotojas pateikė ją ECON. Jürgen Stark su ECON nariais ir nacionalinių parlamentų atstovais apsikeitė nuomonėmis ekonomikos atsigavimo ir išėjimo iš krizės strategijų klausimu. Lorenzo Bini Smaghi dalyvavo ECON organizuotame viešame klausyme ekonomikos valdymo klausimu. Taip pat Gertrude Tumpel-Gugerell ECON posėdyje informavo jo narius mokėjimo klausimais. Kaip įprasta pagal ankstesnę praktiką, ECB 2010 m. gruodžio 13 d. apsilankė ECON delegacija apsikeisti nuomonėmis su Vykdomosios valdybos nariais. Be to, buvo surengtas Specialiojo finansų, ekonomikos ir socialinės krizės komiteto bei Užimtumo ir socialinių reikalų komiteto vizitas ECB. Taigi šių dviejų komitetų nariai turėjo galimybę aptarti su Vykdomosios valdybos nariais daugybę klausimų, tokių kaip naujausi ekonominiai ir fiskaliniai pokyčiai, pasaulinis nesubalansuotumas ir darbo rinkų reformos.

Galiausiai ECB tarnautojai pateikė 2010 metų ECB struktūrinių klausimų ataskaitą apie energijos rinkas ir euro zonos makroekonomiką Europos ir nacionaliniams parlamentarams.

2 ECB NUOMONĖ DĖL KAI KURIŲ KLAUSIMŲ, APTARTŲ SUSITIKIMUOSE SU EUROPOS PARLAMENTU

Įvairiuose susitikimuose, kuriuose Europos Parlamento ir ECB nariai keitėsi nuomonėmis, buvo sprendžiami įvairiausi klausimai. Šalia makroekonominių pokyčių ir ECB pinigų politikos pagrindiniai aptarti klausimai buvo susiję su ES ir euro zonos ekonomikos valdymu bei su finansų reguliavimo ir priežiūros įstatymais.

ES IR EURO ZONOS EKONOMIKOS VALDymo REFORMA

ECB ir Europos Parlamento diskusijose daug dėmesio buvo skiriama ES ekonomikos valdymo sistemos reformai (žr. 5 skyrių). Savo iniciatyva parengtose ECON ir Specialiojo finansų, ekonomikos ir socialinės krizės komiteto ataskaitose Europos Parlamentas pateikė rekomendacijas dėl priemonių ir iniciatyvų, kurių būtina imtis esamoms taisyklėms ir procedūroms patobulinti. Be kita ko, jis paragino sustiprinti Stabilumo ir augimo pakto nuostatas ir pasiūlė nustatyti veiksmingą paskatų ir baudų mechanizmą. Europos Parlamentas aptarė šešių teisės aktų pasiūlymų, kuriuos 2010 m. rugsėjo 29 d. pateikė Komisija, paketą ir pradėjo atitinkamas teisinės procedūras su ES Taryba dėl jų priėmimo.

Pasisakydamas Europos Parlamente, ECB pirmininkas ne kartą ragino padaryti didžiulį šuolį stiprinant ES, o ypač euro zonos ekonomikos valdymą. Jis išreiškė visišką pasitikėjimą Europos Parlamento gebėjimu ir pasiryžimu pademonstruoti ryžtingą europinį požiūrį šiuo klausimu. Be to, ECB ekspertai teikė konsultacijas Europos Parlamentui dėl konkrečių ekonomikos valdymo paketo aspektų.

ES FINANSŲ SEKTORIAUS REFORMA

Europos Parlamentas ir ECB toliau tęsė intensyvų dialogą finansų priežiūros ir reguliavimo klausimais. Europos Parlamentas ir ES Taryba formaliai priėmė keturis teisės aktus, kuriais įsteigiama Europos sisteminės rizikos valdyba ir Europos priežiūros institucijos (žr. 4 skyrių)¹.

Pasisakydamas Europos Parlamente ECB pirmininkas ne kartą džiaugėsi dėl Europos Parlamento palaikančio vaidmens vykdamas ambicingą finansų priežiūros reformą su tikrai europine perspektyva. Be to, jis pabrėžė tokios politikos vykdymo tempo palaikymo svarbą toliau įgyvendinant finansų reguliavimo darbotvarkę.

Kalbant apie kitus finansų sektoriaus teisės aktus, Europos Parlamentas savo veikloje ir diskusijose su ECB atstovais skyrė dėmesį Alternatyvių investicinių fondų valdytojų direktyvai ir Kapitalo reikalavimų direktyvos trečiajai peržiūrai, taip pat finansinių konglomeratų, indėlių garantijų schemų, kredito reitingų agentūrų, pardavimo pasiskolinus, ne biržos išvestinių finansinių priemonių ir rinkos infrastruktūrų įstatymams. Visais šiais klausimais ECB pirmininkas pabrėžė vienodų sąlygų sudarymo ir reguliavimo arbitražo išvengimo svarbą. ECB teisinės konsultacijos dėl ES teisės aktų siūlymų pagal jo kompetenciją ECB nuomonių forma (žr. 2 skyriaus 6.2 skirsnį) taip pat buvo techninių konsultacijų Europos Parlamento nariams šaltinis.

¹ Be to, ES Taryba priėmė reglamentą (Nr.1096/2010), kuriuo Europos centriniam bankui pavedė vykdyti konkrečias užduotis, susijusias su Europos sisteminės rizikos valdybos veikimu.

Iėjimo pastatas sukurs funkcinę ir vizualią jungtį tarp *Grossmarkthalle* pastato ir dviejų dalių biurų bokšto. Jis susikirs su *Grossmarkthalle* pastatu ir suformuos aiškiai pastebimą pagrindinį įėjimą iš teritorijos šiaurinės pusės *Sommemannstrasse* gatvėje. Jame bus įrengtas ir spaudos centras. Rengiantis įėjimo pastato statybai, 2010 m. rugpjūčio mėn. trys *Grossmarkthalle* pastato stogo segmentai buvo išmontuoti suderinus su už istorinių pastatų išsaugojimą atsakingomis institucijomis. Trys išmontuoti betoniniai kevalai buvo tie patys, kurie buvo pažeisti per antskrydžius Antrojo pasaulinio karo metu ir vėliau rekonstruoti XX a. šeštąjį dešimtmetį.

9 SKYRIUS

IŠORĖS KOMUNIKACIJA

I KOMUNIKACIJOS POLITIKA

Išorės komunikacija ECB siekiama didinti visuomenės supratimą apie ECB pinigų politiką ir sprendimus. Ji yra neatskiriama ECB pinigų politikos ir kitų jo užduočių dalis. ECB komunikacijos veikla vykdoma vadovaujantis dviem pagrindiniais elementais – atvirumu ir skaidrumu. Šie elementai prisideda prie ECB pinigų politikos veiksmingumo, efektyvumo ir patikimumo. Be to, jie padeda ECB visiškai atsiskaityti už savo veiksmus. Apie tai išsamiau paaiškinta 8 skyriuje.

Realiu laiku pateikiamų, reguliarių ir išsamių pinigų politikos vertinimų bei sprendimų paaiškinimų koncepcija, pritaikyta 1999 m., rodo unikaliai atvirą ir skaidrų požiūrį į centrinio banko komunikaciją. Pinigų politikos sprendimai paaiškinami spaudos konferencijoje iš karto po to, kai Valdančioji taryba juos priima. Spaudos konferencijoje pirmininkas padaro išsamų įvadinį pranešimą, paaiškindamas Valdančiosios tarybos sprendimus. Vėliau pirmininkas kartu su pirmininko pavaduotoju atsako į žiniasklaidos klausimus. Nuo 2004 m. gruodžio mėn. Valdančiosios tarybos sprendimai, išskyrus dėl palūkanų normų, kiekvieną mėnesį skelbiami Eurosistemos centrinių bankų interneto svetainėse.

ECB teisės aktus, Valdančiosios tarybos pinigų politikos sprendimus, Valdančiosios tarybos priimtus sprendimus (papildomai prie sprendimų, nustatančių palūkanų normas), taip pat Eurosistemos konsoliduotas finansines ataskaitas galima skaityti visomis oficialiomis ES kalbomis¹. ECB metų ataskaita taip pat skelbiama visomis oficialiomis ES kalbomis². Pranešimas apie konvergenciją ir ECB mėnesinių biuletenių ketvirtinės versijos skelbiamos visos arba tik jų santrauka visomis oficialiomis ES kalbomis³. Atskaitomybės visuomenei ir skaidrumo tikslais ECB, be įstatyminių leidinių, kai kuriomis arba visomis oficialiomis kalbomis skelbia ir kitus dokumentus, tokius kaip pranešimus spaudai apie ekspertų makroekonominės prognozes ir visuomenei svarbius politinius sprendimus bei informacinę

medžiagą. Svarbiausi ECB leidiniai nacionalinėmis kalbomis rengiami, leidžiami ir platinami glaudžiai bendradarbiaujant su nacionaliniais centriniais bankais.

1 Išskyrus airių kalbą, kuriai ES mastu taikoma išimtis.

2 Išskyrus airių (pagal ES išimtį) ir maltiečių (pagal susitarimą su *Bank Centrali ta' Malta / Central Bank of Malta* po laikinos ES išimties panaikinimo 2007 m. gegužės mėn.) kalbas.

3 Žr. 2 išnašą.

2 KOMUNIKACIJOS VEIKLA

ECB turi kreiptis į įvairias auditorijas, pavyzdžiui, finansų ekspertus, žiniasklaidą, vyriausybes, parlamentus ir plačiąją visuomenę, kurių žinios apie finansus ir ekonomiką yra nevienodos. Todėl jo įgaliojimai ir sprendimai aiškinami pasitelkus įvairias komunikacijos priemones ir veiklas, kurios nuolat tobulinamos, kad taptų kiek įmanoma veiksmingesnės, atsižvelgiant į skirtingą auditoriją ir komunikacijos aplinką bei poreikius.

2010 m. ECB komunikacijos veikla daugiausia buvo sukoncentruota į pasaulio finansų ir ekonominės krizės įvykių bei padarinių, ECB ir Eurosistemos patvirtintų priemonių aiškinimą. Dauguma Vykdamosios valdybos narių viešų pasisakymų buvo susiję būtent su šia tema. Ši tema dominavo ir spaudos atstovų, visuomenės ir ECB lankytojų informacijos užklausose. Be to, ECB komunikacijos veikla apėmė planus įkurti Europos sisteminės rizikos valdybą, jos tikslų ir užduočių apibrėžimą, įskaitant specifinį ECB vaidmenį užtikrinant šio naujo organo sekretoriato funkcijų vykdymą.

ECB skelbia daug reguliarių ir periodinių tyrimų bei ataskaitų: metų ataskaitą (joje pateikiama ECB veiklos praėjusiais metais apžvalga, ji gerina ECB atskaitomybę), mėnesinį biuletinį (jame ECB reguliariai atnaujina ekonominės ir pinigų raidos vertinimą, taip pat pateikia išsamią informaciją, pagrindžiančią ECB sprendimus) ir Finansinio stabilumo apžvalgą (joje vertinamas euro zonos finansų sistemos stabilumas, atsižvelgiant į jos sugebėjimą absorbuoti nepalankius šokus). Be to, ECB teikia daug statistinės informacijos, pirmiausia per Statistinių duomenų saugyklą ir interaktyvias schemas ECB interneto svetainėje, taip pat ir kiekvieną mėnesį spausdinamame statistikos žinyne (*Statistics Pocket Book*).

Visi ECB valdančiosios tarybos nariai atsiskaitydami Europos Parlamentui ir nacionaliniams parlamentams, sakydami viešas kalbas ir duodami interviu žiniasklaidai tiesiogiai dalyvauja plečiant visuomenės žinias ir supratimą apie Eurosistemos užduotis ir vykdomą politiką. 2010 m. ECB pirmininkas

ir kiti Vykdamosios valdybos nariai Europos Parlamente iš viso pasisakė aštuonis kartus (plačiau žr. 8 skyrių). Per metus Valdybos nariai perskaitė apie 200 pranešimų įvairioms auditorijoms ir davė 260 interviu žiniasklaidos priemonėms. Jie taip pat paskelbė daug straipsnių žurnaluose ir laikraščiuose.

Euro zonos nacionaliniai centriniai bankai atlieka svarbų vaidmenį užtikrindami informacijos apie Eurosistemą sklaidimą ir pranešimų perdavimą plačiajai visuomenei ir suinteresuotoms šalims nacionaliniu lygiu. Jie bendrauja su įvairiomis nacionalinėmis ir regioninėmis auditorijomis savo kalbomis ir savo aplinkoje.

2010 m. ECB suorganizavo 15 seminarų, skirtų nacionalinėms ir tarptautinėms žiniasklaidos atstovų žinioms bei supratimui apie ECB įgaliojimus, užduotis ir veiklą pagerinti. Seminarus jis organizavo bendradarbiaudamas su nacionaliniais centriniais bankais, Europos Komisija, Europos žurnalistikos centru arba kitomis visuomeninėmis įstaigomis arba fondais.

2010 m. ECB savo patalpose Frankfurte priėmė apie 13 000 lankytojų. Jie gavo informaciją iš pirmų šaltinių – ECB ekspertų ir vadovų parengtų pristatymų.

Visi ECB skelbiami dokumentai ir įvairiapusiška jo veikla pateikiama ECB interneto svetainėje. Ją 2010 m. aplankė 29 mln. lankytojų (16 % daugiau negu ankstesniais metais), peržiūrėta 231 mln. puslapių ir atsisiųsta 68 mln. dokumentų. 2010 m. gruodžio mėn. ECB kartu su nacionaliniais centriniais bankais pradėjo du švietėjiškus projektus apie centrinę bankininkystę ir ekonomiką: „*€CONOMIA – the monetary policy game*“ („*€CONOMIA – pinigų politikos žaidimas*“) ir „*Inflation Island*“ (Inflacijos sala). „*€CONOMIA*“ projekte žaidėjai turi valdyti infliaciją, nustatydami pagrindines palūkanų normas, atsižvelgdami į kitus ekonominius parametrus, tokius kaip gamybos, nedarbo ir pinigų didėjimas. „*Inflation Island*“, fiktyvioje ekonomikoje, žaidėjai gali palyginti kainų stabilumo privalumus ir žalingą defliacijos poveikį, didelę infliaciją ir hiperinfliaciją.

Šie žaidimai skirti 18–25 metų žmonėms, turintiems nedaug arba visiškai neturintiems žinių apie ekonomiką. Šiuos žaidimus galima atsisiųsti iš ECB interneto svetainės visomis oficialiomis ES kalbomis arba iš daugumos nacionalinių centrinių bankų interneto svetainių.

2010 m. ECB atsakė į apie 100 000 visuomenės paklausimų su prašymais pateikti informaciją įvairiais ECB veiklos, politikos ir sprendimų klausimais.

2010 m. organizuota daug aukšto lygio tarptautinių konferencijų, įskaitant „The great financial crisis: lessons for financial stability and monetary policy – a colloquium in honour of Lucas Papademos“ („Didžioji finansų krizė: finansų stabilumo ir pinigų politikos pamokos – kolokviumas Lucas Papademos garbei“) ir Šeštąją centrinės bankininkystės konferenciją. Jos metu buvo nagrinėjama tema „Požiūriai į peržiūrėtą pinigų politiką – krizės pamokos“.

Rengiantis Estijos įstojimui į euro zoną 2011 m. sausio 1 d., 2010 m. ECB ir *Eesti Pank* suorganizavo informacijos apie eurą kampaniją, kuria buvo siekiama supažindinti Estijos žmones su eurų banknotų ir monetų išvaizda ir apsaugos priemonėmis. Kampanijos metu naudojant komunikacijos priemones atsižvelgta į ankstesnius pinigų keitimus, visuomenės apklausas, panaudota 20 skirtingų rūšių spausdintų publikacijų (iš viso 1,6 mln. kopijų) ir šiai temai skirtų tinklalapių. Pirmą kartą nuo informacinės kampanijos „Euro 2002“ buvo naudojama reklama per televiziją (nuo 2010 m. lapkričio mėn. iki 2011 m. sausio vidurio buvo parodytos keturios reklaminės laidos). Buvo surengti keli spaudos ir viešųjų ryšių renginiai, įskaitant ECB žiniasklaidos seminarą Frankfurte, taip pat eurų banknotų ir monetų parodą ir euro konferenciją Taline. Siekiant paminėti informacinės kampanijos apie eurą pradžią Estijoje, 2010 m. rugsėjo 19 d. ECB pirmininkas Jean-Claude Trichet Taline įteikė valdytojui Andres Lipstok simbolinę žvaigždę su eurų banknotais. Be to, kaip dalis informacinės veiklos apie banknotus,

Berlyne, Frankfurte, Liuksemburge, Varšuvoje ir Taline, bendradarbiaujant su nacionaliniais centriniais bankais ir kitomis institucijomis (muziejais), buvo surengtos parodos. Jose buvo demonstruojami interaktyvūs elementai ir žaidimai.

ECB kultūros dienos 2010 m. buvo skirtos Nyderlandams ir organizuojamos kartu su *De Nederlandsche Bank*. Spalio 20 d.–lapkričio 15 d. gerai žinomose kultūrinėse erdvėse Frankfurte buvo suorganizuoti 22 renginiai, reprezentuojantys kultūrinę Nyderlandų įvairovę. Kultūros dienos buvo inicijuotos 2003 m. siekiant Frankfurto gyventojams suteikti galimybę kiekvienais metais susipažinti su vienos iš ES šalių kultūra.

2010 m. gegužės 19 d. ECB paminėjo oficialią statybos darbų pradžią, padėdamas savo naujųjų patalpų pamatinį akmenį buvusios didmeninės prekybos turgavietės *Grossmarkthalle* pastato teritorijoje Frankfurte prie Maino. Kartu su ECB pirmininku Jean-Claude Trichet, ECB Vykdomosios valdybos, Valdančiosios tarybos ir Bendrosios tarybos nariai, taip pat Frankfurto miesto merė Petra Roth ir COOP HIMMELB(L)AU architektas Wolf D. Prix į pamatinį akmenį įdėjo pastato planų rinkinį, laikraščius iš 27 ES valstybių narių, visų 16 euro zonos šalių monetų rinkinius ir eurų banknotų rinkinį bei monetą iš Frankfurto miesto. Tuomet pamatinis akmuo buvo užantspauduotas ir perkeltas į iškastą duobę, iš kurios iškils dviejų dalių biurų pastatas.

10 SKYRIUS

**INSTITUCINĖ
STRUKTŪRA,
ORGANIZACIJA IR
METINĖS ATASKAITOS**

I SPRENDIMUS PRIIMANTYS ORGANAI IR BENDRASIS ECB VALDYMAS

I.1 EUROSISTEMA IR EUROPOS CENTRINIŲ BANKŲ SISTEMA

Eurosistema yra euro zonos centrinių bankų sistema. Ją sudaro ECB ir ES valstybių narių, naudojančių eurą, nacionaliniai centriniai bankai (nuo 2011 m. sausio 1 d. – 17). Terminas „Eurosistema“ įtvirtintas Lisabonos sutartyje. Anksčiau Valdančioji taryba priėmė terminą „Eurosistema“ siekdama padėti suprasti centrinių bankų sistemos euro zonoje struktūrą. Šis terminas apibrėžia visų jos narių bendrą tapatumą, kolektyvinį darbą ir bendradarbiavimą.

ECBS sudaro ECB ir visų 27 ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai, t. y. ji apima ir

valstybių narių, kurios dar nėra įsivedusios euro, nacionalinius centrinius bankus.

ECB yra Eurosistemos bei ECBS šerdis ir užtikrina, kad operacijos, kurios sudaro ECBS uždavinių dalį, būtų vykdomos arba veikiant jam pačiam, arba per nacionalinius centrinius bankus, į kuriuos ECB gali kreiptis tiek, kiek mano esant reikalinga. Vykdomoji valdyba įgyvendina pinigų politiką pagal Valdančiosios tarybos nustatytas gaires ir priimtus sprendimus. Ji duoda būtinus nurodymus nacionaliniams centriniams bankams. ECB pagal viešąją tarptautinę teisę yra juridinis asmuo. Lisabonos

sutartyje nustatyta, kad ECB yra ES institucija, tačiau instituciniai ECB bruožai nepakito.

Kiekvienas NCB pagal atitinkamos šalies nacionalinę teisę yra juridinis asmuo. Euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, sudarantys neatskiriama Euro sistemos dalį, vykdo Euro sistemos nustatytus uždavinius vadovaudamiesi ECB sprendimus priimančių organų nustatytais taisyklėmis. Nacionaliniai centriniai bankai dalyvauja Euro sistemos ir ECBS komitetuose (žr. šio skyriaus 1.5 skirsnį). Jie taip pat gali vykdyti funkcijas, nesusijusias su Euro sistemos funkcijomis savo pačių atsakomybe, jei Valdancioji taryba nenustato, kad tokios funkcijos trukdo Euro sistemos tikslams ir uždaviniams.

Euro sistemai ir ECBS vadovauja ECB sprendimus priimančiosios organai – Valdancioji taryba ir Vykdomoji valdyba. Bendroji taryba sudaryta kaip trečiasis sprendimus priimančiosios organas, kol bus valstybių narių, dar neįsivedusių euro. Sprendimus priimančiosios organai savo veikloje vadovaujasi Europos Bendrijos steigimo sutartimi, ECBS statutu ir atitinkamu Darbo reglamentu¹. Sprendimai Euro sistemoje ir ECBS priimami centralizuotai. Nepaisant to, remiantis ECBS statutu, ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai kartu prisideda strategine ir veiklos prasme prie bendrų tikslų siekimo gerbdami decentralizavimo principą.

1.2 VALDANČIOJI TARYBA

Valdanciąją tarybą sudaro Vykdomosios valdybos nariai ir eurą įsivedusių valstybių narių nacionalinių centrinių bankų valdytojai. Remiantis Sutartimi, jos pagrindinės pareigos yra:

- nustatyti gaires ir priimti sprendimus, būtinus užtikrinti, kad bus atlikti Euro sistemai patikėti uždaviniai;
- nustatyti euro zonos pinigų politiką, o prireikus priimti sprendimus, susijusius su tarpiniais pinigų politikos tikslais, pagrindinėmis palūkanų normomis ir atsargų pasiūla Euro sistemai, nustatyti jiems įgyvendinti būtinas gaires.

Paprastai Valdancioji taryba posėdžiauja du kartus per mėnesį ECB būstinėje Frankfurte prie Maino (Vokietijoje). Be kita ko, ji išsamiai įvertina pinigų ir ūkio plėtrą ir pirmame mėnesio posėdyje priima atitinkamus sprendimus, o antrame – paprastai daugiau dėmesio skiria klausimams, susijusiems su kitomis ECB ir Euro sistemos užduotimis bei pareigomis. 2010 m. vienas posėdis įvyko ne Frankfurte, jį surengė *Banco de Portugal* Lisabonoje. Be šių susitikimų, Valdancioji taryba taip pat gali rengti susitikimus telekonferencijos būdu arba priimti sprendimus raštu.

Priimdami sprendimus dėl pinigų politikos ir kitų ECB bei Euro sistemos užduočių, Valdanciosios tarybos nariai veikia ne kaip savo šalių atstovai, o kaip visiškai nepriklausomi asmenys. Tai apibrėžia principas „vienas narys – vienas balsas“, taikomas Valdanciojoje taryboje. 2008 m. Valdancioji taryba nusprendė toliau laikytis dabartinio balsavimo režimo, kaip numato ECBS statuto 10 straipsnio 2 dalis, o

¹ Dėl ECB darbo reglamentų žr. 2004 m. vasario 19 d. Sprendimą ECB/2004/2 dėl Europos centrinio banko darbo reglamento patvirtinimo, OL L 80, 2004 3 18, p. 33; kaip pataisyta 2009 m. kovo 19 d. Sprendimu ECB/2009/5, OL L 100, 2009 m. balandžio 18 d., p. 10; 2004 m. birželio 17 d. Sprendimą ECB/2004/12 dėl ECB bendrosios tarybos darbo reglamento patvirtinimo, OL L 230, 2004 6 30, p. 61 ir 1999 m. spalio 12 d. Sprendimą ECB/1999/7 dėl ECB vykdomosios valdybos darbo reglamento, OL L 314, 1999 12 8, p. 34. Šie reglamentai pateikti ir ECB interneto svetainėje.

rotacijos sistemą taikyti tik tada, kai euro zonos nacionalinių centrinių bankų valdytojų bus daugiau kaip 18. 2009 m. kovo mėn. Valdančioji taryba priėmė teisės aktą dėl visų rotacijos sistemos įgyvendinimo aspektų². Šis teisės aktas įsigalios, kai bus įgyvendinta rotacijos sistema.

2 2009 m. kovo 19 d. Sprendimas ECB/2009/5, iš dalies keičiantis 2004 m. vasario 19 d. Sprendimą ECB/2004/2, kuriuo patvirtinamas Europos centrinio banko darbo reglamentas, OL L 100, 2009 4 18, p. 10. Išsamiau apie rotacijos principo įgyvendinimo būdus žr. 2009 m. liepos mėn. ECB mėnesinio biuletenio straipsnį „Rotation of voting rights in the Governing Council of the ECB“.

VALDANČIOJI TARYBA

Jean-Claude Trichet

ECB pirmininkas

Vítor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

(nuo 2010 m. birželio 1 d.)

Banco de Portugal valdytojas

(iki 2010 m. gegužės 31 d.)

Lucas D. Papademos

ECB pirmininko pavaduotojas

(iki 2010 m. gegužės 31 d.)

Lorenzo Bini Smaghi

ECB vykdomosios valdybos narys

Michael C. Bonello

Bank Ċentrali ta' Malta /

Central Bank of Malta valdytojas

Carlos Costa

Banco de Portugal valdytojas

(nuo 2010 m. birželio 7 d.)

Mario Draghi

Banca d'Italia valdytojas

Miguel Fernández Ordóñez

Banco de España valdytojas

José Manuel González-Páramo

ECB vykdomosios valdybos narys

Patrick Honohan

Banc Ceannais na hÉireann /

Central Bank of Ireland valdytojas

Marko Kranjec

Banka Slovenije valdytojas

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank valdytojas

Andres Lipstok

Eesti Pank valdytojas

(nuo 2011 m. sausio 1 d.)

Jozef Makúch

Národná banka Slovenska valdytojas

(nuo 2010 m. sausio 12 d.)

Yves Mersch

Banque centrale du Luxembourg

valdytojas

Ewald Nowotny

Oesterreichische Nationalbank valdytojas

Christian Noyer

Banque de France valdytojas

Athanasios Orphanides

Central Bank of Cyprus valdytojas

George A. Provopoulos

Bank of Greece valdytojas

Guy Quaden

Nationale Bank van België /

Banque Nationale de Belgique valdytojas

Ivan Šramko

Národná banka Slovenska valdytojas

(iki 2010 m. sausio 11 d.)

Jürgen Stark

ECB vykdomosios valdybos narys

Gertrude Tumpel-Gugerell

ECB vykdomosios valdybos narė

Axel A. Weber

Deutsche Bundesbank prezidentas

Nout Wellink

De Nederlandsche Bank prezidentas

Galinė eilė (iš kairės į dešinę):

Erkki Liikanen, Marko Kranjec, Athanasios Orphanides, Vítor Constâncio, Jean-Claude Trichet, Gertrude Tumpel-Gugerell, Michael C. Bonello, Ewald Nowotny

Vidurinė eilė (iš kairės į dešinę):

Nout Wellink, Miguel Fernández Ordóñez, Lorenzo Bini Smaghi, Yves Mersch

Priekinė eilė (iš kairės į dešinę)

Christian Noyer, Carlos Costa, Guy Quaden, Patrick Honohan, Georgios Provopoulos, José Manuel González-Páramo, Axel A. Weber, Jürgen Stark

Pastaba: Mario Draghi, Andres Lipstok ir Jozef Makúch fotografuojant nedalyvavo.

I.3 VYKDOMOJI VALDYBA

Vykdomąją valdybą sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir keturi nariai, kuriuos kvalifikuotą daugumą ir pasikonsultavę su Europos Parlamentu bei ECB skiria eurą įsivedusių valstybių narių valstybių arba vyriausybės vadovai. Svarbiausios Vykdomosios valdybos, kuri paprastai posėdžiauja kartą per savaitę, pareigos yra:

- rengti Valdančiosios tarybos posėdžius;
- įgyvendinti euro zonos pinigų politiką pagal Valdančiosios tarybos nustatytas gaires ir priimtus sprendimus, o tai darant,

teikti būtinus nurodymus euro zonos nacionaliniams centriniams bankams;

- vadovauti ECB einamajai veiklai;
- vykdyti kai kuriuos Valdančiosios tarybos jai suteiktus įgaliojimus, įskaitant ir norminio pobūdžio.

Valdymo komitetas padeda Vykdomajai valdybai ECB valdymo, veiklos planavimo ir metų biudžeto sudarymo proceso srityse. Valdymo komitetą sudaro vienas Vykdomosios valdybos narys, einantis pirmininko pareigas, ir keli aukštesnieji vadovai.

Antroje eilėje (iš kairės):
Lorenzo Bini Smaghi,
José Manuel González-Páramo,
Jürgen Stark

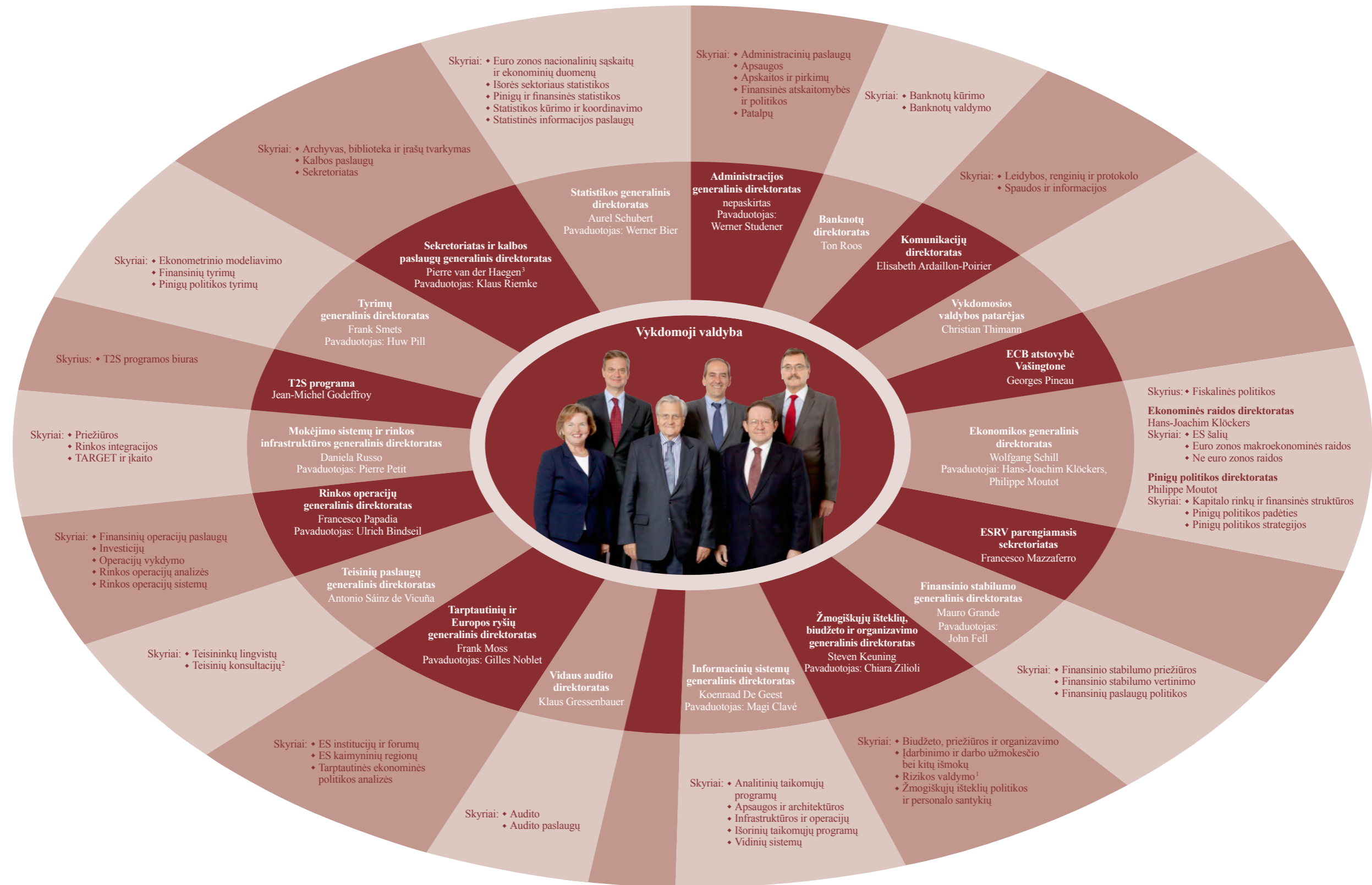
Pirmoje eilėje (iš kairės):
Gertrude Tumpel-Gugerell,
Jean-Claude Trichet,
Vitor Constâncio

Jean-Claude Trichet
ECB pirmininkas
Vitor Constâncio
ECB pirmininko pavaduotojas
(nuo 2010 m. birželio 1 d.)
Lucas D. Papademos
ECB pirmininko pavaduotojas
(iki 2010 m. gegužės 31 d.)

Lorenzo Bini Smaghi
ECB vykdomosios valdybos narys
José Manuel González-Páramo
ECB vykdomosios valdybos narys
Jürgen Stark
ECB vykdomosios valdybos narys
Gertrude Tumpel-Gugerell
ECB vykdomosios valdybos narė

ECB ORGANIZACINĖ SCHEMA
(2010 m. gruodžio 31 d.)

1 Tiesiogiai pavaldus Vykdomajai valdybai.
2 Įskaitant duomenų apsaugos funkciją.
3 Vykdomosios valdybos, Valdančiosios tarybos ir Bendrosios tarybos sekretorius.

Vykdomoji valdyba

Antroje eilėje (iš kairės į dešinę): Lorenzo Bini Smaghi, José Manuel González-Páramo, Jürgen Stark
Pirmoje eilėje (iš kairės į dešinę): Gertrude Tumpel-Gugerell, Jean-Claude Trichet (pirmininkas), Vítor Constâncio (pirmininko pavaduotojas)

I.4 BENDROJI TARYBA

Bendrają tarybą sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir visų 27 ES valstybių narių nacionalinių centrinių bankų valdytojai. Ji

vykdo iš EPI perimtas užduotis, kurių dar nevykdo ECB dėl to, kad ne visos valstybės narės yra įvedusios eurą. 2010 m. Bendroji taryba posėdžiavo keturis kartus – kiekvieną ketvirtį, ir dar vieną kartą, kai tvirtino ECB pranešimą apie konvergenciją.

Galinė eilė (iš kairės į dešinę):

Ewald Nowotny, Erkki Liikanen,
Marko Kranjec, Patrick Honohan,
Vitor Constâncio, Jean-Claude Trichet,
Miguel Fernández Ordóñez,
Yves Mersch, Stefan Ingves

Vidurinė eilė (iš kairės į dešinę):

Nout Wellink, Ilmārs Rimšēvičs,
Carlos Costa, Ivan Iskrov,
Athanasios Orphanides,
Miroslav Singer, Marek Belka,
Michael C. Bonello

Priekinė eilė (iš kairės į dešinę):

András Simor, Guy Quaden,
Axel A. Weber, Christian Noyer,
Nils Bernstein, Georgios Provopoulos,
Reinoldijus Šarkinas,
Andres Lipstok, Mugur Isărescu

Pastaba: Mario Draghi, Mervyn King ir Jozef Makúch fotografuojant nedalyvavo.

Jean-Claude Trichet

ECB pirmininkas

Vitor Constâncio

ECB pirmininko pavaduotojas

(nuo 2010 m. birželio 1 d.)

Banco de Portugal valdytojas

(iki 2010 m. gegužės 31 d.)

Lucas D. Papademos

ECB pirmininko pavaduotojas

(iki 2010 m. gegužės 31 d.)

Marek Belka

Narodowy Bank Polski prezidentas

(nuo 2010 m. birželio 11 d.)

Nils Bernstein

Danmarks Nationalbank

valdytojas

Michael C. Bonello

Bank Ċentrali ta' Malta /

Central Bank of Malta valdytojas

Carlos Costa

Banco de Portugal valdytojas

(nuo 2010 m. birželio 7 d.)

Mario Draghi

Banca d'Italia valdytojas

Miguel Fernández Ordóñez

Banco de España valdytojas

Patrick Honohan

Banc Ceannais na hÉireann /

Central Bank of Ireland valdytojas

Stefan Ingves

Sveriges Riksbank valdytojas

Mugur Constantin Isărescu

Banca Națională a României valdytojas

Ivan Iskrov

Българска народна банка

(Bulgarian National Bank) valdytojas

Mervyn King

Bank of England valdytojas

Marko Kranjec

Banka Slovenije valdytojas

Erkki Liikanen

Suomen Pankki – Finlands Bank valdytojas

Andres Lipstok

Eesti Pank valdytojas

Jozef Makúch

Národná banka Slovenska valdytojas

(nuo 2010 m. sausio 12 d.)

Yves Mersch

Banque centrale du Luxembourg valdytojas

Ewald Nowotny

Oesterreichische Nationalbank valdytojas

Christian Noyer*Banque de France* valdytojas**Athanasios Orphanides***Central Bank of Cyprus* valdytojas**George A. Provopoulos***Bank of Greece* valdytojas**Guy Quaden***Nationale Bank van België /**Banque Nationale de Belgique*

valdytojas

Ilmārs Rimševičs*Latvijas Banka* valdytojas**Reinoldijus Šarkinas**

Lietuvos banko valdybos pirmininkas

András Simor*Magyar Nemzeti Bank* valdytojas**Miroslav Singer***Česká národní banka* valdytojas

(nuo 2010 m. liepos 1 d.)

Sławomir Skrzypek †*Narodowy Bank Polski* prezidentas

(iki 2010 m. balandžio 10 d.)

Ivan Šramko*Národná banka Slovenska* valdytojas

(iki 2010 m. sausio 11 d.)

Zdeněk Tůma*Česká národní banka* valdytojas

(iki 2010 m. birželio 30 d.)

Axel A. Weber*Deutsche Bundesbank* prezidentas**Nout Wellink***De Nederlandsche Bank* prezidentas**1.5 EUROSISTEMOS IR ECBS KOMITETAI, BIUDŽETO KOMITETAS, ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA IR EUROSISTEMOS IT STEBĖJIMO KOMITETAS**

Eurosistemos bei ECBS komitetai ir toliau atlieka svarbų vaidmenį padėdami ECB sprendimus priimančioms organams atlikti savo užduotis. Ir Valdančiosios tarybos, ir Vykdomosios valdybos prašymu komitetai teikia ekspertų pagalbą pagal savo kompetenciją ir palengvina sprendimų priėmimo procesą. Komitetų nariai paprastai yra Eurosistemos centrinių bankų tarnautojai. Tačiau dar neįsivedusių euro valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai taip pat dalyvauja komiteto posėdžiuose, kai jame sprendžiami Bendrosios tarybos kompetencijos klausimai. Kai reikia, gali būti pakviesti ir kiti kompetentingi organai, pavyzdžiui, Bankų priežiūros komiteto atveju – nacionalinės priežiūros institucijos. 2010 m. rugsėjo 16 d. įkurtas Rizikos valdymo komitetas, siekiant padėti Valdančiajai tarybai užtikrinti tinkamą apsaugos lygį Eurosistemoje valdant ir kontroliuojant jos rinkos operacijoms kylančias rizikas. Įsteigus Europos sisteminės rizikos valdybą, 2010 m. gruodžio 16 d. panaikintas Bankų priežiūros komitetas (žr. 6 skyrių). 2010 m. gruodžio 31 d. įkurta 13 Eurosistemos ir ECBS komitetų, vadovaujantis ECB darbo reglamento 9 straipsnio 1 dalimi. Vadovaujantis tuo pačiu straipsniu, 2011 m. sausio 13 d. įkurtas Finansinio stabilumo komitetas, siekiant padėti Valdančiajai tarybai vykdyti su finansiniu stabilumu susijusias ECB užduotis.

Biudžeto komitetas, įkurtas vadovaujantis ECB darbo reglamento 15 straipsniu, padeda Valdančiajai tarybai sprendžiant su ECB biudžetu susijusias klausimus.

Vadovaujantis Darbo reglamento 9a straipsniu, 2005 m. įkurta Žmogiškųjų išteklių konferencija kaip Eurosistemos ir ECBS centrinių bankų apsikeitimo patirtimi, žiniomis ir informacija forumas žmogiškųjų išteklių valdymo srityje.

2007 m. Valdančioji taryba įkūrė Eurosistemos IT stebėjimo komitetą, įgaliotą stebėti nuolatinį IT naudojimo tobulinimą Eurosistemoje.

1.6 BENDRASIS VALDYMAS

Be sprendimus priimančių organų, ECB bendrasis valdymas apima tam tikrus išorės ir vidaus kontrolės lygius, du elgesio kodeksus, Etikos kodeksą bei taisykles dėl galimybių visuomenei susipažinti su ECB dokumentais.

IŠORĖS KONTROLĖS LYGIAI

ECBS statute numatyti du kontrolės lygiai – tai išorės auditorius, kuris paskiriamas atlikti ECB metinių ataskaitų auditą (ECBS statuto 27 straipsnio 1 dalis) ir Europos Audito Rūmai, kurie įvertina ECB vadovybės veiklos efektyvumą (27 straipsnio 2 dalis). Europos Audito Rūmų metų ataskaita kartu su ECB atsakymu paskelbiama ECB interneto svetainėje ir Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje. Siekiant padidinti visuomenės pasitikėjimą ECB išorės auditoriaus nepriklausomumu, taikomas audito įstaigos rotacijos principas³. ECB interneto svetainėje skelbiama išorės auditorių atrankos ir įgaliojimų geroji praktika pateikia kiekvienam Eurosistemos centriniam bankui aukšto lygio gaires pasirenkant išorės auditorius ir nustatant jų įgaliojimus. Geroji praktika leidžia Valdančiajai tarybai formuluoti savo rekomendacijas Tarybai remiantis suderintais, nuosekliais ir skaidriais atrankos kriterijais.

VIDAUS KONTROLĖS LYGIAI

ECB vidaus kontrolės struktūra pagrįsta tuo, kad kiekvienas organizacinis vienetas (padalinys, skyrius, direktoratas ar generalinis direktoratas) yra atsakingas už savo rizikų ir kontrolės priemonių valdymą, taip pat už savo operacijų veiksmingumą ir našumą. Kiekvienas organizacinis vienetas įgyvendina veiklos kontrolės procedūras savo atsakomybės srityse pagal priimtą rizikos lygį, kurį remdamasi prognozėmis, nustato Vykdomoji valdyba. Pavyzdžiui, taisyklių ir procedūrų rinkinys,

³ Įvykus viešajam konkursui ir vadovaujantis ECB suderinta praktika dėl audito įmonių rotacijos, *PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* buvo paskirtas 2008–2012 finansinių metų ECB išorės auditoriumi.

žinomas „Kinų sienos“ pavadinimu, neleidžia vidaus informacijai, atsirandančiai srityse, atsakingose už pinigų politiką, pasiekti sričių, kurios atsakingos už ECB užsienio atsargų ar nuosavų lėšų portfelio valdymą.

2010 m. ECB toliau tobulino savo operacinės rizikos valdymo metodą ir kartu su nacionaliniais centriniais bankais toliau jį taikė Eurosistemos uždaviniams ir procesams. Atskiri ECB veiklos padaliniai taip pat atnaujino savo operacinės rizikos vertinimus. ECB reguliariai testuoja ir peržiūri savo veiklos tęstinumą kritinių operacijų atveju. Be to, 2010 m. ECB peržiūrėjo krizių valdymo sistemą ir toliau vykdė krizių valdymo komandos mokymo programą. 2009 m. Valdančiajai tarybai patvirtinus Eurosistemos veiklos tęstinumo programą, buvo sukurtos veiklos poveikio analizės procedūros Eurosistemos lygiu.

Be to, 2010 m. gruodžio mėn. įvyko pirmas įkurto naujo Rizikos valdymo komiteto (RVK) posėdis. Vienas iš pagrindinių jo tikslų – vertinti visas finansines rizikas, kylančias Eurosistemai vykdančios jos rinkos operacijas, kurios apima Eurosistemos pinigų politiką, dienos kredito operacijas, užsienio valiutos operacijas ir su ECB užsienio atsargų valdymu susijusias operacijas.

Nepriklausomai nuo vidaus kontrolės struktūros ir rizikos stebėjimo ECB audito funkcijas vykdo Vidaus auditorių direktoratas, tiesiogiai atsakingas Vykdomajai valdybai. Remiantis įgaliojimais, nustatytais ECB vidaus audito nuostatuose⁴, ECB vidaus auditoriai teikia nepriklausomo ir objektyvaus užtikrinimo bei konsultavimo paslaugas, sistemingai vertindami ir tobulindami rizikos valdymą, kontrolės ir valdymo procesų veiksmingumą. ECB vidaus auditoriai laikosi Vidaus audito instituto patvirtintų tarptautinių vidaus audito profesinės praktikos standartų.

Eurosistemos ir ECBS komitetas, Vidaus audito komitetas, kurį sudaro ECB ir nacionalinių centrinių bankų vidaus audito vadovai, atsakingas už bendrą Eurosistemos

ir ECB projektų bei operacinių sistemų audito koordinavimą.

ECB audito komitetas toliau stiprina bendrą ECB ir visos Eurosistemos valdymą. Jį sudaro trys Valdančiosios tarybos nariai, kurios pirmininkas yra Erkki Liikanen (*Suomen Pankki – Finlands Bank* valdytojas).

ELGESIO KODEKSAI

ECB sprendimus priimančių organų nariams taikomi du elgesio kodeksai. Pirmasis skirtas Valdančiosios tarybos nariams ir pakaitiniams nariams, jame nustatytos gairės ir etikos standartai, kurių privaloma laikytis vykdančiam, kaip Valdančiosios tarybos narių, funkcijas. Šiame kodekse apibrėžta atsakomybė už Eurosistemos integralumo bei reputacijos apsaugą ir už jos veiklos efektyvumo palaikymą⁵. Be to, Valdančioji taryba yra paskyrusi patarėją etikos klausimais, kuris konsultuoja jos narius kai kuriais profesinio elgesio aspektais. Antrasis kodeksas – Papildomas etikos kriterijų kodeksas, skirtas Vykdomosios valdybos nariams⁶. Jis papildė pirmąjį elgesio kodeksą – jame detalizuojamas Vykdomosios valdybos nariams taikomas etikos režimas. 2010 m. balandžio 1 d. įsigaliojo išsamus ECB personalo etikos kodeksas⁷. Jame konsoliduotos ir patobulintos ECB personalui taikomos etikos taisyklės, išdėstytos Įdarbinimo sąlygose, Personalo taisyklėse ir ankstesniame ECB elgesio kodekse⁸. Kodekse pateikiamos gairės, nustatomos etikos normos ir standartai. Reikalaujama, kad visi tarnautojai laikytųsi aukštų profesinės etikos elgesio standartų, vykdydami savo pareigas, bendradarbiaudami su nacionaliniais centriniais bankais, valstybės institucijomis, rinkos dalyviais, žiniasklaidos ir

4 Siekiant puoselėti audito tvarkos ECB skaidrumą, šie nuostatai skelbiami ECB interneto svetainėje.

5 Žr. Valdančiosios tarybos narių elgesio kodeksą, OL C 123, 2002 5 24, p. 9, jo pakeitimus OL C 10, 2007 1 16, p. 6 ir ECB interneto svetainėje.

6 Žr. ECB vykdomosios valdybos narių papildomą etikos kriterijų kodeksą, OL C 104, 2010 4 23, p. 8 ir ECB interneto svetainėje.

7 Žr. ECB personalo taisyklių 0 dalies „Etikos kodeksą“, OL C 104, 2010 4 23, p. 3 ir ECB interneto svetainėje.

8 Žr. ankstesnį Europos centrinio banko elgesio kodeksą pagal Europos centrinio banko darbo reglamento 11 straipsnio, 3 dalį, OL C 76, 2001 3 8, p. 12.

visuomenės atstovais. Vykdomosios valdybos paskirtas patarėjas etikos klausimais užtikrina, kad šios Vykdomajai valdybai ir tarnautojams taikomos taisyklės būtų vienodai suprantamos.

PRIEMONĖS PRIEŠ SUKČIAVIMĄ

1999 m., siekdami sustiprinti kovą su sukčiavimu, korupcija ir kitokia Bendrijos finansiniams interesams kenkiančia neteisėta veikla, Europos Parlamentas ir ES Taryba priėmė reglamentą⁹. Be kita ko, reglamente numatyti Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) vidaus tyrimai dėl įtarimų sukčiavimu ES institucijose, įstaigose, tarnybose ir agentūrose. OLAF reglamente numatyta, kad kiekviena iš minėtų institucijų turi priimti sprendimus, kurie leistų OLAF atlikti tyrimus kiekvienos jų viduje. 2004 m. birželio mėn. Valdančioji taryba priėmė sprendimą¹⁰ dėl OLAF tiriamų ECB nuostatų ir sąlygų, įsigaliojusį 2004 m. liepos 1 d.

ECB VIDAUS PROGRAMA PRIEŠ PINIGŲ PLOVIMĄ IR TERORISTŲ FINANSAVIMĄ

2007 m. ECB įsteigė pinigų plovimo prevencijos (PPP) ir kovos su terorizmu finansavimo (KTF) vidaus schemą. PPP ir KTF nuostatos atitinka Finansinių veiksmų darbo grupės (FATF) 40 rekomendacijų ir 9 specialiąsias rekomendacijas tiek, kiek jos taikomos ECB operacijoms. Pagal atitikimo reikalavimo funkciją, ECB nustato, analizuoja ir imasi priemonių, susijusių su pinigų plovimu ir teroristų finansavimu visose atitinkamose ECB veiklos srityse. Viena iš kitų šalių vertinimo ir stebėjimo proceso dalių yra taikomų PPP ir KTF teisės aktų atitikimas. Atsižvelgiant į tai, ypač daug dėmesio skiriama ribojančioms priemonėms, kurias patvirtino ES ir FATF paskelbti vieši pareiškimai. Vidaus pranešimų sistema papildė ECB ir PPP arba KTF modelį ir užtikrina, kad visa reikiama informacija būtų sistemingai renkama ir reikiamu laiku perduodama Vykdomajai valdybai.

GALIMYBĖ VISUOMENEI SUSIPAŽINTI SU ECB DOKUMENTAIS

2004 m. kovo mėn. priimtas ECB sprendimas dėl galimybės visuomenei susipažinti su ECB dokumentais¹¹ atitinka kitų ES institucijų bei

įstaigų tikslus ir taikomus standartus dėl galimybės visuomenei susipažinti su jų dokumentais. Jis didina skaidrumą ir kartu jame atsižvelgiama į ECB ir nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumą, užtikrinamas kai kurių sričių, kurios būdingos ECB jam vykdam savo užduotis, konfidencialumas¹².

2010 m. gauta nedaug visuomenės prašymų susipažinti su dokumentais.

9 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1073/1999 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF) atliekamų tyrimų, OL L 136, 1999 5 31, p. 1.

10 Sprendimas ECB/2004/11 dėl Europos kovos su sukčiavimu tarnybos atliekamų Europos centrinio banko tyrimų, susijusių su Europos Bendrijų finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo, nuostatų bei sąlygų dalinio pakeitimo, OL L 230, 2004 6 30, p. 56. Sprendimas priimtas reaguojant į Europos Teisingumo Teismo 2003 m. liepos 10 d. sprendimą Case-11/00 Komisija prieš Europos centrinį banką, ECR I-7147.

11 Sprendimas ECB/2004/3 dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos centrinio banko dokumentais, OL L 80, 2004 3 18, p. 42.

12 Vykdam ECB atvirumo ir skaidrumo politiką, ECB interneto svetainės skirsnyje „Archyvai“ pateikiami istoriniai dokumentai.

2 ORGANIZACINĖ RAIDA

2.1 ŽMOGIŠKŲJŲ IŠTEKLIŲ VALDYMAS

2010 m. ECB toliau plėtojo ir įgyvendino savo žmogiškųjų išteklių valdymo politiką keturiuose srityse: organizacinės kultūros, darbuotojų priėmimo, profesinio ugdymo ir darbo sąlygų.

ORGANIZACINĖ KULTŪRA

2010 m. ECB organizacinės kultūros raida buvo orientuota į lyčių lygybę ir profesinę etiką. Pradėta įgyvendinti daug iniciatyvų siekiant geriau supažindinti su ECB lyčių lygybės politikos tikslais ir užtikrinti, kad jie dar labiau įsitvirtintų su žmogiškaisiais ištekliais susijusioje veikloje. Patvirtindamas savo įsipareigojimą šiuo klausimu ECB savo interneto svetainėje paskelbė viešą pareiškimą apie lyčių lygybės politiką. 2010 m. įsigaliojo anksčiau išsamiai aptartas ECB personalo etikos kodeksas.

DARBUOTOJŲ PRIĖMIMAS

2010 m. gruodžio 31 d. faktinis visą darbo dieną ECB pagal sutartį dirbančių darbuotojų skaičius buvo 1 607 (2009 m. gruodžio 31 d. – 1 563)¹³. 2010 m. sudarytos 53 terminuotos darbo sutartys (riboto pobūdžio arba keistinos nuolatinėmis sutartimis). 2010 m. atsistatydinę ar sulaukę pensijos iš darbo ECB išėjo 28 pagal terminuotą arba neterminuotą darbo sutartį dirbę darbuotojai (2009 m. – 27). Be to, 2010 m. sudarytos 128 trumpalaikės darbo sutartys (neįskaitant kelių pratęstų darbo sutarčių) pavaduojant žmones, išėjusius atostogų trumpiau negu metams, o 140 trumpalaikių darbo sutarčių tais metais baigėsi.

Puoselėdamas komandinio darbo dvasią ir bendradarbiavimą su tarptautinėmis organizacijomis visos ECBS mastu, nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų darbuotojams ECB toliau siūlė dirbti pagal trumpalaikes darbo sutartis. 2010 m. gruodžio 31 d. ECB dirbo 158 darbuotojai iš nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų, vykdydami įvairias užduotis, t. y. 12 % daugiau negu 2009 m.

2010 m. rugsėjo mėn. ECB pradėjo dirbti penktoji ECB absolventų programos dalyvių grupė. Dalyviai, neseniai baigę studijas garsiausiuose universitetuose, turi plataus profilio išsilavinimą ir kiekvienas iš jų dvejus metus rotaciniu principu dirba dviejose veiklos srityse.

Kaip ir praėjusiais metais, ECB visus metus organizavo stažuotes studentams ir absolventams, baigusiems ekonomikos, statistikos, verslo administravimo, teisės ir vertimo mokslus. Siekdamas užtikrinti daugiau aiškumo dėl tinkamumo kriterijų, paskyrimo trukmės, atostogų ir medicininio draudimo sąlygų, 2010 m. balandžio mėn. ECB savo interneto svetainėje paskelbė stažuotų programos taisykles. 2010 m. gruodžio 31 d. ECB buvo 92 stažuotojai, arba 12,8 % daugiau negu 2009 m. Be to, ECB pasiūlė keturias stipendijas pagal *Wim Duisenberg* stipendijų programą, į kurias gali pretenduoti žymūs ekonomistai, ir penkias stipendijas jauniems tyrinėtojams pagal *Lamfalussy* stipendijų programą.

PROFESINIS UGDYMAS

Mobilumo ir kvalifikacijos kėlimo priemonės toliau buvo pagrindinės ECB profesinio ugdymo priemonės.

ECB vidaus mobilumo politika leidžia gilinti ECB darbuotojų žinias ir didinti sinergiją visose veiklos srityse. Be to, ECB vidaus įdarbinimo politika siekiama dar labiau palengvinti vidaus mobilumą, pabrėžiant plačias kompetencijas. 2010 m. 204 personalo nariai, įskaitant 37 vadovus ir patarėjus, laikinai ar ilgam laikotarpiui perėjo į kitas pareigas.

ECB, kaip ir visi ECBS centriniai bankai, aktyviai dalyvauja išorės darbo patirties programoje, kurią skatina Žmogiškųjų išteklių konferencija ir kuri suteikia galimybę

¹³ Be sutarčių, pagrįstų visą darbo dieną pagal sutartį dirbančių darbuotojų pozicijomis, šis skaičius taip pat apima trumpalaikes sutartis su darbuotojais, laikinai komandiruotais iš nacionalinių centrinių bankų ir tarptautinių organizacijų, ir sutartis su Absolventų programos dalyviais.

ECB 2–12 mėnesių siųsti savo darbuotojus į 27 ES nacionalinius centrinius bankus arba atitinkamas tarptautines organizacijas (pvz., TVF ir TAB). Šioje programoje 2010 m. iš viso dalyvavo 8 ECB darbuotojai (nauji atvejai). Be to, ECB nemokamas atostogas iki trejų metų suteikė 36 darbuotojams (nauji atvejai). 2010 m. gruodžio pabaigoje bendras darbuotojų, turėjusių nemokamas atostogas, skaičius buvo 45 (2009 m. – 55).

ECB toliau skatino vadovų ir darbuotojų įgūdžių įgijimą ir ugdymą, kompetencijų didinimą. Be įvairių organizacijos viduje sudarytų galimybių mokytis, darbuotojai ir vadovai, kuriems reikia specialių, labiau techninio pobūdžio mokymų, naudojosi ir išorės mokymo galimybėmis. Jie dalyvavo mokymo renginiuose, kurie buvo organizuojami kaip ECBS mokymo programų dalis arba kuriuos siūlė nacionaliniai centriniai bankai.

DARBO SĄLYGOS

ECB darbo sąlygos sudaromos tokios, kad būtų patrauklios ir subalansuotų darbuotojų ir organizacijos poreikius. Atsižvelgdamas į prašymus dirbti ne visą darbo dieną ECB peržiūri kai kurias darbo valandų ir atostogų nuostatas. 2010 m. pabaigoje ne visą darbo dieną dirbo 158 darbuotojai, 10 % mažiau negu 2009 m. Darbuotojų, turinčių nemokamas motinystės (tėvystės) atostogas, skaičius 2010 m. gruodžio 31 d. buvo 24 (2009 m. – 28). 2008 m. pradėtas eksperimentinis darbo namuose projektas buvo įgyvendinamas ir 2010 m. Vidutiniškai apie 235 darbuotojai vieną dieną per mėnesį dirbo namuose. O per visus 2010 m. bent vieną kartą namuose dirbo 662 darbuotojai.

ECB toliau rėmė darbuotojus vaikų priežiūros ir darbo bei šeimos išipareigojimų suderinimo srityse. Toliau buvo plečiama politika, taikoma tėvams, turintiems sunkiai sergančių vaikų ar vaikų, turinčių specialiųjų mokymosi poreikių. Pagal ją priklauso ilgalaikė parama sutrikusio intelekto ar neurologinių-elgsenos vystymosi sutrikimų turinčių vaikų tėvams.

2.2 DARBUOTOJŲ SANTYKIAI IR SOCIALINIS DIALOGAS

ECB pripažįsta konstruktyvaus dialogo su savo darbuotojais svarbą. 2010 m. ECB konsultavo darbuotojų atstovus apie darbo apmokėjimo, užimtumo, darbo sąlygų, sveikatos ir saugos sąlygas bei pensijas. Be to, ir toliau nuolat palaikė dialogą su darbuotojų atstovais užimtumo ir socialinių reikalų klausimais.

Tebevyksta ECB diskusija su profesine sąjunga dėl susitarimo memorandumo, orientuoto į socialinio dialogo ECB stiprinimą.

2.3 NAUJOS ECB PATALPOS

2010 m. gegužės 19 d. įvyko oficialus renginys, skirtas ECB naujųjų patalpų Frankfurto *Ostend* rajone statybos darbų pradžiai paminėti. Jo metu buvo padėtas pamatinis akmuo. Birželio mėn. pradėtos montuoti dvigubo biurų bokšto ir požeminio darbuotojų automobiliams skirto garažo pamatų plieninės konstrukcijos, o liepos mėn. buvo vykdomi pamatų betonavimo darbai. Iki 2011 m. pradžios pavyko baigti dviejų aukštų požeminį garažą ir dvigubo biurų bokšto pusrūšį. Pradėti cokolinio aukšto statybos darbai.

Kartu pradėti statybiniai darbai ankstesniame *Grossmarkthalle* pastate. Rengiantis statyti paradinę dalį, buvo nugriautas buvusio didmeninio prekybos centro vakarinės dalies fasadas ir trys stogo dalys. Taip pat išardyti ir prekybos salės pamatai, jie pakeisti atspariais vandeniui pamatais, galinčiais išlaikyti naująjį ECB pastatą, daugiausia skirtą ECB viešosioms funkcijoms, t. y. jame bus įrengti lankytojų priėmimo centras, konferencijų centras, kavinė ir restoranas darbuotojams.

Glaudžiai bendradarbiaujant su istorinio paveldo išsaugojimo priežiūros įstaigomis, 2010 m. pavasarį prasidėjo ir buvusio *Grossmarkthalle* pastato rekonstrukcija. Jos metu rūpestingai bus restauruojamas plytinis fasadas ir rytinio

sparno pastato rantytos betoninės grindys. Restauravimo darbai vykdomi labai kruopščiai, siekiant išsaugoti *Grossmarkthalle* pastato konstrukciją.

2011 m. vasario mėn. ECB nusprendė dvigubo biurų bokšto konstrukcinių darbų sutartį sudaryti su nauja statybų bendrove. Ankstesnė bendrovė *Baresel GmbH* konstrukcinius darbus atliko iki pirmojo aukšto. Toliau juos vykdys *Ed. Zublin AG*. Visi konstrukciniai darbai vyksta pagal planą. Naujųjų patalpų užbaigimo data nesikeičia (2013 m. pabaiga), ECB į naują pastatą ketina persikelti 2014 m.

2.4 EUROSISTEMOS PIRKIMŲ KOORDINAVIMO BIURAS

2010 m. Eurosistemos viešųjų pirkimų koordinavimo tarnyba (*Eurosystem Procurement Coordination Office*, EPCO) baigė 2009 m. inicijuotas dvi jungtines procedūras: kelionių lėktuvu į ECBS susitikimus srityje ir susitarimų dėl apgyvendinimo viešbučiuose srityje. Be to, EPCO koordinavo keletą 2009 m. inicijuotų analizių, kurios per artimiausius mėnesius bus baigtos rengti arba baigsis bendrų pirkimų konkursais. Tokios analizės buvo rengiamos apie rinkos duomenų teikėjus ir reitingų agentūras, biuro įrangą ir standartines IT programines priemones. Be to, EPCO toliau rėmė geriausių įmanomos praktikos pirkimų srityje mainus tarp centrinių bankų.

Savo susirinkime 2010 m. gruodžio 15 d. Valdančioji taryba atkreipė dėmesį į dokumentą „EPCO – Review of experience at the half-way stage of the mandate (2008–2012)“, suteikusi galimybę išanalizuoti EPCO patirtį, kurią ši tarnyba sukaupe per savo penkerių metų įgaliojimų termino pirmąją pusę, ir pertvarkyti savo veiklą per kitą pusę.

2.5 APLINKOSAUGOS KLAUSIMAI

ECB rūpinasi gamtos išsaugojimu. Siekdama saugoti gamtinę aplinką ir žmonių sveikatą ji apdairiai naudoja gamtinius išteklius.

2010 m. sėkmingai buvo sertifikuota ECB aplinkosaugos valdymo sistema. Ji atitinka tarptautiniu mastu pripažįstamo standarto EN ISO 14001 ir ekologinės vadybos ir audito sistemos reikalavimus. ECB siekia nuolat tobulinti šią sistemą ir ECB aplinkosauginės veiklos rezultatus. 2008 ir 2009 m. duomenų palyginimas rodo, kad per dvejus metus anglies dvideginio išmetimas į atmosferą sumažėjo 22 %. Be to, pradėta vykdyti nauja 2010–2011 m. aplinkosaugos programa, kuria siekiama sumažinti ECB neigiamą įtaką ekologijai.

Savo internetinėje svetainėje ECB paskelbė pranešimą aplinkosaugos klausimais. Jame pateikta išsami informacija apie ECB veiklą aplinkosaugos srityje.

Be to, statant naujas ECB patalpas, vadovujamasi Europos Komisijos *GreenBuilding* programoje savanoriškai iškeltais tikslais. 2004 m. pradėta programa siekiama Europoje negyvenamose patalpose didinti energijos naudojimo našumą ir vis dažniau naudoti atsinaujinančių šaltinių energiją.

2.6 INFORMACINIŲ TECHNOLOGIJŲ PASLAUGŲ VALDYMAS

Informacinių sistemų generalinis direktoratas 2010 m. įdiegė naują organizacinę struktūrą. Ypač daug dėmesio buvo skiriama strategijos įgyvendinimui, 2010 m. darbo programai ir nuolatiniam sertifikavimo procesui po ISO sertifikavimo 2009 m. tobulinimui.

Visus metus daugiausia dėmesio buvo skiriama pasirengimui teikti IT paslaugas, reikalingas užtikrinti paramą kuriant Europos sisteminės rizikos valdybą (ESRV) ir sklandų euro įvedimo procesą Estijoje. Dėl finansų krizės kelios taikomosios programos buvo skubiai pakeistos ir naudotos po darbo valandų ir savaitgaliais.

Pradėti įgyvendinti įvairūs projektai, skirti užtikrinti, kad IT taikomosios programos kuo geriau atitiktų ECBS saugumo politikos reikalavimus. Be to, imtasi veiksmų modernizuoti sistemas, palaikančias pinigų politikos sprendimų įgyvendinimą ir baigti įgyvendinti administracinių procesų palaikymo projektus.

3 ŽMOGIŠKŪJŲ IŠTEKLIŲ KONFERENCIJA

2010 m. Žmogiškųjų išteklių konferencijos (HRC) bei jos Mokymo ir ugdymo darbo grupės veikla apėmė įvairius žmogiškųjų išteklių valdymo aspektus, įskaitant ECBS personalo mobilumo politiką.

Ir toliau ECBS mokymo programos buvo plečiamos į jas įtraukiant: i) ECBS projektų valdymo mokymo programą, kurią sudaro keli moduliai, skirti projektų valdymo metodikai ir bendravimo įgūdžiams, kurių reikia įgyvendinant projektus, ir ii) audito ataskaitų ir komunikavimo mokymo kursas. 2011 m. mokymo programų kalendoriuje numatyti 57 ECBS mokymo veiklos renginiai, vyksiantys 22 centriniuose bankuose.

4 ECBS SOCIALINIS DIALOGAS

ECBS socialinis dialogas yra konsultacinis forumas. Jame dalyvauja ECB, kaip institucija, ir ECBS centrinių bankų darbuotojų bei Europos profesinių sąjungų federacijų atstovai¹⁴. Jo tikslas – teikti informaciją ir skatinti apsikeitimą nuomonėmis tais klausimais, kurie gali labai paveikti darbo sąlygas ECBS centriniuose bankuose. Ši informacija teikiama du kartus per metus leidžiamame informaciniame biuletenyje ir du kartus per metus Frankfurte rengiamuose posėdžiuose.

2010 m. ECBS socialinio dialogo susitikimuose daugiausia dėmesio buvo skiriama finansinei priežiūrai, Europos sisteminės rizikos valdybos (ESRV) įkūrimui ir ECB veiksmams krizės metu. Be to, buvo aptariami klausimai, susiję su banknotų gamyba ir apyvarta, rinkos operacijomis bei mokėjimo sistemomis.

Banknotų gamybos ir apyvartos *ad hoc* darbo grupė toliau sprendė techninius klausimus, susijusius su klausimais, aptartais ECBS socialinio dialogo darbo grupės plenarinio posėdžio metu. ECBS socialinio dialogo darbo grupė dar kartą rinkosi gegužės ir rugsėjo mėn. Šiuose susitikimuose ji taip pat nustatė klausimus, būtinus įtraukti į ECBS socialinio dialogo darbo grupės susirinkimų darbotvarkę.

¹⁴ Europos centrinių bankų profesinių sąjungų nuolatinis komitetas (SCECBU), Profesinių sąjungų tarptautinis tinklas – Europa (*UNI-Europa Finance*) ir Europos viešųjų paslaugų sąjungų federacija (EPSU).

5 ECB METINĖS FINANSINĖS ATASKAITOS

2010 M. GRUODŽIO 31 D. PASIBAIGUSIŲ METŲ VADOVYBĖS ATASKAITA

I VEIKLOS POBŪDIS

ECB veikla 2010 m. plačiau aprašyta atitinkamuose ECB metų ataskaitos skyriuose.

2 TIKSLAI IR UŽDAVINIAI

ECB tikslai ir uždaviniai išdėstyti ECBS statute (2 ir 3 straipsniuose). Banko veikla, atsižvelgiant į šiuos tikslus, apžvelgiama Metų ataskaitos ECB pirmininko įžanginiame žodyje.

3 PAGRINDINIAI IŠTEKLIAI, RIZIKOS IR PROCESAI

ECB VALDYMAS

ECB sprendimus priimančiosios organai yra Vykdomoji valdyba, Valdančioji taryba ir Bendroji taryba.

ECB valdymo struktūra apima įvairias kontrolės ir audito priemones. Pavyzdžiui, Europos Audito Rūmai vertina ECB valdymo veiklos efektyvumą, o paskirtas išorės auditorius atlieka ECB metinių finansinių ataskaitų auditą. ECB išorės auditoriaus nepriklausomumui sustiprinti ECB kas penkeri metai skiria naują išorės audito įmonę. Bendram ECB valdymui toliau stiprinti 2007 m. Valdančioji taryba įsteigė ECB audito komitetą.

Laikui bėgant ECB sukūrė veiklos praktikos ir profesinio elgesio standartų vidaus taisykles, kuriomis turi vadovautis visi ECB tarnautojai. Pavyzdžiui, 2007 m. įsigaliojusiame ir periodiškai atnaujinamame Veiklos praktikos vadove jo vartotojams prieinamu ir patogiu būdu pateikiama informacija apie veiklos tikslus ir veiklos praktiką. Taip padedama tarnautojams vykdyti savo profesines pareigas.

ECB vidaus kontrolės struktūra pagrįsta tuo, kad kiekvienas organizacinis vienetas yra atsakingas už savo rizikų valdymą ir kontrolės priemonių taikymą, taip pat už savo operacijų veiksmingumą

ir našumą. Be to, nepriklausomo audito funkcijas vykdo Vidaus auditorių direktoratas, tiesiogiai atsakingas Vykdomajai valdybai.

Daugiau informacijos apie ECB valdymą pateikta ECB metų ataskaitos 10 skyriuje.

VYKDOMOSIOS VALDYBOS NARIAI

Vykdomosios valdybos narius skiria Europos Vadovų Taryba iš pripažintą autoritetą ir profesinę patirtį pinigų ar bankininkystės srityse turinčių asmenų pagal ES Tarybos rekomendaciją, šiai pasikonsultavus su Europos Parlamentu ir Valdančiąja taryba.

Narių įdarbinimo sąlygas nustato Valdančioji taryba, kuri remiasi komiteto, sudaryto iš trijų Valdančiosios tarybos ir trijų ES Ministrų Tarybos paskirtų narių, pasiūlymu.

Atlyginimų priedai Vykdomosios valdybos nariams nurodyti metinių finansinių ataskaitų 32 pastaboje *Personalo išlaidų išlaidos*.

PERSONALAS

ECB labai gerai suvokia, kaip svarbu turėti gerą žmogiškųjų išteklių valdymo politiką ir užtikrinti dialogą su tarnautojais. 2010 m. ECB institucinės kultūros raida daugiausia buvo orientuota į santykių įvairovės ir profesinės etikos sritis. 2010 m. balandžio 1 d. įsigaliojo naujas išsamus ECB personalo taisyklių etikos kodeksas. Jame pateikiamos gairės ir nustatomos etikos normos, standartai ir etalonai. Visi personalo nariai turi laikytis aukštų profesinės etikos standartų vykdydami savo pareigas ir bendraudami su nacionaliniais centriniais bankais, valdžios institucijomis, rinkos dalyviais, žiniasklaidos atstovais ir visuomene apskritai.

Mobilumo ir kvalifikacijos kėlimo priemonės 2010 m. ir toliau buvo pagrindinės ECB profesinio ugdymo priemonės. Be to, ECB toliau rėmė tarnautojus vaikų priežiūros ir darbo bei šeimos įsipareigojimų suderinimo srityse.

2010 m. vidutinis ECB tarnautojų¹ skaičius (atitinkantis visą darbo dieną dirbančių tarnautojų etatų skaičių) padidėjo iki 1 565 (2009 m. – 1 530 tarnautojų), metų pabaigoje dirbo 1 607 tarnautojai. Daugiau informacijos apie tai pateikta metinių finansinių ataskaitų 32 pastaboje *Personalo išlaikymo išlaidos* ir ECB metų ataskaitos 10 skyriaus 2 skirsnyje. Jame aprašyta ir ECB žmogiškųjų išteklių strategija.

INVESTICINĖ VEIKLA IR RIZIKOS VALDYMAS

ECB užsienio atsargų portfelį sudaro pagal ECBS statuto 30 straipsnį euro zonos nacionalinių centrinių bankų į ECB pervestos užsienio atsargos. Šio portfelio paskirtis užtikrinti, kad prireikus Eurosistema turėtų pakankamą sumą likvidžių lėšų savo užsienio valiutos keitimo politikos operacijoms.

ECB nuosavų lėšų portfelį sudaro: a) apmokėtasis kapitalas; b) atidėjinių užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms atitikmuo; c) bendrasis atsargų fondas ir d) praeityje iš šio nuosavų lėšų portfelio sukauptos pajamos. Šio portfelio pagrindinis tikslas – uždirbti ECB pajamų, kurios padėtų padengti jo veiklos išlaidas.

ECB susiduria su šių dviejų minėtų portfelių finansine rizika. Tai – kredito, rinkos ir likvidumo rizika. ECB atidžiai stebi ir vertina tokią riziką, o prireikus ją mažina taikydamas rizikos valdymo priemones, ypač tokias kaip limitų sistemos taikymas.

ECB investicinė veikla ir su tuo susijusios rizikos valdymas išsamiau aprašytas ECB metų ataskaitos 2 skyriuje.

BIUDŽETO SUDARYMO PROCESAS

Vykdomoji valdyba, atsižvelgdama į ECB vidaus kontrolės organo konsultaciją, ir Valdančioji taryba, padedama Biudžeto komiteto (BUCOM), nuolat kontroliuoja biudžete nenumatytas išlaidas. BUCOM, kurį sudaro ECB ir euro zonos nacionalinių centrinių bankų ekspertai,

yra vienas iš svarbiausių ECB finansų valdymo proceso dalyvių. Pagal ECB darbo reglamento 15 straipsnį, BUCOM padeda Valdančiajai tarybai teikdamas siūlymų dėl ECB metinio biudžeto ir Vykdomosios valdybos prašymų dėl papildomo finansavimo iš biudžeto išsamų įvertinimą prieš juos teikiant Valdančiajai tarybai tvirtinti.

4 FINANSINIAI IŠTEKLIAI

KAPITALAS

Vadovaudamasis ECBS statutu ir 2000 m. gegužės 8 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1009/2000, 2010 m. gruodžio mėn. ECB nusprendė padidinti savo pasirašytą kapitalą 5 mlrd. eurų (nuo 5,8 iki 10,8 mlrd. eurų).

Šis sprendimas priimtas remiantis 2009 m. atliktu jo statutinio kapitalo dydžio tinkamumo įvertinimu. Kapitalo padidinimas yra tinkamas atsižvelgus į padidėjusius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos ir aukso kainos svyravimus ir turint omenyje ECB prisiimtą kredito riziką.

Siekdama sušvelninti kapitalo pervedimą į ECB, Valdančioji taryba nusprendė, kad euro zonos nacionaliniai centriniai bankai papildomas kapitalo dalies įmokas, kurių bendra vertė 3 489 575 000 eurų, turėtų sumokėti ne iš karto, o mokėdami tris lygias dalis kasmet. 2010 m. gruodžio 29 d. euro zonos (tokios sudėties, kokios ji buvo tą dieną) nacionaliniai centriniai bankai sumokėjo 1 163 191 667 eurų dydžio pirmąją įmokos dalį. Likusios dvi įmokos dalys bus mokamos 2011 ir 2012 m. pabaigoje. Be to, minimalus pasirašyto kapitalo procentinis dydis, kurį ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai turi sumokėti kaip įnašą, skirtą prisidėti prie ECB veiklos išlaidų, buvo sumažintas nuo 7,00 iki 3,75 %. Atitinkamai

1 Neįtraukti neapmokamų atostogų išėjė tarnautojai. Į šį skaičių įtraukti tarnautojai, dirbantys pagal nuolatinės, terminuotąsias arba trumpalaikės darbo sutartis, ir ECB absolventų programos dalyviai. Taip pat įtraukti tarnautojai, išėjė motinystės ar ilgų nedarbingumo dėl ligos atostogų.

buvo nedaug pakoreguotas ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėtasis ECB kapitalas. 2010 m. gruodžio 29 d. iš viso atlikta 84 220 eurų dydžio mokėjimų.

Atlikus šiuos mokėjimus, ECB apmokėtasis kapitalas 2010 m. gruodžio 31 d. buvo 5 306 mln. eurų (2009 m. gruodžio 31 d. – 4 142 mln. eurų). Išsamiau šie pokyčiai išdėstyti metinių finansinių ataskaitų 17 pastaboje *Kapitalas ir rezervai*.

ATIDĖJINIAI UŽSIENIO VALIUTOS KURSO, PALŪKANŲ NORMOS, KREDITO IR AUKSO KAINOS RIZIKOMS

Kadangi dauguma ECB turto ir įsipareigojimų periodiškai perkainojami pagal einamuosius rinkos užsienio valiutų kursus ir vertybinių popierių kainas, ECB pelningumui didelę įtaką daro užsienio valiutos kurso rizika ir truputį mažesnę – palūkanų normos rizika. Šios rizikos paprastai kyla dėl aukso atsargų ir JAV doleriais bei Japonijos jenomis laikomų užsienio atsargų, kurios daugiausia investuojamos į palūkanas uždirbančias priemones.

Atsižvelgiant į su šiomis ECB pozicijomis susijusią didelę riziką ir dabartinį ECB perkainojimo sąskaitų dydį, 2005 m. Valdančioji taryba nusprendė sudaryti atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos ir aukso kainos rizikoms. 2009 m., įdiegus padengtų obligacijų pirkimo programą (žr. metinių finansinių ataskaitų 5 pastabą *Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais*), Valdančioji taryba nusprendė išplėsti atidėjinių rizikoms aprėptį, kad jie apimtų ir kredito riziką.

2009 m. gruodžio 31 d. atidėjiniai buvo 4 020 445 722 eurai. Pagal ECBS statutą, atidėjiniai rizikoms kartu su bet kokio dydžio suma ECB bendrajame atsargų fonde negali viršyti euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto kapitalo vertės. Valdančioji taryba, atsižvelgdama į rizikos vertinimo rezultatus, nusprendė padidinti atidėjinių rizikoms sumą iki 5 183 637 388 eurų. Padidinus kapitalą, ši suma atitinka šiuo metu didžiausią leistiną sumą.

Šių atidėjinių dydis ir nuolatinio papildymo poreikis peržiūrimas kasmet atsižvelgiant į įvairius veiksnius, įskaitant turimo rizikingo turto apimtį, einamaisiais finansiniais metais pasireiškusių rizikos poveikį, numatomus kitų metų rezultatus, taip pat rizikos vertinimą, skaičiuojant rizikingo turto rizikos vertę (*Values at Risk*), šį metodą laikui bėgant taikant nuosekliai.

5 FINANSINIAI REZULTATAI

FINANSINĖS ATASKAITOS

Pagal ECBS statuto 26 straipsnio 2 dalį, ECB metines finansines ataskaitas rengia Vykdomoji valdyba vadovaudamasi Valdančiosios tarybos nustatytais principais. Paskui ataskaitas tvirtina Valdančioji taryba, tada jos paskelbiamos.

2010 M. FINANSINIAI REZULTATAI

2010 m. ECB grynosios pajamos iki atitinkamos sumos pervedimo į atidėjinius rizikai buvo 1 334 mln. eurų (2009 m. – 2 218 mln. eurų). Po šio pervedimo susidaręs grynas pelnas (171 mln. eurų) 2011 m. kovo mėn. buvo paskirstytas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams.

2010 m. grynosios palūkanų pajamos buvo 1 422 mln. eurų (2009 m. – 1 547 mln. eurų). Grynosios palūkanų pajamos sumažėjo daugiausia dėl: a) grynujų palūkanų išlaidų už likučius sistemoje TARGET2 realizavimo 2010 m.; b) mažesnių grynujų palūkanų pajamų iš užsienio atsargų, daugiausia dėl 2010 m. sumažėjusių vidutinių JAV doleriais išreikšto turto palūkanų normų; c) sumažėjusių palūkanų pajamų iš apyvartoje esančių eurų banknotų ECB dalies (Eurosistemos pagrindinėms refinansavimo operacijoms nustatyta vidutinė ribinė palūkanų norma buvo mažesnė). Šių veiksnių poveikį iš dalies atsvėrė: a) papildomos pajamos iš pagal Vertybinių popierių rinkų programą ir padengtų obligacijų pirkimo programą įsigytų vertybinių popierių; b) mažesnės palūkanų išlaidos už likučius Šveicarijos nacionaliniame banke;

c) sumažėjusios palūkanų išlaidos, susidariusios dėl euro zonos nacionalinių centrinių bankų pretenzijų, susijusių su Europos centriniam bankui jų pervestomis užsienio atsargomis.

Iš finansinių operacijų gautos grynosios realizuotosios pajamos 2010 m. sumažėjo iki 474 mln. eurų (2009 m. buvo 1 103 mln. eurų), daugiausia dėl to, kad 2010 m. ECB nevykdė aukso pardavimo, ir dėl mažesnių grynujų realizuotųjų pajamų iš vertybinių popierių pardavimo 2010 m.

2010 m. nurašymai sudarė 195 mln. eurų (2009 m. – 38 mln. eurų), daugiausia dėl vertybinių popierių, įtrauktų į balansą jų rinkos kaina 2010 m. pabaigoje, kainos nerealizuotojo nuostolio.

2009 m. pabaigoje gautas užsienio valiutos nerealizuotasis prieaugis, daugiausia susidaręs iš JAV doleriais ir Japonijos jenomis denominuotų portfelių, sudarė 2 070 mln. eurų, o nerealizuotasis aukso kainos prieaugis – 8 418 mln. eurų. 2010 m. dėl euro kurso kritimo Japonijos jenos ir JAV dolerio atžvilgiais užsienio valiutos nerealizuotasis prieaugis padidėjo iki 6 271 mln. eurų, o dėl 2010 m. kilusios aukso kainos susidarė 13 079 mln. eurų dydžio nerealizuotasis aukso kainos prieaugis. Pagal Eurosistemos apskaitos politiką šis prieaugis parodytas perkainojimo sąskaitose.

ECB bendros administracinės išlaidos, įskaitant nusidėvėjimą, 2010 m. buvo 415 mln. eurų (2009 m. – 401 mln. eurų).

BALANSAS 2010 M. GRUODŽIO 31 D.

TURTAS	PASTABOS NR.	2010 (€)	2009 (€)
Auksas ir gautinas auksas	1	17 015 600 109	12 355 158 122
Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	2		
Iš TVF gautinos lėšos	2.1	414 722 811	346 455 675
Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas	2.2	39 298 995 950	35 109 527 121
		39 713 718 761	35 455 982 796
Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta	2.2	4 326 557 549	3 293 593 476
Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurai	3		
Likučiai bankų sąskaitose, investicijos į vertybinius popierius ir paskolos	3.1	1 800 000 000	0
Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurai	4	33 368 000	5 000
Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurai	5		
Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai	5.1	17 925 976 508	2 181 842 083
Vidinės Eurosistemos pretenzijos	6		
Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje	6.1	67 176 191 390	64 513 307 300
Kitos vidinės Eurosistemos pretenzijos (grynąja verte)	13.2	0	6 359 967 425
		67 176 191 390	70 873 274 725
Kitas turtas	7		
Materialusis ir nematerialusis ilgalaikis turtas	7.1	281 925 625	221 886 920
Kitas finansinis turtas	7.2	13 249 960 731	11 816 451 684
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	7.3	147 260 366	20 951 426
Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos	7.4	1 319 491 653	775 782 372
Kitas įvairus turtas	7.5	532 963 278	1 003 035 232
		15 531 601 653	13 838 107 634
Visas turtas		163 523 013 970	137 997 963 836

ĮSIPAREIGOJIMAI	PASTABOS NR.	2010 (€)	2009 (€)
Banknotai apyvartoje	8	67 176 191 390	64 513 307 300
Kiti įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurais	9	33 363 000	0
Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurais	10		
Kiti įsipareigojimai	10.1	1 072 000 000	1 056 000 000
Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais	11	1 201 602 021	9 515 160 271
Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	12		
Indėliai, likučiai ir kiti įsipareigojimai	12.1	478 028 926	18 752 058
Vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai	13		
Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas	13.1	40 204 457 215	40 204 457 215
Kiti vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai (grynąja verte)	13.2	21 225 255 926	0
		61 429 713 141	40 204 457 215
Kiti įsipareigojimai	14		
Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai	14.1	568 235 002	196 041 410
Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos	14.2	749 630 881	731 468 960
Kiti įvairūs įsipareigojimai	14.3	494 466 366	409 204 389
		1 812 332 249	1 336 714 759
Atidėjiniai	15	5 216 716 613	4 042 873 982
Perkainojimo sąskaitos	16	19 626 699 159	10 915 251 958
Kapitalas ir rezervai	17		
Kapitalas	17.1	5 305 536 076	4 142 260 189
Metų pelnas		170 831 395	2 253 186 104
Visi įsipareigojimai		163 523 013 970	137 997 963 836

2010 M. GRUODŽIO 31 D. PASIBAIGUSIŲ METŲ PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA

	PASTABOS NR.	2010 (€)	2009 (€)
Palūkanų pajamos iš užsienio atsargų	26.1	366 179 478	700 216 277
Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Euro sistemoje	26.2	653 509 659	787 157 441
Kitos palūkanų pajamos	26.4	4 796 498 245	5 608 442 130
<i>Palūkanų pajamos</i>		<i>5 816 187 382</i>	<i>7 095 815 848</i>
Atlygis už nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl pervestų užsienio atsargų	26.3	(346 484 251)	(443 045 045)
Kitos palūkanų išlaidos	26.4	(4 047 227 079)	(5 105 724 953)
<i>Palūkanų išlaidos</i>		<i>(4 393 711 330)</i>	<i>(5 548 769 998)</i>
Grynosios palūkanų pajamos	26	1 422 476 052	1 547 045 850
Realizuotosios pajamos (išlaidos) iš finansinių operacijų	27	474 313 327	1 102 597 118
Finansinio turto ir pozicijų nurašymai	28	(195 213 437)	(37 939 649)
Pervedimai į atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms ir iš jų		(1 163 191 667)	34 806 031
Grynasis finansinių operacijų, nurašymų ir atidėjinių rizikoms rezultatas		(884 091 777)	1 099 463 500
Grynosios komisinių ir kitų atlygių išlaidos	29	(1 409 017)	(16 010)
Pajamos iš nuosavybės vertybinių popierių ir dalyvavimo nuosavybės priemonėse	30	2 612 858	934 492
Kitos pajamos	31	46 537 026	6 783 936
Visos grynosios pajamos		586 125 142	2 654 211 768
Personalo išlaikymo išlaidos	32	(196 470 934)	(187 314 707)
Administracinės išlaidos	33	(196 636 534)	(186 447 503)
Materialiojo ir nematerialiojo ilgalaikio turto nusidėvėjimo išlaidos		(13 601 111)	(21 042 602)
Banknotų gamybos paslaugos	34	(8 585 168)	(6 220 852)
Metų pelnas		170 831 395	2 253 186 104

Frankfurtas prie Maino, 2011 m. vasario 22 d.

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

Jean-Claude Trichet
Pirmininkas

APSKAITOS POLITIKA¹

FINANSINIŲ ATASKAITŲ FORMA IR PATEIKIMAS

ECB finansinės ataskaitos parengtos siekiant teisingai parodyti ECB finansinę būklę ir jo veiklos rezultatus. Jos parengtos laikantis toliau nurodytos apskaitos politikos², kurią ECB valdančioji taryba laiko tinkama atsižvelgdama į centrinio banko veiklos pobūdį.

APSKAITOS PRINCIPAI

Vadovautasi šiais apskaitos principais: ekonominės realybės ir skaidrumo, atsargumo, įvykių po balanso sudarymo pripažinimo, kaupimo, reikšmingumo, veiklos tęstinumo, kaupimo nuoseklumo ir palyginamumo.

TURTO IR ĮSIPAREIGIJIMŲ PRIPAŽINIMAS

Turtas arba įsipareigojimas balanse pripažįstamas tik tada, jei tikėtina, kad ECB gaus arba perduos visą su šiuo turtu arba įsipareigojimais susijusią būsimą ekonominę naudą, iš esmės visos rizikos ir atlygiai yra perduoti ECB ir turto kainą arba vertę, arba įsipareigojimo dydį galima patikimai įvertinti.

APSKAITOS PAGRINDAS

Ataskaitos parengtos remiantis įsigijimo verte, pakoreguota pagal apyvartinių vertybinių popierių (išskyrus laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius), aukso ir viso kito balansinio bei nebalansinio turto ir įsipareigojimų užsienio valiutos rinkos vertę. Finansinio turto ir įsipareigojimų sandoriai į apskaitą įtraukiami taikant atsiskaitymo dienos metodą.

Išskyrus vertybinius popierius, finansinių priemonių užsienio valiuta sandoriai parodomi nebalansinėse sąskaitose nuo sandorio sudarymo dienos. Atsiskaitymo dieną įrašai nebalansinėse sąskaitose panaikinami, ir sandoriai parodomi balansinėse sąskaitose. Užsienio valiutos pirkimai ir pardavimai turi įtakos grynajai užsienio valiutos pozicijai sandorio sudarymo dieną ir tą pačią dieną apskaičiuojamos dėl pardavimų susidariusios realizuotosios pajamos. Su finansinėmis

priemonėmis užsienio valiuta susijusios sukauptos palūkanos, premijos ir nuolaidos apskaičiuojamos ir į apskaitą įrašomos kasdien, šios sukauptos sumos kasdien daro įtaką ir užsienio valiutos pozicijai.

AUKSAS, TURTAS IR ĮSIPAREIGIJIMAI UŽSIENIO VALIUTA

Turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta perskaičiuojami į eurus pagal balanso dienos užsienio valiutos kursą. Pajamos ir išlaidos perskaičiuojamos pagal jų įrašymo į apskaitą dienos užsienio valiutos kursą. Turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta, įskaitant balansines ir nebalansines priemones, perkainojami atskirai pagal kiekvieną valiutą.

Turto ir įsipareigojimų užsienio valiuta perkainojimas pagal rinkos kainas apskaitoje parodomas atskirai nuo perkainojimo pagal valiutos kursą.

Auksas vertinamas metų pabaigoje buvusia rinkos kaina. Perkainojant auksą, atskirai neišskiriama aukso kainos ir užsienio valiutų kurso įtaka. Auksas perkainojamas pagal vienos Trojos uncijos aukso kainą, kuri 2010 m. gruodžio 31 d. pasibaigusiais metais į eurus perskaičiuojama pagal euro ir JAV dolerio 2010 m. gruodžio 31 d. kursą.

Specialiosios skolinimosi teisės (SST) apibrėžiamos kaip valiutų krepšelis. Perkainojant ECB turimas SST, SST vertė apskaičiuota kaip keturių pagrindinių valiutų (JAV dolerio, euro, Japonijos jenos ir svoro sterlingų) kursų svartinė suma euro atžvilgiu 2010 m. gruodžio 31 d.

- 1 2006 m. lapkričio 10 d. Sprendimą ECB/2006/17, OL L 348, 2006 12 11, p. 38, su pakeitimais, kuriame išsamiai išdėstyta ECB apskaitos politika, pakeitė 2010 m. lapkričio 11 d. Sprendimas ECB/2010/21, OL L 35, 2011 2 9, p. 1, kuris įsigaliojo 2010 m. gruodžio 31 d.
- 2 Tokia politika atitinka ECBS statuto 26 straipsnio 4 dalies nuostatas. Pagal šio straipsnio nuostatas reikalaujama suderinto požiūrio į taisykles, reglamentuojančias Euro sistemos operacijų apskaitą ir finansinę atskaitomybę.

VERTYBINIAI POPIERIAI

Apyvartiniai vertybiniai popieriai (išskyrus laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius) ir panašus turtas vertinami balanso dienos vidutinėmis rinkos kainomis arba taikant atitinkamą pajamingumo kreivę pagal kiekvieną vertybinį popierių atskirai. 2010 m. gruodžio 31 d. pasibaigusiems metams buvo naudojamos 2010 m. gruodžio 30 d. vidutinės rinkos kainos.

Iki išpirkimo termino laikomi apyvartiniai vertybiniai popieriai ir nelikvidūs nuosavybės vertybiniai popieriai vertinami įsigijimo verte, sumažinta vertės sumažėjimu.

PAJAMŲ PRIPAŽINIMAS

Pajamos ir išlaidos pripažįstamos tuo laikotarpiu, kurį jos buvo uždirbtos arba patirtos. Iš valiutos, aukso ir vertybinių popierių pardavimo gautos realizuotosios pajamos ir išlaidos įtrauktos į pelno (nuostolio) ataskaitą. Tokios realizuotosios pajamos ir išlaidos skaičiuojamos atsižvelgiant į atitinkamo turto vidurkinę kainą.

Nerealizuotasis prieaugis nėra pripažįstamas pajamomis, o pervedamas tiesiogiai į perkainojimo sąskaitą.

Nerealizuotieji nuostoliai metų pabaigoje įtraukiami į pelno (nuostolio) ataskaitą, jei jie viršija ankstesnį perkainojimo prieaugį, įrašytą į atitinkamą perkainojimo sąskaitą. Nerealizuotasis nuostolis, patirtas dėl atskiro vertybinio popieriaus, atskiros valiutos ar aukso, nedengiamas kitų vertybinių popierių, valiutų ar aukso nerealizuotuoju prieaugiu. Jei susidaręs nerealizuotasis nuostolis dėl kurio nors straipsnio buvo įtrauktas į pelno (nuostolio) ataskaitą, šio straipsnio vidurkinė kaina sumažinama iki metų pabaigoje buvusių valiutų kurso ir (arba) rinkos kainos.

Nuostoliai dėl vertės sumažėjimo įtraukiami į pelno (nuostolio) ataskaitą ir nėra kompensuojami

paskesniais metais, nebent vertė padidėja, o tą padidėjimą galima susieti su pastebimu įvykiu, įvykusi po to, kai vertės sumažėjimas buvo įtrauktas į apskaitą pirmą kartą.

Įsigytų vertybinių popierių, įskaitant laikomus iki išpirkimo termino vertybinius popierius, premijos ar nuolaidos apskaičiuojamos ir apskaitoje parodomos kaip palūkanų pajamų dalis ir amortizuojamos per likusį iki vertybinių popierių išpirkimo laikotarpį.

GRĮŽTAMIEJI SANDORIAI

Grįžtamieji sandoriai yra operacijos, kurias atlikdamas ECB perka arba parduoda turą sudarydamas atpirkimo sandorį arba vykdo užstatu užtikrintas kredito operacijas.

Atpirkimo skolinimosi sandorių atveju vertybiniai popieriai parduodami už pinigines lėšas, kartu susitariant nustatytu laiku ateityje atpirkti juos iš sandorio šalies už sutartą kainą. Atpirkimo skolinimosi sandoriai parodyti kaip įkeitimu užtikrintas kitos šalies indėlis balanso įsipareigojimų dalyje, o susijusios palūkanų išlaidos parodomos pelno (nuostolio) ataskaitoje. Pagal tokį susitarimą parduoti vertybiniai popieriai ir toliau rodomi ECB balanse.

Atpirkimo investavimo sandorių atveju vertybiniai popieriai įsigijami už pinigines lėšas, kartu susitariant nustatytu laiku ateityje parduoti juos sandorio šaliai už sutartą kainą. Atpirkimo investavimo sandoriai parodyti kaip užstatu užtikrintos paskolos balanso turto dalyje, nerodant ECB turimų vertybinių popierių pokyčio. Pelno (nuostolio) ataskaitoje įrašomos su jais susijusios palūkanų pajamos.

Grįžtamieji sandoriai (įskaitant vertybinių popierių skolinimo sandorius), sudaryti pagal automatizuotą vertybinių popierių skolinimo programą, balanse parodomi tik tada, jeigu į ECB sąskaitą pervedamas piniginis užstatas. 2010 m. piniginių užstatų, susijusių su tokiais sandoriais, ECB negavo.

NEBALANSINĖS PRIEMONĖS

Valiutos priemonės, būtent išankstiniai užsienio valiutų keitimo sandoriai, valiutų apsiskeitimo sandorių išankstinės dalys ir kitos valiutos priemonės, pagal kurias viena valiuta keičiama į kitą valiutą tam tikrą dieną ateityje, įtraukiamos į grynąją užsienio valiutos poziciją, siekiant apskaičiuoti su operacijomis užsienio valiuta susijusias pajamas ir išlaidas.

Palūkanų normų priemonės perkainojamos atskirai pagal kiekvieną priemonę. Kasdieniai kintamosios maržos pokyčiai rodomi pelno (nuostolio) ataskaitoje. Išankstinių vertybinių popierių sandorių ir palūkanų normų apsiskeitimo sandorių vertinimas pagrįstas visuotinai priimtais vertinimo metodais, naudojant rinkoje galiojusias kainas, palūkanų normas ir diskonto normas, taikytinas laikotarpiui nuo atsiskaitymo pagal sandorį iki vertinimo dienos.

ĮVYKIAI PO BALANSO

Turto ir įsipareigojimų vertė tikslinama dėl įvykių, kurie pasireiškė laikotarpiu tarp metų balanso dienos ir finansinių ataskaitų patvirtinimo Valdančiojoje taryboje dienos, jeigu tokie įvykiai daro reikšmingą įtaką turto ir įsipareigojimų būklei balanso dieną.

Svarbūs įvykiai po balanso, nedarantys įtakos turto ir įsipareigojimų būklei balanso dieną, atskleidžiami pastabose.

VIDINIAI ECBS LIKUČIAI / VIDINIAI EUROSISTEMOS LIKUČIAI

Vidinės ECBS operacijos – tai tarpvalstybinės operacijos tarp dviejų ES centrinių bankų. Vidinės ECBS operacijos eurais vykdomos daugiausia per sistemą TARGET2 – Transeuropinę automatizuotą realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistemą (žr. Metų ataskaitos 2 skyrių). Dėl jų abiejose prie sistemos TARGET2 prisijungusių ES centrinių bankų tarpusavyje turimose sąskaitose susidaro dvišaliai likučiai. Šie

dvišaliai likučiai kasdien priskiriami ECB, kiekvienam NCB paliekant vieną grynąją poziciją tik ECB atžvilgiu. ECB apskaitos sistemoje ši pozicija rodo kiekvieno NCB grynąją pretenziją ar įsipareigojimą visai ECBS. Euro zonos nacionalinių centrinių bankų vidiniai Eurosistemos likučiai sistemoje TARGET2 ECB atžvilgiu, taip pat kiti vidiniai Eurosistemos likučiai eurais (pvz., tarpinis pelno paskirstymas nacionaliniams centriniams bankams) ECB balanse atskleidžiami kaip atskira turto ar įsipareigojimų grynoji pozicija ir parodyti straipsnyje *Kitos vidinės Eurosistemos pretenzijos (grynąja verte)* arba *Kiti vidiniai Eurosistemos įsipareigojimai (grynąja verte)*. Ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų vidiniai ECBS likučiai ECB atžvilgiu, atsiradę dėl jų dalyvavimo sistemoje TARGET2³, parodyti straipsnyje *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*.

Vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje, kaip atskiras turtas grynąja jo verte įtraukti į straipsnį *Pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje* (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

Vidiniai Eurosistemos likučiai, susidarę dėl prie Eurosistemos prisijungiančių nacionalinių centrinių bankų į ECB pervestų užsienio atsargų, išreikšti eurais ir parodyti straipsnyje *Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas*.

ILGALAIKIAM TURTUI TAIKOMI REIKALAVIMAI

Ilgalaikis turtas, išskyrus žemę ir meno kūrinius, parodomas įsigijimo verte, sumažinta nusidėvėjimu. Žemė ir meno kūriniai vertinami įsigijimo verte. Nusidėvėjimas skaičiuojamas visą numatytą turto naudojimo laikotarpį,

3 2010 m. gruodžio 31 d. sistemoje TARGET2 dalyvavo šie euro zonai nepriklausantys nacionaliniai centriniai bankai: *Българска народна банка (Bulgarian National Bank), Danmarks Nationalbank, Eesti Pank, Latvijas Banka, Lietuvos bankas ir Narodowy Bank Polski*.

pradedant kitu ketvirčiu po turto įsigijimo, taikant tiesinį metodą:

Kompiuteriai, susijusi kompiuterinė ir programinė įranga, transporto priemonės	4 metai
Įrenginiai, baldai ir įranga pastatuose	10 metų
Mažiau kaip 10 000 eurų kainuojantis ilgalaikis turtas	Nurašomas įsigijimo metais

Su dabartinėmis ECB nuomojamomis patalpomis susijusių pastatų ir jų remonto kapitalizuotų išlaidų nusidėvėjimo laikotarpis pakoreguotas, siekiant užtikrinti, kad šis turtas būtų visiškai nusidėvėjęs iki tada, kai ECB išsikels į naujas patalpas.

Naujų ECB patalpų įsigijimo vertė parodoma straipsnyje *Nebaigtas statyti turtas*, jei ji atitinka kapitalizacijos kriterijus. Į atitinkamo ilgalaikio turto straipsnį ši įsigijimo vertė bus perkelta, kai turtas bus perduotas naudoti. Kalbant apie naujų ECB patalpų nusidėvėjimą, įsigijimo vertė bus priskirta prie atitinkamų sudedamųjų dalių ir nusidėvės per nustatytą turto naudingo tarnavimo laikotarpį.

ECB PENSIJŲ PLANAS IR KITOS IŠMOKOS TARNAUTOJAMS PASIBAIGUS JŲ DARBO SANTYKIAMS

ECB savo tarnautojams taiko apibrėžtų išmokų pensijų sistemą. Ji finansuojama turtu, laikomu ilgalaikiame išmokų tarnautojams fonde.

2009 m. birželio 1 d. pradėta taikyti nauja pensijų programa tiek esamiems, tiek pradėjusiems dirbti naujiems tarnautojams, siekiant užtikrinti ilgalaikį finansinį jos tvarumą. Pagal naują programą ECB ir jo tarnautojų privalomosios įmokos padidintos atitinkamai nuo 16,5 iki 18 % ir nuo 4,5 iki 6 % bazinės algos. Kaip ir anksčiau, pagal naują programą tarnautojai ir toliau gali savanoriškai mokėti papildomas įmokas pagal fiksuotų įmokų schemą, kuri gali būti naudojama papildomoms išmokoms mokėti⁴. Ankstesnis pensijų planas sustabdytas 2009 m. gegužės 31 d., o esamų tarnautojų iki tol įgytos teisės išsaugotos.

BALANSAS

Balanse apibrėžto išmokų plano įsipareigojimai pripažįstami apibrėžtų išmokų įsipareigojimų dabartine verte balanso dieną, *atėmus* pensijų plano turto, naudojamo įsipareigojimams finansuoti, tikrąją rinkos vertę, pakoreguotą nepripažintu aktuariniu pelnu (nuostoliu).

Apibrėžtų išmokų įsipareigojimus kasmet apskaičiuoja nepriklausomi aktuarijai pagal planuojamo sąlyginio vieneto metodą. Dabartinė apibrėžtų išmokų įsipareigojimų vertė apskaičiuojama diskontuojant apskaičiuotus būsimojus pinigų srautus, taikant eurais išreikštas panašaus termino aukštos kokybės įmonių obligacijų, kurių išpirkimo terminas atitinka pensinių įsipareigojimų terminą, palūkanų normas, nustatomas pagal rinkos pajamingumą balanso dieną.

Aktuarinis pelnas (nuostolis) gali susidaryti dėl tikslinimų, kai tikrasis rezultatas skiriasi nuo ankstesnių aktuarinių prielaidų, ir aktuarinių prielaidų pokyčių.

PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITA

Grynąją sumą, parodytą pelno (nuostolio) ataskaitoje, sudaro:

- per metus sukauptų apibrėžtų išmokų einamosios aptarnavimo išlaidos;
- palūkanos už apibrėžtų išmokų įsipareigojimus, apskaičiuotos naudojant diskonto normas;
- tikėtina pensijų plano turto, laikomo apibrėžtų išmokų įsipareigojimams padengti, graža;
- bet koks aktuarinis pelnas (nuostolis), susidaręs dėl išmokų tarnautojams pasibaigus

⁴ Tarnautojas už sukauptas savanoriškų įmokų lėšas išėjimo į pensiją metu gali įsigyti papildomą pensiją. Nuo to momento ši pensija įtraukiama į apibrėžtų išmokų įsipareigojimus.

jų darbo santykiams, taikant „10 % vertės intervalo metoda“; ir

- e) bet koks aktuarinis pelnas (nuostolis), susidaręs dėl kito ilgalaikio atlygio tarnautojams.

„10 % VERTĖS INTERVALO“ METODAS

Grynasis sukaupitasis nepripažintas aktuarinis pelnas (nuostolis) dėl išmokų tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, viršijantis didesnę iš šių dydžių: a) 10 % dabartinės nustatytų išmokų išsipareigojimo vertės ir b) 10 % tikrosios plano turto, laikomo apibrėžtų išmokų išsipareigojimams padengti, vertės, amortizuotos per tikėtiną likusią vidutinę plane dalyvaujančių tarnautojų darbingo amžiaus trukmę.

PENSIJOS IR KITI ĮSIPAREIGIJIMAI VYKDOMOSIOS VALDYBOS NARIAMS PASIBAIGUS JŲ DARBO SANTYKIAMS

ECB vykdomosios valdybos narių išmokoms pasibaigus jų darbo santykiams bei kitoms ilgalaikėms išmokoms ir neįgalumo pašalpoms taikomas nepadengtų pensinių išmokų planas. Tikėtinos šių išmokų išlaidos kaupiamos Vykdomosios valdybos narių kadencijos (tarnautojų darbo pagal darbo sutartį) laikotarpiu, taikant apskaitos metodą, panašų į tą, kuris taikomas apibrėžtų išmokų pensijų planams. Aktuarinis pelnas (nuostolis) pripažįstamas pagal anksčiau dalyje *Pelno (nuostolio) ataskaita* aprašytą tvarką.

Kiekvienais metais šiuos išsipareigojimus įvertina nepriklausomi aktuarijai, kurie apskaičiuoja, kokią sumą įrašyti į finansinių ataskaitų išsipareigojimų dalį.

BANKNOTAI APYVARTOJE

ECB ir euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, kurie kartu sudaro Eurosistemą, leidžia eurų banknotus⁵. Bendra apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertė paskirstoma Eurosistemos centriniais bankams kiekvieno

mėnesio paskutinę darbo dieną pagal banknotų paskirstymo raktą⁶.

ECB paskirta 8 % visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų vertės, kuri balanse parodyta išsipareigojimų dalies straipsnyje *Banknotai apyvartoje*. ECB tenkančią dalį visoje eurų banknotų emisijoje užtikrina pretenzijų nacionaliniams centriniams bankams atitinkmuo. Šios palūkanas uždirbančios pretenzijos⁷ parodytos postraipsnyje *Vidinės Eurosistemos pretenzijos: pretenzijos, susijusios su eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje* (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vidiniai ECBS likučiai / vidiniai Eurosistemos likučiai*). Su šiomis pretenzijomis susijusios palūkanų pajamos parodomos straipsnyje *Grynosios palūkanų pajamos*.

TARPINIS PELNO PASKIRSTYMAS

ECB pajamos iš eurų banknotų apyvartoje ir iš vertybinių popierių, įsigytų pagal Vertybinių popierių rinkų programą, pripažįstamos mokėtinomis euro zonos nacionaliniams centriniams bankams tais finansiniais metais, kuriais buvo sukauptos. Šias pajamas ECB paskirsto kitų metų sausio mėn. kaip tarpinį pelną⁸. Paskirstomas visas pelnas, nebent tų metų ECB grynasis pelnas yra mažesnis negu jo pajamos, gautos iš eurų banknotų apyvartoje ir iš vertybinių popierių, įsigytų pagal Vertybinių popierių rinkų programą, arba Valdandžioji taryba priima sprendimą grynąjį pelną pervesti į atidėjinius, susijusius su užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikomis. Valdandžioji taryba taip pat gali

5 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/29 dėl eurų banknotų emisijos (nauja redakcija), OL L 35, 2011 2 9, p. 26.

6 „Banknotų paskirstymo raktas“ – tai procentinės dalys, gautos atsižvelgiant į ECB dalį visoje eurų banknotų emisijoje ir taikant pasirašyto kapitalo raktą NCB daliai visoje eurų banknotų emisijoje.

7 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimas ECB/2010/23 dėl valstybių narių, kurių valiuta euro, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų paskirstymo (nauja redakcija), OL L 35, 2011 2 9, p. 17.

8 2010 m. lapkričio 25 d. Sprendimas ECB/2010/24 dėl tarpinio Europos centrinio banko pajamų iš apyvartoje esančių eurų banknotų ir pajamų, kylančių iš vertybinių popierių, nupirktų pagal vertybinių popierių rinkų programą, paskirstymo (nauja redakcija), OL L 6, 2011 1 11, p. 35.

nuspręsti sumažinti pajamas, gautas iš eurų banknotų apyvartoje, ECB patirtomis išlaidomis, susijusiomis su eurų banknotų išleidimu ir tvarkymu.

KITOS SRITYS

Atsižvelgdama į ECB, kaip centrinio banko, vaidmenį, Vykdomoji valdyba mano, kad pinigų srautų ataskaitos paskelbimas nesuteiktų finansinių ataskaitų skaitytojams papildomos svarbios informacijos.

Pagal ECBS statuto 27 straipsnį ir remiantis Valdančiosios tarybos rekomendacija, ES Taryba pritarė *PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft* paskyrimui ECB išorės auditoriumi penkeriems metams – iki 2012 finansinių metų pabaigos.

PASTABOS DĖL BALANSO

I AUKSAS IR GAUTINAS AUKSAS

2010 m. gruodžio 31 d. ECB turėjo 16 122 143 uncijas⁹ grynojo aukso (2009 m. – 16 122 146 uncijas). Kiekis šiek tiek sumažėjo dėl svorio skirtumų, susidariusių dėl 2010 m. ECB inicijuotos pakeitimo programos. Šių atsargų vertės išraiška eurais padidėjo dėl 2010 m. labai pakilusios aukso kainos (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta*).

2 PRETENZIJOS NE EURO ZONOS IR EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

2.1 IŠ TVF GAUTINOS LĖŠOS

Šis turtas – tai 2010 m. gruodžio 31 d. ECB turėtos specialiosios skolinimosi teisės (SST). Jis susidaro pagal dvišalį susitarimą su Tarptautiniu valiutos fondu (TVF) dėl SST pirkimo ir pardavimo. Pagal jį TVF gali ECB vardu susitarti dėl SST pardavimo ar pirkimo už eurus, neperžengdamas nustatytos didžiausios ir mažiausios apimtys. SST apskaitoje traktuojamos kaip užsienio valiuta (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta*).

2.2 LIKUČIAI BANKŲ SAŠKAITOSE IR INVESTICIJOS Į VERTYBINIUS POPIERIUS, IŠORĖS PASKOLOS IR KITAS IŠORĖS TURTAS IR PRETENZIJOS EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

Šiuos du straipsnius sudaro likučiai bankų sąskaitose ir paskolos užsienio valiuta bei investicijos į vertybinius popierius, išreikštus JAV doleriais ir Japonijos jenomis:

<i>Pretenzijos ne euro zonos rezidentams</i>	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Einamosios sąskaitos	1 415 134 235	845 908 975	569 225 260
Pinigų rinkos indėliai	881 467 443	636 977 905	244 489 538

<i>Pretenzijos ne euro zonos rezidentams</i>	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Atpirkimo investavimo sandoriai	54 632 540	0	54 632 540
Investicijos į vertybinius popierius	36 947 761 732	33 626 640 241	3 321 121 491
Iš viso	39 298 995 950	35 109 527 121	4 189 468 829

<i>Pretenzijos euro zonos rezidentams</i>	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Einamosios sąskaitos	3 522 840	677 846	2 844 994
Pinigų rinkos indėliai	4 254 182 741	3 292 915 630	961 267 111
Atpirkimo investavimo sandoriai	68 851 968	0	68 851 968
Iš viso	4 326 557 549	3 293 593 476	1 032 964 073

2010 m. šių pozicijų vertė eurais padidėjo daugiausia dėl to, kad JAV doleris ir Japonijos jena pabrango euro atžvilgiu. 2010 m. gautos pajamos, visų pirma iš portfelio JAV doleriais, taip pat turėjo įtakos bendram šių straipsnių vertės padidėjimui.

2010 m. gruodžio 31 d. ECB grynoji užsienio valiutos pozicija¹⁰ JAV doleriais ir Japonijos jenomis buvo tokia:

	Mln. valiutos vienetų
JAV doleriai	43 952
Japonijos jenos	1 101 816

⁹ Tai atitinka 501,5 tonas.

¹⁰ Šias atsargas sudaro turtas, atėmus įsipareigojimus atitinkama užsienio valiuta, kuris yra užsienio valiutos perkainojimo objektas, ir kuris įtrauktas į eilutes *Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta, Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta, Sukauptos pajamos ir būsimųjų laikotarpių išlaidos, Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta, Nebalansinių priemonių perkainojimo skirtumai (įsipareigojimų pusėje) bei Sukauptos išlaidos ir būsimųjų laikotarpių pajamos*, taip pat atsižvelgiant į išankstinius užsienio valiutų keitimo sandorius ir valiutų apskaitos sandorius užsienio valiuta, parodytus nebalansiniuose straipsniuose. Finansinių priemonių užsienio valiuta perkainojimo prieaugis neįtraukiamas.

3 PRETENZIJS NE EURO ZONOS REZIDENTAMS EURAIS

3.1 LIKUČIAI BANKŲ SAŠKAITOSE, INVESTICIJOS Į VERTYBINIUS POPIERIUS IR PASKOLOS

2010 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė pretenzija ne euro zonos centriniam bankui pagal jo susitarimą su ECB dėl atpirkimo sandorių. Pagal šį susitarimą ne euro zonos centrinis bankas už tinkamą įkaitą gali skolintis eurus likvidumo didinimo vidaus operacijoms paremti.

4 KITOS PRETENZIJS EURO ZONOS KREDITO ĮSTAIGOMS EURAIS

2010 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį daugiausia sudarė galiojantis atpirkimo investavimo sandoris, vykdomas pagal padengtų obligacijų skolinimo operacijas (žr. 9 pastabą *Kiti išipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurai*s).

5 EURO ZONOS REZIDENTŲ VERTYBINIAI POPIERIAI EURAIS

5.1 PINIGŲ POLITIKOS TIKSLAIS LAIKOMI VERTYBINIAI POPIERIAI

2009 m. gruodžio 31 d. šį straipsnį sudarė ECB įsigyti vertybiniai popieriai pagal padengtų obligacijų pirkimo programą. Pagal šią programą ECB ir nacionaliniai centriniai bankai pirkė euro zonoje išleistas padengtas obligacijas eurai. Pirkimai pagal šią programą buvo visiškai baigti 2010 m. birželio pabaigoje.

2010 m. gegužės mėn. Valdančioji taryba sukūrė Vertybinių popierių rinkų programą. Pagal šią programą ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali pirkti euro zonos vyriausybės ir privačius skolos vertybinius popierius, siekdami išspręsti tam tikrų nefunkcionuojančių euro zonos skolos vertybinių

popierių rinkos segmentų problemas ir atkurti tinkamą pinigų politikos poveikio mechanizmą.

2010 m. pabaigoje pagal abi programas ECB įsigyti vertybiniai popieriai sudarė:

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Padengtų obligacijų pirkimo programa	4 823 413 246	2 181 842 083	2 641 571 163
Vertybinių popierių rinkų programa	13 102 563 262	0	13 102 563 262
Iš viso	17 925 976 508	2 181 842 083	15 744 134 425

Valdančioji taryba nusprendė pagal abi programas įsigytus vertybinius popierius priskirti prie vertybinių popierių, laikomų iki termino pabaigos (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vertybiniai popieriai*). Atlikus vertės sumažėjimo patikrinimus pagal 2010 m. gruodžio 31 d. būklę, nenustatyta, kad šių vertybinių popierių vertė sumažėjo.

6 VIDINĖS EUROSISTEMOS PRETENZIJS

6.1 PRETENZIJS, SUSIJUSIOS SU EURŲ BANKNOTŲ PASKIRSTYMU EUROSISTEMOJE

Šį straipsnį sudaro ECB pretenzijos euro zonos nacionalinių centrinių bankų atžvilgiu dėl eurų banknotų paskirstymo Eurosistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

7 KITAS TURTAS

7.1 MATERIALUSIS IR NEMATERIALUSIS ILGALAIKIS TURTAS

2010 m. gruodžio 31 d. šis turtas apėmė tokius straipsnius:

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Kaina			
Žemė ir pastatai	168 714 234	168 811 800	(97 566)
Kompiuterinė ir programinė įranga	188 781 597	182 723 860	6 057 737
Įrenginiai, baldai, įranga pastatuose ir transporto priemonės	30 325 142	29 786 515	538 627
Nebaigtas statyti turtas	174 386 237	107 411 277	66 974 960
Kitas ilgalaikis turtas	1 525 084	1 415 991	109 093
Iš viso	563 732 294	490 149 443	73 582 851
Bendras nusidėvėjimas			
Žemė ir pastatai	(74 965 599)	(70 731 976)	(4 233 623)
Kompiuterinė ir programinė įranga	(177,760,956)	(169 735 407)	(8 025 549)
Įrenginiai, baldai, įranga pastatuose ir transporto priemonės	(28 878 352)	(27 593 378)	(1 284 974)
Kitas ilgalaikis turtas	(201 762)	(201 762)	0
Visas bendras nusidėvėjimas	(281 806 669)	(268 262 523)	(13 544 146)
Grynoji apskaitinė vertė	281 925 625	221 886 920	60 038 705

Straipsnis *Nebaigtas statyti turtas* padidėjo daugiausia dėl darbų, susijusių su ECB naujomis patalpomis.

2009 m. 2,3 mln. eurų vertės turtas buvo įtrauktas į straipsnį *Kitas ilgalaikis turtas*. 2010 m. šis turtas buvo priskirtas straipsniui *Nebaigtas statyti turtas*, siekiant parodyti jo dabartinę būklę. Atitinkamai buvo pakoreguotas 2009 m. lyginamasis balansas.

7.2 KITAS FINANSINIS TURTAS

Šį straipsnį sudaro ECB nuosavų lėšų portfelis¹¹, kuris yra tiesioginis ECB kapitalo ir rezervų atitikmuo, taip pat kitas finansinis turtas, apimantis ECB turimas 3 211 Tarptautinių atsiskaitymų banko (TAB) akcijų, kurios į apskaitą įtrauktos įsigijimo verte, – 41,8 mln. eurų.

Pagrindiniai šio straipsnio elementai yra tokie:

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Einamosios sąskaitos eurais	4 377 086	8 748 115	(4 371 029)
Vertybiniai popieriai eurais	11 534 194 166	11 295 095 956	239 098 210
Atpirkimo investavimo sandoriai eurais	1 669 436 200	470 622 051	1 198 814 149
Kitas finansinis turtas	41 953 279	41 985 562	(32 283)
Iš viso	13 249 960 731	11 816 451 684	1 433 509 047

Grynasis šio straipsnio padidėjimas atsirado daugiausia dėl to, kad suma, gauta iš nacionalinių centrinių bankų dėl ECB kapitalo padidinimo, buvo priskirta nuosavų lėšų investicijoms (žr. 17 pastabą *Kapitalas ir rezervai*) ir dėl 2010 m. gautų pajamų.

7.3 NEBALANSINIŲ PRIEMONIŲ PERKAINOJIMO SKIRTUMAI

Į šį straipsnį daugiausia įtraukta valiutų apskaitimo sandorių ir išankstinių užsienio valiutų keitimo sandorių, kurie galiojo 2010 m. gruodžio 31 d., vertės pokyčiai dėl perkainojimo (žr. 23 pastabą *Valiutų apskaitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie perkainojimo pokyčiai atsiranda dėl minėtos rūšies sandorių vertės, perskaičiuotos į eurus pagal balanso dieną galiojusį užsienio valiutos kursą, palyginimo su sandorių verte, perskaičiuota į eurus pagal atitinkamos valiutos tos pačios dienos vidurkinį kursą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Nebalansinės priemonės bei Auksas, turtas ir įsipareigojimai užsienio valiuta*).

Į šį straipsnį taip pat įtrauktas galiojusių palūkanų normos apskaitimo sandorių perkainojimo prieaugis (žr. 21 pastabą *Palūkanų normų apskaitimo sandoriai*).

¹¹ Vykdyti atpirkimo skolinimosi sandoriai, susiję su nuosavų lėšų portfelio valdymu, įtraukti į straipsnį *Kiti įvairūs įsipareigojimai* įsipareigojimų pusėje (žr. 14.3 pastabą *Kiti įvairūs įsipareigojimai*).

7.4 SUKAUPTOS PAJAMOS IR BŪSIMŪJŲ LAIKOTARPIŲ IŠLAIDOS

2010 m. į šią poziciją įtrauktos 364,7 mln. eurų vertės (2009 m. – 261,6 mln. eurų) sukauptos palūkanos už sistemos TARGET2 likučius, gautinos už 2010 m. paskutinį mėnesį iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų, ir sukauptos 166,7 mln. eurų vertės (2009 m. – 157,8 mln. eurų) gautinos palūkanos už ECB pretenzijas, susijusias su paskutinio ketvirčio eurų banknotų paskirstymu Eurosistemoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

Į šį straipsnį įtrauktos ir sukauptos vertybinių popierių palūkanos (žr. 2.2 pastabą *Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas ir Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta*, 5 pastabą *Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai euro valiuta* ir 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*) ir už kitą finansinį turtą sukauptos palūkanos.

7.5 KITAS ĮVAIRUS TURTA

Šis straipsnis daugiausia sudaro su valiutų apskaitos sandoriais ir išankstiniais užsienio valiutų keitimo sandoriais, kurie galiojo 2010 m. gruodžio 31 d., susiję teigiami likučiai (žr. 23 pastabą *Valiutų apskaitos sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie likučiai atsiranda dėl tokių sandorių vertės, perskaičiuotos į eurus pagal balanso dieną galiojusį atitinkamos užsienio valiutos vidurkinį kursą, palyginimo su jų pradinio pripažinimo apskaitoje verte eurais (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Nebalansinės priemonės*).

Į šį straipsnį įtraukta ir pretenzija Vokietijos federalinei finansų ministerijai dėl atgautinų sumokėtų pridėtinės vertės ir kitų netiesioginių mokesčių. Tokie mokesčiai gražinami vadovaujantis Protokolo dėl Europos Sąjungos privilegijų ir imunitetų, taikomo ECB pagal ECBS statuto 39 straipsnį, 3 straipsnio sąlygomis.

8 BANKNOTAI APYVARTOJE

Šiame straipsnyje parodyta visų apyvartoje cirkuliuojančių eurų banknotų ECB dalis (8 %) (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*).

9 KITI ĮSIPAREIGIJIMAI EURO ZONOS KREDITO ĮSTAIGOMS EURAIS

2010 m. Valdančioji taryba nusprendė, kad euro zonos centriniai bankai turi sudaryti sąlygas skolinti obligacijas, įsigytas pagal padengtų obligacijų pirkimo programą. ECB vykdė šias skolinimo operacijas per suderintų sumų atpirkimo skolinimosi sandorius, kurių metu pagal atpirkimo skolinimosi sandorius gautos sumos tuo pačiu metu buvo visos apimties investuotos pagal atpirkimo investavimo sandorį su ta pačia sandorio šalimi (žr. 4 pastabą *Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurais*). 2010 m. gruodžio 31 d. galiojo 33,4 mln. eurų vertės atpirkimo skolinimosi sandoris, sudarytas vykdant padengtų obligacijų skolinimo operacijas.

10 ĮSIPAREIGIJIMAI KITIEMS EURO ZONOS REZIDENTAMS EURAIS

10.1 KITI ĮSIPAREIGIJIMAI

Šis straipsnis apima Euro bankų asociacijos (EBA) narių indėlius, kurie naudojami kaip užstatas, pateikiamas ECB vykdant EBA mokėjimus per sistemą TARGET2.

11 ĮSIPAREIGIJIMAI NE EURO ZONOS REZIDENTAMS EURAIS

2010 m. gruodžio 31 d. šiuos įsipareigojimus daugiausia sudarė ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų ECB turimi likučiai, susidarę dėl per sistemą TARGET2 vykdytų operacijų (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vidiniai ECBS likučiai / vidiniai Eurosistemos likučiai*).

2009 m. gruodžio 31 d. ši straipsnį daugiausia sudarė 4,5 mlrd. eurų vertės įsipareigojimas Federalinei rezervų sistemai, susijęs su laikinu abipusio valiutos apsikeitimo susitarimu. Vadovaujantis šiuo susitarimu, Federalinė rezervų sistema per laikinąją apsikeitimo operacijų liniją, kuria siekiama Eurosistemos sandorių šalims pasiūlyti trumpalaikį finansavimą JAV doleriais, ECB suteikė JAV dolerių. ECB tuo pat metu sudarė kompensacinius apsikeitimo sandorius (*back-to-back swap transactions*) su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, kurie panaudojo suteiktas lėšas vykdydami likvidumą didinančias grįžtamųjų ir apsikeitimo sandorių operacijas su Eurosistemos sandorių šalimis. Dėl kompensacinių apsikeitimo sandorių susidarė vidiniai Eurosistemos likučiai tarp ECB ir nacionalinių centrinių bankų. Atsižvelgdamas į finansų rinkų funkcionavimo pagerėjimą, 2010 m. pradžioje ECB patvirtino, kad jo laikinos likvidumo apsikeitimo linijos su Federaline rezervų sistema nustoja galioti 2010 m. vasario 1 d. Tačiau, reaguodami į vėl atsiradusią įtampą trumpalaikio finansavimo JAV doleriais rinkose Europoje, ECB ir kiti centriniai bankai nusprendė 2010 m. gegužės 10 d. sugrąžinti laikinas apsikeitimo likvidumu JAV doleriais su Federaline rezervų sistema linijas. Atnaujinus likvidumo didinimo operacijas JAV doleriais, 2010 m. gruodžio 31 d. galiojo 57 mln. eurų vertės įsipareigojimas Federalinei rezervų sistemai.

2009 m. gruodžio 31 d. ši straipsnį taip pat sudarė 1,8 mlrd. eurų įsipareigojimas Šveicarijos nacionaliniam bankui. Šveicarijos nacionalinis bankas, siekdamas suteikti Eurosistemos sandorio šalims trumpalaikį finansavimą Šveicarijos frankais, suteikė lėšų Šveicarijos frankais, tam panaudodamas apsikeitimo sandorius. ECB tuo pat metu sudarė atitinkamus apsikeitimo sandorius su euro zonos nacionaliniais centriniais bankais, kurie gautus išteklius panaudojo likvidumą Šveicarijos frankais

didinančioms operacijoms su Eurosistemos sandorių šalimis atlikti, sudarydami Šveicarijos frankų ir grynujų eurų apsikeitimo sandorius. Dėl tarp ECB ir nacionalinių centrinių bankų sudarytų apsikeitimo sandorių susidarė vidiniai Eurosistemos likučiai. Atsižvelgdamas į mažėjančią paklausą ir gerėjančias sąlygas finansavimo rinkose, ECB, susitaręs su Šveicarijos nacionaliniu banku, nusprendė po 2010 m. sausio 31 d. nebevykdyti likvidumą Šveicarijos frankais didinančių operacijų. Dėl šios priežasties 2010 m. gruodžio 31 d. nebuvo galiojančių susijusių įsipareigojimų.

12 ĮSIPAREIGOJIMAI NE EURO ZONOS REZIDENTAMS UŽSIENIO VALIUTA

12.1 INDĖLIAI, LIKUČIAI IR KITI ĮSIPAREIGOJIMAI

Šis straipsnis apima su ECB užsienio valiutų atsargų valdymu susijusius atpirkimo skolinimosi sandorius, sudarytus su ne euro zonos rezidentais.

13 VIDINIAI EUROSISTEMOS ĮSIPAREIGOJIMAI

13.1 ĮSIPAREIGOJIMAI, ATITINKANTYS PERVERSTAS UŽSIENIO ATSARGAS

Šiame straipsnyje parodomi įsipareigojimai euro zonos nacionaliniams centriniais bankams, susidarę dėl jų į ECB pervestų užsienio atsargų, jiems prisijungus prie Eurosistemos. 2010 m. nebuvo jokių pokyčių.

Šie likučiai atlyginami pagal naujausią žinomą ribinę palūkanų normą, taikomą Eurosistemos pagrindinėms refinansavimo operacijoms, koreguojant šį atlygį taip, kad aukso daliai tenkanti grąža būtų nulinė (žr. 26.3 pastabą *Atlygis už nacionalinių centrinių bankų pretenzijas dėl pervestų užsienio atsargų*).

	Nuo 2009 m. sausio 1 d. (€)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	1 397 303 847
<i>Deutsche Bundesbank</i>	10 909 120 274
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	639 835 662
<i>Bank of Greece</i>	1 131 910 591
<i>Banco de España</i>	4 783 645 755
<i>Banque de France</i>	8 192 338 995
<i>Banca d'Italia</i>	7 198 856 881
<i>Central Bank of Cyprus</i>	78 863 331
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	100 638 597
<i>Bank Ċentrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i>	36 407 323
<i>De Nederlandsche Bank</i>	2 297 463 391
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1 118 545 877
<i>Banco de Portugal</i>	1 008 344 597
<i>Banka Slovenije</i>	189 410 251
<i>Národná banka Slovenska</i>	399 443 638
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	722 328 205
Iš viso	40 204 457 215

13.2 KITOS VIDINĖS EUROSISTEMOS PRETENZIJOS / ĮSIPAREIGOJIMAI (GRYNAJA VERTE)

2010 m. šį straipsnį daugiausia sudarė euro zonos nacionalinių centrinių bankų likučiai ECB atžvilgiu sistemoje TARGET2 (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Vidiniai ECBS likučiai / vidiniai Eurosistemos likučiai*). 2009 m. pabaigoje ECB turėjo pretenzijas (grynąja verte), o 2010 m. pabaigoje – įsipareigojimus (grynąja verte) euro zonos nacionalinių centrinių bankų atžvilgiu. Šie įsipareigojimai atsirado iš esmės dėl 2010 m. įsigytų vertybinių popierių pagal padengtų obligacijų pirkimo programą ir Vertybinių popierių rinkų programą (žr. 5 pastabą *Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais*); už šiuos vertybinius popierius buvo atsiskaitoma per sistemos TARGET2 sąskaitas.

2010 m. pretenzijos (grynąja verte) sumažėjo ir įsipareigojimai (grynąja verte) susidarė daugiausia dėl galiojančių kompensacinių apskaitimo sandorių (*back-to-back swap transactions*), sudarytų su nacionaliniais centriniams bankams vykdančiam likvidumo JAV doleriais didinimo operacijas, apimties sumažėjimo ir likvidumo Šveicarijos frankais didinimo operacijų

nutraukimo (žr. 11 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

2009 m. į šį straipsnį buvo įtraukta ir iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų gautina suma pagal tarpinį ECB pajamų iš banknotų apyvartoje paskirstymą. Kalbant apie 2010 m., Valdančioji taryba nusprendė palikti nepaskirstytą visą šių pajamų sumą, kaip ir pajamas, gautas už vertybinius popierius, įsigytus pagal Vertybinių popierių rinkų programą. 2010 m. pabaigoje nebuvo susijusių mokėtinų sumų (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Tarpinis pelno paskirstymas*).

	2010 (€)	2009 (€)
Gautinos sumos iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų pagal sistemą TARGET2	(435 850 611 581)	(317 085 135 903)
Mokėtinos sumos euro zonos nacionaliniams centriniams bankams pagal sistemą TARGET2	457 075 867 507	309 938 011 037
Mokėtinos sumos euro zonos nacionaliniams centriniams bankams pagal tarpinį ECB pajamų iš banknotų apyvartoje paskirstymą	0	787 157 441
Kitos vidinės Eurosistemos (pretenzijos) / įsipareigojimai (grynąja verte)	21 225 255 926	(6 359 967 425)

14 KITI ĮSIPAREIGOJIMAI

14.1 NEBALANSINIŲ PRIEMONIŲ PERKAINOJIMO SKIRTUMAI

Į šį straipsnį daugiausia įtraukta valiutų apskaitimo sandorių ir išankstinių užsienio valiutų keitimo sandorių, kurie galiojo 2010 m. gruodžio 31 d., vertės pokyčiai dėl perkainojimo (žr. 23 pastabą *Valiutų apskaitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie perkainojimo pokyčiai atsiranda dėl minėtos rūšies sandorių vertės, perskaičiuotos į eurus pagal balanso dieną galiojusį užsienio valiutos kursą, palyginimo

su sandorių verte, perskaičiuota į eurus pagal tos pačios dienos atitinkamos valiutos vidurkinį kursą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalis *Nebalansinės priemonės bei Auksas, turtas ir išsipareigojimai užsienio valiuta*).

Šiame straipsnyje parodomi ir galiojusių palūkanų normų apskaitos sandorių perkainojimo nuostoliai (žr. 21 pastabą *Palūkanų normų apskaitos sandoriai*).

14.2 SUKAUPTOS IŠLAIDOS IR BŪSIMŲJŲ LAIKOTARPIŲ PAJAMOS

2010 m. gruodžio 31 d. dvi pagrindinės šio straipsnio eilutės buvo 381,8 mln. eurų (2009 m. – 259,7 mln. eurų) vertės sukauptos palūkanų išlaidos už nacionalinių centrinių bankų likučius sistemoje TARGET2 ir 346,5 mln. eurų (2009 m. – 443,0 mln. eurų) vertės palūkanos, mokėtinos nacionaliniams centriniams bankams pagal jų pretenzijas dėl užsienio atsargų pervedimų į ECB (žr. 13 pastabą *Vidiniai Eurosistemos išsipareigojimai*). Šiame straipsnyje taip pat parodytos su finansinėmis priemonėmis susijusios sukauptos išlaidos ir kitos sukauptos išlaidos.

Į šį straipsnį įtraukta ir Frankfurto miesto 15,3 mln. eurų įmoka ECB už valstybės saugomo *Grossmarkthalle* pastato išsaugojimą statant naują ECB pastatą. Šia suma bus sumažintos statybų išlaidos jau pradėjus eksploatuoti šį pastatą (žr. 7.1 pastabą *Materialūs ir nematerialūs ilgalaikis turtas*).

14.3 KITI ĮVAIRŪS ĮSIPAREIGOJIMAI

Šis straipsnis apima su valiutų apskaitos sandoriais ir išankstiniais užsienio valiutų keitimo sandoriais, kurie galiojo 2010 m. gruodžio 31 d., susijusius neigiamus likučius (žr. 23 pastabą *Valiutų apskaitos sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai*). Šie likučiai atsiranda dėl tokių sandorių vertės, perskaičiuotos į eurus pagal balanso dieną galiojusį atitinkamos užsienio valiutos vidurkinį kursą, palyginimo su jų pradinio pripažinimo apskaitoje verte eurais (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Nebalansinės priemonės*).

Į šį straipsnį įtraukti ir 235,4 mln. eurų (2009 m. – 146,6 mln. eurų) vertės atpirkimo skolinimosi sandoriai, sudaryti valdant ECB nuosavų lėšų portfelį (žr. 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*) ir išsipareigojimai (grynąja verte) dėl ECB pensinių išsipareigojimų, kaip aprašyta toliau.

ECB PENSIJŲ PLANAS IR KITOS IŠMOKOS TARNAUTOJAMS PASIBAIGUS JŲ DARBO SANTYKIAMS

Balanse pripažintos sumos, susijusios su ECB pensiniais išsipareigojimais (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planas ir kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams*), yra tokios:

	2010 (mln. €)	2009 (mln. €)
Dabartinė išsipareigojimų vertė	555,5	443,9
Tikroji pensijų plano turto vertė	(391,6)	(333,2)
Neprapažintas aktuarinis pelnas (nuostolis)	(71,1)	(24,0)
Balanse pripažinti išsipareigojimai	92,8	86,7

Į dabartinę išsipareigojimų vertę įtraukta 52,2 mln. eurų (2009 m. – 44,9 mln. eurų) nepadengtų išsipareigojimų, susijusių su išmokomis Vykdomosios valdybos nariams pasibaigus jų darbo santykiams ir kitomis jiems mokamomis ilgalaikėmis išmokomis bei tarnautojų neįgalumo pašalpomis.

2010 m. pelno (nuostolio) ataskaitoje pripažintos sumos, susijusios su *Einamosiomis aptarnavimo išlaidomis, Išsipareigojimų palūkanomis, Tikėtina plano turto grąža ir Grynuoju aktuariniu šiais metais pripažintu (pelnu) nuostoliu*, yra tokios:

	2010 (mln. €)	2009 (mln. €)
Einamosios aptarnavimo išlaidos	26,6	24,7
Išsipareigojimų palūkanos	21,9	14,2
Tikėtina pensijų plano turto grąža	(18,4)	(9,9)
Grynasis aktuarinis tais metais pripažintas (pelnas) nuostolis	(1,3)	(0,3)
Iš viso įtraukta į <i>Personalo išlaidų išlaidas</i>	28,8	28,7

Pagal „10 % vertės intervalo“ metodą (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *ECB pensijų planas ir kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams*), grynasis sukauptas nepripažintas aktuarinis pelnas ir nuostolis, susidaręs dėl išmokų tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams, viršijantis didesnę iš šių dydžių: a) 10 % dabartinės apibrėžtų išmokų įsipareigojimo vertės ir b) 10 % tikrosios pensijų plano turto vertės, amortizuotos per tikėtiną likusią vidutinę planę dalyvaujančių tarnautojų darbingo amžiaus trukmę.

Iki 2009 m. aktuarinis pelnas ir nuostolis, susidaręs dėl kitų ilgalaikių išmokų (neįgalumo ir mirties pašalpų), pelno (nuostolio) ataskaitoje buvo parodytas pagal „10 % vertės intervalo“ metodą. 2010 m., pasikeitus metodikai, visa ši suma buvo pripažinta pelno (nuostolio) ataskaitoje. 2009 m. likučiai buvo nereikšmingi ir nebuvo laikoma, kad perkainojimas yra būtinas.

Įsipareigojimo dabartinės vertės pokyčiai yra tokie:

	2010 (mln. €)	2009 (mln. €)
Pradinis įsipareigojimas	443,9	317,0
Aptarnavimo išlaidos	26,6	24,7
Palūkanų išlaidos	21,9	14,2
Pensijų plano dalyvių įmokos ¹⁾	17,5	22,1
Kiti gryniesi įsipareigojimų pokyčiai dėl pensijų plano dalyvių įmokų	4,5	(26,9)
Sumokėtos išmokos	(5,2)	(4,2)
Aktuarinis (pelnas) nuostolis	46,3	97,0
Galutinis įsipareigojimas	555,5	443,9

1) Apima pervedimus į kitas pensijų programas ir iš jų.

Tikrosios pensijų plano turto, įskaitant susidariusio iš savanoriškų išmokų, kurias moka programos dalyviai, vertės pokyčiai yra tokie:

	2010 (mln. €)	2009 (mln. €)
Pradinė tikroji pensijų plano turto vertė	333,2	226,7
Tikėtina grąža	18,4	9,9
Aktuarinis pelnas (nuostolis)	0,6	65,7
Darbdavio įmokos	22,4	39,7
Pensijų plano dalyvių įmokos	17,3	21,9
Sumokėtos išmokos	(4,8)	(3,8)
Kiti gryniesi turto pokyčiai dėl pensijų plano dalyvių įmokų	4,5	(26,9)
Galutinė tikroji pensijų plano turto vertė	391,6	333,2

2009 m. apibrėžtų išmokų įsipareigojimų aktuarinis nuostolis sudarė 97,0 mln. eurų. Šis nuostolis susidarė dėl: a) diskonto normos sumažėjimo nuo 5,75 iki 5,50 %, dėl kurio padidėjo įsipareigojimo vertė; b) daugiau negu tikėtasi padidėjusios garantuotų išmokų vertės ir c) įsipareigojimų, susijusių su išmokomis išlaikytiniams asmenims įtraukimo į apibrėžtų išmokų įsipareigojimus. Iki 2009 m. išlaikytinų asmenų išmokų (grynasis) įsipareigojimas buvo laikomas nereikšmingu ir nebuvo rodomas. Tačiau, padidėjus šiam įsipareigojimui, buvo nuspręsta jį formaliai įtraukti skaičiuojant apibrėžtų išmokų įsipareigojimus. Be to, į aktuarinį vertinimą įtraukus įsipareigojimų atitikmenį turto dalyje, 2009 m. susidarė 42,1 mln. eurų (iš 65,7 mln. eurų viso aktuarinio pelno) aktuarinis pelnas iš plano turto.

2010 m. 46,3 mln. eurų vertės aktuarinis nuostolis, susijęs su apibrėžtų išmokų įsipareigojimu, visų pirma susidarė dėl diskonto normos sumažėjimo nuo 5,50 iki 5,00 % ir padidėjusios garantuotų išmokų vertės. Šiuos veiksnius tik iš dalies kompensavo numanomo pensijų padidėjimo ateityje sumažinimas nuo 2,00 iki 1,65 %.

2008 m. gruodžio 31 d. pritaikius metinę kapitalo garantiją ir dėl pensijų plano dalyvių pagrindinės pensijų išmokų sąskaitos kapitalo nuostolių Valdancioji taryba, atsižvelgdama į aktuarijų patarimą ir ECB pensijų plano taisykles, nutarė 2009 m. iš bendrojo ECB turto padaryti papildomą 19,9 mln. eurų įmoką. Dėl to 2010 m., palyginti su 2009 m., padidėjo ECB sumokėtos įmokos.

2009 m. sumos, sumokėtos iš lėšų, kurias sudarė pensijų plano dalyvių savanoriškos įmokos, taip pat pervedimai į šias lėšas ir iš jų buvo įtraukti į straipsnį *Kiti gryniesi įsipareigojimų pokyčiai dėl pensijų plano dalyvių įmokų*. 2010 m. šie punktai suprantamumo dėlei įtraukti atitinkamai į straipsnius *Sumokėtos išmokos* ir *Pensijų plano dalyvių įmokos*, o palyginamieji 2009 m. skaičiai buvo atitinkamai pakoreguoti.

Rengdami šioje pastaboje minimus vertinimus, aktuarijai rėmėsi prielaidomis, kurias Vykdomoji valdyba priėmė apskaitai tvarkyti ir informacijai atskleisti. Toliau pateiktos pagrindinės prielaidos, kuriomis remiasi aktuarijai apskaičiuodami išmokų plano išsipareigojimą:

	2010 (%)	2009 (%)
Diskonto norma	5,00	5,50
Tikėtina pensijų plano turto grąža	6,00	6,50
Darbo užmokesčio padidėjimas ateityje ¹⁾	2,00	2,00
Pensijų padidėjimas ateityje	1,65	2,00

1) Be to, numatytos galimo individualaus darbo užmokesčio padidėjimo iki 1,8 % per metus išmokos priklausomai nuo pensijų plano dalyvių amžiaus.

15 ATIDĖJINIAI

Į šį straipsnį įtraukti atidėjiniai užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito bei aukso kainos rizikoms ir kiti įvairūs atidėjiniai. Kiti įvairūs atidėjiniai – tai atidėjiniai ECB sutartiniam išsipareigojimui atkurti dabartines patalpas iki jų pradinės būklės. Jis turi būti įvykdytas iki banko išsikėlimo iš dabartinių patalpų ir persikėlimo į naujas patalpas.

Atsižvelgdama į tai, kad ECB susiduria su didelėmis užsienio valiutos kurso, palūkanų normos ir aukso kainos rizikomis, ir į perkainojimo sąskaitų sumas, Valdančioji taryba nutarė, kad yra tinkama 2005 m. gruodžio 31 d. būklei pradėti kaupti atidėjinius siekiant apsisaugoti nuo tokių rizikų. 2009 m., įdiegus padengtų obligacijų pirkimo programą (žr. 5 pastabą *Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais*), Valdančioji taryba nusprendė išplėsti rizikos atidėjinių aprėptį, kad jie apimtų ir kredito riziką. Šie atidėjiniai bus naudojami tiek, kiek Valdančioji taryba manys esant būtina padengti realizuotiesiems ir nerealizuotiesiems nuostoliams, ypač perkainojimo nuostoliams, kurių nedengia perkainojimo sąskaitos. Šių atidėjinių dydis ir nuolatinio papildymo poreikis kiekvienais metais peržiūrimi remiantis ECB minėtų rizikų įvertinimu. Įvertinant

atsižvelgiama į įvairius veiksnius, įskaitant rizikingo turto apimtį, per einamuosius finansinius metus pasireiškusių riziką, numatomus rezultatus kitais metais, rizikos įvertinimą, apimantį rizikingo turto vertės pokyčio rizikos (*Values at Risk*) reguliarų skaičiavimą¹². Atidėjiniai kartu su bet kokio dydžio suma bendrajame atsargų fonde negali viršyti euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertės.

2009 m. gruodžio 31 d. atidėjiniai minėtoms rizikoms sudarė 4 020 445 722 eurus. Atsižvelgdama į savo vertinimo rezultatus, Valdančioji taryba nusprendė 2010 m. gruodžio 31 d. į atidėjinius pervesti 1 163 191 667 eurų sumą, sudarytą iš pajamų už vertybinius popierius, kurie buvo įsigyti pagal Vertybinių popierių rinkų programą (žr. 26.4 pastabą *Kitos palūkanų pajamos* ir *Kitos palūkanų išlaidos*), pajamų iš eurų banknotų apyvartoje (žr. 26.2 pastabą *Palūkanų pajamos iš eurų banknotų paskirstymo Euro sistemoje*) ir kitų 2010 m. gautų grynųjų pajamų. Dėl šio pervedimo 2010 m. ECB grynasis pelnas sumažėjo iki 170 831 395 eurų, o atidėjinių suma padidėjo iki 5 183 637 388 eurų, kuri, padidėjus ECB kapitalui (žr. 17 pastabą *Kapitalas ir rezervai*), atitiko euro zonos nacionalinių centrinių bankų apmokėto ECB kapitalo vertę 2010 m. gruodžio 31 d.¹³

16 PERKAINOJIMO SĄSKAITOS

Šiose sąskaitose parodomi perkainojimo likučiai, susidarantys iš turto ir išsipareigojimų nerealizuotojo prieaugio.

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Auksas	13 078 746 071	8 418 303 639	4 660 442 432
Užsienio valiuta	6 271 078 092	2 070 299 334	4 200 778 758
Vertybiniai popieriai ir kitos priemonės	276 874 996	426 648 985	(149 773 989)
Iš viso	19 626 699 159	10 915 251 958	8 711 447 201

¹² Taip pat žr. Metų ataskaitos 2 skyrių.

¹³ 2009 m. gruodžio 31 d. ir 2010 m. gruodžio 31 d. rizikos atidėjinių suma ir 2010 m. į rizikos atidėjinius pervesta suma pateikiama suapvalinta iki artimiausio euro sveiko skaičiaus.

Perkainojimui metų pabaigoje buvo taikomi tokie užsienio valiutų kursai:

Užsienio valiutų kursai	2010	2009
JAV dolerio ir euro	1,3362	1,4406
Japonijos jenos ir euro	108,65	133,16
Euro ir SST	1,1572	1,0886
Šveicarijos franko ir euro	Netaikoma	1,4836
Eurai už Trojos unciją grynojo aukso	1 055,418	766,347

17 KAPITALAS IR REZERVAI

17.1 KAPITALAS

Vadovaudamasi ECBS statuto 28 straipsnio 1 dalimi ir 2000 m. gegužės 8 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1009/2000, Valdančioji taryba nusprendė 2010 m. gruodžio 29 d. 5 mlrd. eurų (nuo 5 760 652 403 iki 10 760 652 403 eurų) padidinti ECB pasirašytą kapitalą¹⁴.

Remdamasi ECBS statuto 28 straipsnio 3 dalimi, Valdančioji taryba nusprendė, kad euro zonos nacionaliniai centriniai bankai turėtų sumokėti 3 489 575 000 eurų papildomas kapitalo įmokas trimis lygiomis metinėmis dalimis¹⁵. Taigi 2010 m. gruodžio 29 d. euro zonos (tokios sudėties, kokios ji buvo tą dieną) nacionaliniai centriniai bankai sumokėjo 1 163 191 667 eurų dydžio pirmąją įmokų dalį. Kitos dvi įmokų

dalys bus mokamos atitinkamai 2011 ir 2012 m. pabaigoje.

Be to, Valdančioji taryba nusprendė sumažinti pasirašyto kapitalo procentinį dydį (nuo 7,00 iki 3,75%), kurį ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai turi sumokėti kaip įnašą, skirtą prisidėti prie ECB veiklos išlaidų¹⁶. Taigi 2010 m. gruodžio 29 d. ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai sumokėjo 84 220 eurų sumą, kuri sudaro skirtumą tarp jų 3,75% įnašo ir padidėjusį kapitalą ir prieš kapitalo padidėjimą sumokėtos sumos.

Dėl kapitalo padidėjimo ECB kapitalo raktas nepakito.

Dėl minėtų sprendimų bendro poveikio ECB apmokėtasis kapitalas padidėjo ir sudarė 1 163 275 887 eurų sumą, kaip parodyta šioje lentelėje¹⁷:

- 14 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/26 dėl Europos centrinio banko kapitalo padidinimo, OL L 11, 2011 1 15, p. 53.
- 15 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/27 dėl Europos centrinio banko kapitalo padidinimo apmokėjimo, kurį atlieka valstybių narių, kurių valiuta yra euro, nacionaliniai centriniai bankai, OL L 11, 2011 1 15, p. 54.
- 16 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/28 dėl Europos centrinio banko kapitalo apmokėjimo, kurį atlieka ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai, OL L 11, 2011 1 15, p. 56.
- 17 Kai kurios sumos suapvalintos iki artimiausio euro sveiko skaičiaus. Dėl šio suapvalinimo bendros ir tarpinės sumos lentelėje gali nesutapti.

	Kapitalo raktas nuo 2009 m. sausio 1 d. (%)	Pasirašytas kapitalas nuo 2010 m. gruodžio 29 d. (€)	Apmokėtas kapitalas nuo 2010 m. gruodžio 29 d. (€)	Pasirašytas kapitalas 2009 m. gruodžio 31 d. (€)	Apmokėtas kapitalas 2009 m. gruodžio 31 d. (€)
<i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i>	2,4256	261 010 385	180 157 051	139 730 385	139 730 385
<i>Deutsche Bundesbank</i>	18,9373	2 037 777 027	1 406 533 694	1 090 912 027	1 090 912 027
<i>Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland</i>	1,1107	119 518 566	82 495 233	63 983 566	63 983 566
<i>Bank of Greece</i>	1,9649	211 436 059	145 939 392	113 191 059	113 191 059
<i>Banco de España</i>	8,3040	893 564 576	616 764 576	478 364 576	478 364 576
<i>Banque de France</i>	14,2212	1 530 293 899	1 056 253 899	819 233 899	819 233 899
<i>Banca d'Italia</i>	12,4966	1 344 715 688	928 162 355	719 885 688	719 885 688
<i>Central Bank of Cyprus</i>	0,1369	14 731 333	10 168 000	7 886 333	7 886 333
<i>Banque centrale du Luxembourg</i>	0,1747	18 798 860	12 975 526	10 063 860	10 063 860
<i>Bank Centrali ta' Malta / Central Bank of Malta</i>	0,0632	6 800 732	4 694 066	3 640 732	3 640 732
<i>De Nederlandsche Bank</i>	3,9882	429 156 339	296 216 339	229 746 339	229 746 339
<i>Oesterreichische Nationalbank</i>	1,9417	208 939 588	144 216 254	111 854 588	111 854 588
<i>Banco de Portugal</i>	1,7504	188 354 460	130 007 793	100 834 460	100 834 460

	Kapitalo raktas nuo 2009 m. sausio 1 d. (%)	Pasirašytas kapitalas nuo 2010 m. gruodžio 29 d. (€)	Apmokėtas kapitalas nuo 2010 m. gruodžio 29 d. (€)	Pasirašytas kapitalas 2009 m. gruodžio 31 d. (€)	Apmokėtas kapitalas 2009 m. gruodžio 31 d. (€)
<i>Banka Slovenije</i>	0,3288	35 381 025	24 421 025	18 941 025	18 941 025
<i>Národná banka Slovenska</i>	0,6934	74 614 364	51 501 030	39 944 364	39 944 364
<i>Suomen Pankki – Finlands Bank</i>	1,2539	134 927 820	93 131 154	72 232 820	72 232 820
Tarpinė euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	69,7915	7 510 020 722	5 183 637 388	4 020 445 722	4 020 445 722
<i>Българска народна банка (Bulgarian National Bank)</i>	0,8686	93 467 027	3 505 014	50 037 027	3 502 592
<i>Česká národní banka</i>	1,4472	155 728 162	5 839 806	83 368 162	5 835 771
<i>Danmarks Nationalbank</i>	1,4835	159 634 278	5 986 285	85 459 278	5 982 149
<i>Eesti Pank</i>	0,1790	19 261 568	722 309	10 311 568	721 810
<i>Latvijas Banka</i>	0,2837	30 527 971	1 144 799	16 342 971	1 144 008
Lietuvos bankas	0,4256	45 797 337	1 717 400	24 517 337	1 716 214
<i>Magyar Nemzeti Bank</i>	1,3856	149 099 600	5 591 235	79 819 600	5 587 372
<i>Narodowy Bank Polski</i>	4,8954	526 776 978	19 754 137	282 006 978	19 740 488
<i>Banca Națională a României</i>	2,4645	265 196 278	9 944 860	141 971 278	9 937 989
<i>Sveriges Riksbank</i>	2,2582	242 997 053	9 112 389	130 087 053	9 106 094
<i>Bank of England</i>	14,5172	1 562 145 431	58 580 454	836 285 431	58 539 980
Tarpinė ne euro zonos nacionalinių centrinių bankų suma	30,2085	3 250 631 681	121 898 688	1 740 206 681	121 814 468
Iš viso	100,0000	10 760 652 403	5 305 536 076	5 760 652 403	4 142 260 189

Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai neturi teisės gauti jokios skirstytino ECB pelno dalies (įskaitant pajamų iš eurų banknotų paskirstymo Euro sistemoje) ir jie nėra įpareigoti padengti jokių ECB nuostolių.

18 ĮVYKIAI PO BALANSO

18.1 ESTIJOS PRISIJUNGIMAS PRIE EURO ZONOS

Vadovaudamasi pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 140 straipsnio 2 dalį 2010 m. liepos 13 d. priimtu Tarybos sprendimu 2010/416/ES, 2011 m. sausio 1 d. Estija įsivedė bendrąją valiutą. Pagal ECBS statuto 48 straipsnio 1 dalį ir 2010 m. gruodžio 13 ir 31 d. Valdančiosios tarybos priimtus teisės aktus¹⁸, 2011 m. sausio 1 d. *Eesti Pank* sumokėjo 12 572 592 eurų sumą, atsižvelgdamas į savo pasirašyto ECB kapitalo dalį. Į šią sumą įskaičiuotas ECB kapitalo padidėjimas 2010 m. gruodžio 29 d. atitinkamu dyžiu, kaip numatyta apmokėti papildomas kapitalo įmokas (žr. 17

pastabą *Kapitalas ir rezervai*). Pagal ECBS statuto 48 straipsnio 1 dalį kartu su 30 straipsnio 1 dalimi, 2011 m. sausio 1 d. *Eesti Pank* pervėdė įmoką į ECB užsienio atsargas, kurių bendra vertė buvo 145 853 597 eurai. Šias užsienio atsargas sudarė lėšos grynosiomis Japonijos jenomis ir auksas – santykiu atitinkamai 85 ir 15.

Eesti Pank kredituotas pretenzijų suma, atitinkanti apmokėto kapitalo ir pervestų užsienio atsargų ekvivalentą. Pastaroji pretenzija traktuojama lygiai taip pat kaip ir kitų euro zonos nacionalinių centrinių bankų turimos pretenzijos (žr. 13.1 pastabą *Įsipareigojimai, atitinkantys pervestas užsienio atsargas*).

18 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/26 dėl Europos centrinio banko kapitalo didinimo, OL L 11, 2011 1 15, p. 53; 2010 m. gruodžio 31 d. Sprendimas ECB/2010/34 dėl *Eesti Pank* atliekamų kapitalo apmokėjimų, užsienio atsargų pervedimų ir įnašų į Europos centrinio banko atsargas ir atidėjinius, OL L 11, 2011 1 15, p. 58; 2010 m. gruodžio 31 d. *Eesti Pank* ir Europos centrinio banko susitarimas dėl Europos centrinio banko kredituojamo *Eesti Pank* reikalavimo pagal Europos centrinių bankų sistemos ir Europos centrinio banko statuto 30 straipsnio 3 dalį, OL C 12, 2011 1 15, p. 6.

18.2 EUROPOS FINANSINĖS PADĖTIES STABILIZAVIMO PRIEMONĖS IR EUROPOS FINANSINIO STABILUMO FONDO ADMINISTRAVIMAS

ECB vaidmuo administruojant dvi su Europos finansinės padėties stabilizavimu susijusias finansavimo programas, kurias 2010 m. sudarė ES Taryba ir ES valstybės narės, yra operatyvinis.

Remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 122 straipsnio 2 dalimi ir 132 straipsnio 1 dalimi, ECBS statuto 17 ir 21 straipsniais, taip pat Tarybos reglamentu (ES) Nr. 407/2010, ECB yra atsakingas už ES skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimą pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę. Pagal šią programą 2011 m. vasario 22 d. suteiktos paskolos Airijai sudarė 5 mlrd. eurų.

Pagal ECBS statuto 17 ir 21 straipsnius (kartu su Europos finansinio stabilumo fondo (EFSF) ir valstybių narių, kurių valiuta yra euro, pamatinio susitarimo 3 straipsnio 5 dalimi), ECB atsakingas už EFSF paskolas valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro. Pagal šią programą 2011 m. vasario 22 d. suteiktos paskolos Airijai sudarė 4,2 mlrd. eurų.

NEBALANSINĖS PRIEMONĖS

19 AUTOMATIZUOTOS VERTYBINIŲ POPIERIŲ SKOLINIMO PROGRAMOS

Valdydamas nuosavas lėšas, ECB yra sudaręs automatizuotos vertybinių popierių skolinimo programos susitarimą, pagal kurį paskirtas agentas ECB vardu sudaro vertybinių popierių skolinimo sandorius su daugeliu sandorio šalių, kurias ECB įvardija tinkamomis. Pagal šį susitarimą 2010 m. gruodžio 31 d. galiojančių grįžtamųjų sandorių vertė buvo 1,5 mlrd. eurų (2009 m. – 2,1 mlrd. eurų).

Valdydamas dalį užsienio atsargų, paskirtas agentas 2010 m. ECB vardu sudarė vertybinių popierių JAV doleriais skolinimo sandorius su sandorio šalimis, kurias ECB įvardijo

tinkamomis. 2010 m. gruodžio 31 d. nebebuvo galiojančių tokių sandorių.

20 PALŪKANŲ NORMŲ ATEITIES SANDORIAI

Palūkanų normų ateities sandoriai sudaromi ECB užsienio atsargoms ir nuosavų lėšų portfeliui valdyti. 2010 m. gruodžio 31 d. galiojo tokie sandoriai:

Palūkanų normų ateities sandoriai užsienio valiuta	2010		2009	
	Kontrakto vertė (€)	Kontrakto vertė (€)	Kontrakto vertė (€)	Pokytis (€)
Pirkimai	458 539 141	541 523 368	(82 984 227)	
Pardavimai	1 251 682 536	2 706 847 703	(1 455 165 167)	

Palūkanų normų ateities sandoriai eurai	2010		2009	
	Kontrakto vertė (€)	Kontrakto vertė (€)	Kontrakto vertė (€)	Pokytis (€)
Pirkimai	0	25 000 000	(25 000 000)	
Pardavimai	0	379 000 000	(379 000 000)	

21 PALŪKANŲ NORMŲ APSIKEITIMO SANDORIAI

2010 m. gruodžio 31 d. galiojusių palūkanų normų apskeitimo sandorių vertė sudarė 742,4 mln. eurų (2009 m. – 724,4 mln. eurų). Šie sandoriai buvo sudaromi valdant ECB užsienio atsargas.

22 IŠANKSTINIAI VERTYBINIŲ POPIERIŲ SANDORIAI

2010 m. gruodžio 31 d. galiojo 92 mln. eurų vertės išankstinis vertybinių popierių pirkimo sandoris. Šis sandoris buvo sudarytas valdant ECB užsienio atsargas.

23 VALIUTŲ APSIKEITIMO SANDORIAI IR IŠANKSTINIAI VALIUTŲ KEITIMO SANDORIAI

UŽSIENIO ATSARGŲ VALDYMAS

2010 m. gruodžio 31 d. galiojo šie valiutų apskeitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų

keitimo sandoriai, sudaryti valdant ECB užsienio atsargas:

Valiutų apskaitimo sandoriai ir išankstiniai valiutų keitimo sandoriai	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Pretenzijos	1 697 483 530	1 017 926 290	679 557 240
Įsipareigojimai	1 740 464 038	1 008 562 032	731 902 006

LIKVIDUMĄ DIDINANČIOS OPERACIJOS

2010 m. gruodžio 31 d. galiojo išankstinės pretenzijos nacionaliniams centriniams bankams ir išankstiniai įsipareigojimai Federalinei rezervų sistemai, susiję su likvidumo JAV doleriais didinimu Eurosistemos sandorio šalims (žr. 11 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

24 SKOLINIMOSI IR SKOLINIMO OPERACIJŲ ADMINISTRAVIMAS

Pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 141 straipsnio 2 dalį ir ECBS statuto 17 straipsnį, 21 straipsnio 2 dalį, 43 straipsnio 1 dalį ir 46 straipsnio 1 dalį kartu su 2002 m. vasario 18 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 332/2002, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2009 m. gegužės 18 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 431/2009, 9 straipsnį, ECB ir toliau yra atsakingas už Europos Sąjungos skolinimosi ir skolinimo operacijų administravimą pagal vidutinės trukmės finansinės paramos mechanizmą. Pagal šį mechanizmą 2010 m. gruodžio 31 d. Latvijai, Vengrijai ir Rumunijai ES suteiktos paskolos iš viso sudarė 12,1 mlrd. eurų.

Atsižvelgiant į valstybių narių, kurių valiuta yra euro¹⁹, ir *Kreditanstalt für Wiederaufbau*²⁰ (kaip paskolos davėjo), Graikijos Respublikos (kaip paskolos gavėjo) ir Bank of Greece (kaip paskolos gavėjo agento) susitarimą dėl paskolos programos ir pagal ECBS statuto 17 straipsnį bei 21 straipsnio 2 dalį, taip pat Sprendimo ECB/2010/4²¹ 2 straipsnį, ECB atsakingas

už visų susijusių paskolos davėjų ir paskolos gavėjo vardu vykdomų mokėjimų atlikimą. Pagal šį susitarimą 2010 m. gruodžio 31 d. Graikijos Respublikai suteikta 21 mlrd. eurų vertės sukauptų dvišalių paskolų.

25 NAGRINĖJAMOS BYLOS

Document Security Systems Inc. (DSSI) Europos Bendrijų pirmosios instancijos teismui²² pareiškė ieškinį dėl žalos atlyginimo iš ECB. Jame teigiama, kad ECB pažeidė DSSI patentą²³ eurų banknotų gamyboje. Pirmosios instancijos teismas atmetė DSSI ieškinį dėl žalos atlyginimo iš ECB²⁴. Dabar ECB teikia ieškinius šiam patentui panaikinti kai kuriose nacionalinėse jurisdikcijose ir kai kuriose iš jų šis patentas jau panaikintas. Be to, ECB yra tvirtai įsitikinęs, kad jis jokių būdu nepažeidė patento, todėl taip pat pradės gynybą prieš bet kokią ieškinį dėl žalos, DSSI pateiktą kompetentingam nacionaliniam teismui.

Pirmosios instancijos teismui atmetus DSSI ieškinį dėl žalos atlyginimo iš ECB, taip pat ECB iki šiol laimėjus ieškinius dėl DSSI patento nacionalinių dalių panaikinimo tam tikrose nacionalinėse jurisdikcijose, ECB tebėra įsitikinęs, kad mokėjimų DSSI tikimybė tebėra labai menka. ECB aktyviai stebi tebesitęsiančio bylinėjimosi įvykius.

19 Išskyrus Graikijos Respubliką ir Vokietijos Federacinę Respubliką.

20 Veikianti viešųjų interesų labui, privalanti vykdyti Vokietijos Federacinės Respublikos nurodymus ir turinti jos garantiją.

21 2010 m. gegužės 10 d. Sprendimas ECB/2010/4 dėl suvienytų dvišalių paskolų Graikijos Respublikai valdymo ir dėl Sprendimo ECB/2007/7 dalinio keitimo, OL L 119, 2010 5 13, p. 24.

22 2009 m. gruodžio 1 d. įsigaliojus Lisabonos sutarčiai, Pirmosios instancijos teismas pavadintas Bendruoju Teismu.

23 DSSI Europos patentas Nr. 0455 750 B1.

24 2007 m. rugsėjo 5 d. Pirmosios instancijos teismo nutartis, byla T-295/05. Paskelbta www.curia.europa.eu

PASTABOS DĖL PELNO (NUOSTOLIO) ATASKAITOS

26 GRYNOSIOS PALŪKANŲ PAJAMOS

26.1 PALŪKANŲ PAJAMOS IŠ UŽSIENIO ATSARGŲ

Šiame straipsnyje parodomas palūkanų pajamos, grynosios palūkanų išlaidos, susijusios su ECB užsienio atsargomis:

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Palūkanų pajamos iš einamųjų sąskaitų	1 328 753	1 333 874	(5 121)
Palūkanų pajamos iš pinigų rinkos indėlių	15 865 666	17 682 787	(1 817 121)
Palūkanų pajamos iš atpirkimo investavimo sandorių	2 712 798	1 524 055	1 188 743
Palūkanų pajamos iš vertybinių popierių	335 790 909	663 881 906	(328 090 997)
Grynosios palūkanų pajamos iš palūkanų normų apskaitimo sandorių	4 611 662	7 374 057	(2 762 395)
Grynosios palūkanų pajamos iš išankstinių valiutų apskaitimo sandorių ir valiutų keitimo sandorių	6 523 343	9 519 685	(2 996 342)
Visos palūkanų pajamos iš užsienio atsargų	366 833 131	701 316 364	(334 483 233)
Palūkanų išlaidos iš einamųjų sąskaitų	(8 795)	(219 800)	211 005
Grynosios palūkanų išlaidos iš atpirkimo skolinimosi sandorių	(644 858)	(880 287)	235 429
Palūkanų (grynosios) pajamos iš užsienio atsargų	366 179 478	700 216 277	(334 036 799)

Grynosios palūkanų pajamos 2010 m. daugiausia sumažėjo dėl to, kad gauta mažiau grynųjų palūkanų pajamų iš JAV dolerių portfelio.

26.2 PALŪKANŲ PAJAMOS IŠ EURŲ BANKNOTŲ PASKIRSTYMO EUROSISTEMOJE

Šis straipsnis apima palūkanų pajamas, susijusias su ECB dalimi visoje eurų banknotų

emisijoje (žr. pastabų dėl apskaitos politikos dalį *Banknotai apyvartoje*). Palūkanos už ECB pretenzijas, susijusias su jo banknotų dalimi, uždirbamos taikant turimą naujausią ribinę palūkanų normą, nustatytą Eurosistemos pagrindinėms refinansavimo operacijoms. 2010 m. šios pajamos daugiausia sumažėjo dėl to, kad vidutinė pagrindinė refinansavimo norma buvo mažesnė negu 2009 m.

26.3 ATLYGIS UŽ NACIONALINIŲ CENTRINIŲ BANKŲ PRETENZIJAS DĖL PERVERSTŲ UŽSIENIO ATSARGŲ

Šiame straipsnyje parodytas euro zonos nacionaliniams centriniams bankams sumokėtas atlygis už jų pretenzijas ECB atžvilgiu dėl pagal ECBS statuto 30 straipsnio 1 dalį perversių užsienio atsargų.

26.4 KITOS PALŪKANŲ PAJAMOS IR KITOS PALŪKANŲ IŠLAIDOS

Šiame straipsnyje parodytos 3,8 mlrd. eurų palūkanų pajamos (2009 m. – 4,0 mlrd. eurų) ir 3,9 mlrd. eurų palūkanų išlaidos (2009 m. – 3,7 mlrd. eurų) už likučius sistemoje TARGET2 (žr. 13.2 pastabą *Kitos vidinės Eurosistemos pretenzijos / įsipareigojimai (grynąja verte)*) ir 11 pastabą *Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais*).

Šiame straipsnyje parodytos ir grynosios 140,4 mln. eurų pajamos, ir grynosios 438,0 mln. eurų pajamos už vertybinius popierius, kuriuos ECB įsigijo atitinkamai pagal padengtų obligacijų pirkimo programą ir Vertybinių popierių rinkų programą. Šiame straipsnyje taip pat parodytos palūkanų pajamos ir išlaidos, susijusios su kitu turtu ir įsipareigojimais eurais, taip pat palūkanų pajamos ir išlaidos, susidariusios dėl likvidumo didinimo JAV doleriais ir Šveicarijos frankais operacijų.

27 REALIZUOTOSIOS PAJAMOS (IŠLAIDOS) IŠ FINANSINIŲ OPERACIJŲ

2010 m. iš finansinių operacijų gautos grynosios realizuotosios pajamos:

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Grynosios realizuotosios pajamos iš operacijų vertybiniais popieriais ir palūkanų normų ateities ir apskaitimo sandorių	460 588 711	563 594 643	(103 005 932)
Grynosios realizuotosios pajamos iš operacijų užsienio valiuta ir auksu	13 724 616	539 002 475	(525 277 859)
Grynosios realizuotosios pajamos iš finansinių operacijų	474 313 327	1 102 597 118	(628 283 791)

2010 m. šis straipsnis apėmė grynąsias realizuotąsias pajamas iš vertybinių popierių pardavimų ir grynąsias pajamas iš operacijų užsienio valiuta.

2009 m. grynosios realizuotosios pajamos iš operacijų užsienio valiuta ir auksu daugiausia padidėjo dėl to, kad pagal Centrinio banko aukso sutartį buvo parduota 1 141 248 uncijos grynųjų aukso. 2010 m. tokių pardavimų nebuvo.

28 FINANSINIO TURTO IR POZICIJŲ NURAŠYMAI

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Nerealizuotasis vertybinių popierių kainos nuostolis	(184 247 603)	(34 163 743)	(150 083 860)
Nerealizuotasis palūkanų normų apskaitimo sandorių kainos nuostolis	(10 963 861)	(3 774 314)	(7 189 547)
Nerealizuotasis valiutų kursų nuostolis	(1 973)	(1 592)	(381)
Iš viso	(195 213 437)	(37 939 649)	(157 273 788)

2010 m. šios išlaidos susidarė daugiausia dėl to, kad buvo sumažinta tam tikrų į balansą įtrauktų vertybinių popierių įsigijimo kaina iki jų 2010 m. gruodžio 30 d. rinkos kainos.

29 GRYNOSIOS KOMISINIŲ IR KITŲ ATLYGIŲ IŠLAIDOS

	2010 (€)	2009 (€)	Pokytis (€)
Komisinių ir kitų atlygių pajamos	110 661	679 416	(568 755)
Komisinių ir kitų atlygių išlaidos	(1 519 678)	(695 426)	(824 252)
Grynosios komisinių ir kitų atlygių išlaidos	(1 409 017)	(16 010)	(1 393 007)

2010 m. pajamos, parodytos šiame straipsnyje, gautos iš kredito įstaigoms skirtų baudų už privalomųjų atsargų reikalavimo nevykdymą. Išlaidos susijusios su atlygiais, mokėtinais už einamąsias sąskaitas, ir su palūkanų normų ateities sandoriais (žr. 20 pastabą *Palūkanų normų ateities sandoriai*).

30 PAJAMOS IŠ NUOSAVYBĖS VERTYBINIŲ POPIERIŲ IR DALYVAVIMO NUOSAVYBĖS PRIEMONĖSE

Į šį straipsnį įtraukti dividendai, gauti už ECB turimas TAB akcijas (žr. 7.2 pastabą *Kitas finansinis turtas*).

31 KITOS PAJAMOS

Kitos per metus gautos įvairios pajamos daugiausia susidarė iš euro zonos nacionalinių centrinių bankų sukauptų įmokų, skirtų ECB išlaidoms, patirtoms dėl reikšmingo rinkos infrastruktūros projekto, padengti.

32 PERSONALO IŠLAIKYMO IŠLAIDOS

Į šį straipsnį įtrauktas darbo užmokestis, išmokos, tarnautojų draudimas ir kitos įvairios išlaidos sudarė 167,7 mln. eurų (2009 m. – 158,6 mln.

eurų). Be to, į šį straipsnį įtraukta ir 28,8 mln. eurų (2009 m. – 28,7 mln. eurų), numatytų pagal ECB pensijų planą, ir kitos išmokos tarnautojams pasibaigus jų darbo santykiams (žr. 14.3 pastabą *Kiti išsipareigojimai*). Su naujų ECB patalpų statybomis susijusios personalo išlaikymo išlaidos, sudarančios 1,3 mln. eurų (2009 m. – 1,2 mln. eurų), buvo kapitalizuotos ir į šį straipsnį neįtrauktos.

Darbo užmokestis ir išmokos, įskaitant vadovaujančias pareigas einančių tarnautojų darbo užmokesčio priedus, iš esmės nustatyti pagal Europos Sąjungos darbo užmokesčio sistemą ir yra palyginami su ja.

Vykdomosios valdybos nariai gauna bazinę algą ir papildomas išmokas už gyvenamąją vietą ir atstovavimą. Pirmininkui vietoj išmokos už gyvenamąją vietą suteikiama ECB priklausanti oficiali rezidencija. Vadovaujantis Europos centrinio banko personalo įdarbinimo sąlygomis, Vykdomosios valdybos nariai turi teisę gauti namų ūkio, vaiko ir mokslo išmokas atsižvelgiant į asmenines aplinkybes. Iš bazinės algos išskaitomas mokestis, mokamas Europos Sąjungos naudai, taip pat daromi atskaitymai pensijai, sveikatos draudimui ir draudimui nuo nelaimingų atsitikimų. Papildomos išmokos neapmokestinamos ir iš jų nedaromi atskaitymai pensijai.

Vykdomosios valdybos nariams 2010 m. išmokėta bazinė algebra buvo tokia:

	2010 (€)	2009 (€)
Jean-Claude Trichet (pirmininkas)	367 863	360 612
Lucas D. Papademos (pirmininko pavaduotojas iki 2010 m. gegužės mėn.)	131 370	309 096
Vitor Constâncio (pirmininko pavaduotojas nuo 2010 m. birželio mėn.)	183 918	–
Gertrude Tumpel-Gugerell (valdybos narė)	262 728	257 568
José Manuel González-Páramo (valdybos narys)	262 728	257 568
Lorenzo Bini Smaghi (valdybos narys)	262 728	257 568
Jürgen Stark (valdybos narys)	262 728	257 568
Iš viso	1 734 063	1 699 980

Valdybos nariams išmokėtos išmokos ir jų gautos išmokos iš ECB įmokų sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų programoms sudarė 660 731 eurą (2009 m. – 614 879 eurus), tad darbo užmokesčio priedai iš viso sudarė 2 394 794 eurus (2009 m. – 2 314 859 eurus).

Buvusiems Vykdomosios valdybos nariams mokamos išeitinės išmokos už ribotą laikotarpį po jų kadencijos pabaigos. 2010 m. šios išmokos ir ECB įmokos buvusių tarnautojų sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų programoms sudarė 34 868 eurus, o 2009 m. tokios išmokos ir įmokos nebuvo mokamos. Buvusiems Vykdomosios valdybos nariams ar jų išlaikytiniams išmokėtos pensijos, įskaitant susijusias išmokas, ir įmokos sveikatos draudimo ir draudimo nuo nelaimingų atsitikimų programoms sudarė 354 349 eurus (2009 m. – 348 410 eurų).

2010 m. pabaigoje ECB faktiškai visą darbo dieną dirbo 1 607 tarnautojai²⁵, iš jų 156 ėjo vadovaujančias pareigas. 2010 m. tarnautojų skaičius keitėsi taip:

	2010	2009
Bendras tarnautojų skaičius sausio 1 d.	1 563	1 536
Nauji tarnautojai / sutarties statuso pasikeitimas	328	320
Atsistatydinimai / darbo sutarties pabaiga	(302)	(283)
Grynasis padidėjimas / sumažėjimas dėl darbo ne visą dieną	18	(10)
Bendras tarnautojų skaičius gruodžio 31 d.	1 607	1 563
Vidutinis tarnautojų skaičius	1 565	1 530

33 ADMINISTRACINĖS IŠLAIDOS

Jos apima visas kitas einamąsias išlaidas, susijusias su patalpų nuoma ir priežiūra, nekapitalizuotinas prekes ir įrangą, atlygį specialistams, kitas paslaugas ir pirkimus bei su personalu susijusias išlaidas, įskaitant įdarbinimą, persikėlimo į kitą

25 Neįtraukti neapmokamų atostogų išėję darbuotojai. Į šį skaičių įtraukti darbuotojai, dirbantys pagal nuolatinės, terminuotąsias arba trumpalaikes darbo sutartis, ir ECB absolventų programos dalyviai. Taip pat įtraukti darbuotojai, išėję motinystės ar ilgų nedarbingumo dėl ligos atostogų.

vieta, įsikūrimo, mokymo ir persikraustymo išlaidas.

34 BANKNOTŲ GAMYBOS PASLAUGOS

Šios išlaidos daugiausia susidarė dėl tarpvalstybinio eurų banknotų transportavimo tarp banknotų spaustuvių ir nacionalinių centrinių bankų, pristatant naujus banknotus, ir banknotų transportavimo tarp nacionalinių centrinių bankų, kompensuojant jų trūkumą perteklinėmis atsargomis. Šias išlaidas centralizuotai padengia ECB.

PricewaterhouseCoopers Aktiengesellschaft Wirtschaftsprüfungsgesellschaft
Olof-Palme-Straße 35, 60439 Frankfurt am Main

President and Governing Council
of the European Central Bank
Frankfurt am Main

PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Olof-Palme-Straße 35
60439 Frankfurt am Main
Postfach 50 03 64
60394 Frankfurt am Main
www.pwc.de

Tel.: +49 69 9585-2367
Fax: +49 69 9585-911042

23 February 2011

Independent auditor's report

We have audited the accompanying annual accounts of the European Central Bank, which comprise the balance sheet as at 31 December 2010, the profit and loss account for the year then ended, and a summary of significant accounting policies and other explanatory notes (the "Annual Accounts").

The responsibility of the European Central Bank's Executive Board for the Annual Accounts

The Executive Board is responsible for the preparation and fair presentation of these Annual Accounts in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank, and for such internal control as the Executive Board determines is necessary to enable the preparation of the Annual Accounts that are free from material misstatement, whether due to fraud or error.

Auditor's responsibility

Our responsibility is to express an opinion on these Annual Accounts based on our audit. We conducted our audit in accordance with International Standards on Auditing. Those standards require that we comply with ethical requirements and plan and perform the audit to obtain reasonable assurance about whether the Annual Accounts are free from material misstatement.

An audit involves performing procedures to obtain audit evidence about the amounts and disclosures in the Annual Accounts. The procedures selected depend on the auditor's judgement, including the assessment of the risks of material misstatement of the Annual Accounts, whether due to fraud or error. In making those risk assessments, the auditor considers internal control relevant to the entity's preparation and fair presentation of the Annual Accounts in order to design audit procedures that are appropriate in the circumstances, but not for the purpose of expressing an opinion on the effectiveness of the entity's internal control. An audit also includes evaluating the appropriateness of accounting policies used and the reasonableness of accounting estimates made by the Executive Board, as well as evaluating the overall presentation of the Annual Accounts.

We believe that the audit evidence we have obtained is sufficient and appropriate to provide a basis for our audit opinion.

Opinion

In our opinion, the Annual Accounts give a true and fair view of the financial position of the European Central Bank as of 31 December 2010, and of the results of its operations for the year then ended in accordance with the principles established by the Governing Council, which are set out in Decision ECB/2010/21 on the annual accounts of the European Central Bank.

Frankfurt am Main, 23 February 2011

PricewaterhouseCoopers
Aktiengesellschaft
Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Jens Roehrig
Wirtschaftsprüfer

ppa. Atton
ppa. Muriel Atton
Wirtschaftsprüfer

Šį dokumentą ECB pateikia kaip ECB išorės auditoriaus išvados neoficialų vertimą. Esant neatitikimams, vadovaujamosi PWC pasirašyta versija anglų k.

Europos centrinio banko pirmininkui
ir Valdančiajai tarybai
Frankfurtas prie Maino

2011 m. vasario 23 d.

Nepriklausomo auditoriaus išvada

Mes atlikome Europos centrinio banko metinių finansinių ataskaitų, kurias sudaro 2010 m. gruodžio 31 d. balansas, tuo pačiu metu pasibaigusių metų pelno (nuostolio) ataskaita, apskaitos politikos santrauka ir kitos aiškinamosios pastabos (metinės finansinės ataskaitos), auditą.

Europos centrinio banko vykdomosios valdybos atsakomybė už metines finansines ataskaitas

Vykdomoji valdyba atsakinga už šių metinių finansinių ataskaitų parengimą ir sąžiningą pateikimą, laikantis Valdančiosios tarybos nustatytų principų, išdėstytų Sprendime ECB/2010/21 dėl Europos centrinio banko metinių finansinių ataskaitų, ir už tokią vidaus kontrolę, kokią Vykdomoji valdyba mano esant būtina rengiant metines finansines ataskaitas, kuriose nebūtų reikšmingų netikslumų, galinčių pasitaikyti dėl sukčiavimo ar klaidos.

Auditoriaus atsakomybė

Mūsų pareiga – remiantis atliktu auditu, pareikšti nuomonę apie šias metines finansines ataskaitas. Mes atlikome auditą pagal tarptautinius audito standartus. Šiuose standartuose nurodyta laikytis etikos reikalavimų, auditą planuoti ir atlikti siekiant deramai įsitikinti, ar metinėse finansinėse ataskaitose nėra reikšmingų netikslumų.

Atliekant auditą vykdomos procedūros siekiant gauti audito rezultatus apie metinėse finansinėse ataskaitose pateiktus skaičius ir paaiškinimus. Pasirinktos procedūros priklauso nuo auditoriaus sprendimo, įskaitant reikšmingų netikslumų metinėse finansinėse ataskaitose (dėl sukčiavimo ar klaidos), rizikos įvertinimą. Vertindamas riziką, auditorius atsižvelgia į vidaus kontrolę, susijusią su subjekto metinių finansinių ataskaitų rengimu ir sąžiningu pateikimu, kad, atsižvelgęs į esamas aplinkybes, galėtų parinkti tinkamas audito procedūras, o ne tam, kad pareikštų nuomonę apie subjekto vidaus kontrolės veiksmingumą. Auditas taip pat apima taikytos apskaitos politikos tinkamumo ir Vykdomosios valdybos atliktų apskaitinių įvertinimų pagrįstumo bei bendro metinių finansinių ataskaitų pateikimo įvertinimą.

Manome, kad mūsų gauti audito rezultatai yra pakankami ir pagrįsti, todėl jais remdamiesi galime pareikšti savo nuomonę.

Nuomonė

Mūsų nuomone, metinės finansinės ataskaitos pateikia tikrą ir teisingą Europos centrinio banko 2010 m. gruodžio 31 d. finansinės padėties ir tada pasibaigusių metų veiklos rezultatų vaizdą pagal Valdančiosios tarybos nustatytus principus, išdėstytus Sprendime ECB/2010/21 dėl Europos centrinio banko metinių finansinių ataskaitų.

Frankfurtas prie Maino, 2011 m. vasario 23 d.

PricewaterhouseCoopers

Aktiengesellschaft

Wirtschaftsprüfungsgesellschaft

Jens Roennberg
Wirtschaftsprüfer

ppa. Muriel Atton
Wirtschaftsprüfer

PASTABA DĖL PELNO (NUOSTOLIO) PASKIRSTYMO

Ši pastaba nėra ECB 2010 m. finansinių ataskaitų dalis.

PAJAMOS, SUSIJUSIOS SU VISŲ APYVARTOJE ESANČIŲ EURŲ BANKNOTŲ ECB DALIMI IR JO TURIMAIŠ VERTYBINIAIS POPIERIAIS, ĮSIGYTAIS PAGAL EUROSISTEMOS VERTYBINIŲ POPIERIŲ RINKŲ PROGRAMĄ

Visos 787 mln. eurų pajamos, uždirbtos 2009 m. iš visų apyvartoje esančių eurų banknotų ECB dalies, 2010 m. sausio 5 d. paskirstytos euro zonos nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėjimui daliai ECB pasirašytame kapitale. Kalbant apie 2010 m., Valdanciosios tarybos sprendimu, visos pajamos, uždirbtos iš apyvartoje esančių eurų banknotų ECB dalies ir vertybinių popierių, įsigytų pagal Vertybinių popierių rinkų programą, atitinkamai 654 ir 438 mln. eurų, pervestos į atidėjinius užsienio valiutos kurso, palūkanų normos, kredito ir aukso kainos rizikoms ir todėl tarpinis pelno paskirstymas nebuvo atliktas.

PELNO PASKIRSTYMAS / NUOSTOLIŲ DENGIMAS

Pagal ECBS statuto 33 straipsnį, ECB grynas pelnas skirstomas tokia seka:

- suma, kurią turi nustatyti Valdancioji taryba ir kuri negali būti didesnė kaip 20 % grynojo pelno, pervedama į bendrąjį atsargų fondą, kuris negali sudaryti daugiau kaip 100 % kapitalo;
- likęs grynas pelnas paskirstomas ECB dalininkams proporcingai jų apmokėjimams dalims.

Jeigu ECB patiria nuostolį, jį galima padengti iš ECB bendrojo atsargų fondo, o prireikus Valdanciosios tarybos sprendimu iš atitinkamų finansinių metų pinigų politikos pajamų proporcingai ir neviršijant nacionaliniams centriniams bankams pagal ECBS statuto 32 straipsnio 5 dalį¹ paskirstytų sumų.

2011 m. kovo 3 d. Valdancioji taryba nusprendė nedaryti pervedimo į bendrąjį atsargų fondą, o paskirstyti 2010 m. 171 mln. eurų pelną euro zonos nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėjimui ECB kapitalo daliai.

Ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai neturi teisės gauti jokios skirstomojo ECB pelno dalies ir nėra įsipareigoję padengti jokių ECB nuostolių.

	2010 (€)	2009 (€)
Metų pelnas	170 831 395	2 253 186 104
Tarpinis pajamų iš visų apyvartoje esančių eurų banknotų ECB dalies ir vertybinių popierių, įsigytų pagal Vertybinių popierių rinkų programą ¹ , paskirstymas	(0)	(787 157 441)
Metų pelnas, paskirsčius pajamas iš visų apyvartoje esančių eurų banknotų ECB dalies ir vertybinių popierių, įsigytų pagal Vertybinių popierių rinkų programą	170 831 395	1 466 028 663
Pelnas, paskirstytas nacionaliniams centriniams bankams	(170 831 395)	(1 466 028 663)
Iš viso	0	0

1) Vertybinių popierių rinkų programa sudaryta 2010 m. gegužės mėn.

¹ Pagal ECBS statuto 32 straipsnio 5 dalį, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų suma paskirstoma nacionaliniams centriniams bankams proporcingai jų apmokėjimui ECB kapitalo daliai.

6 EUROSISTEMOS KONSOLIDUOTAS BALANSAS 2010 M.GRUODŽIO 31 D.

(MLN. EURŲ)

TURTAS	2010 M. GRUODŽIO 31 D.	2009 M. GRUODŽIO 31 D.
1 Auksas ir gautinas auksas	367 402	266 919
2 Pretenzijos ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	224 001	195 479
2.1 Iš TVF gautinos lėšos	71 319	62 799
2.2 Likučiai bankų sąskaitose ir investicijos į vertybinius popierius, išorės paskolos ir kitas išorės turtas	152 681	132 680
3 Pretenzijos euro zonos rezidentams užsienio valiuta	26 940	32 151
4 Pretenzijos ne euro zonos rezidentams eurais	22 603	15 193
4.1 Likučiai bankų sąskaitose, investicijos į vertybinius popierius ir paskolos	22 603	15 193
4.2 Pretenzijos, atsirandančios dėl kredito galimybės pagal VKM II	0	0
5 Su pinigų politikos operacijomis susijęs skolinimas euro zonos kredito įstaigoms eurais	546 747	749 890
5.1 Pagrindinės refinansavimo operacijos	227 865	79 277
5.2 Ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos	298 217	669 297
5.3 Koreguojamosios grįžtamosios operacijos	20 623	0
5.4 Struktūrinės grįžtamosios operacijos	0	0
5.5 Ribinė skolinimosi galimybė	25	1 289
5.6 Kreditai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole	17	27
6 Kitos pretenzijos euro zonos kredito įstaigoms eurais	45 655	26 282
7 Euro zonos rezidentų vertybiniai popieriai eurais	457 415	328 652
7.1 Pinigų politikos tikslais laikomi vertybiniai popieriai	134 829	28 782
7.2 Kiti vertybiniai popieriai	322 586	299 870
8 Valdžios skola eurais	34 954	36 171
9 Kitas turtas	276 493	252 288
Visas turtas	2 002 210	1 903 024

Bendros ir tarpinės sumos gali nesutapti dėl apvalinimo.

ĮSIPAREIGOJIMAI

**2010 M.
GRUODŽIO 31 D.** **2009 M.
GRUODŽIO 31 D.**

1 Banknotai apyvartoje	839 702	806 522
2 Su pinigų politikos operacijomis susiję įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurais	378 008	395 614
2.1 Einamosios sąskaitos (įskaitant privalomųjų atsargų sistemą)	212 739	233 490
2.2 Indėlių galimybė	104 458	162 117
2.3 Terminuoti indėliai	60 784	0
2.4 Koreguojamosios grįžtamosios operacijos	0	0
2.5 Indėliai, susiję su įkaito vertės išlaikymo prievole	27	6
3 Kiti įsipareigojimai euro zonos kredito įstaigoms eurais	2 808	340
4 Išleisti skolos sertifikatai	0	0
5 Įsipareigojimai kitiems euro zonos rezidentams eurais	79 792	129 730
5.1 Valdžiai	71 685	120 495
5.2 Kiti įsipareigojimai	8 107	9 235
6 Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams eurais	47 703	46 769
7 Įsipareigojimai euro zonos rezidentams užsienio valiuta	1 995	4 032
8 Įsipareigojimai ne euro zonos rezidentams užsienio valiuta	14 346	9 616
8.1 Indėliai, likučiai ir kiti įsipareigojimai	14 346	9 616
8.2 Įsipareigojimai, atsirandantys dėl kredito galimybės pagal VKM II	0	0
9 TVF suteiktų specialiųjų skolinimosi teisių atitikmuo	54 480	51 249
10 Kiti įsipareigojimai	172 388	164 082
11 Perkainojimo sąskaitos	331 510	220 101
12 Kapitalas ir rezervai	79 479	74 969
Visi įsipareigojimai	2 002 210	1 903 024

PRIEDAI

ECB PRIIMTI TEISINIAI DOKUMENTAI

Lentelėje išvardyti 2010 m. ECB priimti teisiniai dokumentai, paskelbti Europos Sąjungos Oficialiajame leidinyje. Oficialiojo leidinio kopijų galima gauti Europos Sąjungos Leidinių biure. Visų ECB teisinių dokumentų, priimtų nuo jo įsteigimo ir paskelbtų Oficialiajame leidinyje, sąrašą galima rasti paspaudus „Legal Framework“ nuorodą ECB interneto svetainėje.

Numeris	Pavadinimas	OL nuoroda
ECB/2010/1	2010 m. kovo 4 d. ECB gairės, iš dalies keičiančios Gairės ECB/2000/7 dėl Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų	OL L 63, 2010 3 12, p. 22
ECB/2010/2	2010 m. balandžio 21 d. Gairės (ECB/2010/2) dėl TARGET2-Securities	OL L 118, 2010 5 12, p. 65
ECB/2010/3	2010 m. gegužės 6 d. ECB sprendimas dėl laikinų priemonių dėl Graikijos Vyriausybės išleistų arba garantuotų antrinę rinką turinčių skolos priemonių tinkamumo	OL L 117, 2010 5 11, p. 102
ECB/2010/4	2010 m. gegužės 10 d. ECB sprendimas dėl suvienytų dvišalių paskolų Graikijos Respublikai valdymo ir dėl Sprendimo ECB/2007/7 dalinio keitimo	OL L 119, 2010 5 13, p. 24
ECB/2010/5	2010 m. gegužės 14 d. ECB sprendimas, nustatantis vertybinių popierių rinkų programą	OL L 124, 2010 5 20, p. 8
ECB/2010/6	2010 m. liepos 1 d. ECB rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Národná banka Slovenska</i> išorės auditoriaus	OL C 184, 2010 7 8, p. 1
ECB/2010/7	2010 m. liepos 23 d. ECB reglamentas (ES) Nr. 674/2010, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 63/2002 (ECB/2001/18) dėl statistikos apie indėlių ir paskolų palūkanų normas, kurias taiko pinigų finansų įstaigos namų ūkiams ir nefinansinėms korporacijoms	OL L 196, 2010 7 28, p. 23
ECB/2010/8	2010 m. liepos 27 d. ECB sprendimas dėl Sprendimo ECB/2007/5, nustatančio pirkimų taisyklės, dalinio keitimo	OL L 238, 2010 9 9, p. 14
ECB/2010/9	2010 m. liepos 29 d. ECB sprendimas dėl prieigos prie tam tikrų TARGET2 duomenų ir jų naudojimo	OL L 211, 2010 8 12, p. 45
ECB/2010/10	2010 m. rugpjūčio 19 d. ECB sprendimas dėl statistinės atskaitomybės reikalavimų nevykdymo	OL L 226, 2010 8 28, p. 48
ECB/2010/11	2010 m. rugpjūčio 23 d. ECB rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Banca d'Italia</i> išorės auditoriaus	OL C 233, 2010 8 28, p. 1
ECB/2010/12	2010 m. rugsėjo 15 d. ECB gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2007/2 dėl Transeuropinės automatizuotos realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistemos (TARGET2)	OL L 261, 2010 10 5, p. 6

Numeris	Pavadinimas	OL nuoroda
ECB/2010/13	2010 m. rugsėjo 16 d. ECB gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2000/7 dėl Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų	OL L 267, 2010 10 9, p. 21
ECB/2010/14	2010 m. rugsėjo 16 d. ECB sprendimas dėl eurų banknotų autentiškumo ir tinkamumo apyvartai tikrinimo bei pakartotinio išleidimo į apyvartą	OL L 267, 2010 10 9, p. 1
ECB/2010/15	2010 m. rugsėjo 21 d. ECB sprendimas dėl EFSF paskolų valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro, administravimo	OL L 253, 2010 9 28, p. 58
ECB/2010/16	2010 m. spalio 8 d. ECB rekomendacija, skirta Europos Sąjungos Tarybai dėl <i>Eesti Pank</i> išorės auditoriaus	OL C 282, 2010 10 19, p. 1
ECB/2010/17	2010 m. spalio 14 d. ECB sprendimas dėl Sąjungos skolinimosi ir skolinimo operacijų, atliktų pagal Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonę, administravimo	OL L 275, 2010 10 20, p. 10
ECB/2010/18	2010 m. spalio 26 d. ECB sprendimas dėl ECB privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo pereinamojo laikotarpio nuostatų įvedus eurą Estijoje	OL L 285, 2010 10 30, p. 37
ECB/2010/19	2010 m. lapkričio 2 d. ECB sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2007/7 dėl TARGET2-ECB sąlygų	OL L 290, 2010 11 6, p. 53
ECB/2010/20	2010 m. lapkričio 11 d. ECB gairės dėl Europos centrinių bankų sistemos apskaitos ir finansinės atskaitomybės teisinio pagrindo (nauja redakcija)	OL L 35, 2011 2 9, p. 31
ECB/2010/21	2010 m. lapkričio 11 d. Europos centrinio banko sprendimas dėl Europos centrinio banko metinės atskaitomybės (nauja redakcija)	OL L 35, 2011 2 9, p. 1
ECB/2010/22	2010 m. lapkričio 25 d. ECB sprendimas dėl eurų banknotų gamintojams taikomos kokybės akreditacijos procedūros	OL L 330, 2010 12 15, p. 14
ECB/2010/23	2010 m. lapkričio 25 d. ECB sprendimas dėl valstybių narių, kurių valiuta yra euro, nacionalinių centrinių bankų pinigų politikos pajamų paskirstymo (nauja redakcija)	OL L 35, 2011 2 9, p. 17
ECB/2010/24	2010 m. lapkričio 25 d. ECB sprendimas dėl tarpinio ECB pajamų iš apyvartoje esančių eurų banknotų ir pajamų, kylančių iš vertybinių popierių, nupirktų pagal vertybinių popierių rinkų programą, paskirstymo	OL L 6, 2011 1 11, p. 35
ECB/2010/25	2010 m. lapkričio 29 d. ECB sprendimas dėl monetų emisijos apimties 2011 metais patvirtinimo	OL L 318, 2010 12 4, p. 52
ECB/2010/26	2010 m. gruodžio 13 d. ECB sprendimas dėl ECB kapitalo padidinimo	OL L 11, 2011 1 15, p. 53

Numeris	Pavadinimas	OL nuoroda
ECB/2010/27	2010 m. gruodžio 13 d. ECB sprendimas dėl ECB kapitalo padidinimo apmokėjimo, kurį atlieka valstybių narių, kurių valiuta yra euro, nacionaliniai centriniai bankai	OL L 11, 2011 1 15, p. 54
ECB/2010/28	2010 m. gruodžio 13 d. ECB sprendimas dėl ECB kapitalo apmokėjimo, kurį atlieka ne euro zonos nacionaliniai centriniai bankai	OL L 11, 2011 1 15, p. 56
ECB/2010/29	2010 m. gruodžio 13 d. ECB sprendimas dėl eurų banknotų emisijos (nauja redakcija)	OL L 35, 2011 2 9, p. 26
ECB/2010/30	2010 m. gruodžio 13 d. ECB gairės, kuriomis iš dalies keičiamos Gairės ECB/2000/7 dėl Eurosistemos pinigų politikos priemonių ir procedūrų	OL L 336, 2010 12 21, p. 63
ECB/2010/31	2010 m. gruodžio 20 d. ECB sprendimas dėl mokėjimams, susijusiems su EFSF paskolomis valstybėms narėms, kurių valiuta yra euro, atlikti skirtų sąskaitų atidarymo	OL L 10, 2011 1 14, p. 7
ECB/2010/32	2010 m. gruodžio 22 d. ECB sprendimas, kuriuo iš dalies keičiamas Sprendimas ECB/2009/25 dėl monetų emisijos apimties 2010 metais patvirtinimo	OL L 343, 2010 12 29, p. 78
ECB/2010/33	2010 m. gruodžio 27 d. ECB sprendimas dėl konfidencialių duomenų perdavimo pagal bendrą verslo registrų sistemą statistikos tikslais	OL L 6, 2011 1 11, p. 37
ECB/2010/34	2010 m. gruodžio 31 d. ECB sprendimas dėl <i>Eesti Pank</i> atliekamų kapitalo apmokėjimų, užsienio atsargų pervedimų ir įnašų į ECB atsargas ir atidėjinius	OL L 11, 2011 1 15, p. 58

ECB PRIIMTOS NUOMONĖS

Toliau lentelėje pateikiamos 2010 m. ir 2011 m. pradžioje ECB priimtose nuomonės pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį bei 282 straipsnio 5 dalį ir ECBS statuto 4 straipsnį. Visą ECB priimtų nuomonių sąrašą nuo jo įsteigimo žr. ECB interneto svetainės dalyje „Legal framework“.

a) Po Europos institucijos konsultavimosi pateiktos ECB nuomonės			
Numeris¹	Iniciatorius	Tema	OL nuoroda
CON/2010/5	Taryba	Trys Europos Parlamento ir Tarybos reglamentų, kuriais įsteigiamos Europos bankininkystės institucija, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija, pasiūlymai	OL C 13, 2010 1 20, p. 1
CON/2010/6	Taryba	Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvas 2003/71/EB ir 2004/109/EB, pasiūlymas	OL C 19, 2010 1 26, p. 1
CON/2010/19	Europos Vadovų Taryba	Tarybos rekomendacija dėl ECB pirmininko pavaduotojo skyrimo	OL C 58, 2010 3 10, p. 3
CON/2010/23	Taryba	Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Direktyvas 1998/26/EB, 2002/87/EB, 2003/6/EB, 2003/41/EB, 2003/71/EB, 2004/39/EB, 2004/109/EB, 2005/60/EB, 2006/48/EB, 2006/49/EB ir 2009/65/EB dėl Europos bankininkystės institucijos, Europos draudimo ir profesinių pensijų institucijos ir Europos vertybinių popierių ir rinkų institucijos įgaliojimų, pasiūlymas	OL C 87, 2010 4 1, p. 1
CON/2010/28	Taryba	Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 479/2009 nuostatos dėl statistinių duomenų kokybės atsižvelgiant į perviršinio deficito procedūrą	OL C 103, 2010 4 22, p. 1
CON/2010/52	Taryba	Pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo Estijoje ir dėl pasiūlymo dėl Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 2866/98 dėl Estijai taikytino euro perskaičiavimo kurso	OL C 190, 2010 7 14, p. 1

¹ Konsultacijos sunumeruotos ta tvarka, kokia Valdančioji taryba jas priėmė.

Numeris	Iniciatorius	Tema	OL nuoroda
CON/2010/65	Savo iniciatyva	Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios direktyvų 2006/48/EB ir 2006/49/EB nuostatas, susijusias su kapitalo poreikiu prekybos knygai ir pakartotiniam pakeitimui vertybiniais popieriais, taip pat su atlyginimų nustatymo politikos priežiūriniu tikrinimu	OL C 223, 2010 8 18, p. 1
CON/2010/67	Europos Komisija	Pasiūlymas dėl Komisijos reglamento, kuriuo nustatomos išsamios Tarybos reglamento (EB) Nr. 2494/95 nuostatų dėl SVKI svorių kokybei taikomų būtinųjų reikalavimų įgyvendinimo taisyklės ir panaikinamas Komisijos reglamentas (EB) Nr. 2454/97	OL C 252, 2010 9 18, p. 1
CON/2010/72	Europos Parlamentas ir Taryba	Du pasiūlymai dėl reglamentų dėl profesionalaus tarpvalstybinio grynųjų eurų vežimo kelių transportu iš vienos euro zonos valstybės narės į kitą	OL C 278, 2010 10 15, p. 1
CON/2010/82	Taryba	Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1060/2009 dėl kredito reitingų agentūrų	OL C 337, 2010 12 14, p. 1
CON/2011/1	Taryba	Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl ne biržos išvestinių finansinių priemonių, pagrindinių sandorio šalių ir prekybos duomenų saugyklų	OL C 57, 2011 2 23, p. 1
CON/2011/6	Taryba	Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios direktyvas 98/78/EB, 2002/87/EB ir 2006/87/EB dėl finansinių subjektų, įeinančių į finansinį konglomeratą, papildomos priežiūros	OL C 62, 2011 3 26, p. 1
CON/2011/8	Taryba	Rekomendacija dėl Tarybos sprendimo dėl Susitarimo dėl pinigų su Monako Kunigaikštyste persvarstymo tvarkos	OL C 60, 2011 2 25, p. 1
CON/2011/12	Taryba	Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl indėlių garantijų sistemų (nauja redakcija) ir pasiūlymas dėl direktyvos, kuria iš dalies keičiama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų	Dar neskelbta Europos Sąjungos Oficialiajame leidinyje
CON/2011/13	Taryba	Ekonomikos valdymo reforma Europos Sąjungoje	Dar neskelbta Europos Sąjungos Oficialiajame leidinyje

b) Po valstybės narės konsultavimosi pateiktos ECB nuomonės²

Numeris³	Iniciatorius	Tema
CON/2010/1	Vengrija	Forinto ir euro banknotų ir forinto ir euro monetų atkūrimas Vengrijoje
CON/2010/2	Estija	Nacionalinės statistikos rengimo naujasis teisinis reglamentavimas
CON/2010/3	Prancūzija	Tam tikros bankininkystės ir finansų reguliavimo priemonės
CON/2010/4	Prancūzija	Bankų ir draudimo licencijavimo ir priežiūros institucijų sujungimas
CON/2010/7	Belgija	Bankų ir finansų sektoriaus įmonėms taikomos atsigavimo priemonės, finansų sektoriaus ir finansų paslaugų priežiūra ir <i>Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique</i> statusas
CON/2010/8	Graikija	Verslo ir profesionalių skolų kredito įstaigoms restruktūrizavimas ir kredito biurų duomenų apdorojimas
CON/2010/9	Suomija	Indėlių bankų konsolidavimas
CON/2010/10	Vengrija	<i>Magyar Nemzeti Bank</i> uždaviniai, Vengrijos finansų priežiūros institucijos struktūra ir teisinis statusas bei Finansų stabilumo tarybos įsteigimas
CON/2010/11	Švedija	Valstybės kapitalo restruktūrizavimo schemas antrasis pratęsimas
CON/2010/12	Rumunija	Speciali administravimo procedūra, kurią įtampa patiriančioms kredito įstaigoms inicijavo <i>Banca Națională a României</i>
CON/2010/13	Vengrija	<i>Magyar Nemzeti Bank</i> uždaviniai, susiję su Vengrijos naryste Tarptautiniame valiutos fonde
CON/2010/14	Lenkija	Bankų skolinimo verslui paramos priemonės
CON/2010/15	Airija	Airijos ir Tarptautinio valiutos fondo dvišalio skolinimosi susitarimas
CON/2010/16	Estija	Pasirengimas euro įvedimui
CON/2010/17	Graikija	Graikijos statistikos sistemos ir nepriklausomos statistikos institucijos įsteigimas
CON/2010/18	Latvija	Septynių dienų indėlio galimybės įvedimas
CON/2010/20	Estija	<i>Eesti Pank</i> įstatymo ir statuto daliniai pakeitimai

² 2004 m. gruodžio mėn. Valdančioji taryba nusprendė, kad ECB nuomonės, kurias jis pateikia nacionalinėms institucijoms paprasčiau, paprastai yra skelbiamos nedelsiant po jų patvirtinimo ir vėlesnio perdavimo besikonsultuojančiai institucijai.

³ Konsultacijos sunumeruotos ta tvarka, kokia Valdančioji taryba jas priėmė.

Numeris ³	Iniciatorius	Tema
CON/2010/21	Graikija	Ekonomikos likvidumo didinimo teisinio pagrindo daliniai pakeitimai reaguojant į tarptautinės finansų krizės poveikį
CON/2010/22	Austrija	Austrijos įnašas į TVF Skurdo mažinimo ir augimo fondą
CON/2010/24	Danija	<i>Danmarks Nationalbank</i> įstatymo dalinis pakeitimas, susijęs su įgaliojimu rinkti informaciją statistikai rengti
CON/2010/25	Bulgarija	Nepriklausomumas, konfidencialumas ir piniginio finansavimo draudimas
CON/2010/26	Suomija	Valstybės kapitalo investicijos į indėlių bankus
CON/2010/27	Slovėnija	Naujas teisinis pagrindas, reglamentuojantis vientisumą ir korupcijos prevenciją, kiek jis taikomas <i>Banka Slovenije</i> ir jo sprendimų priėmimo organams
CON/2010/29	Švedija	Valstybės garantijų bankams ir kitoms įstaigoms pratęsimas
CON/2010/30	Airija	<i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i> restruktūrizavimas
CON/2010/31	Vengrija	Kredito įstaigų ir finansų įmonių įstatymo daliniai pakeitimai, kuriais nustatomos papildomos finansų rinkos stabilizavimo priemonės
CON/2010/32	Lenkija	Taisyklių, reglamentuojančių <i>Narodowy Bank Polski</i> užsienio valiutos kurso rizikos atidėjinius, dalinis pakeitimas
CON/2010/33	Graikija	Privataus draudimo priežiūra, privataus gyvybės draudimo garantijų fondo įsteigimas ir kitos nuostatos
CON/2010/34	Graikija	Susitarimai dėl skolos su pernelyg išiskolinusiais fiziniiais asmenimis
CON/2010/35	Estija	Papildomos finansinio stabilumo priemonės Estijoje
CON/2010/36	Graikija	Apmokestinimo teisingumo atkūrimas ir mokesčių vengimo problemos sprendimas
CON/2010/37	Lenkija	Taisyklių, apsaugančių <i>Narodowy Bank Polski</i> pirmininko instituto nepertraukiamumą, dalinis pakeitimas
CON/2010/38	Švedija	Nauji monetų ir banknotų nominalai
CON/2010/39	Kipras	Teisių ir pareigų, susijusių su viešosios skolos išleidimu, paskirstymu ir grąžinimu, perdavimas
CON/2010/40	Austrija	Tarptautinio valiutos fondo ir <i>Oesterreichische Nationalbank</i> dvišalė paskola

Numeris ³	Iniciatorius	Tema
CON/2010/41	Vokietija	Įstaigų ir draudimo bendrovių kompensacijų sistemos
CON/2010/42	Lietuva	Lietuvos banko turto teisinis statusas, valdybos narių kadencija ir atlyginimai, užsienio valstybių centrinių bankų užsienio atsargų apsauga ir Lietuvos banko metinės finansinės ataskaitos
CON/2010/43	Bulgarija	Statistika, tarptautiniai grynujų pinigų judėjimai ir <i>Българска народна банка</i> (Bulgarijos nacionalinio banko) įgaliojimai
CON/2010/44	Prancūzija	Kai kurios su <i>Banque de France</i> susijusios nuostatos
CON/2010/45	Danija	Finansinio stabilumo režimo daliniai pakeitimai
CON/2010/46	Slovėnija	Kai kurių bankų įstatymo nuostatų daliniai pakeitimai
CON/2010/47	Vokietija	Padengtų obligacijų (<i>Pfandbriefe</i>) įstatymo daliniai pakeitimai
CON/2010/48	Airija	<i>Central Bank and Financial Services Authority of Ireland</i> restruktūrizavimas
CON/2010/49	Švedija	<i>Sveriges Riksbank</i> teisė rinkti informaciją iš Švedijos vertybinių popierių emitentų
CON/2010/50	Švedija	Valstybės garantijų bankams ir kitoms įstaigoms bei valstybės rekapitalizavimo schemos pratęsimas
CON/2010/51	Rumunija	<i>Banca Națională a României</i> darbuotojų atlyginimai
CON/2010/53	Vokietija	Skolintų vertybinių popierių pardavimo apribojimai
CON/2010/54	Graikija	Finansinio stabilumo fondo įsteigimas
CON/2010/55	Slovėnija	<i>Banka Slovenije</i> , kaip mokėjimų paslaugos teikėjo biudžeto asignavimų gavėjams, teikiama informacija ir kitos pareigos
CON/2010/56	Vengrija	<i>Magyar Nemzeti Bank</i> įstatymo pakeitimai, kuriais sumažinami atlyginimai
CON/2010/57	Austrija	Rizikos ribojimo priežiūros uždavinių perdavimas Austrijos finansų rinkos priežiūros institucijai
CON/2010/58	Italija	Viešųjų išlaidų ribojimas, kiek tai susiję su <i>Banca d'Italia</i>
CON/2010/59	Vokietija	<i>Deutsche Bundesbank</i> valstybės tarnautojų karjera
CON/2010/60	Estija	Privalomųjų atsargų sistema
CON/2010/61	Bulgarija	Tam tikri <i>Българска народна банка</i> (Bulgarijos nacionalinio banko) valdančiosios tarybos įgaliojimai
CON/2010/62	Vengrija	Įvairių teisės aktų dėl finansinių netolygumų sumažinimo daliniai pakeitimai

Numeris ³	Iniciatorius	Tema
CON/2010/63	Vokietija	Įgyvendinimo taisyklės dėl kompensacinių schemų institucijose ir draudimo bendrovėse
CON/2010/64	Lenkija	Indėlių garantijų schemos teisinės sistemos daliniai pakeitimai
CON/2010/66	Rumunija	Oficialios statistikos teisės aktų daliniai pakeitimai
CON/2010/68	Vengrija	Atsargų reikalavimai kredito įstaigoms
CON/2010/69	Rumunija	Papildomos priemonės biudžeto balansui atstatyti
CON/2010/70	Lenkija	<i>Bank Gospodarstwa Krajowego</i> veiklos teisinio pagrindo daliniai pakeitimai
CON/2010/71	Airija	Airijos valstybės garantijos kai kuriems kredito įstaigų įsipareigojimams išplėtimas
CON/2010/73	Kipras	Teisės aktai, sudarantys galimybę kredito įstaigoms išleisti padengtas obligacijas
CON/2010/74	Austrija	Naujų skolinimosi susitarimų su Tarptautiniu valiutos fondu padidinimas
CON/2010/75	Airija	Airijos valstybės garantijos kredito įstaigų tam tikriems įsipareigojimams pratęsimas
CON/2010/76	Vengrija	Konstitucijos pataisos ir Teisėkūros įstatymas, kiek tai susiję su <i>Magyar Nemzeti Bank</i> įgaliojimais teisės aktų leidybos srityje
CON/2010/77	Latvija	Pinigų politikos operacijų taisyklių daliniai pakeitimai, siekiant jas labiau suderinti su Eurosistemos taisyklėmis
CON/2010/78	Liuksemburgas	Teisės aktų dėl susitarimų dėl finansinio įkaito daliniai pakeitimai, susiję su kredito reikalavimais
CON/2010/79	Bulgarija	Mokėjimų grynaisiais pinigais apribojimai
CON/2010/80	Portugalija	<i>Banco de Portugal</i> darbuotojų darbo užmokestis ir biudžetas
CON/2010/81	Lenkija	Namų statybos kredito bendrovės
CON/2010/83	Vokietija	Bankų restruktūrizavimas
CON/2010/84	Estija	Privalomųjų atsargų sistema
CON/2010/85	Savo iniciatyva	Susitarimo dėl finansinių pašto paslaugų ratifikavimas arba įgyvendinimas
CON/2010/86	Rumunija	Kredito įstaigų laikinai turimos akcijos vykdant finansinę įmonių restruktūrizaciją arba įmonių gelbėjimo operacijas

Numeris ³	Iniciatorius	Tema
CON/2010/87	Graikija	Eurų banknotų autentiškumas ir tinkamumo apyvartai tikrinimas bei pakartotinis jų išleidimas į apyvartą ir sankcijos už eurų banknotų ir monetų neapsaugojimą nuo padirbinėjimo
CON/2010/88	Prancūzija	<i>Banque de France</i> kapitalo ir statute numatytų atsargų padidinimas
CON/2010/89	Slovakija	Kai kurios naujos nuostatos dėl grynųjų pinigų apyvartos
CON/2010/90	Malta	Eurų banknotų autentiškumas ir tinkamumo apyvartai tikrinimas bei pakartotinis išleidimas į apyvartą
CON/2010/91	Vengrija	Pinigų politikos tarybos narių paskyrimas ir atleidimas bei <i>Magyar Nemzeti Bank</i> priežiūros valdybos narių atlyginimas
CON/2010/92	Airija	Kredito įstaigų kritinės padėties stabilizavimas
CON/2010/93	Švedija	Valstybės garantijų bankams ir kitoms įstaigoms bei valstybės rekapitalizavimo schemos pratęsimas
CON/2010/94	Vengrija	Vengrijos finansinės priežiūros institucijos ir jos pirmininko teisėkūros įgaliojimai
CON/2010/95	Lenkija	Valstybės biudžeto paramos ir rekapitalizavimo priemonių išplėtimas finansinėms institucijoms atsižvelgiant į Europos Komisijos sprendimą
CON/2011/2	Kipras	Kipro vertybinių popierių biržos įgaliojimai skirti sankcijas
CON/2011/3	Slovėnija	Bankų įstatymo pakeitimai
CON/2011/4	Lenkija	Uždarieji investiciniai fondai, kurie leidžia viešai neplatinamus investavimo sertifikatus
CON/2011/5	Belgija	Finansinių priežiūros struktūrų plėtros principų įgyvendinimas Belgijoje
CON/2011/7	Lietuva	Nacionalinių pinigų politikos operacijų taisyklių daliniai pakeitimai, siekiant jas labiau suderinti su Eurosistemos taisyklėmis
CON/2011/9	Lenkija	Lenkijos Konstitucijos pakeitimai dėl euro įvedimo
CON/2011/10	Italija	Italijos dalyvavimas Tarptautinio valiutos fondo programose sprendžiant finansinę krizę
CON/2011/11	Lenkija	Lenkijos kredito unijų įtraukimas į valstybės išdo paramą finansinėms institucijoms

EUROSISTEMOS PINIGŲ POLITIKOS PRIEMONIŲ CHRONOLOGIJA¹

2009 M. SAUSIO 15 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus sumažinta 50 bazinių punktų – iki 2,00 %, pradedant operacija, už kurią bus atsiskaitoma 2009 m. sausio 21 d. Ji taip pat nusprendė, kad palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe bus atitinkamai 3,00 ir 1,00 %, šiam sprendimui įsigaliojant 2009 m. sausio 21 d., pagal 2008 m. gruodžio 18 d. sprendimą.

2009 M. VASARIO 5 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 2,00, 3,00 ir 1,00 %.

2009 M. KOVO 5 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus sumažinta 50 bazinių punktų – iki 1,50 %, pradedant operacija, už kurią bus atsiskaitoma 2009 m. kovo 11 d. Ji taip pat nusprendė, kad palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe atitinkamai bus 2,50 ir 0,50 %, šiam sprendimui įsigaliojant 2009 m. kovo 11 d.

Be to, ECB valdančioji taryba nusprendė toliau taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą, paskirstant visą sumą visoms pagrindinėms refinansavimo operacijoms, specialios trukmės refinansavimo operacijoms ir papildomoms bei reguliarioms ilgesnės trukmės refinansavimo operacijoms tiek, kiek to reikės, ir bet kuriuo atveju ir po 2009 m. pabaigos. Valdančioji taryba taip pat nusprendė toliau taikyti dabartinį papildomų ilgesnės trukmės refinansavimo operacijų ir specialios trukmės refinansavimo operacijų dažnumą ir terminą tiek, kiek to reikės, ir bet kuriuo atveju ir po 2009 m. pabaigos.

2009 M. BALANDŽIO 2 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus sumažinta 25 baziniais punktais – iki 1,25 %, pradedant operacija, už kurią bus atsiskaitoma 2009 m. balandžio 8 d. Ji taip pat nusprendė, kad palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe bus atitinkamai 2,25 ir 0,25 %, šiam sprendimui įsigaliojant 2009 m. balandžio 8 d.

2009 M. GEGUŽĖS 7 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus sumažinta 25 baziniais punktais iki 1,00 %, pradedant operacija, už kurią bus atsiskaitoma 2009 m. gegužės 13 d. Ji taip pat nusprendė, kad palūkanų norma už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe bus atitinkamai sumažinta 50 bazinių punktų – iki 1,75 %, šiam sprendimui įsigaliojant 2009 m. gegužės 13 d., o palūkanų normos už naudojimąsi indėlių galimybe nesikeis ir bus 0,25 %. Be to, Valdančioji taryba nusprendė toliau taikyti savo aktyvaus kreditavimo skatinimo metodą. Visų pirma ji nusprendė, kad Eurosistema toliau vykdys likvidumo didinimo ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas 1 m., taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras ir paskirstant visą sumą. Ji taip pat iš esmės nusprendė, kad Eurosistema pirsks euro zonoje išleistas eurais išreikštas padengtas obligacijas.

2009 BIRŽELIO 4 D.

Valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nesikeis ir atitinkamai bus 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Be to, ECB valdančioji taryba priėmė sprendimą

¹ Eurosistemos pinigų politikos priemonių chronologija 1999–2008 m. pateikta atitinkamų metų ECB metinėse ataskaitose.

dėl techninių metodų, susijusių su euro zonoje išleistų eurais išreikštų obligacijų pirkimu, dėl kurio sprendimas buvo priimtas 2009 m. gegužės 7 d.

2009 M. LIEPOS 2 D., RUGPJŪČIO 6 D., RUGSĖJO 3 D., SPALIO 8 D. IR LAPKRIČIO 5 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nesikeis ir atitinkamai bus 1,00, 1,75 ir 0,25 %.

2009 M. GRUODŽIO 3 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribine skolinimosi galimybe ir indėlių galimybe nesikeis ir atitinkamai bus 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Be to, ji priėmė sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2010 m. balandžio 13 d.

2010 M. SAUSIO 14 D. IR VASARIO 4 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %.

2010 M. KOVO 4 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Be to, ji priėmė sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2010 m. spalio

12 d.; taip pat nusprendė vėl taikyti kintamųjų palūkanų konkurso procedūrą įprastinėse 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose, pradedant operacija, kuri bus paskirstyta 2010 m. balandžio 28 d.

2010 M. BALANDŽIO 8 D. IR GEGUŽĖS 6 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %.

2010 M. GEGUŽĖS 10 D.

ECB valdančioji taryba priėmė sprendimą dėl kelių priemonių, skirtų sumažinti didelę įtampą finansų rinkose. Konkrečiai ji nusprendė daryti intervencijas į euro zonos valstybės ir privačių skolos vertybinių popierių rinkas (Vertybinių popierių rinkų programa) ir taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą įprastinėse 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose 2010 m. gegužės ir birželio mėn.

2010 M. BIRŽELIO 10 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Be to, ji nusprendė taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą įprastinėse 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose, kurios bus paskirstytos 2010 m. trečiąjį ketvirtį.

2010 M. LIEPOS 8 D. IR RUGPJŪČIO 5 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi

ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %.

2010 M. RUGSĖJO 2 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Be to, ji priėmė sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2011 m. sausio 11 d., t. y. nusprendė taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijose.

2010 M. SPALIO 7 D. IR LAPKRIČIO 4 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %.

2010 M. GRUODŽIO 2 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Be to, ji priėmė sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2011 m. balandžio 12 d., t. y. nusprendė toliau taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą.

2011 M. SAUSIO 13 D. IR VASARIO 3 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %.

2011 M. KOVO 3 D.

ECB valdančioji taryba nusprendė, kad pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma ir palūkanų normos už naudojimąsi ribinio skolinimosi ir indėlių galimybėmis nepakis ir bus atitinkamai 1,00, 1,75 ir 0,25 %. Be to, ji priėmė sprendimą dėl konkurso procedūrų ir metodų, kuriuos taikys savo refinansavimo operacijose iki 2011 m. liepos 12 d., t. y. nusprendė toliau taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūrą paskirstant visą sumą.

ECB KOMUNIKACIJOS, SUSIJUSIOS SU LIKVIDUMO TEIKIMU, APŽVALGA¹

LIKVIDUMO EURAIS TEIKIMAS

2010 M. KOVO 4 D.

ECB PASKELBIA IŠSAMIAJĄ INFORMACIJĄ APIE REFINANSAVIMO OPERACIJAS, KURIOS BUS VYKDOMOS IKI 2010 M. SPALIO 12 D.

Atsižvelgiant į ekonominę ir finansų rinkos raidą, ECB valdančioji taryba nusprendė ir toliau nuosekliai atsisakyti savo nestandartinių priemonių.

Konkrečiai Valdančioji taryba nusprendė toliau vykdyti pagrindines refinansavimo operacijas (PRO) kaip fiksuotųjų palūkanų konkursų procedūras, paskirstant visą sumą, tiek laiko, kiek reikės, bent jau iki šių metų devintojo atsargų laikymo laikotarpio pabaigos 2010 m. spalio 12 d. Ši konkurso procedūra taip pat bus naudojama vykdant Eurosistemos specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, o šios operacijos bus vykdomos tiek laiko, kiek reikės, bent jau iki 2010 m. devintojo atsargų laikymo laikotarpio. Šių specialios trukmės refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus tokia pati kaip ir atitinkamos PRO palūkanų norma.

Be to, Valdančioji taryba nusprendė vėl taikyti kintamųjų palūkanų konkurso procedūras, vykdant įprastines 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas (ITRO), pradėdama nuo operacijos, kuri bus paskirstyta 2010 m. balandžio 28 d. Vykdamas šias operacijas paskirstomos sumos bus nustatytos siekiant užtikrinti sklandžias sąlygas pinigų rinkose ir išvengti bet kokių reikšmingų skirtumų tarp siūlomų normų ir vyraujančios PRO normos. Orientacinė paskirstoma suma bus iš anksto paskelbta kiekvienai 3 mėn. ITRO prasidedant atsargų laikymo laikotarpiui, kuriuo bus vykdoma operacija. PRO palūkanų norma bus taikoma kaip minimali siūloma norma 3 mėn. ITRO. Tai techninė ir pareinamoji priemonė, skirta, esant gausiam likvidumui, mažesnėms už vyraujančią PRO normą paskirstymo palūkanų normoms išvengti.

Siekdama pašalinti 12 mėn. ITRO, kurios terminas sueina 2010 m. liepos mėn., likvidumo efektą,

Valdančioji taryba nusprendė įvykdyti papildomą 6 d. koreguojamąją operaciją, kuri bus paskelbta, paskirstyta ir pagal kurią bus atsiskaityta liepos 1 d., o jos terminas sueis liepos 7 d. Pastaroji diena sutaps su kitos PRO atsiskaitymo diena. Šios operacijos metu taip pat bus taikoma fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūra, paskirstant visą sumą, o fiksuotoji palūkanų norma bus tokia pati kaip ir vyraujanti PRO norma.

Be to, kaip ir savo 2009 m. gruodžio 16 d. sprendime dėl 12 mėn. ITRO, Valdančioji taryba nusprendė, kad 6 mėn. ITRO, kuri bus vykdoma 2010 m. kovo 31 d., palūkanų norma bus nustatyta kaip PRO vidutinė minimali siūloma palūkanų norma visos šios operacijos laikotarpiu.

2010 M. GEGUŽĖS 10 D.

ECB PASKELBIA APIE PRIEMONES, SKIRTAS DIDELEI ĮTAMPAI FINANSŲ RINKOSE SUMAŽINTI

Valdančioji taryba priėmė sprendimą dėl kelių priemonių, skirtų didelei įtampai kai kuriuose rinkos segmentuose sumažinti. Ši įtampa trukdo pinigų politikos perdavimo mechanizmui ir kartu veiksmingam pinigų politikos, orientuotos į kainų stabilumą vidutiniu laikotarpiu, vykdymui. Šios priemonės neturės įtakos pinigų politikos pozicijai.

Atsižvelgdama į dabartines išskirtines rinkoje vyraujančias aplinkybes, Valdančioji taryba nusprendė:

1. Vykdyti intervencijas į euro zonos valstybės ir privačių skolos vertybinių popierių rinkas (vertybinių popierių rinkų programa), siekiant užtikrinti tų rinkos segmentų, kurie netinkamai funkcionuoja, gylį ir likvidumą. Šios programos tikslas yra spręsti vertybinių popierių rinkų sutrikusio funkcionavimo problemas ir atkurti tinkamą pinigų politikos perdavimo mechanizmą.

¹ Datos nurodo pranešimo paskelbimo datą. Daugiau informacijos apie 2010 m. Eurosistemos vykdytas likvidumo didinimo operacijas žr. ECB interneto svetainės skyriuje „Atvirosios rinkos operacijos“.

Šių intervencijų apimtį nustatys Valdančioji taryba. Priimant tokį sprendimą, buvo atsižvelgta į euro zonos šalių vyriausybių pareiškimą, kad jos „imsis visų priemonių, reikalingų pasiekti šiais ir ateinančiais metais fiskalinius tikslus pagal perviršinio deficito procedūras“, ir į tikslus papildomus išpareigojimus, kuriuos prisiėmė kai kurios euro zonos šalių vyriausybės, siekdamos paspartinti fiskalinę konsolidaciją ir užtikrinti savo valstybės finansų tvarumą. Siekiant neutralizuoti anksčiau minėtų intervencijų poveikį, bus vykdomos konkrečios operacijos, skirtos likvidumui, padidintam vykdant vertybinių popierių rinkų programą, vėl sumažinti. Tai užtikrins, kad nebūtų daromas poveikis pinigų politikos pozicijai.

2. Taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą, vykdant reguliarias 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, kurios bus paskirstytos 2010 m. gegužės 26 d. ir birželio 30 d.
3. Vykdyti 6 mėn. ITRO, paskirstant visą sumą, 2010 m. gegužės 12 d., taikant palūkanų normą, kuri bus tokia pati kaip ir PRO vidutinė minimali siūloma norma visos šios operacijos laikotarpiu.
4. Suderinus su kitais centriniais bankais, vėl pradėti naudoti laikinas likvidumo apskaitos sandorių linijas su Federaline rezervų sistema ir atnaujinti likvidumo JAV doleriais teikimo operacijas, kurių terminas 7 ir 84 dienos. Šios operacijos bus vykdomos atpirkimo sandorių forma už ECB tinkamą įkaitą, taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą. Pirmoji operacija bus įvykdyta 2010 m. gegužės 11 d.

2010 M. BIRŽELIO 10 D.

**ECB PASKELBIA IŠSAMIAJĄ INFORMACIJĄ APIE
ILGESNĖS TRUKMĖS REFINANSAVIMO OPERACIJAS
2010 M. TREČIAJĄ KETVIRTĮ**

Valdančioji taryba nusprendė taikyti fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą, vykdant reguliarias 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, kurios bus paskirstytos 2010 m. liepos 28 d., rugpjūčio 25 d. ir rugsėjo 29 d.

2010 M. RUGSĖJO 2 D.

**ECB PASKELBIA IŠSAMIAJĄ INFORMACIJĄ APIE
REFINANSAVIMO OPERACIJAS, KURIOS BUS
VYKDOMOS 2010 M. SPALIO 17 D.–2011 M.
SAUSIO 18 D.**

Valdančioji taryba nusprendė toliau vykdyti savo pagrindines refinansavimo operacijas taikydama fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą, tiek laiko, kiek reikės, bent jau iki šių metų dvyliktojo atsargų laikymo laikotarpio pabaigos 2011 m. sausio 18 d. Fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūra, paskirstant visą sumą, taip pat bus naudojama vykdant specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, o šios operacijos bus vykdomos tiek laiko, kiek reikės, bent jau iki 2010 m. pabaigos. Šių operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus tokia pati kaip ir tuo metu vyraujanti PRO palūkanų norma.

Be to, Valdančioji taryba nusprendė vykdyti 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, kurios bus paskirstytos 2010 m. spalio 28 d., lapkričio 25 d. ir gruodžio 23 d., taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą. Šių 3 mėn. operacijų palūkanų normos bus nustatytos

kaip PRO vidutinės palūkanų normos visu atitinkamos ITRO laikotarpiu.

Be to, Valdančioji taryba nusprendė vykdyti tris papildomas koreguojamąsias operacijas, kai sueis likusių 6 ir 12 mėn. refinansavimo operacijų terminai: vieną 6 d. operaciją, kuri bus paskelbta, paskirstyta ir pagal kurią bus atsiskaityta 2010 m. rugsėjo 30 d.; vieną 6 d. operaciją, kuri bus paskelbta, paskirstyta ir pagal kurią bus atsiskaityta 2010 m. lapkričio 11 d., ir vieną 13 d. operaciją, kuri bus paskelbta, paskirstyta ir pagal kurią bus atsiskaityta 2010 m. gruodžio 23 d. Šių trijų operacijų metu taip pat bus taikoma fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūra, paskirstant visą sumą, o palūkanų norma bus tokia pati kaip ir tuo metu vyraujanti PRO norma.

paskirstant visą sumą. Šių 3 mėn. operacijų palūkanų normos bus nustatytos kaip PRO vidutinės palūkanų normos visu atitinkamos ITRO laikotarpiu.

2010 M. GRUODŽIO 2 D.

ECB PASKELBIA IŠSAMIAJĄ INFORMACIJĄ APIE REFINANSAVIMO OPERACIJAS, KURIOS BUS VYKDOMOS 2011 M. SAUSIO 19 D.–2011 M. BALANDŽIO 12 D.

Valdančioji taryba nusprendė toliau vykdyti savo pagrindines refinansavimo operacijas, taikydama fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą, tiek laiko, kiek reikės, bent jau iki 2011 m. trečiojo atsargų laikymo laikotarpio pabaigos 2011 m. balandžio 12 d. Ši konkurso procedūra taip pat bus naudojama vykdant Eurosistemos specialios trukmės refinansavimo operacijas, kurių terminas yra vienas atsargų laikymo laikotarpis, o šios operacijos bus vykdomos tiek laiko, kiek reikės, bent jau iki 2011 m. pirmojo ketvirčio pabaigos. Šių specialios trukmės refinansavimo operacijų fiksuotoji palūkanų norma bus tokia pati kaip ir tuo metu vyraujanti PRO palūkanų norma.

Be to, Valdančioji taryba nusprendė vykdyti 3 mėn. ilgesnės trukmės refinansavimo operacijas, kurios bus paskirstytos 2011 m. sausio 26 d., vasario 23 d. ir kovo 30 d., taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras,

LIKVIDUMO KITOMIS VALIUTOMIS TEIKIMAS IR SUTARTYS SU KITAIŠ CENTRINIAIS BANKAIS

2010 M. SAUSIO 18 D.

ECB NUTRAUKIA LIKVIDUMO ŠVEICARIJOS FRANKAIS TEIKIMO OPERACIJAS

Valdančioji taryba nusprendė, susitarusi su Šveicarijos nacionaliniu banku, daugiau nevykdyti 1 savaitės likvidumo Šveicarijos frankais teikimo apsiĳeitimo sandorių operacijų po 2010 m. sausio 31 d. Šis sprendimas buvo priimtas mažėjant paklausai ir pagerėjus sąlygoms finansavimo rinkose.

2010 M. SAUSIO 27 D.

ECB IR KITI CENTRINIAI BANKAI NUSPRENDŽIA NUTRAUKTI LAIKINAS APSIĳEITIMO LINIJAS SU FEDERALINE REZERVŲ SISTEMA

Suderinęs su kitais centriniais bankais, ECB patvirtino savo laikinų likvidumo apsiĳeitimo linijų su Federaline rezervų sistema galiojimo pabaigą 2010 m. vasario 1 d. Šios linijos, sukurtos ĳtampai pasaulio finansavimo rinkose mažinti, daugiau nebereikalingos, atsižvelgiant ĳ paskutiniams metams pastebėtą finansų rinkų funkcionavimo pagerėjimą. Prireikus centriniai bankai toliau bendradarbiaus.

Atsižvelgdama ĳ tai, ECB valdančioji taryba nusprendė, susitarusi su Federaline rezervų sistema, *Bank of England* bei Japonijos banku ir Šveicarijos nacionaliniu banku, daugiau nevykdyti likvidumo JAV doleriais teikimo operacijų po 2010 m. sausio 31 d.

2010 M. GEGUŽĖS 10 D.

LIKVIDUMO JAV DOLERIAIS TEIKIMO OPERACIJŲ ATNAUJINIMAS

Reaguodami ĳ vėl atsiradusią ĳtampą trumpalaikio finansavimo JAV doleriais rinkose Europoje, Kanados bankas, *Bank of England*, Europos centrinis bankas, Federalinė rezervų sistema ir Šveicarijos nacionalinis bankas paskelbė, kad atnaujina laikinas likvidumo JAV doleriais apsiĳeitimo sandorių linijas. Šios linijos

skirtos likvidumo sąlygoms finansavimo JAV doleriais rinkose padėti pagerinti ir ĳtampos persidavimui ĳ kitas rinkas ir kitus finansų centrus išvengti. Japonijos bankas artimiausiu laiku taip pat apsvarstys panašias priemones. Centriniai bankai toliau artimai bendradarbiaus tiek, kiek to reikės mažinti ĳtampą finansavimo rinkose.

Suderinusi su kitais centriniais bankais Valdančioji taryba nusprendė atnaujinti laikinas likvidumo apsiĳeitimo sandorių linijas su Federaline rezervų sistema ir vėl vykdyti likvidumo JAV doleriais teikimo operacijas, kurių terminas 7 ir 84 dienos. Šios operacijos bus vykdomos atpirkimo sandorių forma už ECB tinkamą ĳkaitą, taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą. Pirmoji operacija bus ĳvykdyta 2010 m. gegužės 11 d.

ECB SKELBIA IŠSAMIĄ INFORMACIJĄ APIE LIKVIDUMO JAV DOLERIAIS TEIKIMO OPERACIJŲ ATNAUJINIMĄ

Valdančiajai tarybai nusprendus atnaujinti laikiną apsiĳeitimo sandorių liniją su Federaline rezervų sistema, ECB paskelbė išsamią informaciją apie savo likvidumo JAV doleriais teikimo operacijų vykdymą.

Šios operacijos bus vykdomos atpirkimo sandorių forma už ECB tinkamą ĳkaitą, taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą.

ECB nusprendė vykdyti:

- 7 d. operacijas kas savaitę. Pirmoji operacija bus vykdoma 2010 m. gegužės 11 d., už ją bus atsiskaitoma 2010 m. gegužės 12 d., o jos terminas sueis 2010 m. gegužės 20 d. Vėlesnės operacijos paprastai bus vykdomos ir paskirstomos trečiadieniais, o atsiskaitoma už jas bus kitą darbo dieną.
- 84 d. operacija bus vykdoma 2010 m. gegužės 18 d., už ją bus atsiskaitoma 2010 m. gegužės 20 d., o jos terminas sueis 2010 m. rugpjūčio 12 d.

2010 M. GRUODŽIO 17 D.

**ECB PASIRAŠO LIKVIDUMO APSIKEITIMO LINIJOS
SUTARTĮ SU BANK OF ENGLAND**

Pagal centrinių bankų bendradarbiavimą ECB ir *Bank of England* paskelbė apie laikiną likvidumo apsiekitimo liniją, pagal kurią *Bank of England* Europos centriniam bankui už eurus galėtų prireikus teikti iki 10 mlrd. svarų sterlingų. Šis susitarimas nustoja galioti 2011 m. rugsėjo pabaigoje.

Susitarimas leidžia svarus sterlingų pateikti *Banc Ceannais na hÉireann / Central Bank of Ireland* kaip atsargumo priemonę, siekiant patenkinti visus laikinus bankų sistemos likvidumo šia valiuta poreikius.

2010 M. GRUODŽIO 21 D.

**LIKVIDUMO JAV DOLERIAIS TEIKIMO OPERACIJŲ
PRATĖSIMAS**

Suderinusi su Kanados banku, *Bank of England*, Japonijos banku ir Šveicarijos nacionaliniu banku Valdančioji taryba nusprendė pratęsti likvidumo apsiekitimo sandorių susitarimus su Federaline rezervų sistema iki 2011 m. rugpjūčio 1 d. ir toliau vykdyti 7 d. termino likvidumo JAV doleriais teikimo operacijas. Šios Eurosistemos operacijos ir toliau bus vykdomos atpirkimo sandorių forma už tinkamą įkaitą, taikant fiksuotųjų palūkanų konkurso procedūras, paskirstant visą sumą. Kita likvidumo JAV doleriais teikimo operacija bus vykdoma 2010 m. gruodžio 22 d., už ją bus atsiskaitoma gruodžio 23 d., tačiau išimtinai ši operacija bus vykdoma kaip 14 d. operacija, kad apimtų metų pabaigą.

EUROPOS CENTRINIO BANKO NUO 2010 M. PUBLIKUOTI DOKUMENTAI

ECB rengia nemažai leidinių, kuriuose teikia informaciją apie savo pagrindinę veiklą: pinigų politiką, statistiką, mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemas, finansų stabilumą ir priežiūrą, tarptautinį ir Europos bendradarbiavimą bei teisinius klausimus. Šie leidiniai yra tokie:

ĮSTATYMINIAI LEIDINIAI

- Metų ataskaita
- Pranešimas apie konvergenciją
- Mėnesinis biuletenis

TYRIMŲ STRAIPSNIAI

- Teisinių darbo straipsnių serija
- Nereguliarių straipsnių serija
- Tyrimų biuletenis
- Darbo straipsnių serija

KITI/SU UŽDUOTIMIS SUSIJĘ LEIDINIAI

- Pinigų analizės tobulinimas
- Finansų integracija Europoje
- Finansų stabilumo apžvalga
- Statistikos žinynas
- Europos centrinis bankas: istorija, vaidmuo ir funkcijos
- Tarptautinis euro vaidmuo
- Pinigų politikos įgyvendinimas euro zonoje („Bendrieji dokumentai“)
- ECB pinigų politika
- Mokėjimo sistema

ECB taip pat skelbia lankstinukus ir informacinę medžiagą įvairiomis temomis, tokiomis kaip eurų banknotai ir monetos bei seminarų ir konferencijų pranešimai.

Visas ECB ir Europos pinigų instituto, ECB pirmtako 1994–1998 m., skelbtų dokumentų (PDF formatu) sąrašas pateiktas ECB interneto svetainėje (<http://www.ecb.europa.eu/pub/>). Kalbų kodai rodo kalbas, kuriomis pateikiamas kiekvienas dokumentas.

Jeigu nenurodyta kitaip, spausdintas publikacijas galima gauti arba užsisakyti nemokamai, jei yra atsargų, kreipiantis el. paštu (info@ecb.europa.eu).

ŽODYNAS

Žodyne pateikiami kai kurie Metų ataskaitoje vartojami terminai. Išsamesnis ir smulkesnis žodynas pateikiamas ECB interneto svetainėje.

akcijos (equities) – nuosavybės vertybiniai popieriai, kuriais išreiškiama nuosavybės įmonėje dalis. Tai akcijos, kuriomis prekiaujama vertybinių popierių biržose (kotiruojamosios akcijos), nekotiruojamosios ir kitokios akcijos. Paprastai už akcijas gaunamos pajamos yra dividendai.

akcijų rinka (equity market) – rinka, kurioje **akcijos** išleidžiamos ir jomis prekiaujama.

atperkamasis pakeitimas vertybiniais popieriais (retained securitisation) – atvejis, kai sudarant pakeitimo vertybiniais popieriais sandorį išleistus vertybinius popierius atperka šį sandorį inicijavusi institucija (žr. **pakeitimas vertybiniais popieriais**).

atpirkimo sandoris (repurchase agreement) – pinigų skolinimosi procesas, kai turto (paprastai pastoviųjų pajamų vertybinių popierių) pardavimas derinamas su vėlesniu to paties turto atpirkimu tam tikrą dieną už truputį didesnę nurodytą kainą (kuri rodo skolinimosi palūkanų normą).

atsargų bazė (reserve base) – **kredito įstaigos** atitinkamuose balanso straipsniuose (tam tikruose įsipareigojimuose), naudojamuose jos **privalomosioms atsargoms** apskaičiuoti, parodomų dydžių suma.

atsiskaitymo rizika (settlement risk) – rizika, kad atsiskaitymas pervedimo sistema bus atliktas ne taip, kaip tikėtasi, paprastai dėl to, kad šalis nesilaiko vieno ar kelių atsiskaitymo įsipareigojimų. Šią riziką konkrečiai sudaro operacinė rizika, **kredito rizika** ir likvidumo rizika.

atvirosios rinkos operacija (open market operation) – centrinio banko iniciatyva finansų rinkoje atlikta operacija. Atsižvelgiant į tikslus, reguliarumą ir tvarką, **Eurosistemos** atvirosios rinkos operacijas galima suskirstyti į keturias kategorijas: **pagrindinės refinansavimo operacijos, ilgesnės trukmės refinansavimo operacijos, koreguojamosios operacijos** ir struktūrinės operacijos. Iš jose taikomų priemonių **grįžtamieji sandoriai** yra pagrindinė Eurosistemos atvirosios rinkos priemonė ir ją galima taikyti atliekant visų keturių kategorijų operacijas. Be to, atliekant struktūrines operacijas, galima išleisti skolos sertifikatus ir sudaryti vienakrypčius sandorius, o atliekant koreguojamąsias operacijas, galima sudaryti vienakrypčius sandorius, **valiutų apskaitimo sandorius** ir pritraukti terminuotuosius indėlius.

automatiniu būdu atliekami mokėjimai (ABAM) (straight-through processing (STP)) – automatiniis nuo pradžios iki pabaigos sandorių ir (arba) mokėjimų pervedimų apdorojimas, įskaitant, kai reikia, automatinių instrukcijų sukūrimą, suderinimą, patvirtinimą, tarpuskaitą ir atsiskaitymą.

bendrasis likutinis perteklius (gross operating surplus) – gamybos veiklos produkcijos vertės perteklius (arba deficitas), atskaičiavus tarpinio vartojimo sąnaudas, atlygį darbuotojams ir mokesčius, atėmus subsidijas gamybai, bet prieš atsižvelgiant į mokėjimus ir pajamas, susijusias su finansinio ir nesukurto turto skolinimusi ir (arba) nuoma ar laikymu.

bendrasis valdymas (corporate governance) – organizacijos valdymo ir kontrolės taisyklės, tvarka ir procedūros. Pagal organizacijos valdymo struktūrą įvairiems jos dalyviams, kaip antai valdyba, vadovai, akcininkai ir kiti suinteresuotieji asmenys, paskirstomos teisės bei prievolės ir nurodomos sprendimų priėmimo taisyklės bei tvarka.

bendrasis vidaus produktas (BVP) (*gross domestic product (GDP)*) – ekonominės veiklos rodiklis, būtent ekonomikos visų pagamintų prekių ir paslaugų vertė, atėmus tarpinį vartojimą, pridėjus gaminiams ir importui taikomus grynuosius mokesčius per apibrėžtą laikotarpį. BVP galima skaidyti pagal produkcijos, išlaidų arba pajamų sudedamąsias dalis. Pagrindiniai išlaidų suvestiniai rodikliai, sudarantys BVP, yra namų ūkių galutinis vartojimas, valdžios sektoriaus galutinis vartojimas, bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas, atsargų pokyčiai, prekių ir paslaugų importas ir eksportas (įskaitant prekybą euro zonoje).

Bendroji taryba (*General Council*) – vienas iš **Europos centrinio banko (ECB)** sprendimus priimančių organų. Ją sudaro ECB pirmininkas, pirmininko pavaduotojas ir visų **Europos centrinių bankų sistemos** nacionalinių centrinių bankų valdytojai.

BVP defliatorius (*GDP deflator*) – bendrasis vidaus produktas (BVP), išreikštas galiojančiomis kainomis (nominalusis BVP), padalytas iš BVP, išreikšto palyginamosiomis kainomis (realusis BVP). Taip pat vadinamas numanomu BVP kainų defliatoriumi.

centrinė valdžia (*central government*) – **Europos sąskaitų sistemoje 1995** apibrėžta valdžia, išskyrus regioninę valdžią ir vietos valdžią. Taip pat žr. **valdžios sektorius**.

centrinis vertybinių popierių depozitoriumas (*CVPD*) (*central securities depository (CSD)*) – subjektas, kuris: i) leidžia vertybinių popierių sandorius apdoroti ir pagal juos atsiskaityti darant įrašus apskaitoje, ii) teikia pasaulio paslaugas (pvz., administruoja korporacijų veiksmus ir išpirkimus) ir iii) atlieka aktyvų vaidmenį užtikrinant vertybinių popierių išleidimo vientisumą. Vertybiniai popieriai gali būti laikomi fizine (bet nemobilia) ir nematerialia forma (kaip elektroninės apskaitos įrašai).

ECOFIN taryba (*ECOFIN Council*) – terminas, kuriuo dažnai vadinama ES Taryba, susidedanti iš ekonomikos ir finansų ministrų.

Ekonomikos ir finansų komitetas (*Economic and Financial Committee (EFC)*) – komitetas, padedantis **ECOFIN tarybai** ir Europos Komisijai pasirengti savo darbu. Jis stebi ekonominę ir finansinę valstybių narių ir ES padėčių ir prisideda atliekant biudžeto priežiūrą.

ekonominė analizė (*economic analysis*) – viena iš **Europos centrinio banko** sistemos priemonių atlikti išsamią rizikos **kainų stabilumui** analizę, kuria remdamasi **Valdančioji taryba** priima atitinkamus pinigų politikos sprendimus. Atliekant ekonominę analizę, dažniausiai dėmesys kreipiamas į einamuosius ekonomikos ir finansų pokyčius, numanomą vidutinės trukmės riziką kainų stabilumui, vertinant pagal šio laikotarpio prekių, paslaugų ir rinkos veiksmų sąveikos prognozes. Deramas dėmesys skiriamas poreikiui nustatyti ekonomiką veikiančių sukrėtimų pobūdį, jų poveikį išlaidoms ir kainoms bei trumpalaikėms šio poveikio išplitimo ekonomikoje perspektyvoms. Taip pat žr. **pinigų analizė**.

Ekonominė ir pinigų sąjunga (EPS) (*Economic and Monetary Union (EMU)*) – procesas, kurio rezultatas buvo tai, kad buvo sukurta bendroji valiuta – euro valiuta, pradėta vykdyti bendra **euro zonos** pinigų politika ir koordinuoti ES valstybių narių ekonominė politika. Šis procesas, kaip numatyta **Sutartyje**, vyko trim etapais. Trečiasis, paskutinis etapas prasidėjo 1999 m. sausio 1 d., perdavus pinigų politikos kompetenciją **Europos centriniam bankui** ir įvedus euro valiutą. 2002 m. sausio 1 d. į apyvartą išleidus grynuosius euro pinigus buvo baigtas EPS kūrimo procesas.

EONIA (euro vienos nakties palūkanų vidurkio indeksas) (EONIA (euro overnight index average)) – euro tarpbankinėje rinkoje vienos nakties vyraujančių efektyviųjų palūkanų normų matas – euro valiuta išreikštų neužtikrintų vienos nakties skolinimo sandorių, apie kuriuos praneša atitinkamų bankų specialistų grupė, palūkanų normų svertinis vidurkis.

EURIBOR (euro tarpbankinio skolinimo palūkanų norma) (EURIBOR (euro interbank offered rate)) – palūkanų norma, už kurią aukštą kredito reitingą turintis bankas pasirengęs paskolinti lėšų euro valiuta kitam aukštą kredito reitingą turinčiam bankui, duomenis apie šią normą teikia grupė bankų; tarpbankinių indėlių ji apskaičiuojama kiekvieną dieną įvairaus, iki 12 mėn., termino.

euro efektyvusis kursas (EEK, nominalusis / realusis) (effective exchange rate (EER) of the euro (nominal/real)) – dvišalių euro kursų svertinis vidurkis **euro zonos** svarbiausių prekybos partnerių valiutų atžvilgiu. **Europos centrinis bankas** skelbia nominaliojo EEK indeksą dviejų prekybos partnerių grupių valiutų atžvilgiu: EEK20 (įeina 10 ne euro zonos ES valstybių narių ir 10 pagrindinių prekybos partnerių už ES ribų) ir EEK40 (įeina EEK20 ir dar 20 šalių). Taikomi svoriai parodo kiekvienos prekybos partnerės dalį euro zonos prekyboje ir nulemia konkurenciją trečiosiose rinkose. Realieji EEK – tai nominalieji EEK, padalyti iš užsienio ir vidaus kainų ar sąnaudų santykio svertinio vidurkio. Tai yra kainų ir sąnaudų konkurencingumo matai.

Eurogrupė (Eurogroup) – ES valstybių narių, įsivedusių euro valiutą, ekonomikos ir finansų ministrų neformalus susitikimas. Jos statusas nustatytas Sutarties 137 straipsnyje ir Protokole Nr. 14. Europos Komisija ir **Europos centrinis bankas** reguliariai kviečiami dalyvauti šiuose susitikimuose.

euro zona (euro area) – zona, apimanti ES valstybes nares, įteisinusias euro kaip bendrąją valiutą ir vykdančias bendrą pinigų politiką, už kurią atsakinga **Europos centrinio banko valdančioji taryba**. Šiuo metu į šią zoną įeina Belgija, Vokietija, Estija, Airija, Graikija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Nyderlandai, Austrija, Portugalija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija.

Europos centrinis bankas (ECB) (European Central Bank (ECB)) – **Eurosistemos** ir **Europos centrinių bankų sistemos (ECBS)** centras, kuriam pagal **Sutartį** (282 straipsnio 3 dalį) suteiktas juridinio asmens statusas. ECB užtikrina, kad Eurosistemai ir ECBS išskelti tikslai būtų įgyvendinti paties ECB arba nacionalinių centrinių bankų, vadovaujantis ECBS statutu. Jam vadovauja **Valdančioji taryba, Vykdomoji valdyba** ir **Bendroji taryba**, trečiasis sprendimus priimančias organas.

Europos centrinių bankų sistema (ECBS) (European System of Central Banks (ESCB)) – sistema, kurią sudaro **Europos centrinis bankas (ECB)** ir visų 27 valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai, t. y., be **Eurosistemos** narių, į ją įeina dar euro neįvedusių valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai. ECBS valdo ECB **Valdančioji taryba, Vykdomoji valdyba** ir **Bendroji taryba**, trečiasis ECB sprendimus priimančias organas.

Europos finansinės padėties stabilizavimo priemonė (EFPSP) (European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)) – ES priemonė, apibrėžta pagal Sutarties 122 straipsnio 2 dalį, kurią taikydama Komisija gali pritraukti iki 60 mlrd. eurų, kad ES galėtų skolinti ES valstybėms narėms, kurios susiduria su išskirtinėmis sąlygomis arba kurioms jos gresia ir kurių jos negali kontroliuoti. EFPSP skolinimui taikomos griežtos sąlygos atsižvelgiant į ES ir TVF programas.

Europos finansinio stabilumo fondas (EFSF) (*European Financial Stability Facility (EFSF)*) – akcinė bendrovė, kurią įsteigė **euro zonos** valstybės narės tarpvalstybiniu pagrindu, siekdamos suteikti paskolų euro zonos šalims, patiriančioms finansinių sunkumų. Tokiai finansinei paramai taikomos griežtos sąlygos atsižvelgiant į bendras ES ir TVF programas. EFSF paskolos finansuojamos leidžiant **skolos vertybinius popierius**, euro zonos šalių proporcingai garantuotus iki 400 mlrd. eurų.

Europos finansų priežiūros institucijų sistema (EFPI) (*European System of Financial Supervision (ESFS)*) – grupė institucijų, atsakingų už ES finansų sistemos priežiūros užtikrinimą. Ji susideda iš **Europos sisteminės rizikos valdybos**, trijų Europos priežiūros institucijų, Europos priežiūros institucijų jungtinio komiteto ir ES valstybių narių nacionalinių priežiūros institucijų.

Europos pinigų institutas (EPI) (*European Monetary Institute (EMI)*) – antrojo **Ekonominės ir pinigų sąjungos** etapo pradžioje (1994 m. sausio 1 d.) laikinai įkurtas institutas, panaikintas, kai 1998 m. birželio 1 d. įkurtas **Europos centrinis bankas**.

Europos Sąjungos Taryba (Taryba) (*Council of the European Union (Council)*) – ES institucija, kurią sudaro ES valstybių narių vyriausybės atstovai, paprastai už svarstomus klausimus atsakingi ministrai, ir atitinkamas Europos komisaras. Taip pat žr. **ECOFIN taryba**.

Europos sąskaitų sistema 1995 (ESS95) (*European System of Accounts (ESA 95)*) – išsami ir integruota makroekonominių sąskaitų sistema, pagrįsta tarptautiniu mastu priimtų statistikos sąvokų, apibrėžimų, klasifikacijų ir apskaitos taisyklių rinkiniu, kuria siekiama, kad ES valstybių narių ekonomikų kokybiniai apibrėžimai būtų suderinti. ESS95 – pasaulyje taikomos Nacionalinių sąskaitų sistemos 1993 (NSS93) ES versija.

Europos sisteminės rizikos valdyba (ESRV) (*European Systemic Risk Board (ESRB)*) – nepriklausomas ES organas, atsakingas už makrolygio rizikos ribojimo priežiūrą ES. Ji prisideda prie **finansiniam stabilumui** kylančios sisteminės rizikos, kuri atsiranda dėl pokyčių finansų sistemoje, prevencijos arba švelninimo ir atsižvelgia į makroekonominius pokyčius siekdama, kad būtų išvengta plačiai išplitusių finansinių sukrėtimų.

Europos Vadovų Taryba (*European Council*) – ES institucija, kurią sudaro ES valstybių narių valstybių arba vyriausybės vadovai ir, kaip nebalsuojantys nariai, Europos Komisijos pirmininkas ir Europos Vadovų Tarybos pirmininkas. Ji suteikia ES reikiamą paskatą jos plėtrai ir apibrėžia bendras politines kryptis ir prioritetus. Teisėkūros funkcijų ji nevykdo.

Eurosistema (*Eurosystem*) – pagrindinė **euro zonos** bankų sistema. Ją sudaro **Europos centrinis bankas** ir euro valiutą įsivedusių ES valstybių narių nacionaliniai centriniai bankai.

finansinis stabilumas (*financial stability*) – padėtis, kai finansų sistema, apimanti finansinius tarpininkus, rinkas ir rinkos infrastruktūrą, gali įveikti sukrėtimus bei finansinių disbalansų padarinius ir kai tikimybė, jog sutriks finansinio tarpininkavimo procesas, jei tokie sutrikimai būtų pakankamai dideli, kad pakenktų santaupų persikirstymo į pelningų investicijų galimybes procesui, yra maža.

grįžtamasis sandoris (*reverse transaction*) – operacija, kurią atlikdamas centrinis bankas perka arba parduoda turtą sudarydamas **atpirkimo sandorį** arba vykdo **įkaitu** užtikrintas kredito operacijas.

įkaitas (collateral) – (pvz., **kredito įstaigų** centriniams bankams) užstatytas ar kitaip perduotas turtas, kuris yra skolų gražinimo garantija, taip pat (pvz., kredito įstaigų) parduodamo turto (pvz., centriniams bankams) atpirkimo pagal **atpirkimo sandorius** garantija.

ilgesnės trukmės refinansavimo operacija (longer-term refinancing operation) – kredito operacija, kurios terminas – nuo 1 savaitės, kurią atlieka **Eurosistema grįžtamųjų sandorių** būdu. Reguliarių mėnesinių operacijų terminas yra 3 mėn. Finansų krizės laikotarpiu buvo vykdomos papildomos operacijos, kurių terminas – nuo vieno atsargų laikymo laikotarpio iki 1 m., o dažnis – skirtingas.

įmonių pelningumas (corporate profitability) – matas įmonių pajamų, daugiausia jas lyginant su pardavimo apimtimi, turtu ar nuosavybe. Yra keletas įvairių įmonių pelningumo rodiklių, pagrįstų finansinėmis ataskaitomis, pavyzdžiui, veiklos pajamų (pardavimo apimtis atėmus veiklos išlaidas) ir pardavimo santykis, grynujų pajamų (veiklos ir ne veiklos pajamos atskaičiavus mokesčius, nusidėvėjimą ir ypatinguosius straipsnius) ir pardavimo santykis, turto graža (siejanti grynąsias pajamas ir visą turtą) ir nuosavybės graža (siejanti grynąsias pajamas ir akcininkų lėšas). Makroekonomikos lygmeniu pelningumui matuoti dažnai naudojamas **bendrasis likutinis perteklius**, kuris pagrįstas nacionalinėmis sąskaitomis, pavyzdžiui, palyginti su **bendruoju vidaus produktu** ar pridėtine verte.

indėlių galimybė (deposit facility) – viena iš **Eurosistemos** teikiamų **nuolatinių galimybių**, kurią **kitos sandorių šalys** gali naudoti vienos nakties indėliams padėti nacionaliniame centriname banke. Už tokius indėlius mokama iš anksto nustatyta palūkanų norma (taip pat žr. **pagrindinės ECB palūkanų normos**).

investicijų portfelis (portfolio investment) – **euro zonos** gryniesiems sandoriai ir (arba) pozicijos vertybinių popierių, kuriuos išleido ne euro zonos rezidentai („turtas“), ir nerezidentų gryniesiems sandoriai ir (arba) pozicijos vertybinių popierių, kuriuos išleido euro zonos rezidentai („įsipareigojimai“). Tai **akcijos** ir **skolos vertybiniai popieriai** (obligacijos ir vekseliai, **pinigų rinkos** priemonės), išskyrus sumas, įtrauktas į **tiesiogines investicijas** ar tarptautines atsargas.

kainų stabilumas (price stability) – pagrindinis **Eurosistemos** tikslas – palaikyti kainų stabilumą. **Valdančioji taryba** kainų stabilumą apibrėžia kaip **euro zonos suderinto vartotojų kainų indekso** vidutinį metinį didėjimą ne daugiau kaip 2 %. Valdančioji taryba taip pat leido suprasti, kad, siekdama kainų stabilumo, ji siekia palaikyti mažesnę, bet artimą 2 % infliaciją vidutiniu laikotarpiu.

kita sandorio šalis (counterparty) – kita finansinio sandorio (pvz., bet kurio sandorio su centriniu banku) šalis.

kiti finansiniai tarpininkai (KFT) (other financial intermediaries (OFIs)) – korporacijos arba kvazikorporacijos, išskyrus draudimo korporacijas ar pensijų fondus, kurios daugiausia užsiima finansiniu tarpininkavimu prisiimdamos įsipareigojimus kitokia forma nei valiuta, indėliai ir (arba) artimi indėlių pakaitai iš institucinių vienetų, išskyrus **PFI**. **KFT** paprastai užsiima ilgalaikiu finansavimu ir tai gali būti korporacijos, užsiimančios finansine išperkamoja nuoma, finansų specialiosios paskirties korporacijos, sukurtos kaip vertybiniais popieriais paversto turto turėtojos, finansų kontroliuojančiosios korporacijos, vertybinių popierių ir išvestinių priemonių makleriai (užsiimantys maklerio veikla savo sąskaita), rizikos kapitalo įmonės ir kapitalo vystymo bendrovės.

koreguojamoji operacija (*fine-tuning operation*) – Eurosistemos atvirosios rinkos operacija, atliekama siekiant valdyti netikėtus likvidumo svyravimus rinkoje. Koreguojamosios operacijos dažnumas ir terminas nėra standartizuoti.

korespondentinės centrinės bankininkystės modelis (KCBM) (*correspondent central banking model (CCBM)*) – Europos centrinių bankų sistemos sukurtas mechanizmas, skirtas kitoms sandorio šalims įgalinti naudotis tinkamu įkaitu tarp valstybių. Dalyvaudami KCBM nacionaliniai centriniai bankai vienas kito atžvilgiu veikia kaip investicijų saugotojai. Tai reiškia, kad, administruodamas vertybinius popierius, kiekvienas nacionalinis centrinis bankas turi atidarus vertybinių popierių sąskaitą kiekvienam kitam nacionaliniam centriniam bankui ir **Europos centriniam bankui**.

kredito įstaiga (*credit institution*) – i) įmonė, kuri verčiasi indėlių ir kitų gražintinų lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita, ir ii) įmonė arba bet kuris kitas juridinis asmuo, išskyrus nurodytus i punkte, kurie išleidžia mokėjimo priemones kaip elektroninius pinigus.

kredito rizika (*credit risk*) – rizika, kad kita sandorio šalis neatsiskaitys už visą įsipareigojimo sumą suėjus atsiskaitymo terminui arba kada nors vėliau. Kredito riziką sudaro išlaidų kompensavimo rizika, pagrindinė rizika, taip pat rizika dėl to, kad bankas negali atsiskaityti.

laikymo laikotarpis (*maintenance period*) – laikotarpis, per kurį apskaičiuojama, kaip kredito įstaigos vykdo privalomųjų atsargų reikalavimus. Atsargų laikymo laikotarpiai prasideda pirmosios pagrindinės refinansavimo operacijos po Valdančiosios tarybos posėdžio, kuriame iš anksto numatoma įvertinti mėnesio pinigų politikos poziciją, atsiskaitymo dieną. Ne mažiau kaip prieš tris mėnesius iki metų pradžios **Europos centrinis bankas** paskelbia privalomųjų atsargų laikymo laikotarpių kalendorių.

Lisabonos strategija (*Lisbon strategy*) – plati struktūrinių reformų programa, skirta paversti ES „dinamiškiausia ir konkurencingiausia žinių ekonomika pasaulyje“, kurią 2000 m. Lisabonoje paskelbė Europos Vadovų Taryba. Ją pakeitė strategija „Europa 2020“.

Lisabonos sutartis (*Treaty of Lisbon (Lisbon Treaty)*) – šia sutartimi iš dalies pakeičiamos dvi pagrindinės ES sutartys: Europos Sąjungos sutartis ir Europos Bendrijos steigimo sutartis. Pastarosios Sutarties pavadinimas pakeistas ir ji pavadinta Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo. Lisabonos sutartis pasirašyta 2007 m. gruodžio 13 d. ir įsigaliojo 2009 m. gruodžio 1 d.

minimali siūloma palūkanų norma (*minimum bid rate*) – mažiausios palūkanos, kurias gali siūlyti kitos sandorių šalys kintamųjų palūkanų konkursuose.

mokėjimų balansas (*balance of payments (b. o. p.)*) – statistinė ataskaita, kurioje pateikiami duomenys apie konkretaus laikotarpio šalies ekonominius sandorius su kitomis šalimis. Į ją įtraukiami sandoriai, susiję su prekėmis, paslaugomis ir pajamomis, finansinėmis pretenzijomis kitoms šalims, įsipareigojimais kitoms šalims, ir sandoriai (kaip antai atleidimas nuo skolos), klasifikuojami kaip pervedimai.

nestandartinės priemonės (*non-standard measures*) – ECB taikomos priemonės, kuriomis siekiama palaikyti su palūkanų normomis susijusių sprendimų veiksmingumą ir jų perdavimą platesnei euro zonos ekonomikai sutrikus padėčiai tam tikruose finansų rinkų segmentuose ir finansų sistemoje.

nefinansinių korporacijų išorės finansavimo sąnaudos (realiosios) (*cost of the external financing of non-financial corporations (real)*) – sąnaudos, kurių patiria nefinansinės korporacijos, gaudamos naujų išorės lėšų. **Euro zonos** nefinansinių korporacijų atžvilgiu jos apskaičiuojamos kaip bankų skolinimo sąnaudų, **skolos vertybinių popierių** sąnaudų ir nuosavybės sąnaudų svertinis vidurkis, remiantis negražintomis sumomis (pakoreguotomis pagal įvertinimo poveikį) ir pakoregavus pagal infliacijos lūkesčius.

numanomas kintamumas (*implied volatility*) – turto, pavyzdžiui, obligacijų ir akcijų kainų tikėtino kintamumo matas (standartinis nuokrypis). Jį galima išvesti iš turto kainos, termino pabaigos dienos ir **pasirinkimo sandorio** įvykdymo kainos, taip pat iš nerizikingos gražos normos, taikant **pasirinkimo sandorių** kainų nustatymo modelį, kaip antai *Black-Scholes* modelį.

nuolatinė galimybė (*standing facility*) – centrinio banko kredito galimybė, kuria savo iniciatyva gali naudotis **kitos sandorių šalys**. **Eurosistema** siūlo dvi vienos nakties nuolatinės galimybes – **ribinio skolinimosi galimybę** ir **indėlių galimybę**.

obligacijų rinka (*bond market*) – rinka, kurioje išleidžiami ilgesnio termino **skolos vertybiniai popieriai** ir jais prekiaujama.

orientacinė P3 augimo vertė (*reference value for M3 growth*) – metinis **P3** augimo tempas vidutiniu laikotarpiu, atitinkantis **kainų stabilumo** palaikymo tikslą. Šiuo metu orientacinė P3 metinio augimo vertė yra 4½ %.

P1 (M1) – siaurasis pinigų junginys. Jis apima pinigus apyvartoje ir vienadienius indėlius, laikomus **PFI** ir **centrinės valdžios įstaigose** (pvz., pašto skyriuose arba išde).

P2 (M2) – tarpinis pinigų junginys. Jis apima **P1**, išpėjamojo laikotarpio iki 3 mėn. imtinai indėlius (trumpalaikius taupomuosius indėlius) ir sutarto termino iki 2 m. imtinai indėlius (trumpalaikius terminuotuosius indėlius), laikomus **PFI** ir **centrinės valdžios įstaigose**.

P3 (M3) – platusis pinigų junginys. Jis apima **P2** ir rinkos priemonės – **atpirkimo sandorius, pinigų rinkos** fondų akcijas (vienetus) bei **PFI** išleistus **skolos vertybinius popierius**, kurių terminas yra iki 2 m. imtinai.

padengtų obligacijų pirkimo programa (POPP) (*covered bond purchase programme (CBPP)*) – ECB programa, pradėta vykdyti **Valdančiajai tarybai** ir **Europos centriniam bankui** 2009 m. gegužės 7 d. priėmus sprendimą pirkti **euro zonoje** išleistas eurais išreikštas padengtas obligacijas, siekiant paremti konkretų finansų rinkų segmentą, kuris yra svarbus finansuojant bankus ir kurių ypač paveikė finansų krizė. Pagal šią programą vykdomų pirkimų nominalioji vertė buvo 60 mlrd. eurų ir jie buvo visiškai įvykdyti iki 2010 m. birželio 30 d.

pagrindinė refinansavimo operacija (*main refinancing operation*) – reguliari **atvirosios rinkos operacija**, kurią **Eurosistema** vykdo **grįžtamųjų sandorių** būdu. Šios operacijos atliekamos vykdant savaitinių standartinių konkursų procedūrą ir šių operacijų terminas paprastai yra viena savaitė.

pagrindinė sandorio šalis (PSS) (*central counterparty (CCP)*) – subjektas, kuris tarpininkauja **kitoms sandorio šalims** sudarant sandorius vienoje ar keliose finansų rinkose, kiekvieno

pardavėjo atžvilgiu veikdamas kaip pirkėjas, o kiekvieno pirkėjo atžvilgiu – kaip pardavėjas, taip garantuodamas nebaigtų sandorių įvykdymą.

pagrindinės ECB palūkanų normos (key ECB interest rates) – Valdančiosios tarybos nustatytos palūkanų normos, parodančios Europos centrinio banko pinigų politikos poziciją. Tai **pagrindinių refinansavimo operacijų palūkanų norma, ribinio skolinimosi palūkanų norma** ir palūkanų norma naudojantis **indėlių galimybe**.

pakeitimas vertybiniais popieriais (securitisation) – finansinio turto, kaip antai paskolų nekilnojajamajam turtui įsigyti, sujungimas į bendrą fondą ir jo tolesnis pardavimas specialiosios paskirties įmonei, kuri išleidžia pastoviųjų pajamų vertybinius popierius, skirtus investuotojams parduoti. Šių vertybinių popierių pagrindinė suma ir palūkanos priklauso nuo pinigų srautų, gaunamų iš atitinkamo finansinio turto bendro fondo.

pasirinkimo sandoriai (options) – finansinės priemonės, suteikiančios savininkui teisę, bet ne įpareigojimą pirkti arba parduoti tam tikrą turtą (pvz., obligacijų arba akcijų) pagal iš anksto numatytą kainą (sandorio sudarymo arba įvykdymo kainą) iki tam tikros dienos arba tam tikrą dieną ateityje (sandorio įvykdymo arba jo termino pabaigos dieną).

perviršinio deficito procedūra (excessive deficit procedure) – Sutarties 126 straipsnyje suformuluotoje nuostatoje, konkrečiau apibūdintoje Protokole Nr. 12, dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad ES valstybės narės privalo laikytis biudžeto drausmės, nustatyti kriterijai, pagal kuriuos biudžeto pozicija laikoma perviršinio deficito pozicija, ir reglamentuoti veiksmai, kurių reikia imtis, jei nustatoma, kad biudžeto balanso ir valdžios sektoriaus skolos reikalavimai neįvykdyti. 126 straipsnį papildė 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl per didelio deficito reguliavimo tvarkos – vienos iš **Stabilumo ir augimo pakto** sudedamųjų dalių – įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (iš dalies pakeistas 2005 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1056/2005).

PFI (pinigų finansinės institucijos) (MFIs (monetary financial institutions)) – finansinės institucijos, kurios kartu sudaro **euro zonos** pinigus leidžiantį sektorį. Tai **Eurosistema, kredito įstaigos** rezidentės (kaip apibrėžta ES teisėje) ir visos kitos finansinės institucijos rezidentės, kurios verčiasi priimdamos indėlius ir (arba) indėliams artimus pakaitus iš subjektų, kurie nėra PFI, ir savo sąskaita (bent jau ekonominiu požiūriu) teikdamos paskolas ir (arba) investuodamos į vertybinius popierius. Pastarąją grupę daugiausia sudaro **pinigų rinkos** fondai, t. y. fondai, kurie investuoja į trumpalaikes ir mažos rizikos priemones, kurių terminas paprastai yra 1 m. ar trumpesnis.

PFI ilgesnės trukmės finansiniai įsipareigojimai (MFI longer-term financial liabilities) – sutarto termino indėliai nuo 2 m., įspėjamojo laikotarpio nuo 3 mėn. indėliai, **euro zonos PFI** išleisti **skolos vertybiniai popieriai**, kurių pradinis terminas nuo 2 m., ir euro zonos PFI sektoriaus kapitalas ir atsargos.

PFI kreditas euro zonos rezidentams (MFI credit to euro area residents) – PFI paskolos **euro zonos** rezidentams ne PFI (įskaitant valdžios ir privatųjį sektorius) ir PFI turimi vertybiniai popieriai (akcijos, kita nuosavybė ir **skolos vertybiniai popieriai**), kuriuos išleido euro zonos rezidentės ne PFI.

PFI palūkanų normos (MFI interest rates) – rezidenčių **kredito įstaigų** ir kitų **PFI**, išskyrus centrinius bankus ir **pinigų rinkos** fondus, taikomos palūkanų normos **euro zonoje** reziduojančių namų ūkių ir nefinansinių korporacijų euro valiuta išreikštiems indėliams ir paskoloms.

pinigų analizė (monetary analysis) – viena iš **Europos centrinio banko** sistemos priemonių atlikti išsamią rizikos **kainų stabilumui** analizę, kuria remdamasi **Valdančioji taryba** priima atitinkamus pinigų politikos sprendimus. Pinigų analizė leidžia įvertinti vidutinio laikotarpio ir ilgalaikės infliacijos tendencijas atsižvelgiant į glaudų pinigų ir kainų ryšį per ilgą laikotarpį. Atliekant pinigų analizę, atsižvelgiama į daugelio pinigų rodiklių, įskaitant **P3**, jo sudedamąsias dalis ir priešinius, ypač kreditą ir įvairias perteklinio likvidumo priemones, raidą. Taip pat žr. **ekonominė analizė**.

pinigų politikos pajamos (monetary income) – iš **Eurosistemos** pinigų politikos vykdymo nacionalinių centrinių bankų sukauptos pajamos. Jos gaunamos iš **Valdančiosios tarybos** gairėse nurodyto turto, atitinkančio banknotus apyvartoję ir indėlių įsipareigojimus **kredito įstaigoms**.

pinigų rinka (money market) – rinka, kurioje gaunamos, investuojamos trumpalaikės lėšos ir jomis prekiaujama, paprastai taikant iki 1 m. imtinai pirminio termino priemones.

privalomųjų atsargų reikalavimas (reserve requirement) – minimali atsargų suma, kurią **kredito įstaiga** privalo laikyti **Eurosistemoje** iš anksto nustatytu atsargų **laikymo laikotarpiu**. Kaip laikomasi šio reikalavimo, nustatoma pagal kiekvienos dienos atsargų vidurkį atsargų sąskaitose per laikymo laikotarpį.

prognozės (projections) – keturis kartus per metus atliekamo tyrimo, kuriuo siekiama numatyti galimus **euro zonos** makroekonomikos pokyčius ateityje, rezultatai. **Eurosistemos** personalo parengtos prognozės skelbiamos birželio ir gruodžio mėn., o Europos centrinio banko (ECB) personalo – kovo ir rugsėjo mėn. Šios prognozės – sudedamoji **Europos centrinio banko (ECB)** pinigų politikos strategijos **ekonominės analizės** dalis ir todėl yra viena iš keleto veiklų, kuriomis prisidedama prie **Valdančiosios tarybos** atliekamo rizikos **kainų stabilumui** vertinimo.

realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų sistema (RLAA) (real-time gross settlement (RTGS) system) – atsiskaitymų sistema, kurioje apdorojimas ir atsiskaitymai vykdomi atskirais pavedimais realiu laiku (taip pat žr. **TARGET**).

ribinio skolinimosi galimybė (marginal lending facility) – **Eurosistemos nuolatinė galimybė**, kuria **kitos sandorių šalys** gali naudotis vienos nakties paskolai gauti iš NCB už iš anksto nustatytą palūkanų normą ir užtikrinimui tinkamą turtą. Taip pat žr. **pagrindinės ECB palūkanų normos**.

rinkos rizika (market risk) – rizika, kad bus patirta nuostolių (ir balansiniuose, ir nebalansiniuose straipsniuose) dėl rinkos kainų pokyčių.

sisteminė rizika (systemic risk) – rizika, kad, vienam sistemos dalyviui neįvykdžius įsipareigojimų, jų laiku neįvykdys ir kiti sistemos dalyviai. Dėl tokio įsipareigojimų neįvykdymo gali kilti didelių likvidumo ar kredito problemų, kurios gali kelti pavojų finansų sistemos stabilumui ar pasitikėjimui ja. Toki negalėjimą įvykdyti įsipareigojimų gali lemti operacinės ar finansinės problemos.

skolos vertybinis popierius (debt security) – išleidėjo (skolininko) pasižadėjimas atlikti vieną ar daugiau mokėjimų turėtojui (skolintojui) tiksliai nustatytomis dienomis ateityje. Paprastai yra

nustatyta tiksli jų palūkanų norma (atkarpa) ir (arba) jie parduodami už diskontuotą sumą, kuri gražinama pasibaigus terminui. Ilgesnio negu vienu metų termino skolos vertybiniai popieriai vadinami ilgalaikiais.

Stabilumo ir augimo paktas (*Stability and Growth Pact*) – Stabilumo ir augimo paktas skirtas padėti išsaugoti gerą valdžios finansų poziciją ES valstybėse narėse siekiant gerinti **kainų stabilumo** sąlygas ir skatinant spartų, tvarų, užimtumo didinimui palankų augimą. Šiuo tikslu Pakte numatyta, kad valstybės narės turi nustatyti vidutinio laikotarpio biudžeto tikslus. Jame taip pat numatytos konkrečios **perviršinio deficito procedūros** detalės. Paktą sudaro **Europos Vadovų Tarybos** nutarimas dėl Stabilumo ir augimo pakto, kuris 1997 m. birželio 17 d. priimtas Amsterdame aukščiausiojo lygio susitikime, ir du Tarybos reglamentai: i) 1997 m. liepos 7 d. Reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės peržiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo su daliniais pakeitimais, padarytais 2005 m. birželio 27 d. Reglamentu (EB) 1055/2005, ir ii) 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaškinimo su daliniais pakeitimais, padarytais 2005 m. birželio 27 d. Reglamentu (EB) 1056/2005. Stabilumo ir augimo paktą papildė **ECOFIN tarybos** pranešimas „Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo tobulinimas“, kurį 2005 m. kovo 22–23 d. patvirtino Europos Vadovų Taryba Briuselyje. Jį taip pat papildė naujasis Elgesio kodeksas, pavadintas „Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo sąlygos bei stabilumo ir konvergencijos programų formos ir turinio gairės“, kurį ECOFIN taryba patvirtino 2005 m. spalio 11 d.

strategija „Europa 2020“ (*Europe 2020 Strategy*) – ES užimtumo, spartaus, tvaraus ir plataus masto augimo strategija. Ją 2010 m. birželio mėn. patvirtino **Europos Taryba**. Ji pagrįsta **Lisabonos strategija** ir ja norima suteikti ES valstybėms narėms nuoseklų struktūrinių reformų, kuriomis siekiama didinti potencialų augimą ir mobilizuoti ES politiką ir priemones, modelį.

suderintas vartotojų kainų indeksas (SVKI) (*Harmonised Index of Consumer Prices (HICP)*) – Eurostato sudarytas vartotojų kainų raidos matas, suderintas visoms ES valstybėms narėms.

Sutartis (*Treaty*) – jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į „Sutartį“ reiškia Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, o nuorodos į straipsnių numerius rodo nuo 2009 m. gruodžio 1 d. galiojančią numeraciją.

Sutartys (*Treaties*) – jei nenurodyta kitaip, visos nuorodos šioje ataskaitoje į „Sutartis“ reiškia Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo ir Europos Sąjungos sutartį.

šalys kandidatės (*candidate countries*) – šalys, iš kurių ES yra priėmusi prašymą priimti į ES. Šiuo metu tai Kroatija, Islandija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Juodkalnija ir Turkija.

TARGET (Transeuropinė automatizuota realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų skubių pervedimų sistema) (*Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer system*) – realaus laiko atskirųjų atsiskaitymų (RLAA) eurais sistema. 2008 m. gegužės mėn. pirmosios kartos TARGET sistemą pakeitė **TARGET2**.

TARGET2 – antrosios kartos **TARGET** sistema. Ji skirta atsiskaitymams eurais naudojant centrinio banko pinigus ir bendrą IT platformą, į kurią siunčiami visi mokėjimų nurodymai.

TARGET2-Securities – bendra techninė **Eurosistemos** platforma, leidžianti **centriniam vertybinių popierių depozitoriumams** ir nacionaliniams centriniam bankams teikti pagrindinio,

neapriboto sienų ir neutralaus vertybinių popierių atsiskaitymo paslaugas centrinio banko pinigais Europoje. T2S planuojama pradėti eksploatuoti 2013 m.

tarptautinių investicijų balansas (t. i. b.) (*international investment position (i. i. p.)*) – šalies neįvykdytų grynųjų finansinių pretenzijų (arba finansinių įsipareigojimų) kitų šalių atžvilgiu vertė ir struktūra.

tiesioginės investicijos (*direct investment*) – tarpvalstybinės investicijos, kuriomis siekiama ilgam laikui įsigyti kitoje šalyje reziduojančios įmonės dalį (dažniausiai tai – ne mažiau kaip 10 % paprastųjų akcijų arba balsavimo teisių įsigijimas). Apima akcinį kapitalą, reinvesticijas ir kitą kapitalą, susijusį su bendrovių tarpusavio operacijomis.

Valdančioji taryba (*Governing Council*) – aukščiausiasis **Europos centrinio banko (ECB)** sprendimus priimančias organas. Jį sudaro visi ECB **vykdamosios valdybos** nariai ir euro valiutą įsivedusių šalių nacionalinių centrinių bankų valdytojai.

valdžios sektoriaus deficitas (*deficit (general government)*) – **valdžios sektoriaus** grynasis skolinimasis, t. y. visų vyriausybės pajamų ir visų vyriausybės išlaidų skirtumas.

valdžios sektoriaus deficito ir skolos santykio koregavimas (*deficit-debt adjustment (general government)*) – **valdžios sektoriaus** biudžeto balanso (**deficito** arba **perviršio**) ir **skolos** pokyčio skirtumas.

valdžios sektoriaus deficito rodiklis (*deficit ratio (general government)*) – **deficito** ir **bendrojo vidaus produkto** santykis galiojančiomis rinkos kainomis. Jam taikomas vienas iš fiskalinių kriterijų, kuris išdėstytas **Sutarties** 126 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžtas perviršinio deficito buvimas (taip pat žr. **perviršinio deficito procedūra**). Jis taip pat vadinamas biudžeto deficito rodikliu arba fiskalinio deficito rodikliu.

valdžios sektoriaus skola (*debt (general government)*) – visa bendroji skola (grynieji pinigai, indėliai, paskolos ir skolos vertybiniai popieriai) nominaliąja verte metų pabaigoje ir konsoliduota tarp **valdžios sektorių** ir juose.

valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis (*debt-to-GDP ratio (general government)*) – **skolos** ir **bendrojo vidaus produkto** santykis galiojančiomis rinkos kainomis. Jam taikomas vienas iš fiskalinių kriterijų, išdėstytų **Sutarties** 126 straipsnio 2 dalyje, kurioje apibrėžiamas perviršinio deficito buvimas.

valdžios sektorius (*general government*) – **Europos sąskaitų sistemoje 1995** apibrėžtas sektorius, kurį sudaro vienetai rezidentai, pirmiausia užsiimantys gamyba ne rinkos prekių ir paslaugų, skirtų individualiam ar kolektyviniam vartojimui, ir (arba) nacionalinių pajamų ir turto perskirstymu. Tai centrinė, regioninė, vietos valdžia ir socialinės apsaugos fondai. Valstybei priklausantys vienetai, kurie vykdo komercinę veiklą, pavyzdžiui, valstybės įmonės, nepriskiriamos prie valdžios sektoriaus.

valiutų apsikeitimo sandoris (*foreign exchange swap*) – vienalaikis neatidėliotinas ar išankstinis valiutų apsikeitimo sandoris.

vertybinių popierių atsiskaitymo sistema (VPAS) (*securities settlement system (SSS)*) – sistema, kuria galima pervesti vertybinius popierius nemokestiniu būdu arba už mokestį (taikant vienalaikio vertybinių popierių ir lėšų pervedimo principą).

vertybinių popierių rinkų programa (VPRP) (*Securities Markets Programme (SMP)*) – ECB programa, skirta intervencijoms euro zonos viešųjų ir privačių **skolos vertybinių popierių** rinkose, kuria siekiama užtikrinti gylį ir likvidumą sutrikusiuose rinkos segmentuose, turint tikslą atkurti tinkamą pinigų politikos poveikio mechanizmą.

Vykdomoji valdyba (*Executive Board*) – vienas iš sprendimus priimančių **Europos centrinio banko (ECB)** organų. Jį sudaro ECB pirmininkas bei pirmininko pavaduotojas ir keturi kiti nariai, kuriuos kvalifikuota balsų dauguma skiria **Europos Vadovų Taryba** pagal **Europos Sąjungos Tarybos** rekomendaciją po to, kai ši pasikonsultuoja su Europos Parlamentu ir **ECB**.

VKM II (valiutų kurso mechanizmas II) (*ERM II (Exchange Rate Mechanism II)*) – valiutų kurso sistema, kuri yra **euro zonos** šalių ir ne euro zonos ES valstybių narių bendradarbiavimo valiutų kurso politikos srityje pagrindas. VKM II yra daugiašalis susitarimas, pagal kurį taikomi fiksuoti, bet koreguojami centriniai kursai ir standartinės $\pm 15\%$ svyravimo ribos. Sprendimai dėl centrinių kursų ir siauresnių svyravimo ribų priimami bendru atitinkamos ES valstybės narės, euro zonos šalių, **Europos centrinio banko (ECB)** ir kitų ES valstybių narių, dalyvaujančių mechanizme, susitarimu. Visi VKM II dalyviai, įskaitant ECB, turi teisę pradėti konfidencialią procedūrą, skirtą centriniams kursams pakeisti (centrinių kursų koregavimas).

